BANKA SLOVENIJE

EVROSISTEM

POROČILO O FINANČNI STABILNOSTI

MAJ 2013

Izdajatelj:
Banka Slovenije
Slovenska 35

1505 Ljubljana

Tel.: (01) 471 90 00
Faks: (01) 251 55 16

Poročilo o finančni stabilnosti temelji na podatkih in informacijah, dostopnih do konca marca 2013, razen če ni posebej navedeno drugače.

ISSN 1581-9752 (tiskana izdaja)
ISSN 1581-9760 (spletna izdaja)

Pregled vsebine

SKLEPNE UGOTOVITVE xiii

POVZETEK xv

1 GOSPODARSKA GIBANJA IN SEKTORSKI PREGLED 1
1.2 Deželno tveganje 3

2 SEKTOR GOSPODINJSTEV 5
2.1 Finančno premoženje gospodinjstev 6
2.2 Zadolževanje gospodinjstev 9
2.3 Nepremičninski trg 11

3 SEKTOR PODJETIJ 17
3.1 Financiranje in neto zadolženost podjetij 17
3.2 Obrestne mere in obrestno tveganje za podjetja 22
3.3 Poslovanje podjetij in tveganje po dejavnostih 24

4 FINANČNI SISTEM 35
4.1 Struktura finančnega sistema 35

5 BANČNI SEKTOR 39
5.1 Strukturne značilnosti bančnega sektorja 39
5.2 Ocena bank o povpraševanju po posojilih in kreditnih standardih 41
5.3 Spreminjanje strukture bilance stanja bančnega sektorja 42
5.4 Donosnosti in kazalniki uspešnosti poslovanja bank 54
5.5 Tveganja v bančnem sektorju 58
5.6 Kreditno tveganje 59
5.7 Tveganje refinanciranja bank 78
5.8 Likvidnostno tveganje 83
5.9 Druga tveganja 87
5.10 Solventnost bank 89

6 NEBANČNE FINANČNE INSTITUCIJE 101
6.1 Zavarovalnice 101
6.2 Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje 108
6.3 Kapitalski trg in vzajemni skladi 111
6.4 Lizinška podjetja 123

7 FINANČNA INFRASTRUKTURA 127
7.1 Plačilni sistemi 127
7.2 Sistemi kliringa in poravnave vrednostnih papirjev 129

STATISTIČNA PRILOGA 130

Pregled tabel, slik, okvirjev in kratic:

Tabele:

Tabela 2.1:	Stanje finančnih naložb gospodinjstev po instrumentih	6
Tabela 2.2:	Vloge slovenskih gospodinjstev pri bankah	7
Tabela 2.3:	Stanje finančnih obveznosti gospodinjstev po instrumentih in njihov razpoložljiv dohodek	9
Tabela 2.4:	Prirasti posojil slovenskih gospodinjstev po skupinah bank v mio EUR	11
Tabela 2.5:	Transakcije na nepremičninskem trgu	12
Tabela 3.1:	Tokovi financiranja podjetij skupaj ter s posojili in komercialnimi krediti, v mio EUR	18
Tabela 3.2:	Financiranje podjetij v tujini, stanja v mio EUR in odstotkih	19
Tabela 3.3:	Stanje in struktura finančnih obveznosti po instrumentih ter dolg podjetij v mio EUR in odstotkih	20
Tabela 3.4:	Posojila[1] iz tujine in vanjo glede na lastniške povezave, transakcije v mio EUR	22
Tabela 3.5:	Neto finančne obveznosti podjetij, stanja ob koncu leta v mio EUR in odstotkih	22
Tabela 3.6:	Nekateri finančni kazalniki poslovanja po dejavnostih in pribitki na EURIBOR za nova posojila pri domačih bankah	31
Tabela 4.1:	Pregled slovenskega finančnega sektorja glede na bilančno vsoto	35
Tabela 5.1:	Bilančna vsota bank v primerjavi z BDP	39
Tabela 5.2:	Lastniška struktura bančnega sektorja (po lastniškem kapitalu)	39
Tabela 5.3:	Tržna koncentracija slovenskega bančnega trga, merjena s Herfindahl-Hirschmanovim indeksom in tržnim deležem prvih treh oziroma prvih petih bank	40
Tabela 5.4:	Bilanca stanja bančnega sistema 31. marec 2013	42
Tabela 5.5:	Deleži posameznih oblik financiranja v bilančni vsoti po skupinah bank	46
Tabela 5.6:	Medletne stopnje rasti vlog po posameznih sektorjih in skupinah bank v odstotkih	47
Tabela 5.7:	Izkaz poslovnega izida bančnega sektorja	55
Tabela 5.8:	Nastanek oziroma poraba dohodka bank glede na posamezno skupino bank v odstotkih	57
Tabela 5.9:	Kazalniki poslovanja bank v odstotkih	57
Tabela 5.10:	Razmerje med višino posojila in prejemki posojilojemalca v odstotkih	60
Tabela 5.11:	Povprečno razmerje med višino novoodobrenega posojila in vrednostjo vseh zavarovanj, danih v zastavo, v odstotkih	60
Tabela 5.12:	Delež nepremičnin v vseh zavarovanjih in delež nezavarovanih posojil v novoodobrenih posojilih v odstotkih	60
Tabela 5.13:	Struktura razvrščenih terjatev bank po skupinah komitentov glede na zamude pri poravnavanju obveznosti do bank v mio EUR in odstotkih	61
Tabela 5.14:	Struktura in zneski razvrščenih terjatev bank do nefinančnih podjetij ter delež zamud nad 90 dni pri poravnavanju obveznosti do bank po skupinah bank in po dejavnostih ob koncu leta 2012 v odstotkih	63
Tabela 5.19:	Razvrščene terjatve bank (RT) do nefinančnih podjetij v stečaju v mio EUR ter delež teh v celotnih terjatvah bank do nefinančnih podjetij po dejavnostih in v odstotkih	65
Tabela 5.20:	Pokritost razvrščenih terjatev podjetij v stečaju z oslabitvami glede na leto začetka stečajnega postopka v odstotkih	67
Tabela 5.21:	Bonitetna struktura razvrščenih terjatev ter pokritost z oslabitvami in rezervacijami v mio EUR in odstotkih	67
Tabela 5.22:	Pokritost celotnih razvrščenih terjatev, terjatev v zamudi nad 90 dni in terjatev, razvrščenih v D in E, s pripadajočimi oslabitvami po skupinah komitentov, brez upoštevanja zavarovanja terjatev s premoženjem, v odstotkih	69
Tabela 5.23:	Pokritost razvrščenih terjatev z oslabitvami ter terjatve v D in E pri nefinančnih podjetjih po dejavnostih	70
Tabela 5.24:	Verjetnost prehodov nefinančnih družb med bonitetnimi razredi v odstotkih	71
Tabela 5.25:	Stopnja neplačila na podlagi bonitetnih ocen in zamud pri odplačevanju posojil v odstotkih	72
Tabela 5.26:	Zavarovanje razvrščenih terjatev bank po skupinah komitentov marca 2013 v odstotkih	73
Tabela 5.27:	Zavarovanje razvrščenih terjatev bank po skupinah bank v marcu 2013 v odstotkih	74
Tabela 5.28:	Zavarovanje razvrščenih terjatev bank z zamudami nad 90 dni po skupinah bank v marcu 2013 v odstotkih	74
Tabela 5.29:	Posojila, pri katerih je banka v letu 2012 unovčila zavarovanja in znesek unovčenih zavarovanj, po vrstah zavarovanj, v mio EUR	74
Tabela 5.31:	Učinek makro šoka po letih, razlike glede na osnovni scenarij v mio EUR in odstotnih točkah	77
Tabela 5.32:	Stanje in struktura zapadanja obveznosti iz naslova vlog MF RS za bančni sistem in po skupinah bank v odstotkih (31. marec 2013; anketni podatki)	79
Tabela 5.33:	Stanje in struktura zapadanja obveznosti iz naslova izdanih dolžniških vrednostnih papirjev za bančni sistem in po skupinah bank v odstotkih (31. marec 2013; anketni podatki)	80
Tabela 5.34:	Stanje in struktura zapadanja obveznosti do tujih bank (posojila, depoziti, REPO) za bančni sistem in po skupinah bank v odstotkih (31. marec 2013)	81
Tabela 5.35:	Neto devizna pozicija po valutah v mio EUR	89
Tabela 5.36:	Osnovni kazalniki kapitalske ustreznosti bančnega sistema v odstotkih	91
Tabela 5.37:	Razčlenitev kapitalske ustreznosti za leti 2011 in 2012 po skupinah bank, v odstotnih točkah, kapitalska ustreznost v odstotkih	93
Tabela 5.38:	Postavke regulatornega kapitala in prirasti v mio EUR ter rasti v odstotkih	94

Tabela 5.39: Struktura kapitalskih zahtev za kreditno tveganje v odstotkih 95
Tabela 6.1: Zbrani celotna bruto premija in bruto premija življenjskega zavarovanja zavarovalnic v različnih ekonomskih kategorijah za Slovenijo za leto 2012 in za druge države za leto 2011 101
Tabela 6.2: Zbrana premija v mio EUR in število zavarovancev življenjskega zavarovanja zavarovalnic 102
Tabela 6.3: Izvajalci prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja – število zavarovancev, zbrana premija in sredstva 108
Tabela 6.4: Pregled slovenskega organiziranega trga kapitala 113
Tabela 6.5: Pregled števila novoizdanih obveznic rezidentov doma in v tujini ter skupna vrednost 114
Tabela 6.6: Pregled števila novoizdanih instrumentov denarnega trga na domačem trgu in skupna vrednost 114
Tabela 6.7: Pregled vzajemnih skladov 117
Tabela 6.8: Gibanje sredstev vzajemnih skladov v odvisnosti od neto vplačil in drugih dejavnikov v mio EUR 120
Tabela 6.9: Uspešnost lizinških podjetij in viri financiranja 126
Tabela 7.1: Vrednost in število transakcij v plačilnih sistemih TARGET2 in Žiro kliring/SEPA IKP 127

Slike:

Slika 1.1: Medletne rasti izbranih makroekonomskih agregatov (levo) in medletne rasti dodane vrednosti po dejavnosti (desno) v stalnih cenah v odstotkih 1
Slika 1.2: Stopnja varčevanja v % in delež investicij ter varčevanja v % BDP za Slovenijo (levo) in evroobmočje (desno) 1
Slika 1.3: Neto finančna pozicija gospodarskih sektorjev glede na stanja (levo) in letne transakcije (desno) v % BDP 2
Slika 1.4: Delež neto zunanjega dolga Slovenije in sektorja države, neto plačanih letnih obresti in letnih dohodkov od lastnine v odstotkih BDP 2
Slika 1.5: Neto finančna pozicija gospodarskih sektorjev do tujine v % BDP (levo) in neto finančna pozicija do tujine po instrumentih v % BDP (desno) 3
Slika 1.6: Javni dolg, proračunski primanjkljaj, plačilo obresti in bruto investicije sektorja države v odstotkih BDP 3
Slika 1.7: Gibanje pribitkov desetletnih državnih obveznic RS nad primerljivo nemško za Slovenijo in izbrane države v bazičnih točkah (levo) ter gibanje cene zavarovanja dolga(5-letnih CDS-jev) v odstotkih (desno) 4
Slika 2.1: Razpoložljivi dohodek in izdatki za končno potrošnjo gospodinjstev v mrd EUR in odstotkih (levo) ter varčevanje, investicije in neto posojanje gospodinjstev v mrd EUR (desno) 5
Slika 2.2: Stopnja varčevanja in investicijska stopnja gospodinjstev (levo) ter stopnja brezposelnosti (desno) v odstotkih 5
Slika 2.3: Struktura transakcij (levo) in vrednostnih sprememb (desno) posameznih oblik finančnega premoženja gospodinjstev v mio EUR in odstotkih 6
Slika 2.4: Struktura transakcij (levo) in vrednostnih sprememb (desno) posameznih oblik finančnega premoženja gospodinjstev v mio EUR in odstotkih 7
Slika 2.5: Delež vlog gospodinjstev do 7 dni, od 7 dni do 1 leta in nad 1 letom glede na originalno (levo) in preostalo zapadlost (desno) v stanjih v odstotkih 8
Slika 2.6: Obrestne mere za vloge gospodinjstev do 1 leta v odstotkih; primerjava z evroobmočjem (levo) in razpršenost pri slovenskih bankah (desno) 8
Slika 2.7: Obrestne mere za vloge gospodinjstev nad 1 letom v odstotkih; primerjava z evroobmočjem (levo) in razpršenost pri slovenskih bankah (desno) 8
Slika 2.8: Letne stopnje rasti (levo) in struktura bančnih posojil po posameznih vrstah posojil gospodinjstvom iz stanj (desno) v odstotkih 9
Slika 2.9: Obrestne mere za stanovanjska posojila v odstotkih; primerjava z evroobmočjem (levo) in razpršenost pri slovenskih bankah (desno) 10
Slika 2.10: Obrestne mere za potrošniška posojila v odstotkih; primerjava z evroobmočjem (levo) in razpršenost pri slovenskih bankah (desno) 10
Slika 2.11: Medletne stopnje rasti cen rabljenih in novozgrajenih stanovanjskih nepremičnin v Sloveniji (levo) ter bazni indeks stanovanj (2007=100) (desno) v odstotkih 12
Slika 2.12: Rast cen poslovnih prostorov – pisarn (levo) in število transakcij, ki so upoštevane za izračun povprečne cene, in njihova stopnja rasti (desno) v odstotkih 13
Slika 2.13: Medletne stopnje rasti oglaševanih cen stanovanj (levo) in preseganje oglaševanih cen nad transakcijskimi na kvadratni meter (desno) v odstotkih 13
Slika 2.14: Razmerje med ceno stanovanj in letnimi drsečimi sredinami povprečnih mesečnih neto plač za Ljubljano v odstotkih (levo) ter indeks dostopnosti stanovanj (2004 = 100) (desno) 14
Slika 2.15: Razmerje med cenami in najemninami (P/E) (levo) ter na podlagi tega izračunano razmerje med dejanskimi in temeljnimi cenami stanovanj (desno) za Ljubljano 14
Slika 2.16: Novoodobrena posojila gradbenemu sektorju (levo) in novoodobrena stanovanjska posojila prebivalstvu (desno) v mio EUR 15
Slika 2.17: Stanje posojil gradbenega sektorja in stanje stanovanjskih posojil prebivalstvu v mio EUR in njuno razmerje (levo) ter kakovost terjatev bank do gradbene panoge v odstotkih (desno) 15
Slika 2.18: Kazalnik zaupanja v gradbeništvu in letna stopnja rasti bruto investicij v zgradbe (levo) ter delež dodane vrednosti gradbeništva v BDP (desno) v odstotkih 16
Slika 3.1: Zadolževanje podjetij po sektorjih (levo) in instrumentih (desno), letne drseče vsote tokov v mio EUR 17

Slika 3.2: Tokovi (levo) in stanja (desno) kapitala in dolga v nefinančnih podjetjih ter rast BDP, v mio EUR, v odstotkih in odstotkih BDP 18
Slika 3.3: Novoodobrena posojila podjetjem po ročnosti, po skupinah bank, v mio EUR 19
Slika 3.4: Tokovi financiranja podjetij v tujini letne drseče vsote tokov v mio EUR 19
Slika 3.5: Razmerje med dolžniškim in lastniškim in financiranjem podjetij (levo) in primerjava zadolženosti podjetij z evroobmočjem v letu 2011 (desno) v odstotkih 21
Slika 3.6: Finančne naložbe podjetij po sektorjih (levo) in instrumentih (desno), letne drseče vsote tokov v mio EUR 21
Slika 3.7: Struktura stanj finančnih naložb podjetij po instrumentih v odstotkih 21
Slika 3.8: Obrestne mere za posojila podjetjem do 1 mio EUR v odstotkih; primerjava z evroobmočjem (levo) in razpršenost pri slovenskih bankah (desno) 23
Slika 3.9: Obrestne mere za posojila podjetjem nad 1 mio EUR v odstotkih; primerjava z evroobmočjem (levo) in razpršenost pri slovenskih bankah (desno) 23
Slika 3.10: Pribitki nad euribor EURIBOR in skupna spremenljiva obrestna mera za nove posle za kratkoročna (levo) in dolgoročna (desno) posojila podjetjem v odstotkih 23
Slika 3.11: Gibanje premije za tveganje nad referenčno obrestno mero euribor EURIBOR za kratkoročna (levo) in dolgoročna posojila (desno) podjetjem v evrih glede na boniteto komitenta, 3-mesečna drseča povprečja v odstotkih 24
Slika 3.12: Celotni dobiček oziroma izguba (levo) in celotni dobiček oziroma izguba glede na dejavnost (desno) v mrd EUR 24
Slika 3.13: Celotni dobiček oziroma izguba po dejavnostih v mrd EUR (levo) in medletne rasti prihodkov od prodaje industrije glede na različne trge v % (desno) 25
Slika 3.14: Deleži bilančne vsote podjetij v stečaju v celotni bilančni vsoti dejavnosti glede na leto začetka stečajnega postopka* v % 25
Slika 3.15: Število začetih stečajnih postopkov pri podjetjih skupaj (levo) in po dejavnostih (desno) 26
Slika 3.16: Gibanje finančnega vzvoda glede na dejavnost (levo) in velikost podjetij (desno) v % 27
Slika 3.17: Razmerje med dolgoročnimi obveznostmi in EBITDO glede na dejavnost (levo) in velikost podjetij (desno) 27
Slika 3.18: Delež obrestnih odhodkov v celotnih prihodkih podjetij glede na dejavnost (levo) in velikost podjetij (desno) v % 27
Slika 3.19: Gibanje količnika likvidnosti glede na dejavnosti (levo) in velikost podjetij (desno) v % 28
Slika 3.20: Distribucija kazalnika razmerje med dolgoročnimi obveznostmi podjetij in EBITDA za podjetja s pozitivnim EBITDA v odstotkih 29
Slika 3.21: Medletne stopnje rasti zamud nad 90 dni glede na dejavnost (levo) in delež zamud v razvrščenih terjatvah glede na velikost podjetij (desno) v % 29
Slika 3.22: Delež zamud nad 90 dni v razvrščenih terjatvah glede na dejavnost in velikost podjetja 30
Slika 3.23: Gibanje pribitkov nad EURIBOR (levo) in gibanje skupne obrestne mere (desno) glede na dejavnost v % 32
Slika 3.24: Gibanje pribitkov nad EURIBOR (levo) in gibanje skupnih obrestnih mer (desno) glede na dejavnost v % 32
Slika 3.25: Pribitek nad EURIBOR za nova posojila bank podjetjem v povezavi s finančnimi kazalniki podjetij po dejavnostih v odstotkih 32
Slika 3.26: Gibanje pribitkov nad EURIBOR glede na velikost podjetja v % 33
Slika 4.1: Struktura finančnega sektorja glede na finančna sredstva v odstotkih (levo) in finančna sredstva, obveznosti in neto pozicija glede na finančne podsektorje v odstotkih BDP (desno) 35
Slika 4.2: Vrednost finančnih sredstev v posredovanju po instrumentih v lasti posameznih sektorjev v odstotkih BDP v Sloveniji (levo) in evroobmočju (desno) 36
Slika 4.3: Število posameznih vrst finančnih institucij (levo); tržna koncentracija petih največjih med njimi – CC5 v odstotkih (desno) 36
Slika 4.4: Struktura finančnih sredstev (levo) in obveznosti (desno) finančnega sektorja v odstotkih 37
Slika 4.5: Struktura izdajateljev (levo) in imetnikov (desno) lastniškega kapitala v odstotkih 37
Slika 4.6: Lastniška struktura posameznih finančnih sektorjev v odstotkih 38
Slika 5.1: Tržni delež v večinski lasti tujcev in bank v večinski domači lasti, merjeno glede na bilančno vsoto bank, v odstotkih 40
Slika 5.2: Povpraševanje podjetij po posojilih in kreditni standardi 41
Slika 5.3: Povpraševanje gospodinjstev po stanovanjskih (levo) in potrošniških posojilih (desno) ter spreminjanje kreditnih standardov 41
Slika 5.4: Medletne stopnje rasti posojil nebančnemu sektorju v odstotkih (levo) ter prirast posojil nebančnemu sektorju po bruto in neto principu (desno) vmio EUR 42
Slika 5.5: Struktura naložb bančnega sektorja v odstotkih (levo) in novoodbrena posojila slovenskim podjetjem po skupinah bank v mio EUR (desno) 43
Slika 5.6: Zmanjševanje neto kreditnega potenciala za nebančni sektor brez države glede na maj 2010, v mio EUR 44
Slika 5.7: Struktura virov financiranja bank v odstotkih 45
Slika 5.8: Medletne stopnje rasti virov sredstev v odstotkih (levo) ter struktura ročnosti vlog nebančnega sektorja glede na originalno ročnost (desno) v odstotkih 45
Slika 5.9: Razmerje med posojili bank nebančnemu sektorju in vlogami nebančnega sektorja konec let po skupinah bank v odstotkih 47

Slika 5.16: Povprečni in mejni stroški financiranja bank (levo) ter povprečni stroški lastniškega in dolžniškega kapitala (desno) v odstotkih 52
Slika 5.17: Povprečni stroški dolžniškega financiranja bank v odstotkih 52
Slika 5.18: Struktura stanj (levo) in tokov finančnih virov bank – polletne oziroma četrtletna vsota (desno) v odstotkih 53
Slika 5.19: Povprečni stroški financiranja (levo) in struktura stanj virov financiranja (desno) po skupinah bank v odstotkih 53
Slika 5.20: Neto obrestna marža na obrestonosno aktivo po skupinah bank v Sloveniji (levo), povprečna efektivna aktivna in efektivna pasivna obrestna mera, izračunana iz obrestnih prihodkov in odhodkov, obrestni razmik in neto obrestna marža v odstotkih (desno) 55
Slika 5.21: Delež neto obrestnih in neto neobrestnih prihodkov v bruto dohodku bank v odstotkih (levo) ter poraba bruto dohodka v odstotkih (desno) 56
Slika 5.22: Gibanje neto obrestnih in neobrestnih prihodkov, operativnih stroškov in neto rezervacij v odstotkih povprečne aktive (levo) ter gibanje donosnosti na kapital in vplivi štirih dejavnikov na smer spreminjanja donosnosti na kapital bank (desno) 58
Slika 5.23: Delež zamud nad 90 dni v celotnih razvrščenih terjatvah bank po skupinah bank (levo) in skupinah komitentov (desno) v odstotkih 61
Slika 5.24: Delež zamud nad 90 dni v celotnih razvrščenih terjatvah bank po skupinah bank za posamezne skupine komitentov v odstotkih 62
Slika 5.25: Struktura razvrščenih terjatev po sektorjih, skupaj (levo) in po skupinah bank konec let (desno) v odstotkih 62
Slika 5.26: Odpisi finančnih sredstev pri bankah v mio EUR (levo) in deleži odpisov v terjatvah z zamudami nad 90 dni in v celotnih razvrščenih terjatvah v odstotkih (desno) 66
Slika 5.27: Rast razvrščenih terjatev (RT) in terjatev v D in E (levo) ter delež zamud nad 90 dni v RT brez in z upoštevanjem oslabitev (desno) v odstotkih 68
Slika 5.28: Rast razvrščenih terjatev v primerjavi z rastjo oslabitev in rezervacij razvrščenih terjatev (RT) (levo) ter primerjava deleža zamud nad 90 dni in deleža terjatev razvrščenih v D in E (desno) v odstotkih 68
Slika 5.29: Pokritost nedonosnih terjatev z oslabitvami po skupinah komitentov (levo) in po skupinah bank (desno) v odstotkih 69
Slika 5.30: Primerjava deleža zamud nad 90 dni v razvrščenih terjatvah bank z deležem terjatev v D in E v razvrščenih terjatvah bank za posamezne dejavnosti v odstotkih 70
Slika 5.31: Delež zamud nad 90 dni v razvrščeni aktivi bank pri nefinančnih podjetjih (levo) ter pokritost terjatev z oslabitvami in rezervacijami (desno) po dejavnostih v odstotkih 71
Slika 5.32: Aktivnost in odklon, v odstotkih 72
Slika 5.33: Pokritost vseh razvrščenih terjatev bank (levo) in pokritost razvrščenih terjatev bank z zamudami nad 90 dni (desno) z zavarovanji v odstotkih 73
Slika 5.34: Verjetnost neplačila, v odstotkih 75
Slika 5.37: Stanje financiranja pri tujih bankah za banke v večinski domači lasti (levo) in bankah v večinski tuji lasti (desno), v mio EUR 80
Slika 5.38: Zapadanje obveznosti do tujih bank po skupinah bank, (marec 2013, anketni podatki) 81
Slika 5.39: Zapadanje obveznosti bank po oblikah grosističnega financiranja po intervalih zapadlosti (marec 2013, anketni podatki) 81
Slika 5.40: Pribitki nad EURIBOR za posojila bank, najeta v tujini, glede na pretežno lastništvo bank v odstotkih 82
Slika 5.41: Delež obveznosti do Evrosistema v bilančni vsoti bank 83
Slika 5.42: Gibanje dnevnih količnikov likvidnosti prvega in drugega razreda likvidnostne lestvice (levo) ter struktura načina izpolnjevanja likvidnostnega količnika prvega razreda po instrumentih (desno) v odstotkih 84
Slika 5.43: Količnika likvidnosti za prvi, od 0 do 30 dni (levo), in drugi, od 0 do 180 dni (desno), razred likvidnostne lestvice po posameznih skupinah bank, mesečna povprečja 84
Slika 5.44: Terjatve, obveznosti in neto pozicija poslovnih bank do Evrosistema v mio EUR (levo) in sklad primernega finančnega premoženja bank, ki je dan v zavarovanje pri Evrosistemu v mio EUR (desno) 85
Slika 5.45: Stanje danih in prejetih nezavarovanih posojil slovenskih bank na denarnem trgu evroobmočja (levo) in na slovenskem denarnem trgu (desno) v mio EUR ter gibanje obrestnih mer EONIA in obrestne mere na slovenskem medbančnem trgu 86
Slika 5.46: Gibanje obsega tržne sekundarne likvidnosti (mesečna povprečja v mio EUR) in njen delež v bilančni vsoti v odstotkih 87
Slika 5.47: Povprečno obdobje spremembe obrestnih mer v mesecih (levo) in razlika med povprečnim obdobjem spremembe obrestnih mer za skupine bank v mesecih (desno) 88
Slika 5.48: Vrzel med aktivnimi in pasivnimi obrestno občutljivimi postavkami po posameznih razredih v mio EUR 89
Slika 5.49: Osnovni kazalniki kapitalske ustreznosti bančnega sistema v odstotkih 90
Slika 5.50: Struktura kapitala pred odbitnimi postavkami za bančni sistem (levo) in struktura temeljnega kapitala (desno) v odstotkih 91
Slika 5.51: Kapitalska ustreznost osnovnega temeljnega kapitala (levo) in kapitalska ustreznost (desno) po skupinah bank v odstotkih 91
Slika 5.52: Porazdelitev kapitalskih ustreznosti osnovnega temeljnega kapitala (levo) in kapitalskih ustreznosti (desno) v odstotkih 92
Slika 5.53: Primanjkljaj kapitala, da bi vsaka posamezna banka izpolnjevala kriterij 9% CT1 KU, v mio EUR 92

Slika 5.54: Razčlenitev kapitalske ustreznosti za leto 2011 (levo) in 2012 (desno) za bančni sistem v odstotnih točkah, količniki v odstotkih 93
Slika 5.55: Razmerje med kapitalskimi zahtevami in bilančno vsoto (levo) ter struktura kapitalskih zahtev (desno), v odstotkih 95
Slika 5.56: Delež kapitalskih zahtev za zapadle in regulatorno zelo tvegane postavke v strukturi kapitalskih zahtev za kreditno tveganje, v odstotkih 96
Slika 5.57: Presežek regulatornega kapitala nad kapitalskimi zahtevami v odstotkih regulatornega kapitala (levo), regulatorni kapital, kapitalske zahteve in presežek v mio EUR (desno) 96
Slika 5.58: Kapitalska ustreznost (levo) in kapitalska ustreznost temeljnega kapitala (desno) v primerjavi z EU po skupinah bank, podatki na konsolidirani osnovi v odstotkih 97
Slika 5.59: Porazdelitev kapitalskih ustreznosti (levo) in kapitalskih ustreznosti temeljnega kapitala (desno) za države EU, podatki na konsolidirani osnovi, v odstotkih 97
Slika 5.60: Porazdelitev razmerja med regulatornim kapitalom in bilančno vsoto (levo) ter razmerja med kapitalskimi zahtevami in bilančno vsoto (desno) za države EU, podatki na konsolidirani osnovi, v odstotkih 98
Slika 6.1: Zbrana bruto premija po posameznih vrstah zavarovanj v mio EUR (leva os) in letne stopnje rasti v odstotkih (desna os) 101
Slika 6.2: Rast bilančne vsote v odstotkih (levo) in izid iz rednega delovanja v mio EUR (desno) zavarovalnic in pozavarovalnic 102
Slika 6.3: Presežek razpoložljivega kapitala nad zahtevanim minimalnim kapitalom zavarovalnic in pozavarovalnic v odstotkih 103
Slika 6.4: Škodni rezultat pomembnejših zavarovalnih vrst (kot razmerje) 104
Slika 6.5: Rast čistih zavarovalno-tehničnih rezervacij in naložb premoženjskih in življenjskih zavarovanj (levo) ter pokritost čistih zavarovalno-tehničnih rezervacij z naložbami kritnega premoženja (desno) v odstotkih 105
Slika 6.6: Struktura naložb kritnih skladov zavarovalnic (levo) in naložb kritnega premoženja brez kritnih skladov zavarovalnic (desno) v odstotkih 105
Slika 6.7: Delež tujih naložb v vseh naložbah zavarovalniškega sektorja v odstotkih 106
Slika 6.8: Struktura zbrane premije kreditnih zavarovanj v odstotkih 107
Slika 6.9: Zbrane premije in izplačane odškodnine v mio EUR ter škodni rezultat kreditnih zavarovanj (kot razmerje) 107
Slika 6.10: Struktura naložb izvajalcev prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja 110
Slika 6.11: Disperzija donosov izvajalcev dodatnega pokojninskega zavarovanja, pokojninske družbe in zavarovalnice (levo), vzajemni pokojninski skladi (desno) v odstotkih 110
Slika 6.12: Letne rasti domačih (levo) in tujih (desno) borznih indeksov v odstotkih 112
Slika 6.13: Tržna kapitalizacija na Ljubljanski borzi v mrd EUR in letni koeficient obračanja sredstev – KOS (levo) ter delež trgovanja z delnicami, ki kotirajo na Ljubljanski borzi, po načinu transakcije (desno) v odstotkih 113
Slika 6.14: Mesečne neto naložbe rezidentov v tujino (levo) in nerezidentov v Slovenijo (desno) v mio EUR 115
Slika 6.15: Stanje naložb nerezidentov v vrednostne papirje slovenskih izdajateljev v mrd EUR (levo) in njihova regijska struktura v odstotkih (desno) 115
Slika 6.16: Regijska struktura naložb rezidentov v tuje vrednostne papirje v odstotkih – celotnih (levo), posebej v obveznicah in delnicah (desno) 116
Slika 6.17: Število oblik vzajemnih skladov (levo) in tržna koncentracija vzajemnih skladov (desno) po letih 117
Slika 6.20: Primerjava med vzajemnimi skladi v upravljanju DZU v večinski lasti bank in drugih – struktura naložb v odstotkih (levo); letna rast VEP v odstotkih in mesečna neto vplačila v mio EUR (desno) 119
Slika 6.21: Letne rasti VEP vzajemnih skladov in SBI TOP v odstotkih (levo) ter višina letnih vplačil v vzajemne sklade v mio EUR (desno) 120
Slika 6.22: Mesečna neto vplačila zavarovalniškega sektorja (levo) ter mesečna neto vplačila gospodinjstev (desno) v mio EUR in letna rast VEP v odstotkih 121
Slika 6.23: Relativna porazdelitev domačih delniških (levo) in domačih mešanih vzajemnih skladov (desno) glede na višino letne donosnosti VEP v odstotkih 121
Slika 6.24: Primerjava strukture vrste skladov glede na sredstva v Sloveniji in EU v odstotkih 122
Slika 6.25: Struktura naložb vzajemnih skladov v odstotkih (levo) in regionalna struktura naložb celotnega sektorja drugih finančnih posrednikov v tuje delnice v odstotkih (desno) 122
Slika 6.26: Obseg novoodobrenih lizinških poslov v mio EUR, delež lizinga nepremičnin v odstotkih (levo) in letne stopnje rasti novoodobrenih poslov v odstotkih (desno) 123
Slika 6.27: Struktura novoodobrenih poslov lizinga premičnin (levo) in nepremičnin (desno) v odstotkih 124
Slika 6.28: Delež lizinških poslov v bruto investicijah v osnovna sredstva (levo) in stopnje rasti novoodobrenih poslov v nekaterih evropskih državah (desno) v odstotkih 124
Slika 6.29: Stopnje rasti stanj lizinških poslov in bančnih posojil nebančnim sektorjem (levo) ter delež lizinških poslov v bančnih posojilih nebančnemu sektorju (desno) v odstotkih 125
Slika 7.1: TARGET2-Slovenija: domača in čezmejna plačila; vrednosti (v mrd EUR) in število (v tisočih; desno) ter SEPA IKP: vrednost (v mrd EUR; levo) in število (v mio; desno) 128
Slika 7.2: Koncentracija števila transakcij v sistemih TARGET/TARGET2 in Žiro kliring/SEPA IKP – Herfindahl-Hirschmanov indeks (HHI; levo) in odstotni delež števila transakcij petih največjih udeležencev glede na skupno število transakcij (desno); brez Banke Slovenije 129

Okvirji:

Okvir 3.1:	Spodbujanje prestrukturiranja podjetij	33
Okvir 5.1:	Spreminjanje razmerja med posojili in vlogami nebančnega sistema ter razdolževanje bank	47
Okvir 5.2:	Porazdelitev razvrščenih terjatev do nefinančnih družb	64
Okvir 5.3:	Stres testi kreditnega tveganja in povzetek makro stres testov 2012	75
Okvir 5.4:	Optimizacija porabe kapitala	98
Okvir 5.5:	Pregled aktivnosti Banke Slovenije pri obvladovanju tveganj v bančnem sistemu	99
Okvir 6.1:	Nova pokojninska zakonodaja v letu 2012	108
Okvir 6.2:	Primerjava slovenskih vzajemnih skladov z evroobmočjem	118

Kratice:

AJPES	Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve
ATVP	Agencija za trg vrednostnih papirjev
AZN	Agencija za zavarovalni nadzor
BPRČ (sistem)	Bruto poravnave v realnem času
BRIK	Brazilija, Rusija, Indija, Kitajska
BS	Banka Slovenije
CCBM	Korespondenčni centralnobančni model
DFO	Druge finančne organizacije
DURS	Davčna uprava Republike Slovenije
DVP	Dolžniški vrednostni papirji
DZU	Družba za upravljanje
ECB	Evropska centralna banka
ECBC	European Covered Bond Council
EFAMA	The European Funds and Asset Management Association
EFTA	European Free Trade Association
EIOPA	The European Insurance and Occupational Pensions Authority
EMF	European Mortgage Federation
EMU	Ekonomska in monetarna unija
EONIA	Euro OverNight Index Average (ponderirana povprečna obrestna mera za posojila čez noč)
ERM2	Mehanizem deviznih tečajev ERM2 (angl. Exchange Rate Mechanism 2)
ESCB	Evropski sistem centralnih bank
EU 17	Evroobmočje
EU 27	Članice Evropske unije
EURIBO	Medbančna obrestna mera, po kateri si reprezentativne banke iz evroobmočja medsebojno ponujajo depozite
EUROSTAT	Statistical Office of the European Communities
EU-SILC	The European Union Statistics on Income and Living Conditions
FED	Board of Governors of the Federal Reserve System
FESE	Federation of European Securities Exchanges
GURS	Geodetska uprava Republike Slovenije
ID	Investicijska družba
IS	Investicijski sklad
KDD	KDD – Centralna klirinško depotna družba, d.d.
KOS	Koeficient obračanja sredstev
LEASEUROPE	The European Federation of Leasing Company Associations
LJSE	Ljubljanska borza
LJSEX	Nekdanji indeks celotnega trga Ljubljanske borze, ki se je izračunaval do oktobra 2010
LTI	Razmerje med obrokom posojila in prejemki posojilojemalca (angl. loan-to-income ratio)
LTV	Razmerje med višino odobrenega posojila in vrednostjo premoženja, s katero je posojilo zavarovano (angl. loan-to-value ratio)
MDS	Mednarodni denarni sklad
MSRP	Mednarodni standardi računovodskega poročanja
MTS Slovenija	Del elektronske trgovalne platforme Euro MTS za državne in paradržavne referenčne obveznice, denominirane v evrih
NUTS	Nomenclature of territorial units for statistics
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
P/E	Kazalnik P/E odraža razmerje med tečajem delnice in zadnjim letnim čistim dobičkom na delnico
PID	Pooblaščena investicijska družba
SBI 20	Nekdanji slovenski borzni indeks
SBI TOP	Indeks blue-chip Ljubljanske borze
SI O/N	Obrestna mera nezavarovanih medbančnih depozitov v evrih čez noč, ki so jih sklenile slovenske kreditne institucije s kreditnimi institucijami evroobmočja
SKD	Standardna klasifikacija dejavnosti
SLONEP	Spletni slovenski nepremičninski portal (www.slonep.net)
SRS	Slovenski računovodski standardi
SSRS	Stanovanjski sklad Republike Slovenije
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
S&P	Standard and Poor's
VEP	Vrednost enote premoženja vzajemnega sklada
VS	Vzajemni sklad
Vzajemci.com	Spletni portal slovenskih vzajemnih skladov (www.vzajemci.com)

WFE	World Federation of Exchange
Z-Doh	Zakon o dohodnini
ZDZU	Združenje družb za upravljanje
ZLPS	Združenje lizinških podjetij Slovenije
ZPIZ	Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje

POJASNILO: v tej publikaciji uporabljena analitična členitev bančnega sistema na homogene skupine bank, poimenovane velike domače banke, majhne domače banke in banke v večinski tuji lasti, ne izhaja iz prevladujočega lastništva bank. Členitev temelji na značilnostih njihovega poslovanja, zlasti na strukturi financiranja.

SKLEPNE UGOTOVITVE

Po petih letih finančne krize je slovensko gospodarstvo lani ponovno zdrsnilo v recesijo, k čemur je pripomoglo tudi zniževanje gospodarske rasti v Evropski uniji. Povod za drugi val finančne krize v evroobmočju ni bil čezmerna višina javnega dolga z izjemo nekaterih posamičnih držav, temveč previsoka zadolženost zasebnega sektorja. Podobno je kriza v Sloveniji razkrila neustreznost poslovnih modelov načina financiranja bank in podjetij, tj. pretirano odvisnost bank od financiranja na mednarodnih finančnih trgih in visoko zadolženost podjetij glede na lastniški kapital. Nizek delež lastniškega kapitala pomeni relativno nizek prag pokrivanja realiziranih nepričakovanih poslovnih tveganj v breme lastnikov podjetij in večjo verjetnost, da bodo del teh tveganj morali v svoje breme prevzeti upniki. Ker domača bančna posojila obsegajo 59% dolga podjetij, so banke razmeroma močno izpostavljene kreditnemu tveganju v razmerah dolgotrajne gospodarske recesije. Podjetja se ukvarjajo s težavo, kako zmanjšati svojo relativno zadolženost v pogojih recesije, vse večje plačilne nesposobnosti in omejenega alternativnega financiranja. V takih razmerah je krčenje poslovanja podjetij in investicijske dejavnosti pričakovano, še zlasti ob odsotnosti jasne ekonomske politike, ki bi zagotavljala transparenten, stabilen in spodbujevalen institucionalni poslovni okvir. Plitev in slabo likviden domač kapitalski trg ne omogoča izdaj večjega obsega dolžniških ali lastniških vrednostnih papirjev podjetij. Razen nekaj uspešnih ponudb komercialnih zapisov velikih podjetij mala in srednja podjetja nimajo alternativnih možnosti financiranja. Večji del preteklega leta je borzni indeks SBI TOP trendno upadal in je bil med najmanj donosnimi borznimi indeksi v regiji. Kljub pozitivnemu zaključku ob koncu leta je večletno zniževanje vrednosti borznih tečajev pokazatelj slabšanja gospodarskih razmer in posledično zniževanja vrednosti kapitala podjetij. Tudi ob neto odplačilu bančnih posojil v višini 0,98 mrd EUR in realiziranem agregatnem dobičku v višini 0,99 mrd EUR podjetjem v preteklem letu ni uspelo izraziteje znižati finančnega vzvoda. S 135% dolžniškega financiranja glede na lastniški kapital finančni vzvod podjetij še ostaja visok. Povečevanje kapitala v podjetjih in ne le privatizacija izbranih državnih podjetij je eden ključnih pogojev za oživitev kreditne rasti in uspešen izhod iz gospodarske recesije.

Podobno kot podjetja so tudi banke prisiljene prestrukturirati svoje vire financiranja. Poslovni modeli bank, ki so pred finančno krizo temeljili na izdatnem financiranju na mednarodnih finančnih trgih in agresivnem kreditiranju zaradi povečevanja ali ohranjanja tržnih deležev, so se izkazali kot neustrezni. Banke se zaradi poplačila obveznosti na grosističnih finančnih trgih in relativno nizke kapitalske ustreznosti srečujejo s krčenjem bilanc, ki je lani preseglo 6%, in z zaostrovanjem kreditnih standardov v pogojih recesije. V preteklem letu so banke neto odplačale za 10% BDP obveznosti z grosističnih finančnih trgov, ki so jih lahko samo deloma nadomestile s povečanim zadolževanjem pri Evrosistemu. S prisilnim zniževanjem finančnega vzvoda v bankah in podjetjih postajata potek in dolgotrajnost gospodarske krize vse bolj slovenski problem, ki ga ne bo razrešilo le čakanje na hitrejše okrevanje izvoznih partneric evroobmočja.

Bančni sektor je preteklo poslovno leto zaključil z največjo agregatno izgubo od izbruha finančne krize. K izgubi 771 mio EUR pred davki so prispevali za 32% višji stroški oslabitev in rezervacij ter za 13% nižji neto obrestni prihodki. Dohodkovno tveganje bank postaja zaradi poslabševanja strukture kakovosti kreditnega portfelja in krčenja kreditne aktivnosti vse pomembnejše sistemsko tveganje. Naraščajoči stroški financiranja bank kljub zniževanju referenčnih obrestnih mer v preteklem letu vplivajo na visoke posojilne obrestne mere za podjetja in hkrati znižujejo neto obrestno maržo bank. To povzroča kar dva problema v gospodarstvu: visoke stroške že tako omejenega financiranja podjetij, ki neugodno vpliva na konkurenčnost pri izvozu, in omejevanje sposobnosti bank notranjega generiranja kapitala, ki je ključno za dolgoročno zagotavljanje kapitalske ustreznosti.

Kakovost kreditnega portfelja v bankah se je konec preteklega leta stabilizirala. Na začetku letošnjega leta je delež slabih terjatev do dolžnikov, ki zamujajo več kot 90 dni, v celotnih razvrščenih terjatvah bančnega sektorja dosegel 14,6%. Vendar so razlike v navedenem deležu slabih terjatev med portfelji posameznih skupin bank relativno velike, kar kaže različne pristope k prevzemanju in razreševanju tveganj. Po višini deleža slabih terjatev izstopa skupina velikih domačih bank in v tej skupini banke v večinski neposredni ali posredni državni lasti, kar opozarja na neučinkovito korporativno upravljanje in nujnost hitrega, sistemskega pristopa k razreševanju slabega portfelja bank. Neprimerno je posploševanje trditev, da celotni slovenski bančni sistem neuspešno obvladuje tveganja in da potrebuje državno pomoč, saj so nekatere banke kljub neugodnim gospodarskim razmeram poslovale uspešno, povečale svojo kapitalsko ustreznost in obvladujejo kakovost kreditnega portfelja. Banke so lani nadaljevale prestrukturiranje svojih naložb v manj tvegane, vendar se je rast naložb v posojila gospodinjstvom skoraj v celoti zaustavila. Prebivalstvo z deležem zamud nad 90 dni v razvrščenih terjatvah v višini 3,8% ostaja relativno netvegano tudi zaradi nizke stopnje zadolženosti. Med najbolj tveganimi naložbami narašča izpostavljenost podjetjem v stečaju, ki je konec leta dosegla 5,2% razvrščenih terjatev. Pospešitev razreševanja stečajnih postopkov z izboljšanjem insolventne zakonodaje je nujna, čeprav se je letno večanje števila začetih stečajnih postopkov umirilo. Ob podpori BS, ZBS in GZS so banke v preteklem letu pristopile k dejavnejšemu razreševanju slabih terjatev do podjetij, katerih tekoče poslovanje ob prestrukturiranju obeta v perspektivi uspešnejše nadaljevanje. Racionalen in učinkovit pristop k operativnemu prenosu kritičnega dela slabih terjatev na eno od oblik slabe banke, ki jih omogoča Zakon o ukrepih RS za krepitev stabilnosti bank, bi prispeval k vzpostavitvi pogojev za normalizacijo kreditne rasti in zmanjšal pritisk na širitev okužbe slabih posojil na druga ciklično manj občutljiva podjetja.

V zaostrenih gospodarskih razmerah je pomembno ohranjati kapitalsko ustreznost bank, pri čemer krčenje obsega poslovanja ni pravi način za izpolnjevanje kapitalskih zahtev. Čeprav sta se struktura kapitala in kapitalska ustreznost bank lani izboljšali, se je zaostajanje kapitalske ustreznosti za povprečno vrednostjo EU nekoliko povečalo. Povečana

razlika ni posledica manj kapitala, temveč predvsem razlik v tveganju prilagojeni aktivi. Slovenske banke z redkimi izjemami ne uporabljajo internih modelov ocenjevanja tveganj, ampak standardiziran pristop, ki v času ohranja večjo konsistentnost. Da slovenski bančni sistem ohranja relativno večjo kapitalsko moč, kot jo izkazujejo neposredne primerjave količnikov kapitalske ustreznosti, potrjuje visok 8,1-odstotni delež kapitala v bilančni vsoti bank. Kljub temu posamezne banke potrebujejo rekapitalizacijo za normalno poslovanje. Zaradi neaktivnih in neodgovornih lastnikov se odlaša z rekapitalizacijo, s čimer se večata potreba po dodatnem kapitalu in kapitalsko tveganje.

Dolgotrajnost gospodarske krize in krčenje kreditov, ki vpliva na večletno poslovanje bank z agregatno izgubo in na slabšanje kakovosti kreditnega portfelja, zahtevata konsolidacijo bančnega sistema ob prestrukturiranju virov financiranja. Šele konsolidiran bančni sistem z nižjim finančnim vzvodom bank in podjetij bo zdrava osnova za začetek nove kreditne rasti.

dr. Marko Kranjec
guverner

POVZETEK

Tveganja, s katerimi so se banke soočale v letu 2012 in na prehodu v leto 2013, so podobna kot v preteklih letih po izbruhu gospodarske krize, vendar se razmerja med njimi spreminjajo. Kreditno tveganje se na prehodu v letošnje leto umirja, ostaja pa pomembno predvsem z vidika prenosa učinkov na dohodkovno tveganje in tveganje solventnosti. Kot pomembno sistemsko tveganje ostaja tveganje refinanciranja in v prihodnje obstaja verjetnost, da se bo to tveganje večalo v vseh skupinah bank zaradi nujnosti izvedbe prestrukturiranja virov financiranja. Poslabšana struktura kakovosti kreditnega portfelja z omejenim refinanciranjem bank na tujih finančnih trgih zmanjšuje možnosti učinkovitega upravljanja likvidnosti. V razmerah nadaljevanja negativne ali šibke gospodarske rasti je pomembno tudi makroekonomsko tveganje, z negativnim vplivom na povpraševanje po kreditih bank, na razpoložljiv dohodek gospodinjstev, na plačilno nesposobnost in število stečajnih postopkov ter posledično na vsa druga tveganja. Zaradi naštetega postaja razvoj sistemskih tveganj v bančnem sektorju vse težje predvidljiv.

Večanje kreditnega tveganja se je na prehodu v letošnje leto umirilo. Delež nedonosnih terjatev v zamudi nad 90 dni v vseh razvrščenih terjatvah bank se je v zadnjih mesecih stabiliziral okrog 14,6%, njihov obseg pa se je zmanjšal pod 7 mrd EUR. Najbolj ranljiva podjetja iz dejavnosti gradbeništva in finančnega posredništva (holdingi) so se kmalu po izbruhu krize znašla v težavah. Sledila so podjetja, ki so bila z njimi odločilno povezana in niso bila poslovno dovolj prilagodljiva. Z največjim povprečnim deležem nedonosnih terjatev, 18,3%, izstopajo velike domače banke, pri katerih obstaja največja koncentracija nasedlih velikih naložb.

Banke so lani pospešile oblikovanje oslabitev na nedonosne terjatve, zlasti na tiste z višjimi stopnjami tveganja (DFO). Pokritost nedonosnih terjatev z oslabitvami je bila marca z 42,2% za 4,4 odstotnih točk višja kot ob koncu 2011. Kazalnik ne upošteva zastavljenih zavarovanj, katerih vrednost dosega 92% nedonosnih terjatev bank.

Skoraj polovica nedonosnih terjatev do nefinančnih podjetij, ali 2,6 mrd EUR, je bila marca do podjetij v stečajnih postopkih. Lani so se močno povečale terjatve do gradbenih podjetij v stečaju, na 1,3 mrd EUR ali 40% vseh terjatev do gradbeništva. Pri nefinančnih holdingih je ta delež dosegel četrtino. Zaradi dolgotrajnih postopkov insolventne zakonodaje ostajajo te terjatve več let v bilancah bank. Če se bo kreditna aktivnost bank še naprej krčila, bo njihov delež še naraščal, če se ne bodo hitreje razreševale z odpisi ali s prenosom na eno od oblik slabe banke, ki jih dopušča oktobra 2012 sprejeti Zakon o ukrepih RS za krepitev stabilnosti bank. Lani proti koncu leta so banke sicer nekoliko povečale obseg odpisov, še vedno pa so v celotnem letu dosegli le 6,1% povprečnega zneska nedonosnih terjatev. Unovčena zavarovanja so bila lani nizka, le v vrednosti 2,8% nedonosnih terjatev.

Visoki stroški oslabitev in rezervacij so skupaj z manjšimi neto obrestnimi prihodki vplivali na realizacijo dohodkovnega tveganja. Bančni sistem je tretje leto zapored posloval z izgubo pred davki, lani v višini 771 mio EUR. Zmanjševanje obrestnih prihodkov zaradi krčenja kreditne aktivnosti in slabšanja kakovosti portfelja je preseglo zmanjšanje odhodkov od obresti zaradi razdolževanja in naraščanja cenejših virov pri ECB v strukturi financiranja bank. Dohodkovno tveganje se je večalo tudi zaradi velikega deleža restrukturiranja posojil komitentom s slabšo boniteto, medtem ko se kreditni portfelj ni razširjal ali vsaj obnavljal z dobrimi komitenti.

Prevelika zadolženost podjetniškega sektorja je ena temeljnih ovir za zagon novega kreditnega cikla. Finančni vzvod se kljub neto razdolževanju podjetij, predvsem pri bankah, ohranja na visoki ravni 135%. Generirani denarni tok je pri številnih podjetjih nezadosten za servisiranje novega zadolževanja in obstoječega dolga. Ob napovedih

Delež zamud nad 90 dni v razvrščenih terjatvah bank po skupinah bank v odstotkih

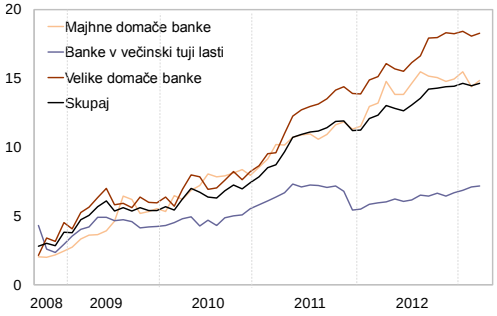

Delež zamud nad 90 dni v razvrščenih terjatvah bank z upoštevanjem oslabitev v odstotkih in brez njih

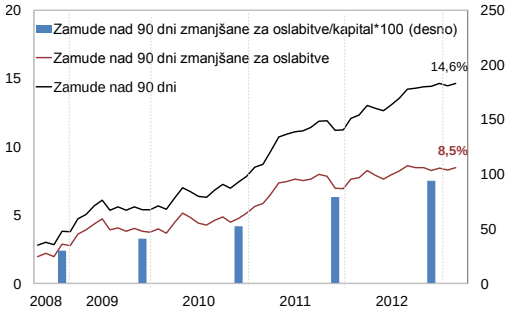

Poraba bruto dohodka bank v odstotkih

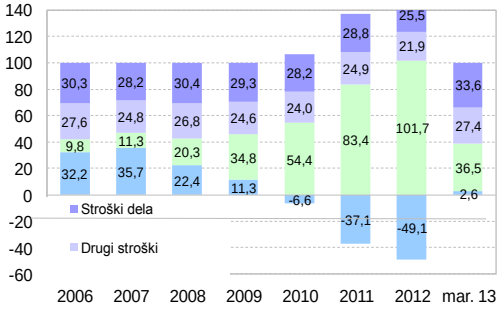

Financiranje podjetij z lastniškimi in dolžniškimi viri, v mio EUR in odstotkih v BDP

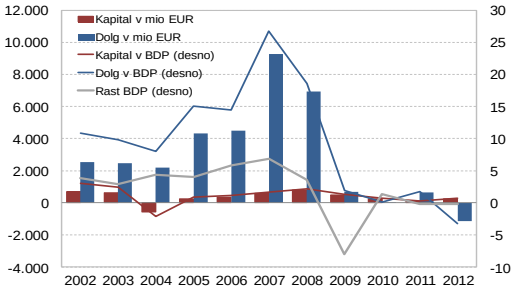

nadaljevanja gospodarskega zastoja se ne obeta njegovo občutnejše izboljšanje. Prevladujoč način financiranja z variabilnimi obrestnimi merami ob zgodovinsko nizkem EURIBOR-ju pomeni za podjetja grožnjo, da se bo večalo breme servisiranja dolga. V teh pogojih dosegajo podjetja pri bankah nizke ocene kreditne sposobnosti, k čemur dodatno prispeva tudi pomanjkanje kakovostnih zavarovanj. Zlasti majhna podjetja izstopajo po nadpovprečno visokem finančnem vzvodu in težjem dostopu do financiranja pri bankah.

Financiranje podjetij se je lani zaostrilo v vseh sektorjih. Celotni tok financiranja podjetij je bil prvič po izbruhu krize negativen v višini 1,3 mrd EUR, najbolj zaradi zniževanja posojil pri bankah. Podjetja so neto odplačevala tudi posojila, najeta pri nedenarnih finančnih institucijah, in posojila iz medsebojnega financiranja. Po visoki rasti v letu 2011 se je lani ustavil pritok posojil od tujih bank. Financiranje s posojili so ponujala le tuja podjetja, večinoma lastniško povezana.

Pritok lastniškega kapitala v podjetja je lani dosegel 486 mio EUR, večinoma iz tujine. Ustvarjeni dobički se niso investirali nazaj v podjetja. Ob relativno nizkih kapitalskih pritokih je nizka dobičkonosnost podjetij slab temelj za krepitev kapitalske osnove podjetij ter za zniževanje razmerja med dolgom in kapitalom.

Velika zadolženost in nizke ocene bank o kreditni sposobnosti podjetij zvišujejo ceno njihovega financiranja pri bankah. Pribitki za dolgoročna posojila so lani naraščali in v zadnjem četrtletju dosegli 3,9 odstotne točke v primerjavi s 3,3 v povprečju leta 2011. Ceno financiranja podjetij dvigujejo poslabševanje kakovosti kreditnega portfelja in visoki stroški financiranja bank.

Posojilne obrestne mere za podjetja so najnižje pri bankah v večinski tuji lasti in najvišje pri majhnih domačih bankah. Pri dolgoročnih posojilih je razlika med njima v povprečju leta dosegala 0,8 odstotne točke. Podobne razlike so se lani ohranjale tudi pri stroških financiranja bank, v katerih se odraža ugodnejša struktura financiranja bank v večinski tuji lasti glede na ceno posameznih virov.

S spreminjanjem strukture virov financiranja bank so se stroški dolžniškega financiranja bank v povprečju zmanjšali zaradi pridobivanja cenovno ugodnih virov pri ECB. Financiranje na zunanjih grosističnih trgih so podražila zniževanja bonitetnih ocen dolgoročnega dolga slovenskih bank in države. Povprečni stroški financiranja so najnižji pri bankah v večinski tuji lasti, a so se pri njih lani tudi najbolj dvignili zaradi precej povečanega deleža vlog nebančnega sektorja v virih financiranja. Vloge so za te banke dražji vir v primerjavi s sredstvi, dobljenimi pri bankah materah v tujini, ki se iz financiranja podrejenih bank v Sloveniji umikajo.

Bankam v večinski tuji lasti je uspelo povečati tržni delež v vlogah nebančnega sektorja pri vseh skupinah deponentov, ob relativno nižjih obrestnih merah kot pri konkurenčnih bankah. Na prenos vlog med bankami sta vplivala omajano zaupanje v varnost domačega bančnega sistema, delno pa tudi prenos poslovanja komitentov ob najemanju ugodnejših posojil pri teh bankah. Poleg vlog prebivalstva banke tekmujejo tudi za vloge države in institucionalnih vlagateljev. Lani je država zniževala vloge pri bankah in hkrati krajšala obdobja vezave, kar je nespodbudno vplivalo na dolgoročne naložbe bank. Hkrati to vnaša dodatno likvidnostno tveganje v bančni sistem.

Banke so se lani na grosističnih trgih razdolžile za 3,5 mrd

Tok financiranja podjetij, letne drseče vsote v mio EUR

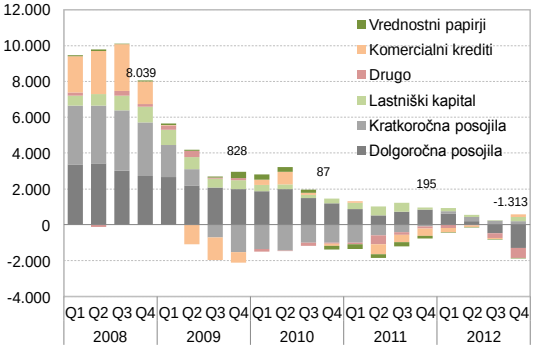

Obrestne mere za nova posojila podjetjem v odstotkih

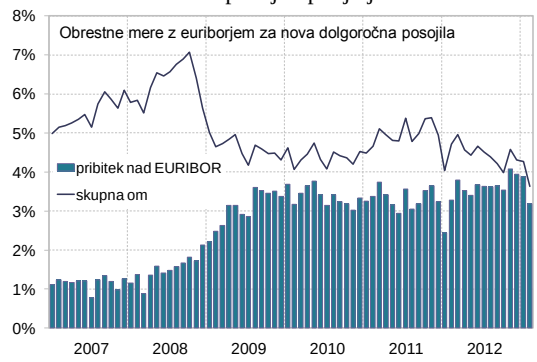

Povprečni stroški financiranja po skupinah bank v odstotkih

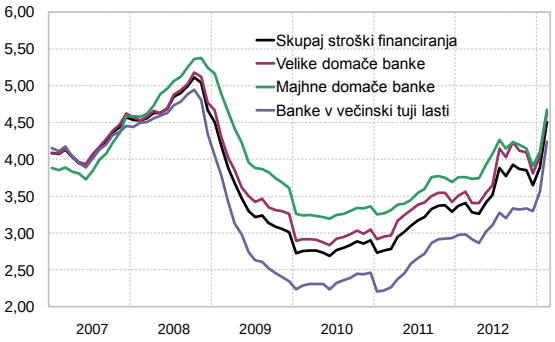

Struktura virov financiranja bank v odstotkih

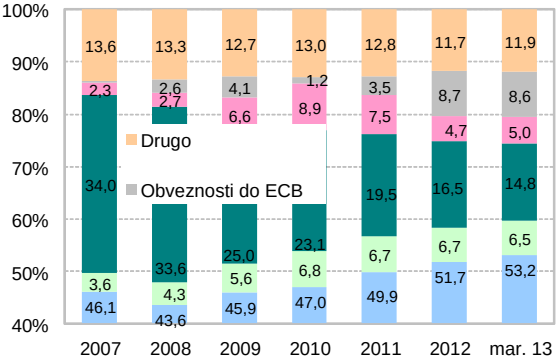

EUR oziroma v višini 10% BDP. Banke v domači lasti so se ob tem spopadle tudi z zmanjševanjem vlog prebivalstva in države ter nezmožnostjo financiranja z izdajanjem novih dolžniških vrednostnih papirjev. Izpad virov so večinoma nadomestile z zadolževanjem pri Evrosistemu na dražbi triletne operacije dolgoročnega financiranja, s čimer so močno zmanjšale tveganje refinanciranja v lanskem in letošnjem letu. Obveznosti bank do Evrosistema so se lani povečale na 4 mrd EUR in v strukturi financiranja bank pridobile 5,2 odstotne točke, na 8,7%.

Z naraščanjem omejitev za financiranje na finančnih trgih se je povečal pomen sredstev, ki jih banke uspejo pridobiti z vlogami na domačem trgu. Razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja (LTD), kot kazalnik vzdržnosti financiranja bank, se je lani znižalo na 130% in odraža prilagajanje kreditiranja razpoložljivim virom. Najvišje znižanje ob še vedno občutno višji ravni tega razmerja, 174%, je bilo lani pri bankah v večinski tuji lasti, pri katerih je visoka raven razmerja predvsem posledica modela financiranja, ki temelji na odvisnosti od nadrejenih bank. Sprememba vedenja matičnih bank do hčerinskih bank se je odrazila v agresivnejšem pridobivanju vlog na lokalnem trgu.

Likvidnostno tveganje, merjeno z likvidnostnim količnikom prvega razreda, je bilo lani zmerno zaradi pridobljenih sredstev na operacijah dolgoročnega financiranja pri ECB. Likvidnostni količnik drugega razreda se je lani znižal za 0,22 odstotne točke, na 0,94. Vzrok znižanja je zapadlost izdanih vrednostnih papirjev in izločanje posojil nizke bonitete. Najbolj se je količnik znižal pri velikih domačih bankah, pri katerih sta bila ta dva dejavnika lani najmočnejša.

Velik delež sredstev domačega izvora v skladu finančnega premoženja, primernega za zastavo pri Evrosistemu, pomeni večjo izpostavljenost bank likvidnemu tveganju ob nadaljnjem zniževanju bonitetne ocene države, kar bi omejilo obseg nadaljnjega financiranja pri Evrosistemu.

Kapitalska ustreznost bank se je lani v povprečju nekoliko izboljšala, na 11,9%. Banke so največ pozornosti namenjale izboljšanju kapitalske ustreznosti osnovnega temeljnega kapitala (CT1 KU), ki se je povečal za 1,1 odstotne točke, na 10%. Porast količnikov dosegajo predvsem z zmanjševanjem kapitalskih zahtev, prek krčenja kreditne aktivnosti in prerazporejanja naložb proti manj tveganim, medtem ko se je dosežena izguba iz poslovanja količnike zmanjševala. Pri tem je treba poudariti, da slovenske banke uporabljajo izrazito višje uteži tveganja naložb in imajo zato glede na evroobmočje nadpovprečno velike kapitalske zahteve, ki dosegajo 6% bilančne vsote, v EU pa le 4%. Za doseganje kapitalske ustreznosti oziroma kapitalske ustreznosti temeljnega kapitala na ravni povprečja EU pri vseh slovenskih bankah bi ob teh večjih zahtevah skupaj potrebovale med 0,8 in 1,4 mrd EUR povečanja kapitala ali manjšanje kapitalskih zahtev. Razmerje med regulatornim kapitalom in bilančno vsoto je pri slovenskih bankah višje kot v povprečju EU.

Omejitve bank pri pridobivanju virov, skupaj s strožjimi kreditnimi standardi, so vplivale na manjšo ponudbo posojil, predvsem posojil gospodarstvu. Posojila gospodinjstvom so šele sredi lanskega leta začela dosegati negativne medletne rasti, dve leti in pol pozneje kot posojila podjetjem, zaradi preusmerjanja bank na ta, manj tvegan segment komitentov in ob dovolj velikem povpraševanju gospodinjstev po posojilih v preteklih letih. Negativna rast kreditov gospodinjstvom od druge polovice

Razmerje med posojili bank nebančnemu sektorju in vlogami nebančnega sektorja v odstotkih

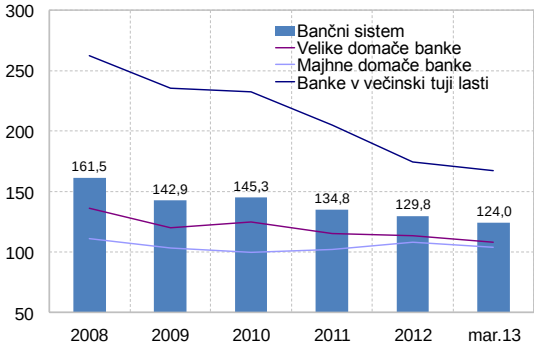

Gibanje dnevnih količnikov likvidnosti prvega in drugega razreda

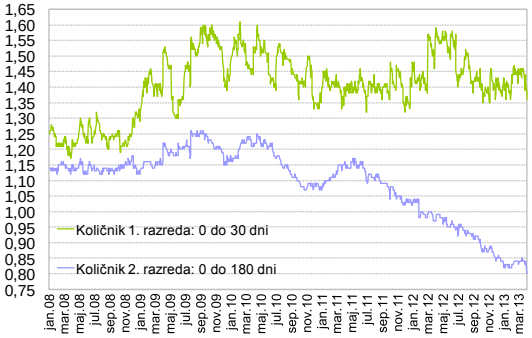

Kapitalska ustreznost temeljnega kapitala v primerjavi z EU, podatki na konsolidirani osnovi, v odstotkih

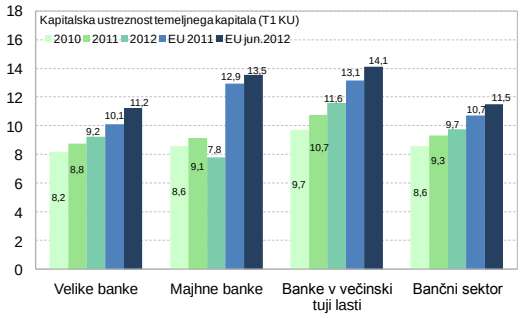

Medletna rast posojil nebančnemu sektorju v odstotkih

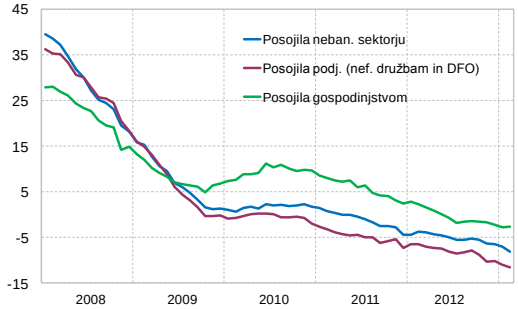

lanskega leta je predvsem posledica manjšega povpraševanja po posojilih in ostrejših kreditnih standardov bank do te skupine komitentov.

Razpoložljivi dohodek gospodinjstev se je lani prvič zmanjšal, za 1,7%, pod vplivom naraščajoče brezposelnosti in zmanjševanja mase plač in drugih prejemkov. Finančno premoženje gospodinjstev se je zmanjšalo za 0,7%, finančne obveznosti pa še bolj, za 3%. Zaradi upadajočih dohodkov in naraščajoče negotovosti so gospodinjstva zmanjšala obveznosti do vseh sektorjev. Potrošniška posojila so se lani znižala za 8,8%, obseg stanovanjskih posojil pa stagnira od druge polovice lanskega leta.

Na nepremičninskem trgu je bil lani rekordno nizek promet z novimi stanovanji, le 12,9% celotnega prometa z nepremičninami. Transakcije z novimi stanovanji omejujejo zmanjšana ponudba novih stanovanj zaradi stečajev gradbenih podjetij in previsoke cene glede na kupno moč prebivalstva. Cene rabljenih stanovanj so se lani znižale za 7,5% po podatkih SURS, vendar je bil promet z njimi relativno nizek. Indikatorji dostopnosti stanovanj, kot sta razmerje med cenami rabljenih stanovanj in razmerje LTV pri bankah, kažejo nekoliko boljšo dostopnost stanovanj za prebivalstvo. Zaradi zniževanja standarda in večje previdnosti prebivalstva pri dodatnem zadolževanju ter še vedno precenjenih cen nepremičnin je lanski obseg novoodobrenih stanovanjskih posojil dosegel rekordno nizko raven v vseh letih od začetka krize.

Morebitno zniževanje cen nepremičnin bi za banke pomenilo dodatne stroške oslabitev zaradi potrebnega prevrednotenja velikega dela prejetih zavarovanj, ki so v največjem deležu v obliki zastave na nepremičninah, ter posledično nadaljnje izgube v bančnem sistemu.

Na slovenskem kapitalskem trgu se nadaljuje nizek promet in majhno zanimanje vlagateljev. Domači vlagatelji preusmerjajo sredstva z domačega na tuje kapitalske trge, nerezidenti se zanimajo predvsem za posamezne prevzemne tarče. Podjetja in država ob mrtvilu na domačem kapitalskem trgu in omejitvah na zunanjih finančnih trgih povečujejo financiranje s kratkoročnimi instrumenti: država s povečanimi izdajami zakladnih menic, podjetja s komercialnimi zapisi, ki so lani dosegli 130 mio EUR, vendar zaradi majhnega obsega še ne pomenijo alternative uveljavljenim oblikam financiranja podjetij.

Nadaljevala so se izplačila sredstev iz vzajemnih skladov, s 109 mio EUR so bila največja v zadnjih štirih letih. Predvsem izstopajo gospodinjstva, kar zaradi njihovega velikega deleža v lastništvu vzajemnih skladov pomeni dodatno likvidnostno tveganje za upravljavce skladov. Dobrih 73% izplačil iz vzajemnih skladov se nanaša na sklade, ki jih upravljajo banke, kar kaže povečano nezaupanje vlagateljev v banke.

Lani je 72% vzajemnih skladov poslovalo pozitivno, občutno več kot predlani. Vendar je delež skladov z izgubo prevelik glede na visoke rasti svetovnih delniških indeksov. Vzrok je delno tudi v razdrobljenosti kapitalskega trga in majhnem obsegu v upravljanju ter posledično visokih stroških poslovanja skladov.

V lizinški dejavnosti se je obseg poslovanja znižal za 7% zaradi manjšega obsega novih poslov z nepremičninami, prekinitev pogodb in odpisov. Lizinška podjetja so se lani osredotočila na posle s premičninami, medtem ko se je lizing nepremičnin močno zmanjšal, za 14%. Zaradi slabše sposobnosti poravnavanja obveznosti komitentov se veča

Razpoložljivi dohodek in izdatki za končno potrošnjo gospodinjstev v mrd EUR in v odstotkih

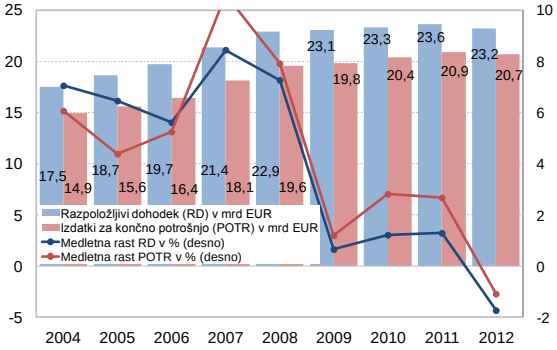

Indeks dostopnosti stanovanj

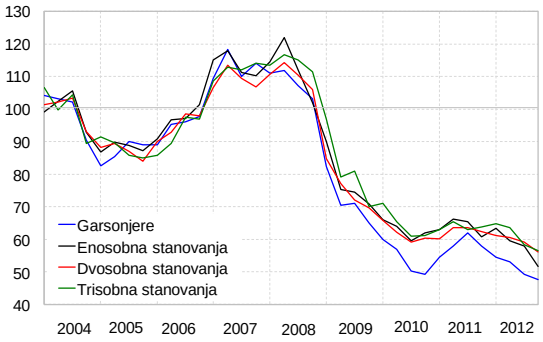

Stanje naložb nerezidentov v vrednostne papirje slovenskih izdajateljev v mrd EUR

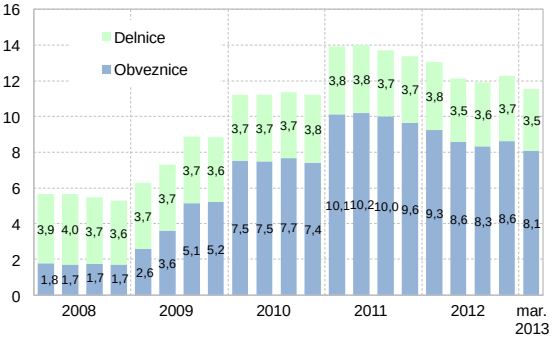

Sredstva investicijskih skladov na prebivalca, primerjava z evroobmočjem, v tisoč EUR

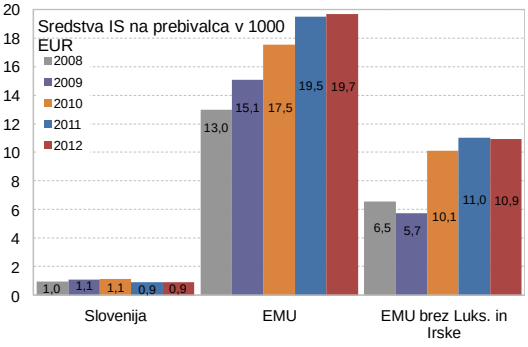

število sklenjenih navadnih tržnih najemov. Slabšanje naložb, nižje vrednotenje premoženja in visok finančni vzvod so pomembna tveganja lizinške dejavnosti. Lizinška podjetja so poslovno in lastniško povezana bolj s tujimi kot domačimi bankami, ki bodo zaradi prestrukturiranja zmanjševale lastništvo v tej dejavnosti kot nestrateško. Lani so lizinška podjetja četrto leto zapored poslovala z izgubo.

Zavarovalnice so lani poslovale z 18,4-odstotno rastjo čistega dobička, povišano bilančno vsoto in enako zbrano bruto premijo kot v letu 2011. Škodni rezultat se je izboljšal pri prostovoljnem zdravstvenem zavarovanju ter poslabšal pri življenjskem in premoženjskem zavarovanju. Najbolj se slabša pri življenjskih zavarovanjih, in sicer zaradi povečanja doživetij in predčasnega prenehanja pokojninskih zavarovanj. Pri prostovoljnem pokojninskem zavarovanju se je nadaljeval proces dvigovanja privarčevanih sredstev po poteku 10-letnega obdobja, število zavarovancev se je, vključno s tistimi v mirovanju, zmanjšalo za 9,3%. Nenaklonjenost tveganju znižuje rezultate pri naložbenem življenjskem zavarovanju, ki izgublja v strukturi življenjskih zavarovanj. Pri kreditnih zavarovanjih se veča delež od zavarovanja terjatev, na 58% od zavarovanja izvoznih kreditov in 29% od zavarovanja kreditov notranje trgovine. Ob upadanju kreditiranja prebivalstva se je precej zmanjšal delež zavarovalne vsote od zavarovanja potrošniških in stanovanjskih kreditov, na 5% oziroma 1%.

Obseg novoodobrenih lizinških poslov v mio EUR in delež lizinga nepremičnin v odstotkih

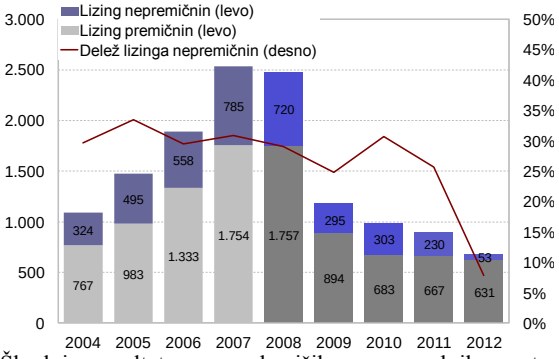

Škodni rezultat pomembnejših zavarovalnih vrst (razmerja)

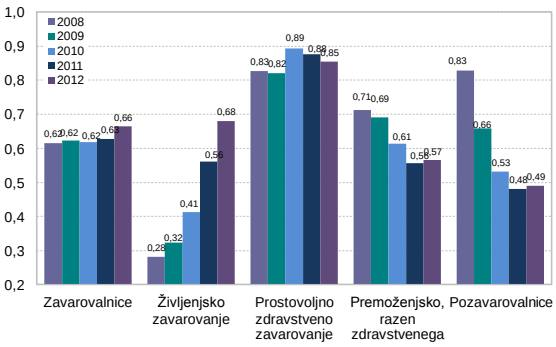

1 GOSPODARSKA GIBANJA IN SEKTORSKI PREGLED

V gospodarstvu ostaja glavno tveganje zmanjševanja gospodarske aktivnosti manjše agregatno domače in tuje povpraševanje. Tveganje zmanjševanja domačega povpraševanja je pod pritiskom povečevanja negotovosti v gospodarstvu, povezane z zviševanjem brezposelnosti in varčevalnimi ukrepi, ki neposredno vplivajo na zmanjševanje razpoložljivega dohodka gospodinjstev in s tem njihove končne potrošnje. Varčevanje države, ki je tudi pod pritiskom tujih vlagateljev, bo vplivalo na nadaljnje zmanjševanje domače potrošnje. Pomembnejši tveganji iz proizvodnega vidika sta omejena dostopnost do virov sredstev in prezadolžen podjetniški sektor.

Gospodarska aktivnost se je leta 2012 zmanjšala kot posledica manjše domače potrošnje in investicij.

Po dveh letih rasti se je BDP leta 2012 ponovno znižal za 2,3% kot posledica zmanjšanja investicij in potrošnje gospodinjstev. Na zmanjšanje potrošnje gospodinjstev pomembno vpliva negotovost kot odraz naraščajoče brezposelnosti in zmanjševanja kupne moči. Na upad potrošnje gospodinjstev in BDP je pomembno vplivalo zmanjšanje potrošnje države zaradi varčevalnih ukrepov. Zmanjševanje domače potrošnje pomembno vpliva na zniževanje dodane vrednosti predvsem storitvenih dejavnosti. Razmere v industriji so ugodnejše, predvsem zaradi rasti izvoza. Omejeni viri financiranja so poleg majhnega povpraševanja vplivali na nadaljnje zmanjševanje investicij. Na povišanje BDP je vplival neto izvoz, predvsem zaradi zmanjšanja uvoza, ki je posledica manjšega domačega povpraševanja.

Slika 1.1: Medletne rasti izbranih makroekonomskih agregatov (levo) in medletne rasti dodane vrednosti po dejavnosti (desno) v stalnih cenah v odstotkih

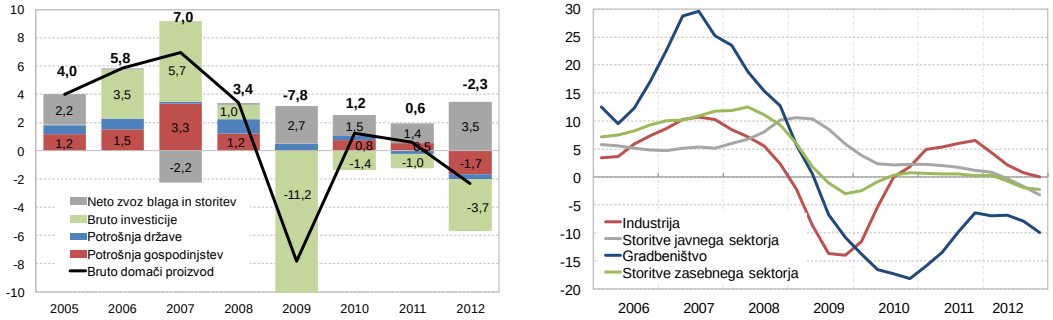

Opomba: Medletne rasti so izračunane na drsečih vsotah štirih četrtletij.
Vir: SURS

Nizke ravni investicij in potrošnje povečujejo negotovost glede gospodarskega okrevanja.

Zaradi relativno velike negotovosti v gospodarstvu, povezane z ukrepi finančne konsolidacije, zniževanja zaposlenosti, omejitev pri financiranju, manjšega tujega povpraševanja se v tem letu pričakuje nadaljevanje omejenega domačega povpraševanja in majhnih investicij.[1] Negotovost glede zaposlitvenih možnosti in s tem dohodkovno tveganje gospodinjstev močno prispevata k zmanjšanju njihove potrošnje. Na majhno investicijsko dejavnost podjetij poleg omejenega domačega povpraševanja vplivajo omejitve pri financiranju.

Slika 1.2: Stopnja varčevanja v odstotkih ter delež investicij in varčevanja v odstotkih BDP za Slovenijo (levo) in evroobmočje (desno)

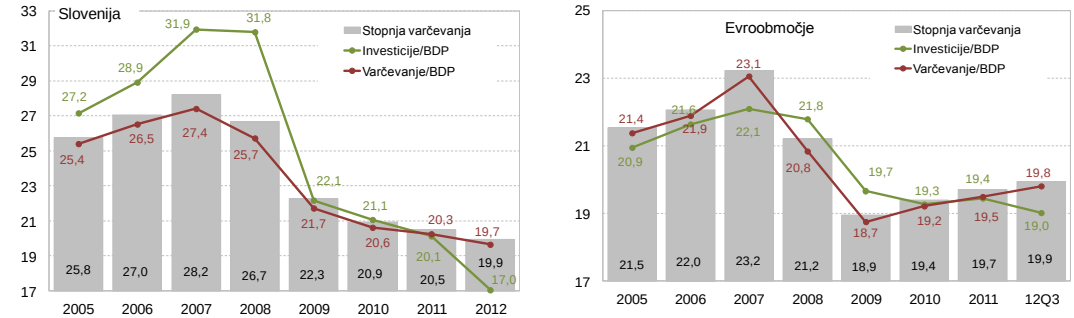

Vir: Banka Slovenije, SURS, ECB, Eurostat

[1] Napovedi makroekonomskih spremenljivk iz Makroekonomskih gibanj in projekcij, april 2013, Banka Slovenije.

Slovenija je leta 2012 izkazovala presežek varčevanja glede na investicije.

Investicijsko-varčevalna vrzel (izračunana iz sektorskih nacionalnih računov) za leto 2012 kaže presežek varčevanja glede na investicije za 2,6% BDP. Do zdaj so bile narodnogospodarske investicije praviloma večje od varčevanja. Razloga za obrat sta zmanjšanje investicij podjetij in države ter odplačilo obveznosti do tujine. Narodnogospodarsko varčevanje se glede na zaostrene razmere v gospodarstvu prav tako znižuje, vendar za manj kot investicije. Zmanjševanje kupne moči gospodinjstev vpliva na večji delež porabljenih sredstev za končno potrošnjo. Narodnogospodarska stopnja varčevanja se je leta 2012 izenačila s povprečno stopnjo evroobmočja, ki nasprotno od slovenske že od leta 2009 kaže trend rasti.

Slika 1.3: Neto finančna pozicija gospodarskih sektorjev glede na stanja (levo) in letne transakcije (desno) v odstotkih BDP

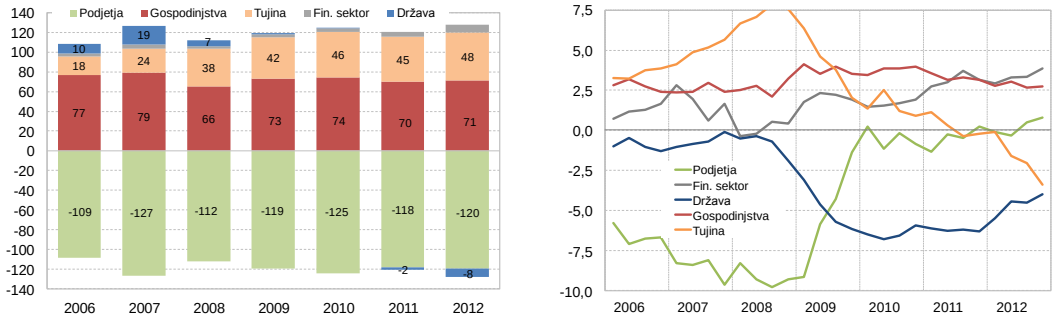

Vir: Banka Slovenije, SURS

Nefinančna podjetja so z letom 2012 prešla v izravnan finančni saldo.

Tekoča narodnogospodarska neto finančna pozicija iz transakcij (izračunana iz finančnih računov) je bila leta 2012 pozitivna. Pomeni neto odplačevanje finančnih obveznosti do tujine. Nefinančna podjetja so zaradi zmanjševanja investicij in tekočega zadolževanja prešla v nevtralno neto pozicijo. Prav tako se kot posledica varčevalnih ukrepov zmanjšuje finančni primanjkljaj države, medtem ko finančne družbe ohranjajo presežek na ravni 3,8% BDP.

Tujina

Slika 1.4: Delež neto zunanjega dolga Slovenije in sektorja države, neto plačanih letnih obresti in letnih dohodkov od lastnine v odstotkih BDP

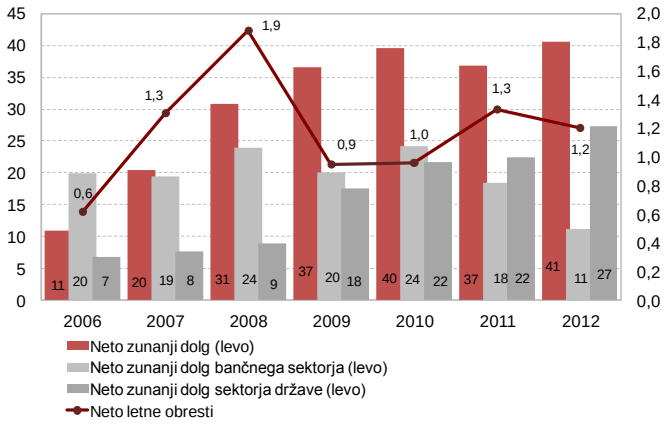

Opomba: Razlika med neto zunanjim dolgom Slovenije in neto finančno pozicijo tujine iz finančnih računov je posledica različnih metodologij. Zunanji dolg med drugim ne vključuje lastniškega kapitala.

Vir: Banka Slovenije, SURS

Povečanje neto zunanjega dolga Slovenije je posledica izdaje državne obveznice in sodelovanja bank na avkcijah ECB.

Kljub odplačevanju obveznosti do tujine se je neto zunanji dolg leta 2012 povečal za dobro milijardo EUR, na 41% BDP. Leta 2012 se je nadaljevalo neto zmanjševanje dolga bank v tujini zaradi omejenega dostopa do virov financiranja na mednarodnih finančnih trgih. Država je zaradi izdaje 10-letne obveznice na ameriškem trgu sredi oktobra 2012 povečala neto zunanji dolg za 1,5 mrd EUR. Na povečanje neto zunanjega dolga je bančni sektor vplival prek sodelovanja na avkcijah ECB (povečanje za 1,8 mrd EUR). Po metodologiji finančnih računov je konec leta 2012 odvisnost Slovenije od tujih virov predstavljala 48% BDP (razlika glede na neto zunanji dolg je predvsem v vključevanju kapitalskih naložb). Neto obveznosti do tujine iz lastniškega kapitala ostajajo na nizki ravni 5% BDP, kar kaže še vedno prisotno nezanimanje tujih vlagateljev za Slovenijo.

Čeprav so se znižale bonitetne ocene dolgoročnega dolga države in bank ter povečal neto zunanji dolg, se je breme servisiranja dolga leta 2012 malenkost znižalo zaradi zniževanja tržnih obrestnih mer in pridobitve sredstev na avkcijah ECB. Glede na nizke ravni tržnih obrestnih mer in nestabilne bonitetne ocene obstaja tveganje zviševanja stroškov zadolževanja v tujini.

Slika 1.5: Neto finančna pozicija gospodarskih sektorjev do tujine v odstotkih BDP (levo) in neto finančna pozicija do tujine po instrumentih v odstotkih BDP (desno)

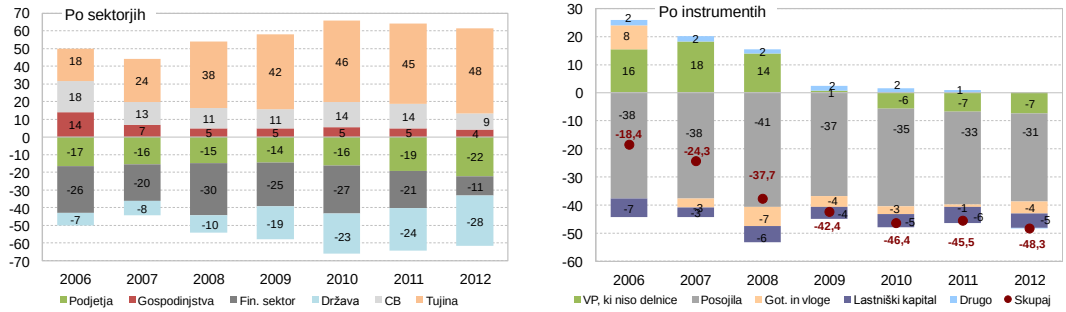

Vir: Banka Slovenije

Država

Javni dolg se je leta 2012 povečal na 54% BDP, največ zaradi izdaje dolgoročne obveznice na ameriškem trgu v vrednosti 2,25 mrd EUR. Raven javnega dolga je še vedno znotraj uradno zapisanih omejitev maastrichtskih kriterijev in precej nižja od povprečja evroobmočja. Zaskrbljujoča je njegova rast. Z varčevalnimi ukrepi je državi uspelo zajeziti rast proračunskega primanjkljaja, ki je leta 2012 dosegel 4% BDP. Na začetku leta 2013 je bila sprejeta pokojninska reforma, ki bo vplivala na izboljšanje dolgoročne vzdržnosti javnih financ. Strošek servisiranja javnega dolga se je leta 2012 še povečal zaradi znižanja bonitetnih ocen za dolgoročni dolg države in zvišanja vrednosti javnega dolga. Izdatki za obresti so se povečali na čez 2% BDP. Treba je nadaljevati konsolidacijo javnih financ tudi zaradi povečanja zaupanja vlagateljev in s tem izboljšanja dostopa do tujih finančnih trgov.

Javni dolg države ostaja s 54% BDP bistveno manjši od povprečja evroobmočja, ki je prek 90%.

Slika 1.6: Javni dolg, proračunski primanjkljaj, plačilo obresti in bruto investicije sektorja države v odstotkih BDP

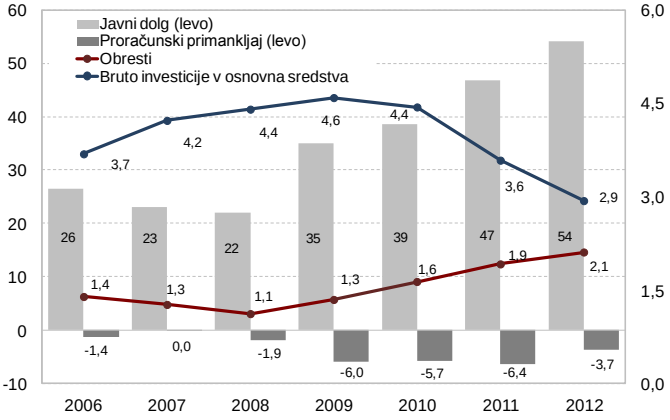

Vir: SURS

1.2 Deželno tveganje

Bonitetne ocene deželnega tveganja

Bonitetne ocene dolgoročnega državnega dolga in nekaterih bank so se lani in na začetku tekočega leta poslabšale. Nazadnje so se bonitetne ocene spremenile februarja 2013, ko je bonitetna agencija S&P oceno za deželno tveganje RS spremenila iz A-/negativna pričakovanja (outlook) v A-, stabilna pričakovanja. Zadnje veljavne ocene najpomembnejših bonitetnih agencij za deželno tveganje Slovenije so naslednje: Moody's:

Bonitetna ocena Slovenije se je lani poslabšala.

Ba1, negativna pričakovanja (outlook); S&P: A-, stabilna pričakovanja; in Fitch: A-, negativna pričakovanja.

V zadnji oceni iz februarja 2013 agencija S&P navaja napredek vlade pri fiskalni konsolidaciji ter slovensko odprto in razmeroma bogato ekonomijo brez zunanjih neravnovesij, vendar obenem navaja hitro rastoče breme dolga zaradi napovedane vladne podpore državnim bankam in negotove gospodarske razmere za rast. Agencija navaja še tveganja, povezana z implementacijo politik za uspešno fiskalno konsolidacijo.

Agencija S&P sicer navaja dva glavna razloga, ki utrjujeta bonitetno oceno Slovenije: a) zgodovino fiskalne preudarnosti Slovenije z zmerno ravnjo zadolženosti, razen nedavnih povečanj; in b) odprto in razmeroma dobro gospodarstvo, brez zunanjih neravnovesij. Agencija v svojih ocenah še izpostavlja naslednje glavne slabosti Slovenije: a) hitro rastoče breme dolga, ki je povezano z bankami v državnem lastništvu s težavami, b) politično nestabilnost, ki spodkopava učinkovitost, stabilnost in predvidljivost politik, c) nizko raven bogastva v primerjavi z mediano za države podobne bonitete.

Agencija Moody's navaja podobne značilnosti Slovenije: a) visoko raven ekonomske razvitosti in dohodka na prebivalca; b) izvozno usmerjeno gospodarstvo in c) obvladljivo (vendar rastočo) raven zadolženosti. Po drugi strani med slabostmi izpostavlja: a) tveganja za javne finance, ki izvirajo iz krize v bančnem sektorju; b) rastoče stroške zadolževanja in omejen dostop do mednarodnih finančnih trgov; c) fiskalna neravnovesja zaradi recesije. Moody's je v aprilu dodatno znižal boniteto dolgoročnega dolga države na Ba1 z negativnimi pričakovanji.

Premija za tveganje za državne vrednostne papirje RS

Premije za tveganje za vrednostne papirje RS nad nemškimi so v letu 2012 precej nihale. V prvem četrtletju 2013 so se zvišale.

Znižanje bonitetnih ocen dolgoročnega državnega dolga se je odražalo tudi na višini zahtevane donosnosti na 10-letne državne obveznice RS. Zahtevane donosnosti in pribitki so se za državni dolg Slovenije in perifernih držav po sprejetih ukrepih ECB lani poleti zmanjšali. Pribitki za slovenske obveznice nad nemškimi državnimi obveznicami so se dodatno zmanjšali po uspešni izdaji dolarskih 10-letnih obveznic v oktobru 2012. Proti koncu leta 2012 so se ti zmanjšali nekoliko pod 400 bazičnih točk nad donosnostjo 10-letnih nemških državnih obveznic. Pribitki so ponovno porasli konec marca in v prvi polovici aprila, ko so dosegali 537 bazičnih točk nad nemškimi primerljivimi obveznicami predvsem kot posledica špekulacij na finančnih trgih, da bo Slovenija naslednja od članic EU, ki bo zaprosila za finančno pomoč. Po uspešno izdani 18-mesečni zakladni menici RS v aprilu je sledil ponoven padec, v primerjavi z vrhom za več kot 100 bazičnih točk.

Slika 1.7: Gibanje pribitkov desetletnih državnih obveznic RS nad primerljivo nemško za Slovenijo in izbrane države v bazičnih točkah (levo) ter gibanje cene zavarovanja dolga (5-letnih CDS-jev) v odstotkih (desno)

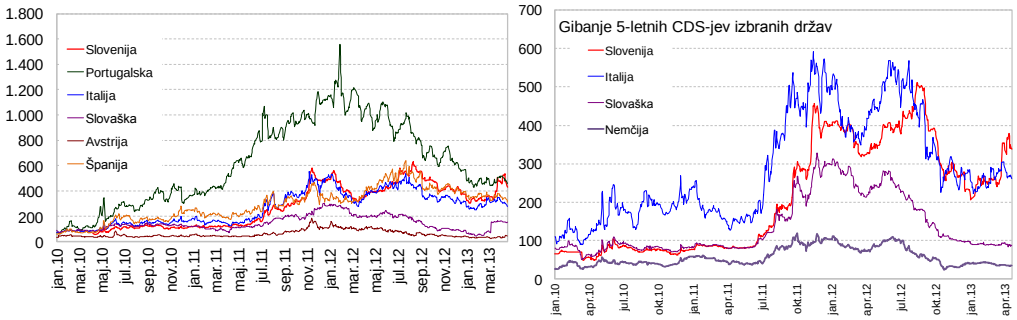

Vir: Bloomberg

2 SEKTOR GOSPODINJSTEV

V sektorju gospodinjstev obstaja velika negotovost.

Zaostrene gospodarske razmere, ki se za gospodinjstva odražajo v visoki brezposelnosti in zmanjšanju njihove kupne moči, pomembno vplivajo na zmanjšanje potrošnje gospodinjstev in tudi njihovega varčevanja. Glavno tveganje sektorja gospodinjstev je velika negotovost, povezana z brezposelnostjo in zniževanjem razpoložljivega dohodka. Vloge gospodinjstev pri bankah se od konca leta 2012 spet povečujejo, nadaljujeta se zniževanje potrošniških posojil in stagnacija stanovanjskih posojil. Agregatni podatki ne kažejo, da bi bila slovenska gospodinjstva prezadolžena. Analiza mikro podatkov za obdobje med letoma 2006 in 2009 potrjuje, da ni prišlo do pretiranega najemanja stanovanjskih posojil v skupini najbolj ranljivih gospodinjstev.

Leta 2012 so gospodinjstva nominalno zmanjšala končno potrošnjo in varčevanje, kar je posledica zmanjšanja razpoložljivega dohodka.

Leta 2012 se je gospodinjstvom letni razpoložljivi dohodek zmanjšal za 1,7%, kar je prvič v času dosegljivosti podatka od leta 1995. Nominalni upad razpoložljivega dohodka gospodinjstev je neposredna posledica naraščajoče brezposelnosti in varčevalnih ukrepov vlade, ki se odražajo v zniževanju mase plač in manjšanju obsega socialnih pomoči. Zaostrene razmere v gospodarstvu in zmanjšanje gospodarske aktivnosti so vplivali na dvig registrirane brezposelnosti nad 13%, ki je še vedno nižja kot v evroobmočju. Z zmanjšanjem razpoložljivega dohodka so leta 2012 gospodinjstva zmanjšala tudi svojo končno potrošnjo, za dober odstotek. Poleg te so gospodinjstva zmanjšala tudi obseg privarčevanih sredstev za 11%. Delež privarčevanih sredstev v razpoložljivem dohodku se je zaradi večjega zmanjšanja razpoložljivega dohodka od končne potrošnje zmanjšal na 10,7%. Razkorak glede na povprečno stopnjo varčevanja gospodinjstev evroobmočja se je dodatno povečal. Pričakovanja glede nadaljnjega zniževanja cen nepremičnin poleg omenjenih zaostrenih razmer v gospodarstvu vplivajo na nadaljnje zniževanje investicij gospodinjstev, kar pozitivno vpliva na njihovo neto posojanje. Razpoložljiva privarčevana sredstva gospodinjstev, ki so na razpolago drugim sektorjem, se leta 2012 glede na predhodno leto niso bistveno spremenila.

Slika 2.1: Razpoložljivi dohodek in izdatki za končno potrošnjo gospodinjstev v mrd EUR in odstotkih (levo) ter varčevanje, investicije in neto posojanje gospodinjstev v mrd EUR (desno)

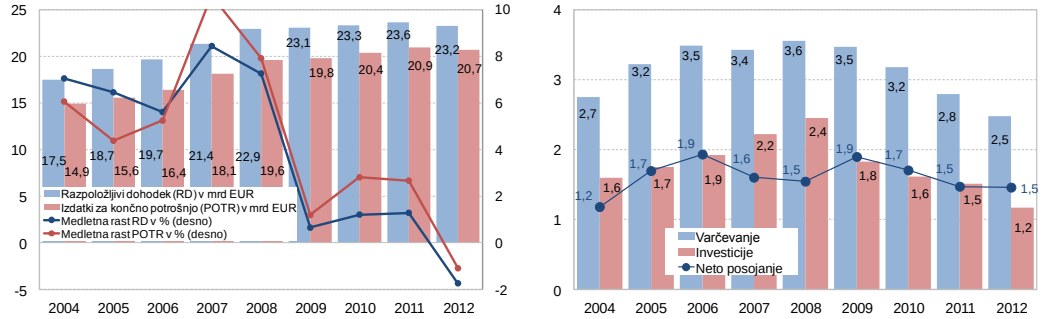

Vir: SURS

Slika 2.2: Stopnja varčevanja in investicijska stopnja gospodinjstev (levo) ter stopnja brezposelnosti (desno) v odstotkih

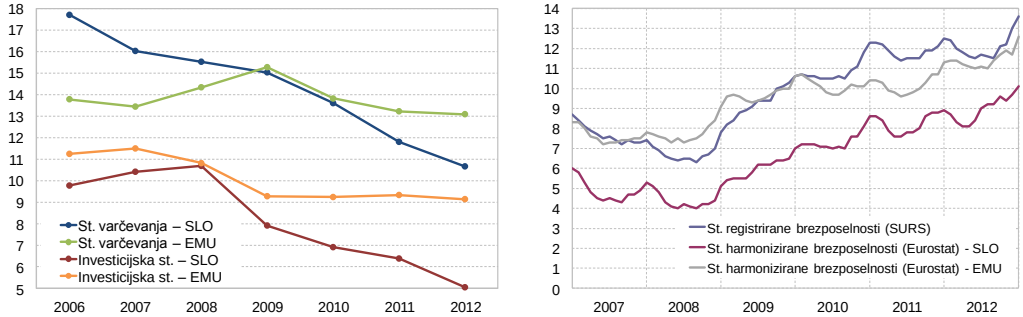

Vir: SURS, Eurostat, ECB

2.1 Finančno premoženje gospodinjstev

Neto finančno premoženje gospodinjstev za okoli 9% presega njihov razpoložljiv dohodek.

Finančno premoženje slovenskih gospodinjstev se je leta 2012 za slab odstotek zmanjšalo in dosega 37,6 mrd EUR oziroma 106% BDP. Finančno premoženje gospodinjstev evroobmočja je v deležu BDP skoraj še enkrat večje. Tudi neto finančna pozicija slovenskih gospodinjstev je primerjalno nižja glede na gospodinjstva evroobmočja kljub njihovi bistveno manjši zadolženosti. Slovenska gospodinjstva imajo manj varnostnih rezerv v obliki finančnega premoženja. Leta 2012 je bilo znižanje finančnih obveznosti slovenskih gospodinjstev večje od zmanjšanja finančnega premoženja, zato se je njihovo neto finančno premoženje povečalo. Geodetska uprava RS je realno premoženje gospodinjstev leto 2010 ocenila na okoli 75 mrd EUR, kar je skoraj še enkrat toliko kot imajo finančnega premoženja in pomembno prispeva k varnostnim rezervam.[2] Neto finančno premoženje slovenskih gospodinjstev je za okoli 9% večje od njihovega razpoložljivega dohodka.

Slika 2.3: Struktura transakcij (levo) in vrednostnih sprememb (desno) posameznih oblik finančnega premoženja gospodinjstev v mio EUR in odstotkih

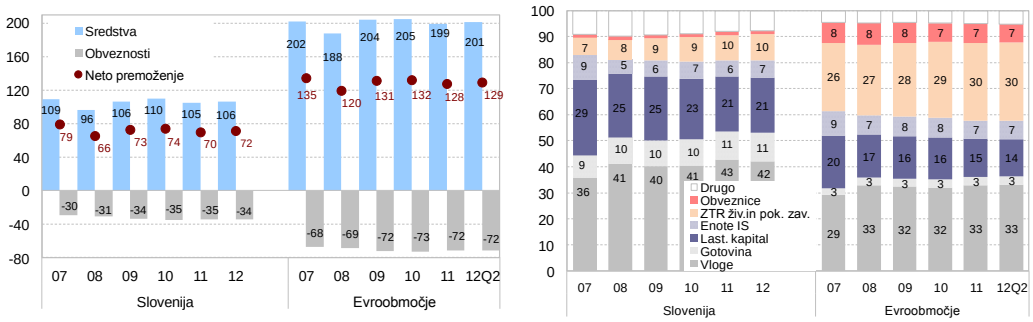

Vir: Banka Slovenije, SURS, ECB

Slovenska gospodinjstva so leta 2012 zmanjšala vse oblike finančnega premoženja (transakcije).

Lani so slovenska gospodinjstva zmanjševala vse oblike finančnega premoženja, največ bančne vloge in obveznice oziroma lastniški kapital ter sredstva iz pokojninskih zavarovanj. Konec leta 2012 je bila sprejeta pokojninska reforma, ki omogoča širši nabor naložbenih strategij glede na stopnjo tveganja posameznih starostnih skupin. Po pričakovanjih se bodo prihranki iz prostovoljnih pokojninskih zavarovanj glede na stanje obveznega, dokladnega pokojninskega sistema postopno, v daljšem časovnem obdobju, morali začeti zviševati, pri čemer ima pomembno vlogo zviševanje ravni finančne izobraženosti slovenskih gospodinjstev in hkrati transparentno delovanje izvajalcev prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja. Vrednostne spremembe so lani vplivale na povečanje premoženja gospodinjstev, kar je predvsem posledica pozitivne medletne rasti domačih in tujih borznih indeksov.

Tabela 2.1: Stanje finančnih naložb gospodinjstev po instrumentih

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Skupaj v mio EUR	31.979	37.706	35.788	37.837	39.063	37.858	37.594
letne st. rasti v %	13,1	17,9	-5,1	5,7	3,2	-3,1	-0,7
letna razlika stanj v mio EUR	3.707	5.727	-1.918	2.048	1.227	-1.205	-264
v % BDP	103,0	109,0	96,1	106,4	109,7	104,7	106,0
	Letna rast (v %)						
Gotovina	17,3	-6,0	8,8	5,3	5,6	5,0	-0,6
Vloge	6,6	9,6	9,5	2,7	4,0	2,3	-2,1
Obveznice	-1,3	-0,4	-1,8	0,7	-2,6	-0,4	-18,7
Lastniški kapital	17,7	32,8	-20,3	5,8	-2,7	-11,6	0,2
Investicijski skladi	34,6	39,9	-45,3	24,2	11,1	-9,6	5,9
Življenjsko zavarovanje	27,3	17,4	2,3	18,8	11,8	1,1	8,6
Pokojninsko zavarovanje	26,1	26,7	14,4	17,4	13,9	-0,5	-4,2
Drugo	5,3	21,2	3,6	0,6	0,9	-11,8	-3,4

Vir: Banka Slovenije

Leta 2012 so se vloge gospodinjstev pri bankah znižale. V prvih dveh mesecih 2013 imajo banke spet pozitiven prirast vlog gospodinjstev.

Bančne vloge obsegajo z 42% najpomembnejši delež finančnega premoženja slovenskih gospodinjstev. Leta 2012 so se vloge gospodinjstev pri slovenskih bankah znižale za

[2] Upoštevale so se stanovanjske stavbe, vključno z vikendi in pripadajočimi zemljišči, ne glede na lastnika. Domneva se, da je velika večina v lasti fizičnih oseb. GURS je nepremičninam glede na svojo metodologijo pripisal posplošeno tržno vrednost. Treba je upoštevati, da je bilo vrednotenje relativno visoko in da so nepremičnine v Sloveniji močneje zgubljale vrednost šele po letu 2010.

0,3%. Vloge so se zniževale od avgusta do oktobra, medtem ko so imele v zadnjih dveh mesecih leta 2012 in tudi prvih dveh mesecih 2013 pozitivno rast. Na zniževanja vlog je vplivalo manjše varčevanje gospodinjstev kot posledica visoke brezposelnosti in zniževanja neto plač, znižanje pa je bilo v opazovanih mesecih tudi posledica vladnih ukrepov, povezanih s socialnimi transferji. Tudi premoženje, naloženo pri bankah, namreč v določenem deležu, ki pomeni pričakovani donos, vpliva na možnost in obseg prejemanja socialnih transferjev. Večjega prehajanja med različnimi oblikami varčevanja ni.

Slika 2.4: Struktura transakcij (levo) in vrednostnih sprememb (desno) posameznih oblik finančnega premoženja gospodinjstev v mio EUR in odstotkih

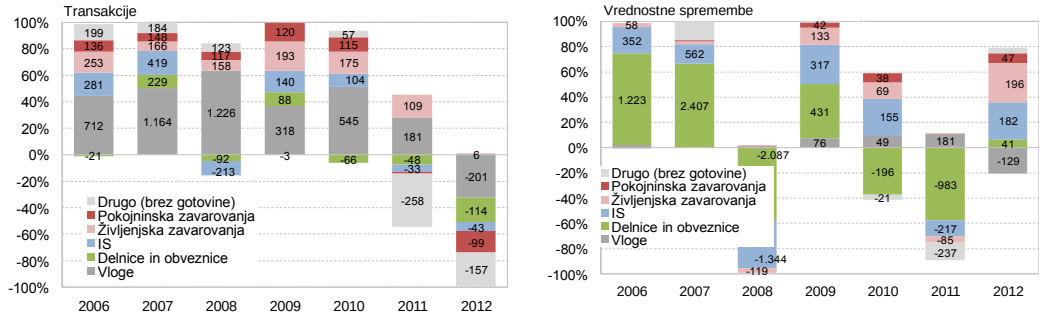

Opomba: Vrednostne spremembe so spremembe tržnih cen in deviznih tečajev ter druge spremembe (prerazporeditev finančnih instrumentov/sektorjev, sprememba metodologije, odpisi terjatev/dolgov).
Vir: Banka Slovenije

Na gibanje vlog bo pomembno vplivalo tudi zaupanje v varnost domačega bančnega sistema.

V celoletnem obdobju je opazna delna prerazporeditev vlog od domačih k bankam v večinski tuji lasti, ki ni povezana z gibanjem obrestnih mer. Lani je bila povprečna obrestna mera za vloge nad enim letom bank v večinski tuji lasti za 0,3 odstotne točke nižja od 4,1-odstotne povprečne obrestne mere velikih domačih bank. Delno so razlog nižje posojilne obrestne mere bank v večinski tuji lasti ter v tej zvezi prenos celotnega poslovanja gospodinjstev in omajano zaupanje gospodinjstev. Gibanje vlog v prihodnje je odvisno predvsem od gospodarskih razmer (brezposelnosti, razpoložljivega dohodka) in tudi zaupanja v stabilnost bančnega sistema. Na manjšo volatilnost in odliv vlog bi lahko vplivala tudi obratnosorazmerna davčna stopnja glede na dobo varčevanja, priprava informativnega izračuna Centra za socialno delo za potencialne prejemnike socialnih transferov in krepitev zaupanja v varnost bank v posredni ali neposredni lasti države.

Tabela 2.2: Vloge slovenskih gospodinjstev pri bankah

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	feb.13
Vloge v mio EUR	10.852	11.909	13.688	14.312	14.832	15.084	15.040	15.212
letne st. rasti v %	8,3	9,7	14,9	4,6	3,6	1,7	-0,3	1,1
letni prirast v mio EUR	836	1.057	1.779	623	520	253	-44	172
velike domače banke	502	629	1.325	432	132	-11	-412	35
majhne domače banke	123	188	232	182	154	63	58	92
banke v večinski tuji lasti	210	240	222	9	235	206	309	45
Posojila/vloge v %	50,5	58,1	57,7	59,3	62,6	62,7	61,6	60,2

Opomba: Prikazani so statistični in ne knjigovodski podatki bank. Primerjalno so zato vrednosti višje. Podatki za februar 2013 so prikazani za prva dva meseca leta.
Vir: Banka Slovenije

Banke skušajo pridobiti predvsem dolgoročna sredstva gospodinjstev.

Ročnost vlog se ne spreminja bistveno. Vloge nad enim letom glede na originalno zapadlost obsegajo slabih 31%, medtem ko glede na preostalo zapadlost le 5,5%. Gospodinjstva se pogosto odločajo za vezavo tik nad enim letom, s čimer izkoristijo razliko v obrestnih merah med dolgo- in kratkoročnimi vlogami, ki je bila leta 2012 v Sloveniji 1,8 odstotne točke, medtem ko v evroobmočju le 0,5 odstotne točke V evroobmočju je prisoten celo trend zniževanja te razlike. Visok razpon med obrestnimi merami za kratkoročne in dolgoročne vloge slovenskih bank ter z 1,3 odstotne točke bistveno višje obrestne mere za dolgoročne vloge glede na povprečje bank evroobmočja kažejo spodbujanje dolgoročnega varčevanja in potrebo slovenskih bank po dolgoročnih virih financiranja. Ob tem je gibanje obrestnih mer za dolgoročne vloge v evroobmočju usklajeno z gibanjem tržnih obrestnih mer, ki so se lani zniževale, medtem ko so slovenske banke obrestne mere ohranjale na ravni okoli 4%. Obrestne mere za vloge do enega leta so v Sloveniji glede na evroobmočje nižje že od začetka leta 2010, kar kaže na manjši interes bank za kratkoročne vloge. Visoke dolgoročne pasivne obrestne mere se odražajo v manjšem zmanjšanju obrestnih odhodkov slovenskih bank, ki so ga povzročile nižje tržne obrestne mere.

Obrestne mere za vloge bank v večinski tuji lasti se gibljejo podobno kot povprečne obrestne mere bank evroobmočja, le na višjih ravneh. Medtem ko so velike domače banke obrestne mere za dolgoročne vloge leta 2012 ohranile na ravni dobrih 4%, so jih banke v večinski tuji lasti znižale za 0,4 odstotne točke, na 3,6% konec leta 2012. Na začetku leta 2013 so nadaljevale njihovo zniževanje tudi banke v večinski domači lasti, vendar za manj. Razlog je, da so imele banke v večinski tuji lasti večje povečanje vlog ne glede na nižje obrestne mere ter tudi da so njihovi viri financiranja prek tujih matičnih bank bolj predvidljivi in cenejši, kljub velikemu znižanju v strukturi celotnih virov v zadnjih letih.

Slika 2.5: Delež vlog gospodinjstev do 7 dni, od 7 dni do 1 leta in nad 1 letom glede na originalno (levo) in preostalo zapadlost (desno) v stanjih v odstotkih

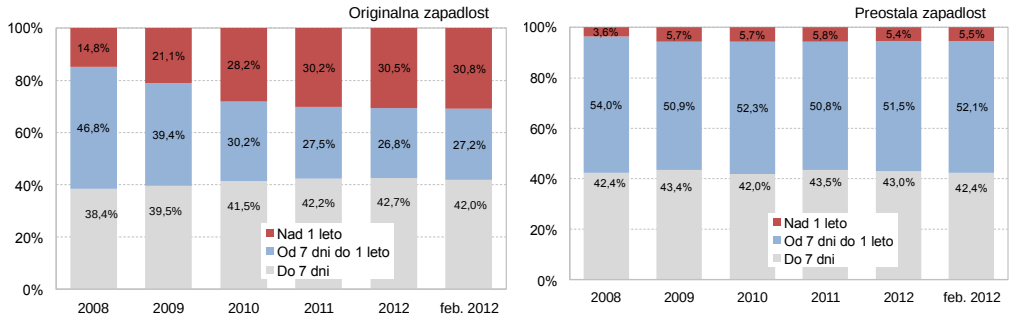

Vir: Banka Slovenije

Slika 2.6: Obrestne mere za vloge gospodinjstev do 1 leta v odstotkih; primerjava z evroobmočjem (levo) in razpršenost pri slovenskih bankah (desno)

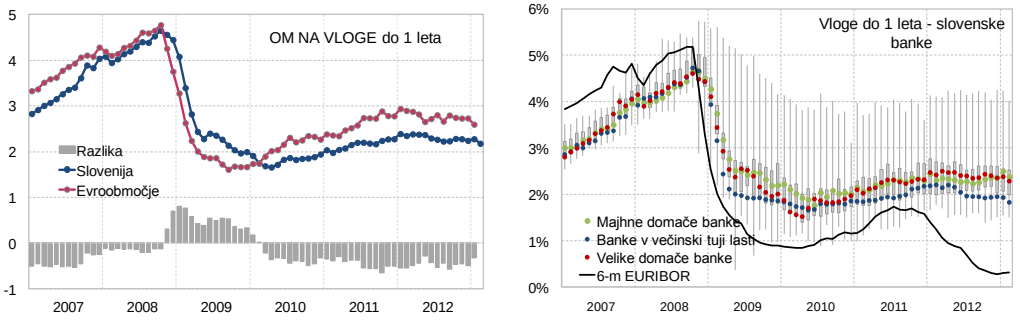

Vir: Banka Slovenije, ECB

Slika 2.7: Obrestne mere za vloge gospodinjstev nad 1 letom v odstotkih; primerjava z evroobmočjem (levo) in razpršenost pri slovenskih bankah (desno)

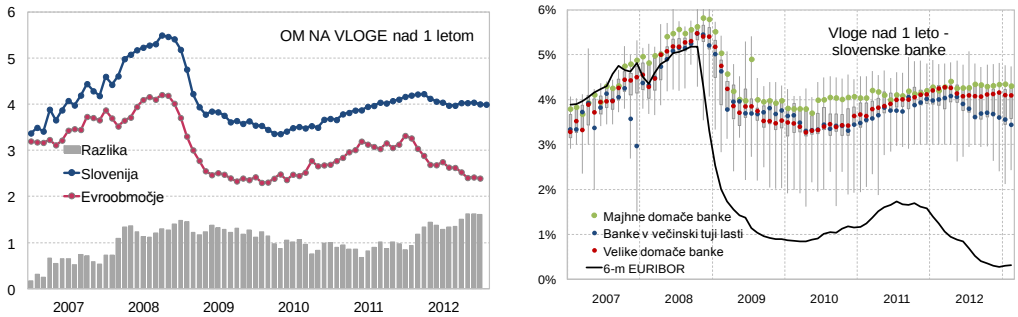

Vir: Banka Slovenije, ECB

2.2 Zadolževanje gospodinjstev

Agregatna zadolženost slovenskih gospodinjstev je relativno majhna. Leta 2012 so gospodinjstva zmanjšala svoj finančni dolg.

Agregatna zadolženost slovenskih gospodinjstev je relativno majhna. Njihov dolg pomeni slabih 53% letnega razpoložljivega dohodka, dolg gospodinjstev evroobmočja pa 108%. Lani so se finančne obveznosti slovenskih gospodinjstev zmanjšale za skoraj 3%, na 34,5% BDP. Gospodinjstva so znižala obveznosti do vseh sektorjev: bank, lizinških podjetij in nefinančnih podjetij. Zniževanje potrošniških posojil je prisotno že od sredine leta 2010 in se skladno z zniževanjem izdatkov za končno potrošnjo in gibanjem kazalnika zaupanja potrošnikov nadaljuje. Medletna rast stanovanjskih posojil je še komaj prisotna ob enem odstotku konec februarja 2013. Večje znižanje posojil gospodinjstvom glede na vloge pozitivno vpliva na njihovo razmerje med posojili in vlogami, ki se je znižalo na 60,2%. Glede na razmere v gospodarstvu, povezane z visoko brezposelnostjo, negotovim gibanjem plač, oslabljenim potrošniškim zaupanjem in na negotove razmere na trgu nepremičnin še ni mogoče pričakovati rasti posojil gospodinjstvom in s tem njihovega dolga.

Tabela 2.3: Stanje finančnih obveznosti gospodinjstev po instrumentih in njihov razpoložljiv dohodek

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Finančne obveznosti v mio EUR	8.093	10.247	11.391	11.917	12.623	12.571	12.224
st. rasti v %	17,6	26,6	11,2	4,6	5,9	-0,4	-2,8
razlika stanj v mio EUR	1.210	2.154	1.144	526	706	-52	-347
v % BDP	26,1	29,6	30,6	33,5	35,5	34,8	34,5
				Struktura (v %)			
Posojila	83,7	84,1	85,2	86,5	87,3	87,9	87,7
podjetja	4,2	3,8	3,0	3,4	3,2	2,9	2,6
banke	67,8	67,6	69,4	71,2	73,7	75,6	76,2
drugi finančni posredniki	9,8	11,7	11,2	10,5	9,2	8,4	7,9
Drugo	16,3	15,9	14,8	13,5	12,7	12,1	12,3
Razpoložljiv dohodek v mio EUR	19.697	21.360	22.911	23.060	23.340	23.641	23.231
razlika stanj v mio EUR	1.047	1.663	1.551	149	280	301	-410
st. rasti v %	5,6	8,4	7,3	0,7	1,2	1,3	-1,7
v % BDP	63,4	61,7	61,5	64,9	65,5	65,4	65,5
Dolg v % razpoložljivega dohodka	41,1	48,0	49,7	51,7	54,1	53,2	52,6

Vir: Banka Slovenije, SURS

Stanovanjska posojila stagnirajo, kar je povezano tudi z negotovostjo na nepremičninskem trgu.

Stanovanjska posojila dosegajo 22,6% razpoložljivega dohodka oziroma okoli 57% celotnega dolga slovenskih gospodinjstev do bančnega sektorja. Naraščanje deleža stanovanjskih posojil v strukturi posojil gospodinjstvom je posledica zniževanja potrošniških posojil gospodinjstev. Nizka rast stanovanjskih posojil je posledica negotovosti v gospodarstvu in negotovosti, ki prevladuje na nepremičninskem trgu, kjer so še vedno prisotna pričakovanja glede nadaljnjega zniževanja cen. Tudi kreditno sposobni kreditojemalci se ob negotovih razmerah v manjši meri odločajo za najem posojila. Pomembna dejavnika manjšega povpraševanja po posojilih gospodinjstev sta povečevanje števila zaposlitev za določen čas in samozaposlitev, ki pomembno vplivata na kreditno sposobnost kreditojemalca. Poleg manjšega povpraševanja so bila stanovanjska posojila pod vplivom ostrejših kreditnih standardov bank. Leta 2012 je bilo odobrenih za 23% manj novih stanovanjskih posojil kot leto pred tem. Na oživitev kreditiranja gospodinjstev bi poleg stabilizacije razmer v gospodarstvu in trgu nepremičnin lahko prispevala poenostavitev izvedbe izvršb.

Slika 2.8: Letne stopnje rasti (levo) in struktura bančnih posojil po posameznih vrstah posojil gospodinjstvom iz stanj (desno) v odstotkih

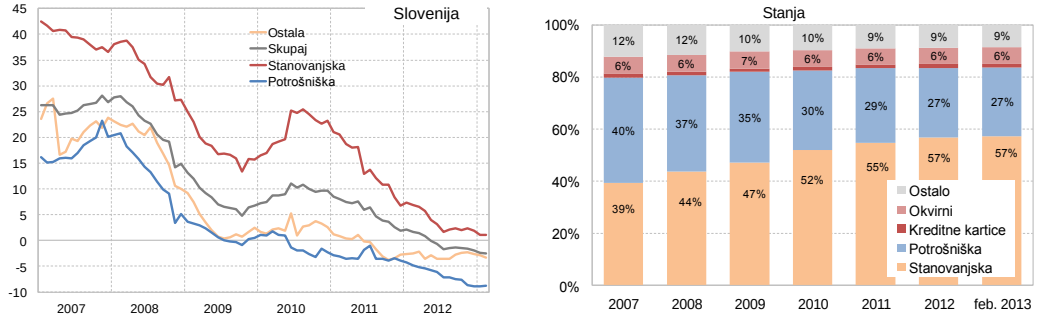

Vir: Banka Slovenije

Od leta 2010 se je sočasno z zniževanjem rasti stanovanjskih posojil začela skrajševati tudi ročnost novoodobrenih stanovanjskih posojil. Leta 2012 je bilo okoli 45% stanovanjskih posojil odobrenih z ročnostjo nad 20 let. Skrajševanje ročnosti je posledica manjšega obsega odobrenih posojil in manjšega povpraševanja komitentov z manj ugodnimi finančnimi konstrukcijami.

Banke so povečevale pribitke nad referenčno obrestno mero, ki se je zniževala.

Delež posojil, obrestovanih z variabilno obrestno mero (predvsem vezanih na EURIBOR), prevladuje. Takih stanovanjskih posojil je tri četrtine, potrošniških pa okoli 60%. Gospodinjstva, ki so imetniki tega dela posojila, so občutljiva na zviševanje tržnih obrestnih mer. Obrestne mere za stanovanjska in potrošniška posojila so se leta 2012 skladno z zniževanjem tržnih obrestnih mer nekoliko znižale, vendar za bistveno manj, ker so banke zviševale pribitke. Šestmesečni EURIBOR se je lani znižal za 1,3 odstotne točke, medtem ko so se obrestne mere za stanovanjska posojila znižale le za odstotno točko, povečali pa so se pribitki za 0,4 odstotne točke. Na višino pribitka nad referenčno obrestno mero bo tudi v prihodnje pomembno vplivala cena zadolževanja bank.

Slovenske banke so imele lani za dolgoročne vloge višje obrestne mere kot za stanovanjska posojila.

Obrestne mere za stanovanjska posojila so se med skupinami bank skoraj izenačile, razen pri skupini majhnih bank, ki imajo nekoliko višje. Prav tako so se skoraj izenačile povprečne obrestne mere za stanovanjska posojila slovenskih bank z bankami evroobmočja. Slovenske banke so imele lani povprečne obrestne mere za dolgoročne vloge višje za 0,8 odstotne točke od tistih za stanovanjska posojila, medtem ko so imele banke evroobmočja pričakovano nižje za 0,3 odstotne točke. Višje obrestne mere slovenskih bank za vloge kot za stanovanjska posojila nakazujejo prizadevanje bank za pridobitev primarnih finančnih virov in vplivajo na nižjo celotno obrestno maržo. Pri potrošniških posojilih se ohranja razlika v obrestnih merah glede na evroobmočje, kjer so bile leta 2012 v povprečju nižje za 0,6 odstotne točke. Manjša razlika se ohranja tudi med skupinami bank. Banke v večinski tuji lasti so imele v povprečju obrestne mere za potrošniška posojila nižje za 0,4 odstotne točke glede na velike domače banke, kar je eden od razlogov za manjše znižanje potrošniških posojil pri tej skupini bank. Največji prirast stanovanjskih posojil so imele velike domače banke, ki so imele tudi največje znižanje potrošniških posojil.

Slika 2.9: Obrestne mere za stanovanjska posojila v odstotkih; primerjava z evroobmočjem (levo) in razpršenost pri slovenskih bankah (desno)

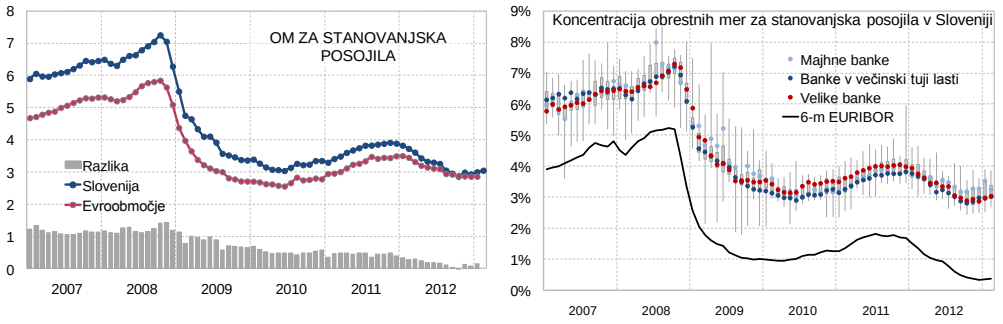

Vir: Banka Slovenije

Slika 2.10: Obrestne mere za potrošniška posojila v odstotkih; primerjava z evroobmočjem (levo) in razpršenost pri slovenskih bankah (desno)

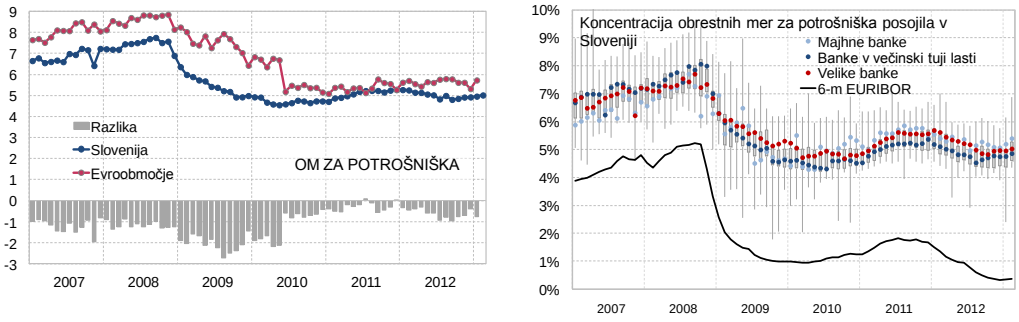

Vir: Banka Slovenije

Obremenjenost gospodinjstev s servisiranjem dolga se je malenkost znižala.

Obremenjenost letnega razpoložljivega dohodka gospodinjstev s plačilom obresti na bančna posojila se je leta 2012 malenkost znižala, na 1,7%.[3] Prav tako se je nekoliko znižal delež plačane celotne anuitete bančnih posojil, na 9,2% razpoložljivega dohodka.

[3] Razmerje med obrestnimi prihodki bank iz kreditov gospodinjstvom in njihovim razpoložljivim dohodkom.

Obresti pomenijo 15% celotne anuitete.[4] Znižanje je posledica manjšega obsega posojil gospodinjstev in nižjih obrestnih mer. Sposobnost gospodinjstev za servisiranje dolga se glede na leto 2011 ni bistveno spremenila. Konec leta 2012 je bilo v zamudi nad 90 dni okoli 3,8% razvrščenih terjatev bank do gospodinjstev. Glede na zaostrene razmere v gospodarstvu in s tem v sektorju gospodinjstva je določeno poslabševanje portfelja bank do gospodinjstev pričakovano. Makroekonomska analiza ne kaže, da bi bila slovenska gospodinjstva prezadolžena.

Tabela 2.4: Prirasti posojil slovenskih gospodinjstev po skupinah bank v mio EUR

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Dec12-Feb13
Stanovanjska posojila								
Letni prirast v mio EUR	589	717	734	532	898	326	95	-21
Velike domače banke	270	328	279	292	353	60	43	-4
Majhne domače banke	5	15	19	11	30	36	24	1
Banke v večinski tuji lasti	314	374	436	228	515	231	28	-18
Potrošniška posojila								
Letni prirast v mio EUR	318	460	140	18	-71	-111	-241	-47
Velike domače banke	146	190	36	-87	-114	-105	-161	-28
Majhne domače banke	49	101	-8	4	15	-11	-13	-4
Banke v večinski tuji lasti	123	169	112	101	28	5	-67	-15

Vir: Banka Slovenije, ECB

Mikro podatki kažejo, da ni prišlo do pretiranega najemanja stanovanjskih posojil v skupini najbolj ranljivih gospodinjstev.

Analiza mikro podatkov o hipotekarni zadolženosti slovenskih gospodinjstev za obdobje od leta 2006 do 2009 iz Ankete o življenjskih pogojih (EU-SILC), ki jo izvaja Statistični urad Republike Slovenije, kaže, da se je stanovanjski dolg povečeval v skupini gospodinjstev, ki še nima večjih težav z odplačevanjem stanovanjskih posojil. Hipotekarna zadolženost se je povečevala predvsem pri gospodinjstvih z letnim razpoložljivim dohodkom nad 30.000 EUR oziroma pri zgornjih 30% gospodinjstev s hipotekarnim dolgom glede na distribucijo dohodka, z mlajšimi od 45 let, z zaposlenimi in bolje izobraženimi nosilci gospodinjstva. Mikro podatki kažejo na relativno razumno obnašanje slovenskih gospodinjstev. Ni prišlo do pretiranega najemanja stanovanjskih posojil v skupini gospodinjstev, ki so najbolj ranljiva (manj premožna, z nižje izobraženim ali celo nezaposlenim nosilcem). Najbolj obremenjen razpoložljivi dohodek z odplačevanjem stanovanjskega dolga so imela gospodinjstva z razpoložljivim dohodkom, nižjim od 20.000 EUR in gospodinjstva z brezposelnimi nosilci. Gospodinjstva s temi značilnostmi določajo skupino, ki so že ali pa se lahko zelo hitro znajdejo v finančni stiski.

2.3 Nepremičninski trg

Ponudba nepremičninskega trga kljub počasnemu zniževanju cen ni dosegla precej znižanega povpraševanja. Kratkoročni kazalci nakazujejo, da se bo negativno gibanje najverjetneje nadaljevalo tudi v letu 2013. Cene stanovanjskih enot, ocenjeno za glavno mesto, so še vedno za dobro petino nad dolgoročno vzdržno ravnjo in so glede na dohodek prebivalstva visoke. Že prej nizka kupna moč se z varčevalnimi ukrepi fiskalne konsolidacije in poslabšanimi makroekonomskimi razmerami dodatno znižuje, posledično tudi trošenje za trajne dobrine. Z naraščanjem brezposelnosti se verjetnost nadaljnjega zniževanja cen nepremičnin še zvišuje. Cene se bodo še bolj razslojile glede na lokacijo nepremičnine. Kljub negotovosti na nepremičninskem trgu se pojavlja špekulativno povpraševanje zaradi investiranja v naložbene nepremičnine.

Na delu rabljenih stanovanjskih nepremičnin je likvidnost nekoliko pod povprečjem zadnjih devetih let. Ob upoštevanju demografskih dejavnikov in preteklega vpliva nacionalne varčevalne sheme je likvidnost na sekundarnem trgu zadovoljiva. Ob precej manjšem obsegu novoodobrenih stanovanjskih posojil in negotovi ekonomski situaciji prebivalstva je bila dosežena raven transakcij z rabljenimi stanovanjskimi nepremičninami višja tudi zaradi zamrtja trga novih stanovanjskih nepremičnin. Presežna ponudba novih stanovanjskih enot, ki zaradi daljše nenaseljenosti izgubljajo kakovost, ostaja.

[4] Podatek o odplačani anuiteti je iz ankete bank za leto 2013.

Cene nepremičnin

Slika 2.11: Medletne stopnje rasti cen rabljenih in novozgrajenih stanovanjskih nepremičnin v Sloveniji (levo) ter bazni indeks stanovanj (2007 = 100) (desno) v odstotkih

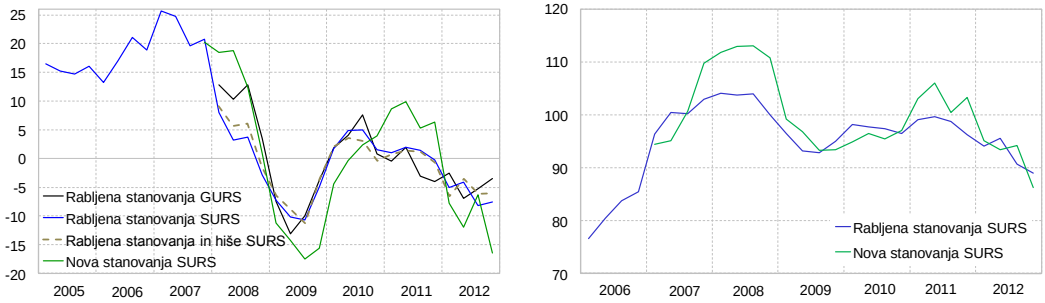

Vir: Banka Slovenije, DURS, GURS, SURS

Cene rabljenih stanovanj se ob zadovoljivem prometu znižujejo.

Dinamika medletnega zniževanja cen rabljenih stanovanj je po podatkih Geodetske uprave RS (GURS) prisotna zadnje leto in pol. Cene stanovanj so se ob koncu leta 2012 znižale na ravni pred letom 2007. Po podatkih GURS-a so bile cene stanovanj v Sloveniji ob koncu leta 2012 s 1.617 EUR/m2 medletno nižje za 3,5% in od vrha v drugem četrtletju 2008 za 16,2%. Cene rabljenih stanovanj v Ljubljani so bile z 2.282 EUR/m2 medletno nižje za 3,5%, od vrha za 19,1%.

Cene rabljenih stanovanj in hiš so bile ob koncu leta 2012 medletno nižje za 6,1%, od vrha v tretjem četrtletju 2008 pa za 15,2% (podatki SURS).

Statistični urad RS (SURS) izračunava indeks cen nepremičnin, ki upošteva značilnosti stanovanjskih enot. Ta izkazuje višjo medletno dinamiko zniževanja cen rabljenih nepremičnin. Cene obstoječih stanovanj so bile v Sloveniji leta 2012 medletno nižje za 7,5% in od vrha v prvem četrtletju 2008 za 14,5%. V Ljubljani so se preteklo leto njihove cene znižale za 6,3%, od vrha konec leta 2007 pa za 17,5%. Anketni podatki za cene novozgrajenih stanovanj izkazujejo ob koncu leta 2012 medletno znižanje za 16,5%, od vrha v drugem četrtletju 2008 pa za 23,7%. Napovedano krčenje gospodarske aktivnosti bo nadaljnje vplivalo na počasno zniževanje cen nepremičnin v letu 2013.

Tabela 2.5: Transakcije na nepremičninskem trgu

	Rabljene stanovanjske nepremičnine			Nove stanovanjske nepremičnine			Skupaj vse stanovanjske nepremičnine	Delež prometa z novimi neprem. %
Leto	Stanovanja	Hiše	Skupaj	Stanovanja	Hiše	Skupaj		
				Število transakcij				
2007	6.310	1.889	8.199	1.745	75	1.820	10.019	18,2
2008	4.297	1.271	5.568	1.163	263	1.426	6.994	20,4
2009	3.522	848	4.370	971	364	1.335	5.705	23,4
2010	4.910	1.424	6.334	1.282	307	1.589	7.923	20,1
2011	4.441	1.330	5.771	927	184	1.111	6.882	16,1
2012	4.196	1.321	5.517	654	165	819	6.336	12,9
				St. rasti v %				
2008	-31,9	-32,7	-32,1	-33,4	-	-21,6	-30,2	
2009	-18,0	-33,3	-21,5	-16,5	38,4	-6,4	-18,4	
2010	39,4	67,9	44,9	32,0	-15,7	19,0	38,9	
2011	-9,6	-6,6	-8,9	-27,7	-40,1	-30,1	-13,1	
2012	-5,5	-0,7	-4,4	-29,4	-10,3	-26,3	-7,9	

Opomba: Podatki o transakcijah z novimi stanovanjskimi nepremičninami so anketni.
Vir: DURS, SURS, preračuni BS

Nizka likvidnost na trgu z novimi stanovanjskimi nepremičninami.

Promet z rabljenimi stanovanji in hišami je bil leta 2012 medletno nižji za 4,4%, vendar le za 6,7% nižji glede na povprečje predhodnih devetih let, ko so nanj vplivali investiranje dobičkov, špekulativni nakupi in nakupi „boom“ generacije. Glede na povprečje predhodnih devetih let je bilo število transakcij z rabljenimi stanovanji nižje za 10,1%, medtem ko je bilo z rabljenimi hišami višje za 5,8%.

Delež transakcij z novimi stanovanjskimi nepremičninami v celotnem prometu s stanovanjskimi nepremičninami je bil leta 2012 z 12,9% rekordno nizek. To je rezultat znižane ponudbe novih stanovanjskih enot zaradi stečajev gradbenih podjetij in neuspešnih prodaj iz stečajnih mas. Poleg previsokih cen in nizkega povpraševanja navedene prodaje otežujejo tudi reševanje garancij, manjša kakovost bivanja zaradi nenaseljenosti in posledično visoki vzdrževalni stroški. Z usklajeno politiko udeležencev bi prosta stanovanja z realnim vrednotenjem bila priložnost za ustanovitev najemnega trga. Tržno vrednotenje bi lahko vodilo v določanje višine najemnin, ki jih je prebivalstvo glede na dohodek sposobno zagotavljati.

Prilagajanje cen bi omogočilo tudi zadovoljiv donos za vlagatelje na najemnem trgu. Ob prevrednotenih oziroma neprilagojenih cenah glede na ekonomski položaj je najemni trg nezanimiv za domače in tuje vlagatelje. Njegova vzpostavitev bi pozitivno vplivala na gradbeno dejavnost, večjo mobilnost prebivalstva, enakomernejši regijski razvoj. Nedvomno je delujoč najemni trg eden izmed temeljev za dolgoročno stabilno delovanje nepremičninskega trga.

Cene poslovnih nepremičnin

Cene pisarn so se ob koncu leta 2012 medletno zvišale za 15%, od vrha v tretjem četrtletju 2008 pa so bile nižje za 10,2%. Preteklo leto tako ni bilo večjega statističnega pritiska zaradi poslovnih nepremičnin na vrednotenje bilanc podjetij in zavarovanj pri bankah. V Ljubljani so se leta 2012 cene pisarn zvišale za 11,5% in so bile od vrha nižje za 17,9%. Nelikviden trg otežuje realno vrednotenje premoženja. Presojanje cene je individualno, odvisno predvsem od lokacije. Transakcij s pisarnami je bilo v letu 2012 za več kot četrtino manj od povprečja predhodnih petih let. Na trgu ostaja presežna ponudba. Nekaj projektov še ni dokončanih, večjega zanimanja in rasti cen glede na gospodarske napovedi ni pričakovati.

Cene pisarn so bile leta 2012 višje za 15%, od vrha tretjem četrtletju 2008 pa so bile nižje za 10,2%.

Slika 2.12: Rast cen poslovnih prostorov – pisarn (levo) in število transakcij, ki se upoštevajo za izračun povprečne cene, in njihova stopnja rasti (desno) v odstotkih

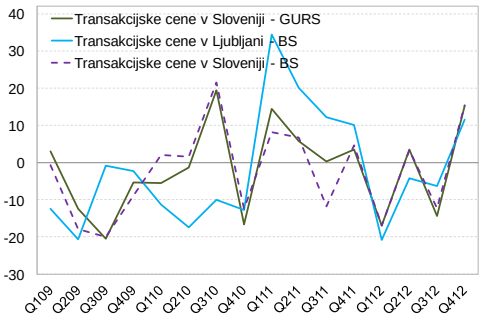

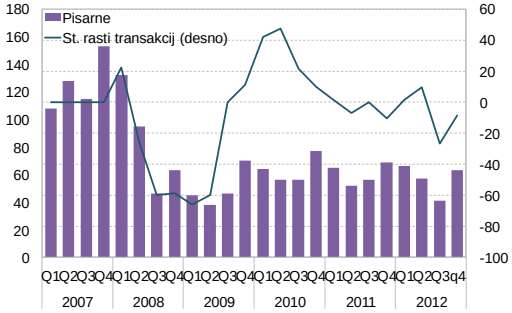

Vir: GURS, Slonep, preračuni BS

Oglaševane cene stanovanj v Ljubljani

Oglaševane cene rabljenih stanovanj v Ljubljani se prilagajajo že četrto leto zapored. Preteklo leto so se z –2,6% najmanj znižale pri dvosobnih in z –7,7% najbolj pri trisobnih stanovanjih. Preseganje oglaševanih cen nad prodajnimi se je leta 2012 nekoliko zvišalo, zaradi višje dinamike zniževanja cen prodajnih od oglaševanih. V povprečju so bile oglaševane cene višje od prodajnih za 20%, razen pri garsonjerah za 35%. Ker realizirane cene s krajšim zamikom sledijo oglaševanim, se pričakuje, da se bodo transakcije z nepremičninami najverjetneje tudi v letu 2013 sklepale po še nižjih cenah.

Oglaševane cene so se leta 2012 znižale nekoliko manj kot transakcijske. Trend zniževanja transakcijskih cen se bo verjetno v prihodnje z nizko dinamiko nadaljeval.

Slika 2.13: Medletne stopnje rasti oglaševanih cen stanovanj (levo) in preseganje oglaševanih cen nad transakcijskimi na kvadratni meter (desno) v odstotkih

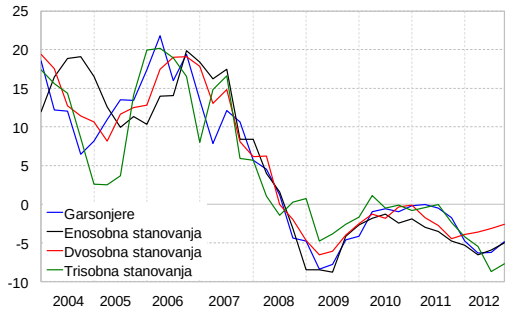

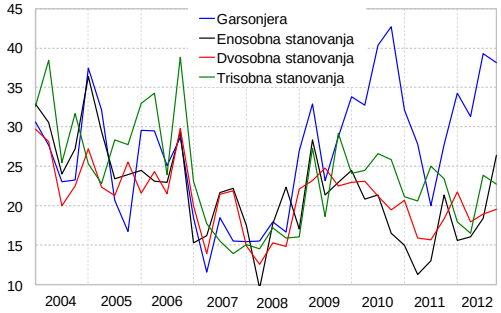

Vir: DURS, GURS, Slonep, preračuni BS

Kazalniki precenjenosti oziroma podcenjenosti stanovanjskih nepremičnin

Dostopnost stanovanj v Ljubljani, ki je izražena z razmerjem med ceno rabljenih stanovanj in letno drsečo sredino povprečnih mesečnih neto plač, se je ob koncu leta 2012 nekoliko izboljšala. Na kazalnik so ugodno vplivale nižje cene rabljenih stanovanj,

medtem ko je bila povprečna neto plača na ravni letnih drsečih sredin nespremenjena. Znižanje cen je bilo v razponu od 3% za dvosobna stanovanja do 12% za garsonjere. Izboljšanje je bilo zaznati pri večini stanovanj, saj je bilo za nakup v poprečju treba nameniti 7 mesečnih plač manj kot leto prej, razen pri dvosobnih stanovanjih, kjer je prihranek znašal 4 mesečne plače.

V povprečju so kupci lani po tem kazalniku namenili za stanovanje res nekoliko manj plač kot leta 2011, vendar izračun temelji na 12-mesečni drseči sredini povprečnih mesečnih neto plač in ne na mesečni neto plači, ki se je v drugi polovici preteklega leta začela zniževati. Veliko trenutnih nakupov se izpelje z medgeneracijsko solidarnostjo. Dinamika slabšanja na trgu delovne sile, znižanje plač v javnem in zasebnem sektorju ter rekordna stopnja brezposelnosti ob koncu leta 2012 bodo realno zniževali dostopnost stanovanj. Stanje se že odraža tudi v manjšem povpraševanju po novih stanovanjskih posojilih pri bankah, ki so dodatno zaostrile kreditne standarde. Na manjše povpraševanje vpliva tudi odliv mladih v tujino.

Slika 2.14: Razmerje med ceno stanovanj in letnimi drsečimi sredinami povprečnih mesečnih neto plač za Ljubljano v odstotkih (levo) ter indeks dostopnosti stanovanj (2004 = 100) (desno)

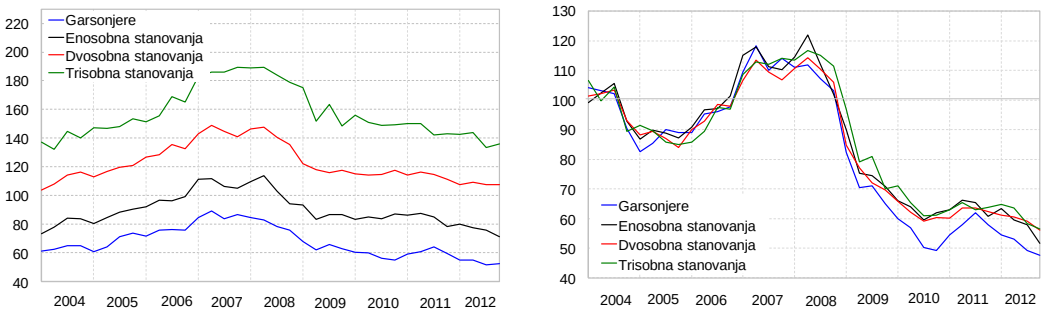

Vir: Banka Slovenije, GURS, Slonep, SURS, preračuni BS

Dostopnost stanovanj, ki upošteva posojilne pogoje, se je nekoliko izboljšala. Pomembno tveganje izhaja iz velikih pribitkov pri variabilni obrestni meri, ki predstavlja večino novoodobrenih posojil.

Z upoštevanjem kreditnih pogojev se je leta 2012 dostopnost rabljenih stanovanj v Ljubljani v povprečju nekoliko izboljšala[5], predvsem pri garsonjerah, katerih prilagoditev cen je bila najvišja. Na indeks je pozitivno vplivala povprečna ročnost stanovanjskih posojil, ki se je v drugi polovici preteklega leta začela ponovno zviševati in decembra 2012 dosegla 18,6 leta. K izboljšanju so najbolj prispevale nekoliko nižje spremenljive obrestne mere za stanovanjska posojila, ki so se znižale zaradi nižjega EURIBOR-ja. Vendar so se za stanovanjska posojila povečali pribitki nad referenčno obrestno mero. Dinamika dodatnega zaostrovanja zahtev pri odobravanju posojil je intenzivnejša kot v državah evroobmočja. Povprečni pribitek je ob koncu leta 2012 znašal visokih 2,5%, na začetku leta 2013 se je še zvišal in povečuje tveganje sposobnosti poravnavanja obveznosti v času višjih referenčnih obrestnih mer.

Slika 2.15: Razmerje med cenami in najemninami (P/E) (levo) ter na podlagi tega izračunano razmerje med dejanskimi in temeljnimi cenami stanovanj[6] (desno) za Ljubljano

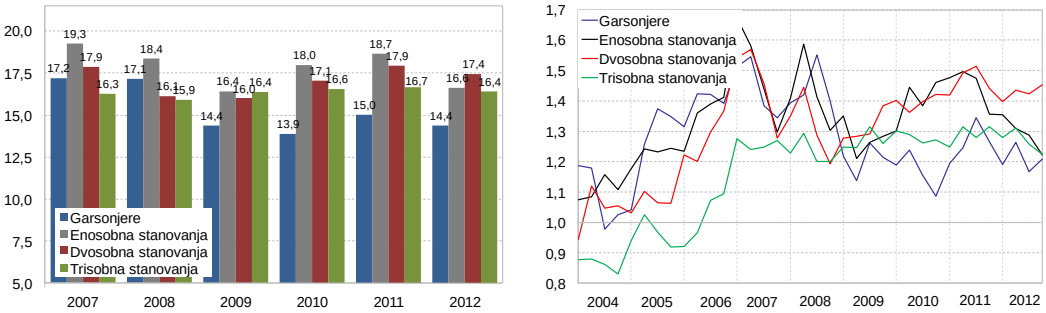

Vir: Slonep, DURS, GURS, preračuni BS

[5] Pri izračunu je upoštevana predpostavka, da se nakup stanovanja v celoti financira s posojilom, za katerega veljajo pogoji odobritve, izračunani za povprečje bančnega sistema.

[6] Pri izračunu temeljnih cen stanovanj na podlagi vrednosti razmerja med ceno in najemnino za stanovanje (P/E) smo upoštevali povprečno vrednost P/E iz obdobja 1995–2003. Za natančnejši izračun temeljne cene bi morali za izračun povprečja P/E upoštevati daljše stabilnejše obdobje, dolgo najmanj od 10 do 15 let. Prekratko časovno obdobje in dolžina normalnega delovanja slovenskega stanovanjskega trga tega ne omogočata. Navedenih omejitev se je treba zavedati tudi pri interpretaciji, čeprav bi pri daljšem časovnem obdobju pričakovali kvečjemu nižje povprečje razmerja P/E in še večjo precenjenost stanovanj po tem kazalniku.

Razmerje med ceno in najemnino stanovanj (P/E) v Ljubljani se je lani izboljšalo, ker so se cene nepremičnin v povprečju znižale bolj kot najemnine. Z naložbenega vidika so lastniki naložbenih nepremičnin prek najemnin prejeli zadovoljiv donos, od 5,7 do 7 odstotka tržne vrednosti nepremičnine. Tveganje je bolj na zmožnosti zagotavljanja najemnin zaradi nižje kupne moči prebivalstva. Kljub temu da so se dejanske cene v povprečju približale temeljnim, so še vedno precenjene. Dejanske cene so bile pri večini stanovanj v povprečju za dobro petino višje od dolgoročno vzdržnih cen.

Poslabšanje razmerja med ceno in najemnino.

Dejavniki ponudbe in povpraševanja cen nepremičnin

Novoodobrenih stanovanjskih posojil gospodinjstvom je bilo v leta 2012 za 694,4 mio EUR oziroma za 23% manj kot leto prej. To je najmanjši obseg novih stanovanjskih posojil v obdobju po izbruhu krize, ki hkrati ob precej zmanjšanem povpraševanju nakazuje nadaljnje zniževanje cen nepremičnin. Stopnja rasti stanja stanovanjskih posojil je bila ob koncu leta 2012 z 1,8% najnižja v zadnjem desetletju.

Zadolževanje prebivalstva s stanovanjskimi posojili se je izrazito zmanjšalo.

Velike domače banke in banke v večinski tuji lasti so v preteklem letu pri novih stanovanjskih posojilih v povprečju zvišale LTV (Loan-to-Value) za 13 odstotnih točk na 67% oziroma 75%. Za 11 odstotnih točk so ga zvišale tudi majhne domače banke in hranilnice, ki so bile z 68% na ravni velikih domačih bank. Na novoodobrenem delu stanovanjskih posojil znaša povprečni LTV za sistem 70%, odstopanja ni tudi na začetku tega leta. V stanju stanovanjskih posojil ostaja razmerje 54% nizko. Sicer je poteka pri več bankah ponovno vrednotenje nepremičnin. Morebitno znižanje njihovih vrednosti bi lahko ta kazalnik nekoliko poslabšalo. Povprečni dohodek posojilojemalca ostaja s 1.443 EUR medletno nespremenjen.

Težja dostopnost stanovanjskih posojil bo zvišala pritisk na znižanje cen nepremičnin.

Vrednost hipotek zastavljenih stanovanj je ob koncu leta 2012 je 1,6-krat presegala stanje stanovanjskih posojil pri bankah. Ob upoštevanju samo tistih stanovanj, ki so na prvem mestu unovčljivosti, se preseganje zniža na 1,4. V strukturi zavarovanj so s 85% prevladovale stanovanjske nepremičnine, s 7% so sledila različna dodatna zavarovanja pri zavarovalnicah, 6% vrednosti posojil pa je bilo nezavarovanih.

Slika 2.16: Novoodobrena posojila gradbenemu sektorju (levo) in novoodobrena stanovanjska posojila prebivalstvu (desno) v mio EUR

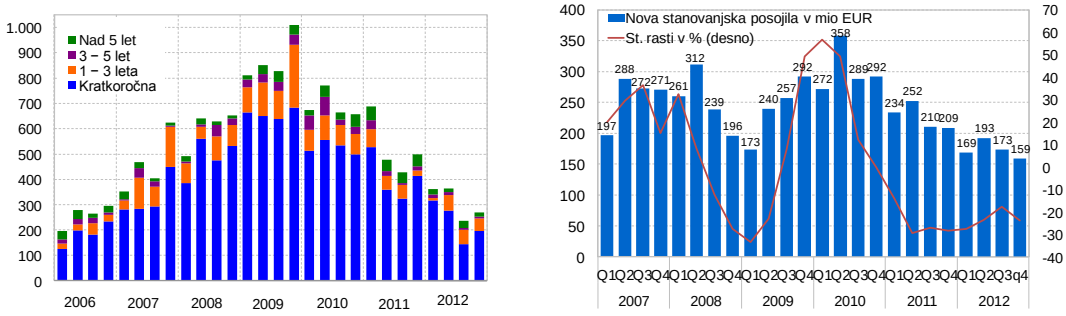

Vir: Banka Slovenije

Slika 2.17: Stanje posojil gradbenega sektorja in stanje stanovanjskih posojil prebivalstvu v mio EUR in njuno razmerje (levo) ter kakovost terjatev bank do gradbene panoge v odstotkih (desno)

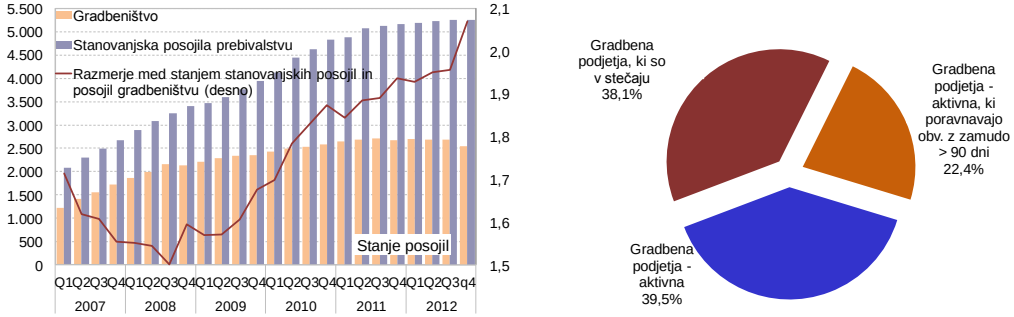

Vir: Banka Slovenije, AJPES

Dinamika zniževanja gradbene aktivnosti se kljub precej nizki osnovi nadaljuje. Banke so leta 2012 gradbenim podjetjem na novo odobrile ali reprogramirale za 1,2 mrd EUR posojil, kar pomeni medletno znižanje novoodobrenih posojil za 41%. Stanje posojil se je znižalo za 4,8%, na 2,5 mrd EUR.

Slovenski nepremičninski trg potrebuje spremembo modela delovanja na način, da se vključijo naložbeni nepremičninski skladi.

Stanje posojil se glede na krčenje gradbene dejavnosti znižuje počasneje zaradi dolgotrajnih stečajnih postopkov in revolvingov, ki jih pridobijo še vedno potencialno perspektivna podjetja za dokončanje odprtih projektov. Z vstopom skladov na nepremičninski trg bi svež kapital omogočil investicije, hkrati pa bi se verjetno izboljšala učinkovitost upravljanja projektov. To bi vplivalo na lažje razdolževanje podjetij in prek izboljšanega trga delovne sile na večje povpraševanje po nepremičninah.

Poslabševanje razmer v gradbeni panogi se bo nadaljevalo tudi leta 2013.

Dinamika zniževanja gradbene aktivnosti se bo po kratkoročnih kazalnikih nadaljevala že peto leto zapored. Število izdanih gradbenih dovoljenj za stanovanja se je leta 2012 s 3.136 zmanjšalo na najnižjo vrednost, odkar se spremljajo podatki[7]. Ocena o nezasedenih dokončanih novih nepremičninah dosega letno povprečje števila dokončanih stanovanj v predhodnih sedmih letih. Več enot je tudi še nedokončanih. Učinkovitejše upravljanje tega premoženja je ključno za normaliziranje razmer v tej dejavnosti in za zajezitev prelivanja negativnih učinkov na preostale sektorje, kar med drugim prispeva tudi k velikemu tveganju refinanciranja.

Nominalna dodana vrednost gradbeništva je leta 2012 s 4,8% BDP ostala pod povprečjem držav evroobmočja. Od vrha v letu 2008, ko je dosegla 7,4% BDP, se je znižala za 2,6 odstotne točke. Glede na nominalno vrednost opravljenih gradbenih del se je gradbeništvo preteklo leto skrčilo za 11%, na delu stanovanjskih stavb za 6%. Vrednost novih stanovanjskih pogodb se je znižala za visokih 85%, kar lahko odraža poleg manjše dejavnosti tudi cenejšo gradnjo. Čeprav se naj bi po napovedih povečale investicije v infrastrukturne objekte, se bo obseg dela na stanovanjskih stavbah v tem letu najverjetneje še dodatno zmanjšal. Cena stanovanj bo kljub vsemu odražala nižje vstopne stroške in pričakovano bolj premišljeno gradnjo v primerjavi z obstoječo zalogo.

Slika 2.18: Kazalnik zaupanja v gradbeništvu in letna stopnja rasti bruto investicij v zgradbe (levo) ter delež dodane vrednosti gradbeništva v BDP (desno) v odstotkih

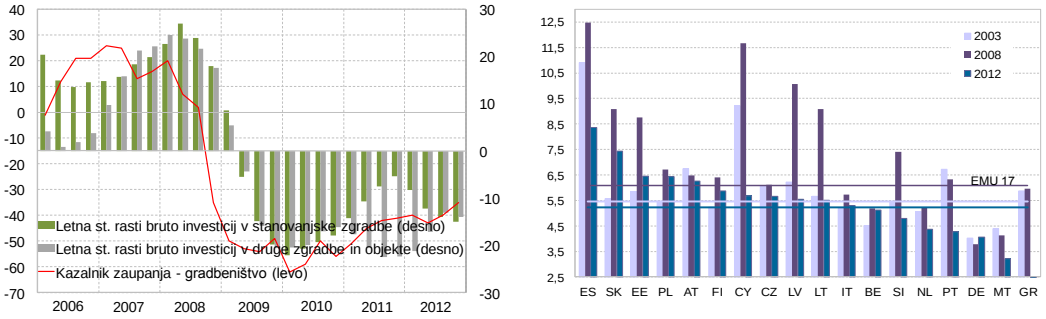

Vir: SURS, preračuni BS

[7] Podatki so dosegljivi od leta 1999 dalje.

3 SEKTOR PODJETIJ

Tok financiranja podjetij je bil lani prvič negativen. V razmerah šibkega povpraševanja zadržani dobički podjetjem ne pomenijo dovolj stabilnega vira financiranja. Slabi obeti za gospodarsko okrevanje in negotovost glede vzdržnosti javnih financ zmanjšujejo tudi pritok tujega kapitala v Slovenijo. V teh razmerah podjetja ohranjajo visoko razmerje med lastniškim in dolžniškim financiranjem, kar jim omejuje posojilno financiranje za zagon novega investicijskega cikla. Kreditno tveganje podjetij ostaja veliko zaradi obsežnega medpodjetniškega financiranja s komercialnimi krediti.

Leta 2012 je bilo agregatno poslovanje podjetij podobno kot v predhodnem letu. Celotni dobiček je z milijardo EUR ostal na podobni ravni kot v letu 2011, delež bilančne vsote podjetij v stečaju v celotni bilančni vsoti ostaja velik, prav tako tudi finančni vzvod, ki se sicer postopno znižuje. Velik delež dolga glede na kapital pomeni za podjetja omejitev pri pridobivanju novih virov in njihovi ceni. Povečanje kapitala podjetij oziroma znižanje razmerja med dolgom in kapitalom je potrebno za normalno poslovanje podjetij. Podjetja ne razpolagajo z zadostno vrednostjo premoženja, ki bi lahko pomenila jamstvo za zavarovanje obstoječih oziroma novih posojil.

Velika odvisnost, predvsem dejavnosti storitev in gradbeništva, od domačega povpraševanja glede na sedanje razmere v domačem gospodarstvu kaže omejeno sposobnost odplačevanja dolgoročnega dolga iz ustvarjenih prihodkov. Podjetja iz industrije glede na večjo mednarodno konkurenčnost in internacionalizacijo kažejo večjo sposobnost servisiranja dolga.[8] Poleg reševanja problema slabih terjatev pri bankah bodo za oživitev kreditiranja realnega sektorja nujni tudi drugi ukrepi ekonomske politike, ki bodo usmerjeni v učinkovitejše in spodbudnejše poslovno okolje.

3.1 Financiranje in neto zadolženost podjetij

Tokovi financiranja podjetij

Tok financiranja je bil v letu 2012 prvič negativen.

Zaradi zaostrenih pogojev financiranja so imela slovenska podjetja lani prvič negativen tok financiranja, ki je znašal –1,3 mrd EUR. Zaostritev financiranja se odraža pri vseh sektorjih, najizraziteje pri posojilnem financiranju pri bankah v Sloveniji in v tujini. Posojilno financiranje se je okrepilo le pri tujih lastniško povezanih podjetjih.

Slika 3.1: Zadolževanje podjetij po sektorjih (levo) in instrumentih (desno), letne drseče vsote tokov v mio EUR

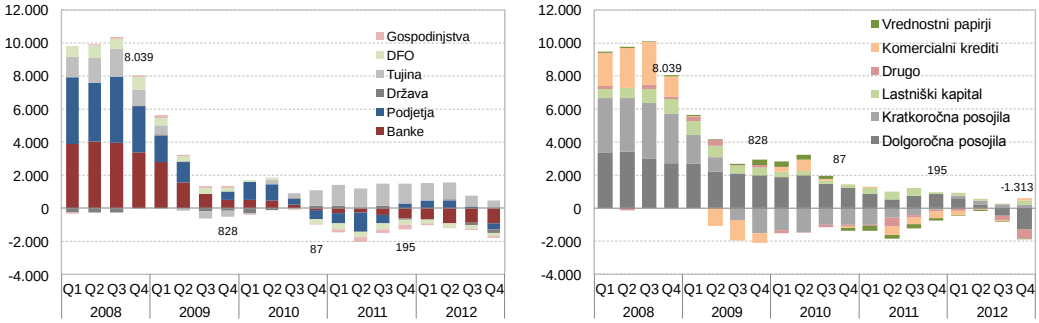

Vir: Banka Slovenije

Največji vir pritoka lastniškega financiranja so domače nefinančne družbe in banke.

V letu 2012 je pritok kapitala v podjetja znašal 244 mio EUR, od tega je bilo 57 mio EUR domačega izvora. Kot v preteklih letih so največji vir pritoka kapitala domače nefinančne družbe in banke. Slednje so v letu 2012 unovčile zavarovanja z delnicami in lastniškimi deleži v višini 54 mio EUR, vendar so nekaj unovčenih lastniških deležev prodale. Kot v preteklih letih so gospodinjstva zaradi zmanjšanega razpoložljivega dohodka neto prodajala svoje naložbe v lastniški kapital podjetij, dezinvestirala pa se je tudi država.

Pritok tujega kapitala je skromen in ne uspe nadomestiti usihajočih domačih virov.

Tuji kapital ne nadomešča nizkega domačega investiranja v lastniški kapital. Pritok tujega lastniškega kapitala je majhen, podobno kot v preteklih letih. Slabe makroekonomske razmere odganjajo morebitne nove vlagatelje v slovenska podjetja. Skupen neto pritok lastniškega kapitala od leta 2008 je za 116 mio EUR manjši kot skupaj v letih 2007 in 2008, ko je dosegel vrh pri 470 mio EUR. Spremenil se je tudi izvor tujega kapitala, ki

[8] Industrija vključuje rudarstvo, predelovalne dejavnosti, oskrbo z električno energijo, plinom in oskrbo z vodo.

zdaj izvira večinoma iz držav zunaj Evropske unije, pri državah Evropske unije pa je celo negativen. Za svež pritok investicij v kapital iz razvitih držav Evropske unije je potrebna tudi razrešitev dolžniške krize in makroekonomska stabilnost v državah potencialnih vlagateljev.

Slika 3.2: Tokovi (levo) in stanja (desno) kapitala in dolga v nefinančnih podjetjih ter rast BDP, v mio EUR, v odstotkih in odstotkih BDP

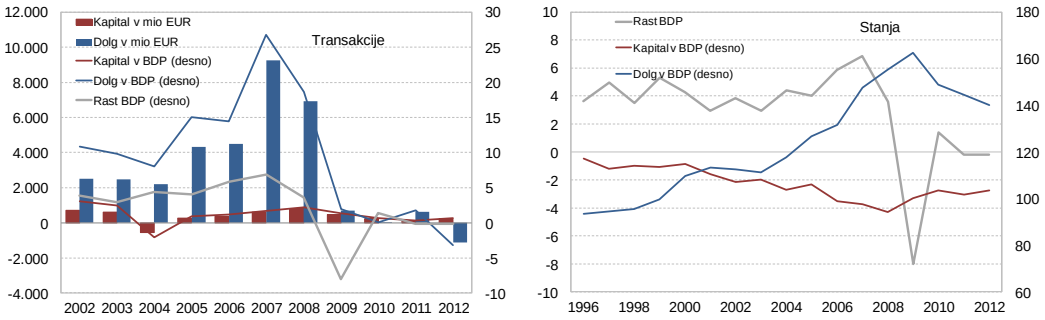

Vir: Banka Slovenije

Financiranje podjetij s posojili se je v letu 2012 zmanjšalo. Nekatera kreditno sposobna podjetja, ki pri domačih bankah niso uspela pridobiti posojil, so se zadolžila v tujini. Zaradi izogibanja tujih bank pred izpostavljenostjo slovenskim podjetjem so imela dostop do tujega dolžniškega financiranja predvsem s tujimi partnerji kapitalsko povezana slovenska podjetja.

Tabela 3.1: Tokovi financiranja podjetij skupaj ter s posojili in komercialnimi krediti, v mio EUR

	Tokovi			Stanja		St. rasti
	2010	2011	2012	2011	2012	2012
	(v mio EUR)					(v %)
Skupaj	285	196	-1.313	87.502	85.398	-2,4
- st. rasti (v %)	-96,5	-31,2	-769,9	-2,8	-2,4	
	V tem:					
Posojila	212	761	-1.095	34.429	32.688	-5,1
- med podjetji	163	609	-342	4.438	4.057	-8,6
- od bank	40	-553	-845	20.458	19.099	-6,6
- od nedenarnih finančnih institucij	-222	-295	-137	2.487	2.190	-11,9
- iz tujine	180	1.095	198	6.189	6.434	4,0
- v tem: od podjetij iz tujine	-148	10	309	1.092	1.450	32,8
- od tujih bank[1]	278	867	-137	3.165	2.901	-8,3
Komercialni krediti	-35	-416	138	12.017	11.900	-1,0
- med podjetji	-537	-342	-29	6.602	6.420	-2,8
- iz tujine	523	-42	280	4.398	4.570	3,9

Opomba: [1] Zneski v letu 2011 vključujejo večjo transakcijo med tujim lastnikom in ustanovljenimi podjetji v Sloveniji za upravljanje nepremičnin.
Vir: Banka Slovenije

Podjetja se razdolžujejo pri bankah predvsem na račun dolgoročnih posojil, nujnih za financiranje investicij.

Lani so podjetja nadaljevala razdolževanje pri bankah v Sloveniji. Na letni ravni je neto zmanjšanje posojil znašalo 1.095 mio EUR. Pri tem je bil tok kratkoročnih posojil pozitiven in je znašal 203 mio EUR, dolgoročna posojila pa so se zmanjšala za 1.296 mio EUR. Podjetja pri bankah predvsem težko pridobivajo dolgoročnejša posojila za financiranje investicij. Med novosklenjenimi posli je 61% posojil z ročnostjo do enega leta. Težave pri pridobivanju posojil za investicijsko dejavnost potrjujejo tudi anketni podatki, ki kažejo najvišje presežno povpraševanje po posojilih prav v segmentu posojil za investicije[9].

[9] Anketa bank o povpraševanju po posojilih v letu 2012.

Slika 3.3: Novoodobrena posojila podjetjem po ročnosti, po skupinah bank, v mio EUR

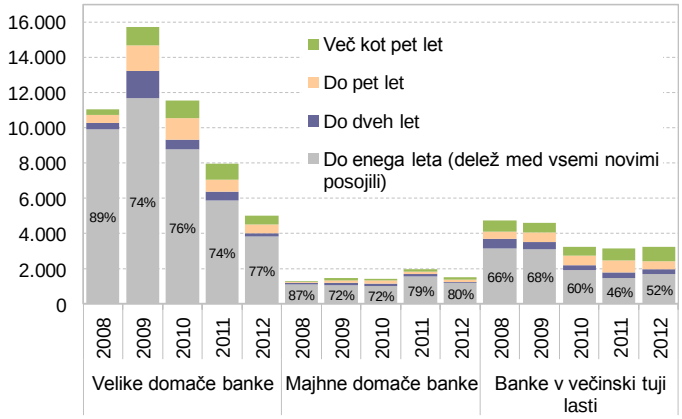

Vir: Banka Slovenije

V letu 2012 se je glede na predhodno leto močno zmanjšal tok financiranja podjetij iz tujine, predvsem na račun toka posojil iz tujine. Ta so se v letu 2012 znižala za 82%. Slovenska podjetja so se razdolžila predvsem pri bankah v tujini. Deloma se je financiranje s posojili bank iz tujine preusmerilo na izposojanje pri tujih podjetjih, predvsem kapitalsko povezanih.

Zmanjšuje se financiranje s posojili iz tujine, vendar predvsem zaradi poplačevanja posojil.

Slovenska podjetja vseeno uspevajo pridobiti nova posojila v tujini in tako vsaj nekoliko nadomestiti izpad financiranja pri domačih bankah. Majhen tok posojil je namreč predvsem rezultat odplačevanja posojil, ki se je povečalo za 33%. Vrednost novih posojil se je zmanjšala za 3%. Povečalo se je tudi število podjetij, ki so uspela pridobiti posojilo v tujini. Deželno tveganje za slovenska podjetja je nekoliko omejilo dostop do financiranja pri tujih bankah, zato je bil velik delež novih posojil pridobljen pri kapitalsko povezanih podjetjih v tujini.

Razlika med podjetji, ki so pridobila posojila pri bankah v Sloveniji, in tistimi, ki so pridobila posojila v tujini, je ta, da so podjetja, ki so se uspela zadolžiti v tujini, v povprečju večja in pridobijo dvakrat večji delež prihodkov s prodajo zunaj Slovenije. Po drugi strani so podjetja, ki so se uspela neto zadolžiti v tujini, dobičkonosnejša, a primerljivo zadolžena, kot podjetja, ki so sklenila nova posojila v Sloveniji, in po obeh kazalnikih primerljiva s podjetji, ki so sklenila nova dolgoročna posojila s slovenskimi bankami v večinski tuji lasti.

Tabela 3.2: Financiranje podjetij v tujini, stanja v mio EUR in odstotkih

	Stanja konec obdobja			
	2009	2010	2011	2012
Skupaj (v mio EUR)	15.360	16.575	17.722	18.138
stopnje rasti (v %)	-1,7	7,9	6,9	2,3
	Struktura (v %)			
Vrednostni papirji [1]	1,9	1,5	1,4	1,4
Posojila	31,4	31,0	34,9	35,5
v tem: pri bankah v tujini	12,8	13,7	15,7	15,9
pri MFI [2]	11,3	10,6	11,7	10,9
pri podjetjih v tujini	6,7	6,1	6,7	8,0
Lastniški kapital	39,5	40,0	36,5	36,5
Trgovinski krediti in drugo	27,2	27,4	27,2	26,6

Slika 3.4: Tokovi financiranja podjetij v tujini, letne drseče vsote tokov v mio EUR

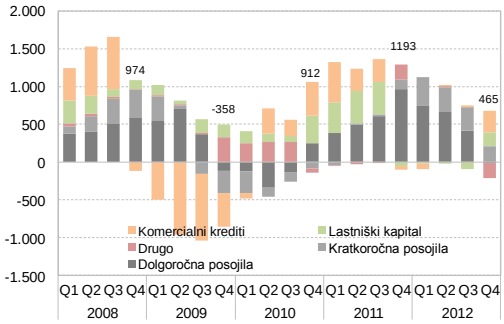

Opomba: [1] Vrednostni papirji razen delnic.
[2] Mednarodne finančne institucije.
Vir: Banka Slovenije

Nezaupanje in plačilna nesposobnost se močno odražata v domačem medpodjetniškem financiranju. Podjetja so v letu 2012 prvič pridobila manj novih finančnih posojil od drugih podjetij, kot so jih odplačala, in sicer za 342 mio EUR. Medtem ko je bil tok kratkoročnih posojil pozitiven, je tok dolgoročnih posojilih znašal –400 mio EUR.

Medpodjetniško financiranje s finančnimi posojili ter s komercialnimi krediti in avansi z zmanjšano gospodarsko aktivnostjo upada.

Še bolj kot medpodjetniško financiranje prek finančnih posojil je upadlo medpodjetniško financiranje podjetij s komercialnimi posojili in avansi. Podjetja so neto poplačala 308 mio EUR komercialnih posojil do domačih podjetij. Pritok komercialnih kreditov in avansov iz tujine je bil sicer pozitiven, a je znašal skromnih 47 mio EUR. Tuji kupci in

dobavitelji zmanjšujejo izpostavljenost slovenskim podjetjem prek poslovanja s plačilom ob dostavi ali opravljeni storitvi. V strukturi financiranja s komercialnimi krediti iz tujine se povečuje delež teh kreditov iz držav zunaj Evropske unije, kar sovpada z rastjo uvoza iz teh držav, medtem ko se uvoz in tudi komercialni krediti iz Evropske unije znižujejo.

Finančne obveznosti podjetij

Tabela 3.3: Stanje in struktura finančnih obveznosti po instrumentih ter dolg podjetij v mio EUR in odstotkih

	2008	2009	2010	2011	2012
			(v mio EUR)		
Skupaj obveznosti	89.311	89.874	89.996	87.502	85.398
stopnje rasti (v %)	-0,8	0,6	0,1	-2,8	-2,4
v % BDP	249,7	261,8	250,0	244,3	241,7
Dolg [1]	34.024	34.663	34.623	35.358	33.654
stopnje rasti (v %)	21,8	1,9	-0,1	2,1	-4,8
v % BDP	95,1	101,0	96,2	99,5	99,5
			Struktura (v %)		
V Sloveniji	82,5	82,9	81,6	79,7	78,8
podjetja	31,9	31,4	28,6	28,7	28,6
banke	24,3	24,6	24,6	24,4	23,4
posojila pri bankah	23,2	23,3	23,3	23,4	23,1
nedenarne finančne institucije	6,1	6,0	5,3	4,8	4,5
država	8,5	8,6	11,1	11,1	11,2
gospodinjstva	11,7	12,2	12,0	10,8	11,0
V tujini	17,5	17,1	18,4	20,3	21,2
posojila pri tujih bankah	1,9	2,2	2,5	3,5	3,3

Opomba: [1] Dolg vključuje posojila, dolžniške vrednostne papirje (brez izvedenih finančnih instrumentov) in zavarovalno-tehnične rezervacije ter je pri slovenskih podjetjih skoraj v celoti sestavljen iz najetih posojil.
[2] Povečano stanje dolga v letu 2011 je delno posledica statusnih sprememb (razdružitev podjetja na več manjših).
Vir: Banka Slovenije

Razmerje med dolžniškim in lastniškim financiranjem ostaja visoko ter je pod močnim vplivom tržne vrednosti kapitala.

Razmerje med dolžniškim in lastniškim financiranjem ostaja visoko. Šibak neto pritok kapitala je izničila negativna sprememba vrednosti kapitala. Razmerje se je močno povečalo v letu 2008, ko so se po letih visoke rasti zadolževanja podjetij in napihovanja njihovih tržnih vrednosti zaradi svetovne finančne krize tržne vrednosti kapitala zmanjšale. Tako se je razmerje med letoma 2007 in 2008 povišalo s 104% na več kot 150%. V letih 2009 in 2010 so se vrednostne spremembe in neto pritoki kapitala stanje lastniškega financiranja povišali, skupno za 2,65 mrd EUR, kar je skupaj z razdolževanjem podjetij v teh letih ugodno vplivalo na razmerje med dolžniškim in lastniškim financiranjem. V preteklih dveh letih se je zaradi zaostritve dolžniške krize in ponovne recesije v Sloveniji trend razvrednotenja kapitala okrepil, kar je ponovno dvignilo razmerje na 140%. Razmerje je torej pod močnim vplivom nihanja dobičkov podjetij in njihovih tržnih vrednosti. Razdolževanje podjetij namreč močno vpliva na njihovo dobičkonosnost in tržno vrednost, kar razmerje med dolžniškim in lastniškim financiranjem podjetij ohranja pri visokih vrednostih v primerjavi z drugimi državami Evropske unije. Po drugi strani primerjava deleža dolga podjetij v BDP med državami evroobmočja kaže, da je raven dolga pod povprečjem evroobmočja. Dodana vrednost slovenskih podjetij je torej manj podprta z dolgom kot v Evropski uniji, zadolženost podjetij glede na lastniško financiranje pa je deloma tudi rezultat nihanja dobičkov in tržnih vrednosti podjetij.

Slika 3.5: Razmerje med dolžniškim in lastniškim financiranjem podjetij (levo) ter primerjava zadolženosti podjetij z evroobmočjem v letu 2011 (desno) v odstotkih

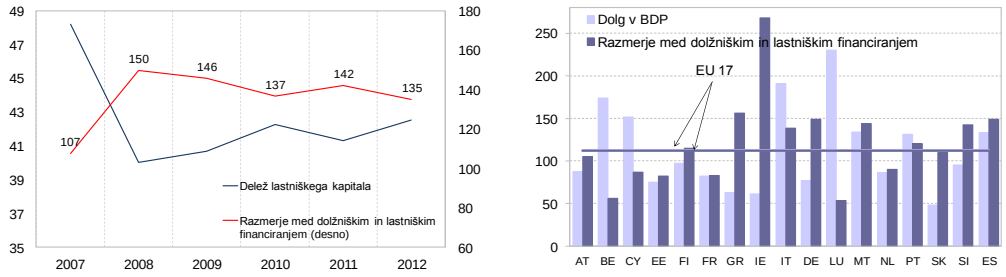

Vir: Banka Slovenije

Finančna sredstva in neto finančna pozicija podjetij

Finančne naložbe nefinančnih družb v Sloveniji so septembra 2012 znašale 42,9 mrd EUR. Stanje se je glede na december 2011 znižalo za 1,6 mrd EUR. Podjetja so lani zmanjšala finančne naložbe za 1 mrd EUR, za 610 mio EUR pa so stanje naložb zmanjšale še vrednostne spremembe.

Slika 3.6: Finančne naložbe podjetij po sektorjih (levo) in instrumentih (desno), letne drseče vsote tokov v mio EUR

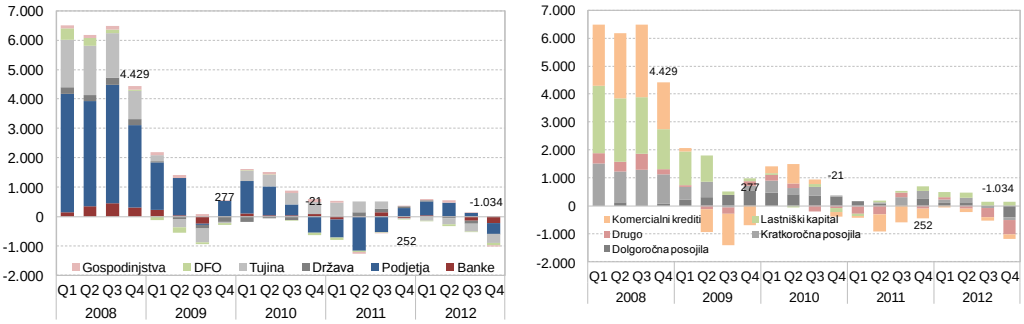

Vir: Banka Slovenije

Struktura finančnih naložb ostaja večinoma nespremenjena glede na leto 2011. Izpostavljenost podjetij kreditnemu tveganju prek danih finančnih in komercialnih posojil ostaja velika. Komercialni krediti domačim nefinančnim družbam obsegajo 34% vseh danih finančnih in komercialnih posojil podjetij. Pomemben vir kreditnega tveganja so tudi komercialni krediti tujini, od katerih je polovica do držav zunaj Evropske unije.

Izpostavljenost podjetij kreditnemu tveganju prek finančnih in komercialnih posojil ostaja velika.

Slika 3.7: Struktura stanj finančnih naložb podjetij po instrumentih v odstotkih

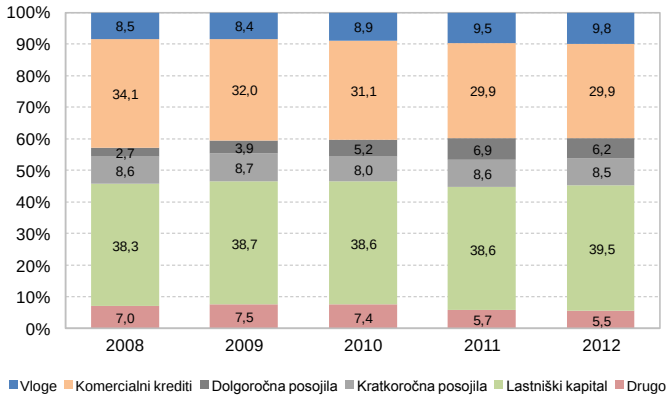

Vir: Banka Slovenije

Poleg komercialnih kreditov pomemben del finančnih naložb slovenskih podjetij v tujino predstavljajo tudi naložbe v lastniški kapital. Stanje finančnih naložb v lastniški kapital v tujini je v septembru 2012 znašalo 3,2 mrd EUR oz. 20% vseh finančnih naložb podjetij v lastniški kapital, od tega večina v države zunaj Evropske unije. Ta delež se je po letu 2007 rahlo okrepil. Podjetja zaradi slabega makroekonomskega stanja doma iščejo donosnejše lastniške naložbe v tujini, poleg tega z vlaganjem v tujino širijo trg za prodajo v tujini,

Naložbe v lastniški kapital v tujini so se okrepile.

predvsem na razvijajočih se trgih zunaj Evropske unije. Te naložbe so za podjetja tudi ekonomsko upravičene. Seštevek vrednostnih sprememb zaradi razlogov zadržanih dobičkov ali sprememb tržnih vrednosti po letu 2008 je za naložbe v tujino znašal 1% stanja ob koncu leta 2007, za domače naložbe pa je pomenil 27-odstotni padec.

Tabela 3.4: Posojila[1] iz tujine in vanjo glede na lastniške povezave, transakcije v mio EUR

	Posojila iz tujine				Posojila v tujino				
	Od tujih investitorjev v Sloveniji	Od slovenskih podjetij v tujini	Brez lastniških povezav	Skupaj	Tujim investitorjem v Slovenijo	Slovenskim podjetjem v tujini	Brez lastniških povezav	Skupaj	Neto dana posojila
2008	358	19	568	945	-59	130	40	111	-834
2009	-479	-11	60	-430	95	104	-9	190	620
2010	-87	6	264	183	122	45	0	166	-17
2011	616	14	445	1075	45	-112	-14	-80	-1155
2012	164	56	-58	162	-84	-33	-14	-130	-293

Opomba: [1] Vključeni so tudi depoziti, dolgoročni komercialni krediti in druge dolžniške obveznosti, ki obsegajo le majhni del agregata.
Vir: Banka Slovenije

Neto dolžniška pozicija podjetij se je zvišala na 120,6% BDP.

Neto finančne obveznosti podjetij v višini 42,4 mrd EUR so bile bile v decembru 2012 za 1,2% nižje kot ob koncu leta 2011, v odstotku BDP so se zvišale za 0,9 odstotne točke, na 120,6%. Neto zadolženost podjetij pri bankah se je v letu 2012 zmanjšala za 2 odstotni točki BDP, na 43,9%, predvsem kot posledica zmanjševanja posojil podjetjem.

Tabela 3.5: Neto finančne obveznosti podjetij, stanja ob koncu leta v mio EUR in odstotkih

	2008	2009	2010	2011	2012
	(v mio EUR)				
Skupaj	40.874	42.408	44.431	42.892	42.434
stopnja rasti (v %)	-3,5	3,8	4,8	-3,5	-1,1
v % BDP	109,6	123,6	123,4	119,7	120,1
	Struktura (v %)				
V Sloveniji	86,6	88,0	87,0	83,9	81
banke	41,3	40,6	38,4	38,6	36,7
nedenarne finan. institucije	9,2	9,1	7,6	6,9	6,3
država	14,1	15,6	19,8	19,3	19,3
gospodinjstva	22,1	22,7	21,2	19,1	19,3
V tujini	13,4	12,0	13,0	16,1	18,5

Vir: Banka Slovenije

3.2 Obrestne mere in obrestno tveganje za podjetja

Aktivne obrestne mere za podjetja

Obrestne mere slovenskih bank za posojila podjetjem so v povprečju višje od bank evroobmočja. Razlika se je od decembra 2012 ponovno povečala.

Obrestne mere slovenskih bank za posojila podjetjem do 1 mio EUR so bile lani s 5,7% na povprečni ravni zadnjih štirih let. V državah evroobmočja so se obrestne mere lani zniževale skladno z EURIBOR-jem. Razlika med slovenskimi obrestnimi merami in obrestnimi merami držav evroobmočja je bila v zadnjih dveh letih pod 2 odstotnima točkama pri posojilih do 1 mio EUR. Konec leta 2012 je razlika ponovno dosegla 2 odstotni točki, na višji ravni pa je ostala tudi na začetku letošnjega leta. V preteklem letu je bilo več kot tri četrtine novoodobrenih posojil v vrednosti nad 1 mio EUR, njihova obrestna mera je v povprečju znašala 4,8%. Razmik med obrestnimi merami slovenskih bank in bank evroobmočja za posojila nad 1 mio EUR se je ob koncu leta 2012 z 2,6 odstotne točke opazno povečal, podobno se je gibal tudi na začetku letošnjega leta.

Majhne domače banke so imele pri posojilih podjetjem najvišje obrestne mere.

Razpršenost obrestnih mer med skupinami bank se je lani nekoliko znižala pri posojilih do 1 mio EUR. Razlika med najvišjo in najnižjo obrestno mero je pri posojilih z nižjimi zneski znašala v povprečju 3,2 odstotne točke. Pri večjih posojilih podjetjem, nad 1 mio EUR, se je s 3,9 odstotne točke ta razlika povečala, na začetku letošnjega leta pa celo dosegla 4,2 odstotne točke. Banke v večinski tuji lasti so imele nižje obrestne mere in so se na zniževanje EURIBOR-ja odzvale bolj kot domače banke, kar je pokazatelj strukture njihovega financiranja. Obrestne mere za posojila podjetjem domačih bank so bile lani v povprečju za dobro odstotno točko višje od obrestnih mer bank v večinski tuji lasti. Povečevanje razlik v aktivnih obrestnih merah je posledica različnih stroškov financiranja med skupinami bank in kakovosti kreditnega portfelja, ki je v povprečju manjša pri skupini bank v domači lasti.

Obrestne mere slovenskih bank za podjetniška posojila ostajajo od začetka krize v zadnjem kvartilu med državami članicami evroobmočja. Leta 2012 so bile tretje najvišje, višje so bile le na Portugalskem in Grčiji in na kratkoročnem delu tudi na Cipru. Vztrajanje tako relativno visokih obrestnih mer za posojila podjetjem vpliva na višje stroške financiranja slovenskih podjetij, kar se bo odrazilo na njihovi manjši konkurenčnosti pri izvozu.

Slika 3.8: Obrestne mere za posojila podjetjem do 1 mio EUR v odstotkih; primerjava z evroobmočjem (levo) in razpršenost pri slovenskih bankah (desno)

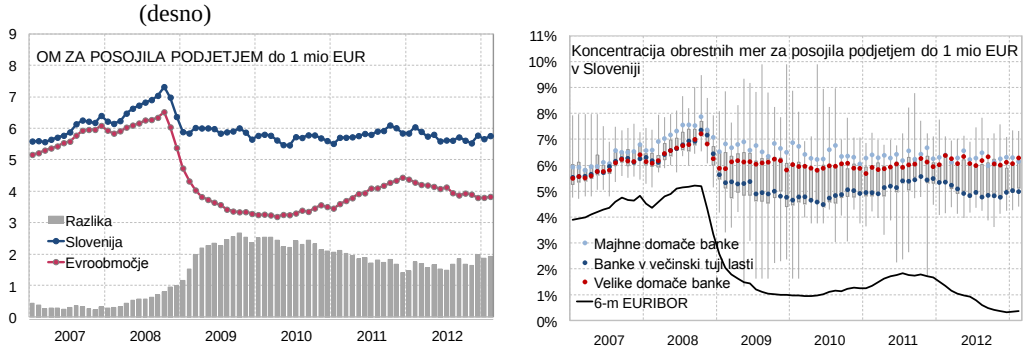

Vir: Banka Slovenije

Slika 3.9: Obrestne mere za posojila podjetjem nad 1 mio EUR v odstotkih; primerjava z evroobmočjem (levo) in razpršenost pri slovenskih bankah (desno)

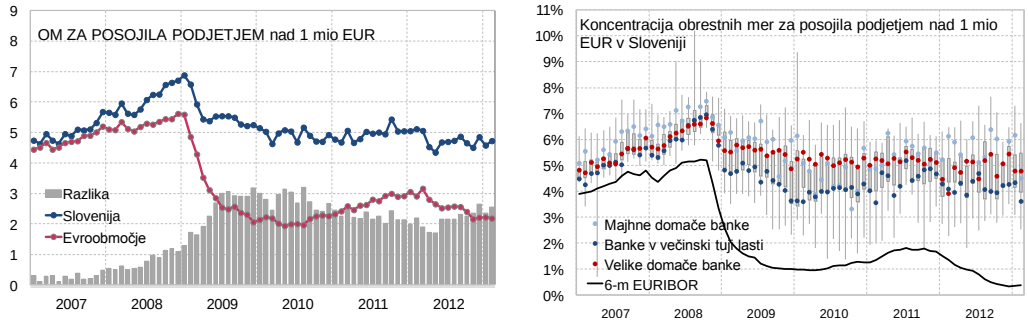

Vir: Banka Slovenije

Struktura virov financiranja slovenskega bančnega sistema se je spremenila v korist dražjih virov.

Banke poskušajo izpad obrestnih prihodkov ob slabšanju kakovosti kreditnega portfelja deloma nadomestiti z višjimi posojilnimi obrestnimi merami za nove posle. Slednje so visoke tudi zaradi višjih pasivnih obrestnih mer pri depozitih z ročnostjo nad enim letom in omejene dostopnosti do grosističnih virov financiranja. Višji stroški virov financiranja zmanjšujejo konkurenčnost ponudbe bank. Hkrati se banke srečujejo z nizkimi neto obrestmi na povprečno obrestonosno aktivo.

Slika 3.10: Pribitki nad EURIBOR in skupna spremenljiva obrestna mera za nove posle za kratkoročna (levo) in dolgoročna (desno) posojila podjetjem v odstotkih

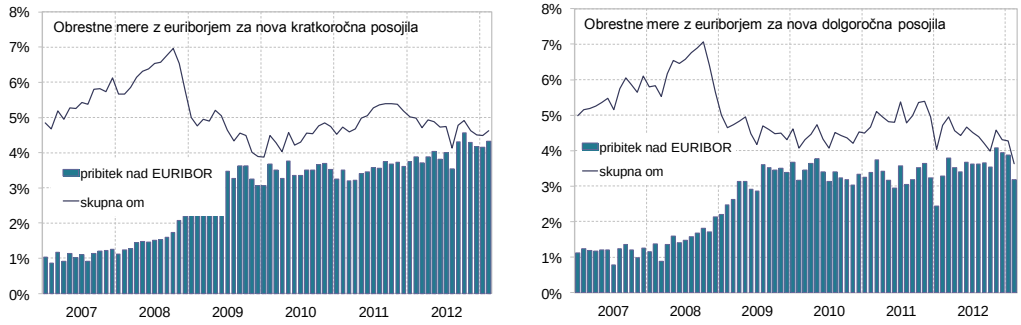

Vir: Banka Slovenije

Visoke premije za tveganje se pri dolgoročnih kreditih ne razlikujejo bistveno glede na tveganost komitenta.

Pri posojilih z obrestno mero, vezano na EURIBOR, so se spremenljive obrestne mere v preteklem letu znižale manj kot EURIBOR. Razlog je povečanje pribitka na referenčno obrestno mero, ki je odraz zaostrovanja kreditnih standardov zaradi težjega dostopa bank do tržnega financiranja in nenaklonjenosti prevzemanju dodatnega tveganja. Glede na povprečje v letu 2011 je bila lani obrestna mera pri kratkoročnih posojilih nižja za 0,3 in

pri dolgoročnih za 0,5 odstotne točke. Pribitek se je neugodno povečal pri obeh, in sicer za 0,5 oziroma 0,2 odstotne točke.

Spodnji sliki s pribitki za tvegane in netvegane komitente ponazarjata, da banke pri dolgoročnih posojilih tveganja ne presojajo kritično glede na tveganost podjetij. Povprečna premija za tveganje med komitenti, ki poravnavajo obveznosti v roku ali z zamudo, se pri dolgoročnih posojilih ne razlikuje bistveno. Delno je to mogoče pojasniti z velikim deležem reprogramiranih posojil, ki se odobravajo z nižjimi obrestnimi merami. Pri kratkoročnih posojilih se je razlika lani povečala. Posojila slovenskih bank za podjetja so med najdražjimi v državah evroobmočja. Zato presojanje brez odražanja realnega tveganja negativno vpliva na gospodarstvo. Visoka cena virov financiranja poslovanja je ena od pomembnih ovir za tuje investicije. Višje kreditiranje po nižjih obrestnih merah zdravega dela gospodarstva bi po drugi strani povečalo tudi obseg kakovostnih bančnih naložb.

Slika 3.11: Gibanje premije za tveganje nad referenčno obrestno mero EURIBOR za kratkoročna (levo) in dolgoročna posojila (desno) podjetjem v evrih glede na boniteto komitenta, 3-mesečna drseča povprečja v odstotkih

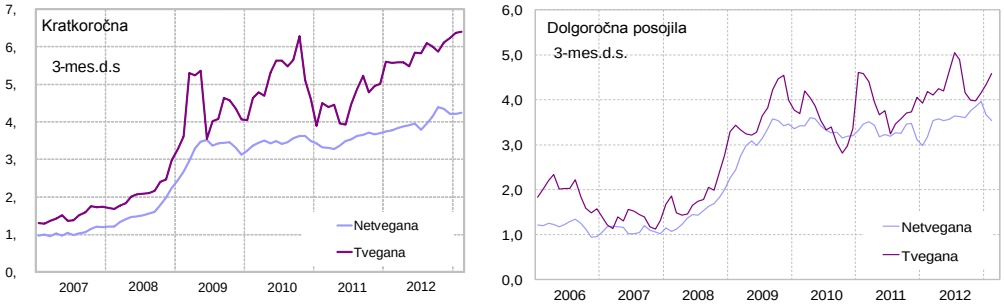

Vir: Banka Slovenije

3.3 Poslovanje podjetij in tveganje po dejavnostih

Poslovni rezultat nefinančnih podjetij

Poslovni rezultat nefinančnih podjetij je bil leta 2012 z milijardo EUR dobička pred davki podoben kot leto prej.[10] Nekoliko več so k skupnemu dobičku prispevala majhna podjetja, ki pomenijo dobrih 30% bilančne vsote vseh podjetij kot velika ali srednje velika podjetja.[11]

Slika 3.12: Celotni dobiček oziroma izguba (levo) in celotni dobiček oziroma izguba glede na dejavnost (desno) v mrd EUR

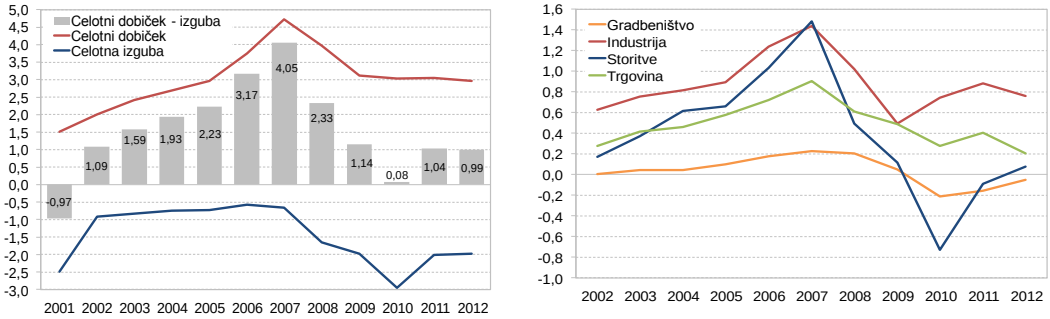

Opomba: Industrija vključuje: predelovalna dejavnost, rudarstvo ter elektrika, plin in voda. Storitve vključujejo: promet in skladiščenje, gostinstvo, informacije in komunikacije, finančno posredništvo, poslovanje z nepremičninami, strokovne in druge poslovne dejavnosti, javne storitve.
Vir: AJPES, Banka Slovenije

[10] Dobiček je izračunan kot vsota dobičkov in izgub po posameznih skupinah opazovanih podjetij.

[11] Majhna podjetja so po 55. členu Zakona o gospodarskih družbah opredeljena kot podjetja, ki izpolnjujejo dve od treh meril: povprečno število zaposlenih v poslovnem letu ne presega 50 delavcev, čisti prihodki od prodaje ne presegajo 7,3 mio EUR in vrednost aktive ne presega 3,65 mio EUR; in srednja podjetja: povprečno število zaposlenih v poslovnem letu ne presega 250 delavcev, čisti prihodki od prodaje ne presegajo 29,2 mio EUR in vrednost aktive ne presega 14,6 mio EUR. Vrednost pod podjetja skupaj ni enaka seštevku glede na velikost podjetij, ker določen delež podjetij ni razvrščen glede na velikost. V zadnjih letih gre predvsem za podjetja, ki so v stečajih.

Uspešnejše so predvsem izvozno usmerjene dejavnosti.

Največ dobička je ustvarila industrija, ki se od leta 2009, ko je imela velik padec v dobičku, izraziteje preusmerja na trge EU in tudi zunaj EU. Delež prihodkov od prodaje na trge EU je industrija od leta 2009 povečala za 4 odstotne točke, na 43%, medtem ko na trge zunaj EU za 2 odstotni točki, na 16,2%. Trgovina še vedno dobrih 82% prihodkov od prodaje ustvari doma. Velika odvisnost od domačega trga ob zmanjšanem domačem povpraševanju je vplivala na zmanjšanje njenega celotnega dobička. Storitve so po dveh letih izgube izkazovale dobiček. K temu so prispevale predvsem strokovne in druge poslovne dejavnosti, informacije in komunikacije ter promet in skladiščenje. Slednje imajo v skupini storitev s 43% največji delež prihodkov od prodaje na trgih zunaj Slovenije. Povprečni delež prihodkov dejavnosti storitev od prodaje na trgih zunaj Slovenije je 22%. Gradbeništvo je nekoliko zmanjšalo izgubo, kar je tudi posledica večjega števila stečajev v tej dejavnosti in s tem počasnega čiščenja trga. Gradbeništvo 90% prihodkov od prodaje ustvari doma. Glede na zaostrene razmere doma in s tem omejeno domače povpraševanje je za podjetja nujno, da iščejo trge zunaj Slovenije. Podatki kažejo, da so dejavnosti, ki se internacionalizirajo, uspešnejše od tistih, ki se osredotočijo le na domači trg. Še zlasti to velja za dane razmere v domačem gospodarstvu.

Slika 3.13: Celotni dobiček oziroma izguba po dejavnostih v mrd EUR (levo) in medletne rasti prihodkov od prodaje industrije glede na različne trge v odstotkih (desno)

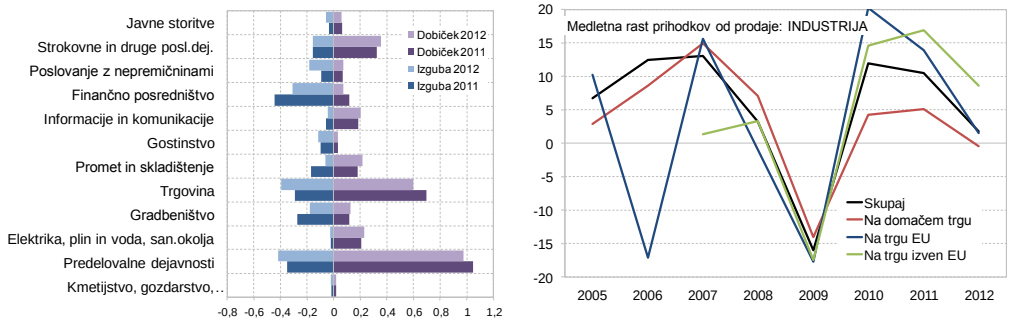

Vir: AJPES, Banka Slovenije

Stečaji podjetij

Slika 3.14: Deleži bilančne vsote podjetij v stečaju v celotni bilančni vsoti dejavnosti glede na leto začetka stečajnega postopka* v odstotkih

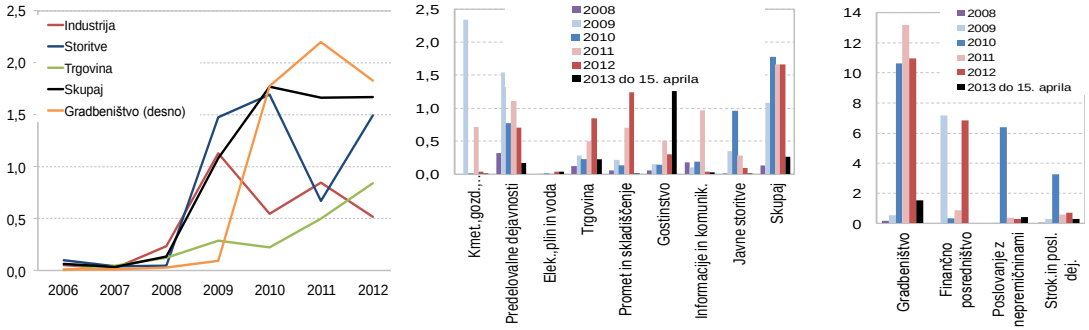

Opomba*: Izračun: bilančna vsota podjetij, pri katerih je začet stečajni postopek glede na bilančno vsoto dejavnosti. Upoštevani so podatki v letu pred začetkom stečajnega postopka, ko so ta podjetja še izpolnila letne bilance.
Vir: AJPES, Banka Slovenije, Vrhovno sodišče

Leta 2012 so bili stečaji spet pogosti predvsem v panogi gradbeništva in tudi finančnega posredništva.

Leta 2012 je bilo okoli 520 začetih stečajev, kar je nekoliko manj kot leto pred tem (12%), pri čemer se delež bilančne vsote podjetij v stečaju v celotni bilančni vsoti ni bistveno spremenil. V industriji je delež nekoliko upadel, kar sovpada z relativno ugodnim poslovnim izidom te dejavnosti. Nadaljeval se je trend povečevanja deleža bilančne vsote podjetij v stečaju v trgovini, kar je posledica velike odvisnosti te dejavnosti od domačega trga in omejenega domačega povpraševanja. Leta 2012 so bila v trgovini prizadeta predvsem manjša podjetja. Ponovno se je povečal delež bilančne vsote podjetij v stečajih v storitvah, predvsem pri finančnem posredništvu. Gre za podjetja, ki so imela pomembno vlogo pri številnih prevzemih podjetij v letih pred začetkom krize. Delež se je precej povečal tudi v dejavnosti promet in skladiščenje, za 0,5 odstotne točke, merjeno z bilančno vsoto. V dejavnosti gradbeništva se je delež bilančne vsote podjetij v stečaju sicer nekoliko zmanjšal, vendar ostaja na visokih 11%. Tudi leta 2012 so v gradbeništvu

izstopali stečaji večjih gradbenih podjetij. Leta 2013, do sredine aprila, po deležu bilančne vsote v stečaju izstopa dejavnost gostinstvo.

Slika 3.15: Število začetih stečajnih postopkov pri podjetjih skupaj (levo) in po dejavnostih (desno)

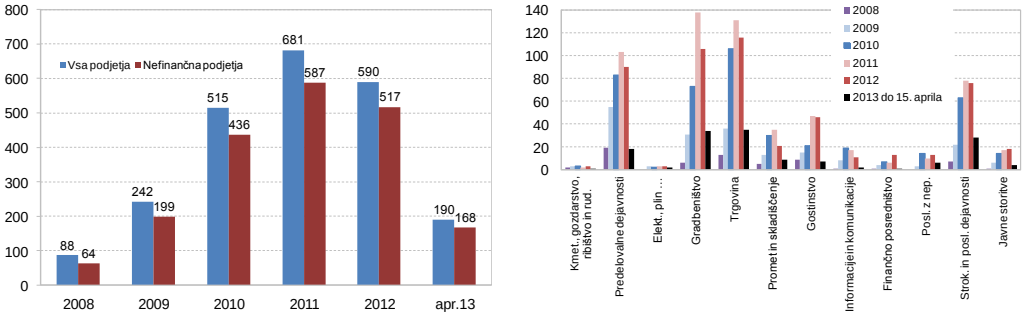

Vir: AJPES, Banka Slovenije, Vrhovno sodišče

Poslovanje podjetij z vidika finančnega vzvoda,[12] likvidnosti in zmožnosti odplačevanja dolgov

Kazalniki poslovanja podjetij so se lani glede na predhodno leto nekoliko izboljšali, z izjemo kazalnika likvidnosti oziroma nižjega razmerja med kratkoročnimi terjatvami in kratkoročnimi obveznostmi. Od leta 2008 se nadaljuje trend zniževanja finančnega vzvoda podjetij, merjenega kot razmerje med dolžniškimi obveznostmi in kapitalom. Znižanje je poleg nominalnega zniževanja zadolženosti podjetij tudi metodološka posledica, da v podatkih niso zajeta podjetja v stečajih. Prezadolženost je eden večjih težav slovenskih podjetij.[13] Finančni vzvod nefinančnih podjetij se je od leta 2008 do lani znižal s 165% na 135%.

Kazalniki poslovanja so za industrijo primerjalno glede na druge panoge večinoma boljši.

Industrija ima najnižji finančni vzvod med dejavnostmi in ga ohranja na ravni okoli 96%, ima malenkost višjo vrednost kapitala od obveznosti. Tudi drugi kazalniki kažejo, da je industrija med bolje stoječimi dejavnostmi v Sloveniji. Razmerje med dolgoročnimi obveznostmi[14] in EBITDO, ki ocenjuje denarni tok v posameznem letu in lahko nakazuje na sposobnost dejavnosti odplačevanja dolga, ohranja industrija na ravni okoli 1,8.[15] Obrestni odhodki industrije dosegajo slabih 20% njihovega dobička iz poslovanja. Količnik likvidnosti industrije se je lani znižal in je pod 100% kot velja tudi za vse druge dejavnosti. Z nekaj pod 70% je pri industriji še vedno med najvišjimi glede na druge glavne dejavnosti.

[12] Vrednost na tem mestu izračunanega finančnega vzvoda se razlikuje od kazalnika, objavljenega v predhodnih poglavjih, ki izražajo razmerje med dolžniškim in lastniškim financiranjem podjetij na podlagi podatkov finančnih računov (razlike so posledica različnega metodološkega zajema podatkov). V tem poglavju je finančni vzvod računan iz zaključnih bilanc podjetij, ki jih zbira AJPES, kot razmerje med dolžniškimi obveznostmi in kapitalom.

[13] Ministrstvo za pravosodje zato pripravlja popravke in dopolnitve obstoječe insolvenčne zakonodaje. Med drugim je na ministrstvu v postopku priprave Zakon o sistemski razdolžitvi, ki bo pomemben predvsem za podjetja s perspektivo za nadaljnje poslovanje. Med drugim naj bi upnikom omogočil, da bodo lahko dovolj zgodaj posredovali in spremenili svoje terjatve v kapitalske deleže dolžnika. V Državni zbor RS pa je Vlada aprila že posredovala v obravnavo novelo Zakona o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolvenstnosti in prisilne poravnave (v nadaljevanju: ZFPPIPP), ki naj bi omogočala učinkovitejše možnosti prestrukturiranja insolventnih podjetij. Med drugimi so cilji predlaganega zakona možnosti učinkovitega in realnega prestrukturiranja insolventnih podjetij (ohranjanje zdravih jeder gospodarstva), izbojšanje položaja upniškega odbora in posameznega upnika ter zagotovitev večje učinkovitosti postopkov prodaje premoženja na javnih dražbah.

[14] Pri dolgoročnih obveznostih podjetij so upoštevane vse finančne in poslovne dolgoročne obveznosti podjetij do bank, dobaviteljev in drugih po stanju na zadnji dan določenega leta, EBITDA predstavlja rezultat poslovanja pred obrestmi in davki, depreciacijo in amortizacijo.

[15] Obveznosti v razmerju do EBITDA kažejo sposobnost podjetja za redno odplačevanje obresti in glavnice. Nižje razmerje dolgoročnih obveznosti glede na EBITDO pomeni, da je podjetje sposobno redno odplačevati svoje obveznosti in lahko preživi tudi večje šoke v gospodarstvu. Lahko nakazuje tudi na sposobnost dolgoročne rasti in dobičkonosnosti podjetja. EBITDA ne pomeni dejanskega denarnega toka. Obresti in davki, ki se ne upoštevajo, pomenijo dejanske odlive, prav tako tudi potrebne kapitalske investicije.

Slika 3.16: Gibanje finančnega vzvoda glede na dejavnost (levo) in velikost podjetij (desno) v odstotkih

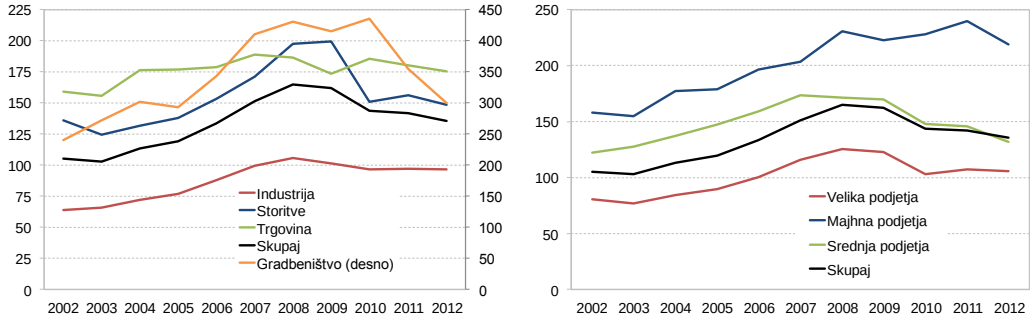

Opomba: Finančni vzvod je izračunan kot: dolžniške obveznosti/kapital * 100.
Vir: AJPES, Banka Slovenije

Slika 3.17: Razmerje med dolgoročnimi obveznostmi in EBITDO glede na dejavnost (levo) in velikost podjetij (desno)

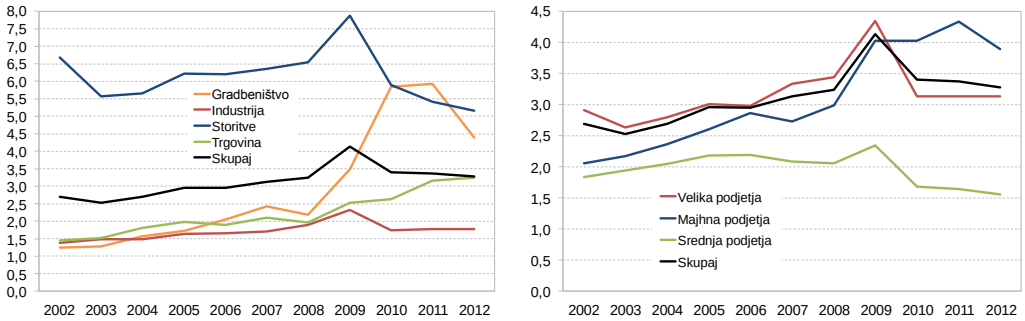

Opomba: V izračunu so upoštevana vsa podjetja, ne glede na manjkajoče vrednosti pri posamezni postavki.
Vir: AJPES, Banka Slovenije

Slika 3.18: Delež obrestnih odhodkov v celotnih prihodkih podjetij glede na dejavnost (levo) in velikost podjetij (desno) v odstotkih

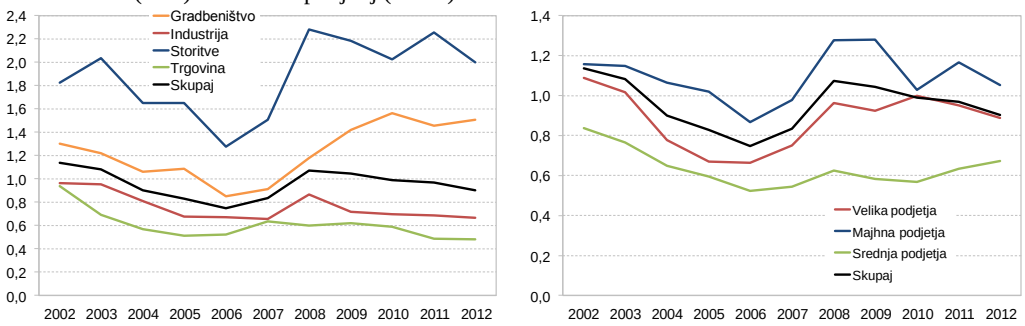

Vir: AJPES, Banka Slovenije

Nasprotno od industrije je gradbeništvo dejavnost, ki jo je kriza najbolj prizadela, kar se odraža v najslabših vrednostih izbranih kazalnikov poslovanja glede na druge opazovane štiri glavne dejavnosti v Sloveniji. Spodbudno je, da se kazalniki izboljšujejo, kar je tudi posledica čiščenja trga in začetih stečajnih postopkov. Finančni vzvod gradbeništva se je od leta 2010, ko je bil najvišji, znižal za 135 odstotnih točk, na še vedno izjemnih 300%. Od leta 2010, ko se je delež bilančne vsote podjetij v stečaju v dejavnosti gradbeništva skokovito povečal, se je delež bilančne vsote velikih podjetij v dejavnosti nekoliko zmanjšal na račun povečanja majhnih in srednjih podjetij. Gradbeništvo je leta 2012 znižalo razmerje med dolgoročnimi obveznostmi in EBITDO na še vedno visokih 4,3. Količnik likvidnosti se je malenkost izboljšal na še vedno nizkih 61%. Delež obrestnih odhodkov v celotnih prihodkih gradbena dejavnost ohranja na relativno visoki ravni 1,5%.

Kazalniki gradbeništva se sicer izboljšujejo, vendar kažejo velike težave te panoge v Sloveniji.

Slika 3.19: Gibanje količnika likvidnosti glede na dejavnosti (levo) in velikost podjetij (desno) v odstotkih

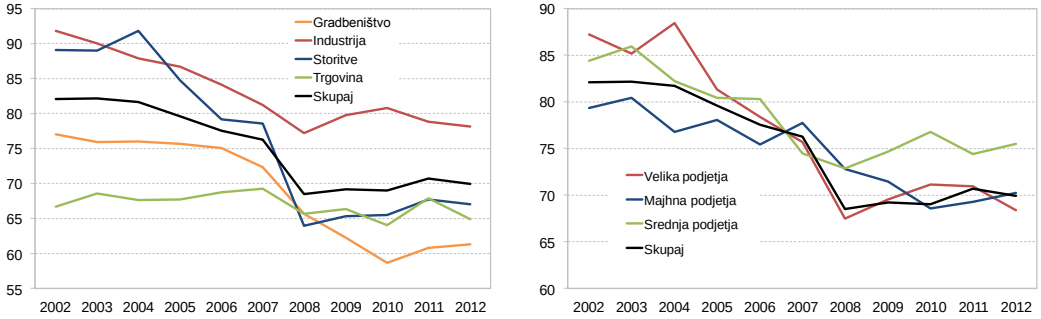

Opomba: Količnik likvidnosti je izračunan kot: kratkoročne terjatve/kratkoročne obveznosti * 100.
Vir: AJPES, Banka Slovenije

Poslovanje dejavnosti trgovina je pod pritiskom zmanjševanja domače potrošnje.

Trgovina je leta 2012 znižala finančni vzvod, na sicer za to dejavnost značilno višjih, vendar še vedno previsokih 175%. Drugi preučevani kazalniki so se skladno z zaostrenimi razmerami v domačem gospodarstvu in zaradi velike odvisnosti te dejavnosti od domačega povpraševanja, poslabšali. Razmerje med dolgoročnimi obveznostmi in EBITDO se je zvišalo na 3,2, kar je najvišje od leta 2002. Prav tako se je znižal količnik likvidnosti.

Največ težav med storitvenimi dejavnostmi imata finančno posredništvo in poslovanje z nepremičninami.

V dejavnosti storitev se finančni vzvod leta 2012 ni bistveno spremenil in ostaja na relativno visokih 150%. Nekoliko se je tej dejavnosti izboljšala mera servisiranja dolga, količnik likvidnosti pa je ostal skoraj nespremenjen. Dejavnosti v okviru storitev, ki izstopajo s precej nadpovprečno visokim finančnim vzvodom slovenskih podjetij, so poslovanje z nepremičninami ter finančno posredništvo in gostinstvo, v primeru majhnih in srednjih podjetij. Kazalnika razmerje med dolgoročnimi obveznostmi in EBITDO ter delež obrestnih odhodkov v prihodkih iz poslovanja, ki izražata sposobnost dejavnosti za odplačevanje posojil, imata za storitve najvišji vrednosti in kažeta nizko dobičkonosnost glede na zadolženost dejavnosti. Z zelo visokim razmerjem med obveznostmi in EBITDO znotraj storitev izstopata finančno posredništvo in poslovanje z nepremičninami, ki imata vrednosti nad 10, sledijo promet in skladiščenje, gostinstvo ter strokovne in druge poslovne dejavnosti. Kratkoročne terjatve dejavnosti storitev pomenijo okoli 67% njenih kratkoročnih obveznosti, nižjo likvidnost od povprečja dejavnosti storitev izkazujeta predvsem gostinstvo in finančno posredništvo.

Majhna podjetja so odvisna predvsem od dolžniškega financiranja, imajo visok finančni vzvod in mero servisiranja dolga.

Glede na velikost podjetij imajo majhna podjetja slabše vrednosti kazalnikov glede na srednja in velika podjetja ter so s tega vidika bolj tvegana. 60% bilančne vsote gradbene dejavnosti, ki ima zelo slabe vrednosti izbranih kazalnikov, pripada majhnim podjetjem, 17% bilančne vsote industrije, 34% trgovine in 40% storitev. Medtem ko je finančni vzvod za vsa podjetja 135%, se za majhna podjetja giblje na ravni okoli 220% in je pri vseh štirih glavnih dejavnostih višji kot pri velikih podjetjih, razen pri dveh dejavnostih v okviru storitev je pri velikih podjetjih višji, in sicer pri poslovanju z nepremičninami in javnih storitvah. Glavni razlogi za višji finančni vzvod majhnih podjetij glede na druga so njihove večje finančne omejitve. Investicije manjših podjetij so manj odvisne od njihovega denarnega toka, saj te ne morejo biti odložene do generiranja lastnih virov. Predvsem manjša, rastoča podjetja na določeni točki nujno potrebujejo zunanje vire financiranja. Stroški financiranja so navadno višji za manjša podjetja, kar je povezano tudi z večjim deležem neopredmetenih sredstev, ki omejujejo vrednost zavarovanj. V Sloveniji je tudi pri velikih podjetij premalo lastniškega financiranja, kar je tudi posledica premajhne aktivnosti podjetij na kapitalskih trgih ter pridobivanja prepoznavnosti med vlagatelji in prevelike obremenjenosti z menedžerskimi prevzemi v času konjunkture, pred letom 2008.

Kazalnika razmerje med dolgoročnimi obveznostmi in EBITDO ter delež obrestnih odhodkov v prihodkih iz poslovanja sta za majhna podjetja od leta 2009 na bistveno višjih ravneh kot za druga podjetja ter kažeta večjo obremenjenost servisiranja dolga iz dobička te skupine podjetij. Povprečno razmerje med dolgoročnimi obveznostmi in EBITDO se je za majhna podjetja lani gibalo na ravni 3,9 ter je za 0,6 preseglo povprečno vrednost tega kazalnika za vsa podjetja. Povprečni delež obrestnih odhodkov v prihodkih iz poslovanja je bil lani za majhna podjetja 1,05% in je za 0,15 odstotne točke presegel povprečno vrednost tega kazalnika za vsa podjetja. Likvidnost majhnih podjetij je na ravni povprečja vseh slovenskih podjetij in se od leta 2010 postopno izboljšuje.

Slika 3.20: Distribucija kazalnika razmerje med dolgoročnimi obveznostmi podjetij in EBITDA za podjetja s pozitivnim EBITDA v odstotkih

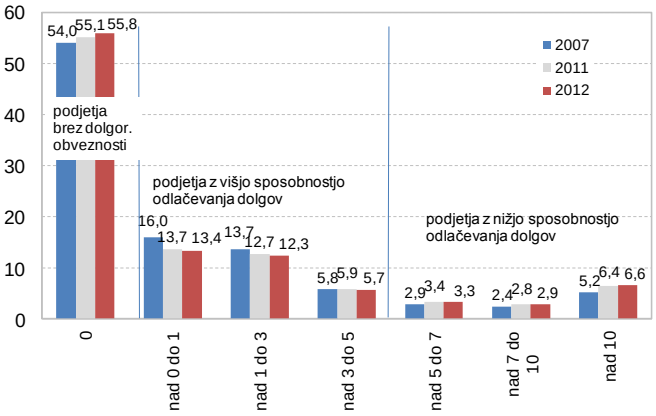

Opomba: Podjetja, vključena v izračun razmerja pod in nad 5, imajo EBITDA večji od 0. Upoštevano je okoli 60% podjetij po številu oziroma okoli 87% po bilančni vsoti. Delež podjetij, ki imajo EBITDA večji od nič in dolgoročne obveznosti večje 0, je 27% v številu in 75% v bilančni vsoti.
Vir: AJPES, Banka Slovenije

Distribucija preostalih podjetij s pozitivnim EBITDA se je lani glede na leto 2011 nekoliko izboljšala. Delež podjetij z vrednostjo kazalnika nad 5, ki izraža podjetja z nižjo sposobnostjo odplačevanja dolgov, se je povečal za nizkih 0,11 odstotne točke, na 12,7%. Delež podjetij z višjo sposobnostjo odplačevanja dolgov se je zmanjšal za 0,85 odstotne točke, na 31,4%. Povečal se je delež podjetij, ki nimajo dolgoročnih obveznosti, za 0,73 odstotne točke, na 55,8%, in se financirajo bodisi s kratkoročnimi viri bodisi iz lastnih virov.

Zamude pri poravnavanju obveznosti podjetij do bank

Velik, 63-odstotni delež razvrščenih terjatev bank v zamudah nad 90 dni do gradbeništva je do podjetij v stečajih.

Proti koncu leta 2012 se je dinamika medletne rasti zamud nad 90 dni po posameznih dejavnostih umirila, čeprav dosega z 22% relativno visoko vrednost. Pričakovano ima glede na slabe vrednosti kazalnikov največji delež zamud nad 90 dni v razvrščenih terjatvah bank dejavnost gradbeništva z izredno visokimi 62%.

Slika 3.21: Medletne stopnje rasti zamud nad 90 dni glede na dejavnost (levo) in delež zamud v razvrščenih terjatvah glede na velikost podjetij (desno) v odstotkih

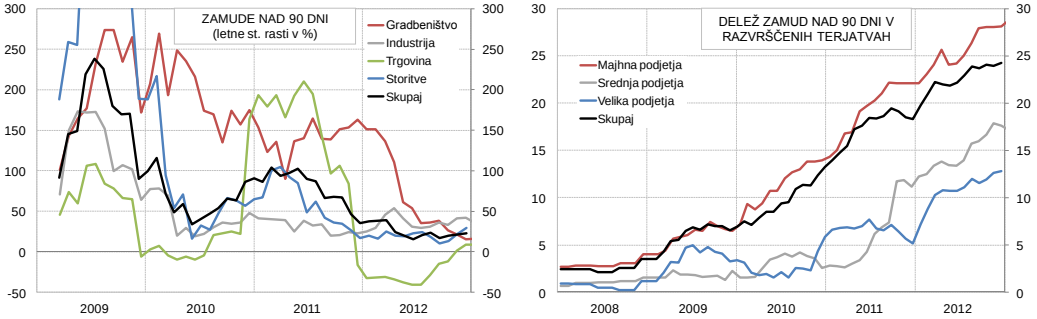

Opomba: Podjetja v stečaju niso razporejena glede na velikost in so upoštevana samo v agregatu skupaj.
Vir: Banka Slovenije

Zamude se v industriji povečujejo tudi zaradi slabših razmer na ključnih izvoznih trgih.

V industriji je rast zamud nad 90 dni v zadnjih dveh letih najmanj podvržena visokim nihanjem, je pa v zadnjem času v tej dejavnosti rast zamud najvišja. Delež zamud nad 90 dni se je v razvrščenih terjatvah konec leta 2012 že povzpel na skoraj 15%. Povečevanje zamud je posledica zniževanja rasti dodane vrednosti industrije. Okoli 35% zamud nad 90 dni je do podjetij v stečaju, 9% do podjetij z začetim stečajem leta 2009 in največ 12% do tistih, ki so stečajni postopek začela v letu 2011.

Trgovina in druge storitve povečujejo zamude nad 90 dni.

V trgovini se je delež zamud nad 90 dni v razvrščenih terjatvah proti koncu leta 2012 spet začel povečevati. Nadaljuje se tudi povečevanje deleža zamud v drugih storitvah. Zaostrene razmere v domačem gospodarstvu in velika odvisnost podjetij v dejavnosti storitev od domačega povpraševanja se odražajo v povečevanju zamud. 40% zamud v dejavnosti storitev je do podjetij v stečaju, kar 23% do tistih, ki so s stečajnim postopkom

začela v letu 2012. Gre predvsem za terjatve do finančnega posredništva, izstopata tudi dejavnosti promet in skladiščenje ter trgovina.

Slika 3.22: Delež zamud nad 90 dni v razvrščenih terjatvah glede na dejavnost in velikost podjetja v odstotkih[16]

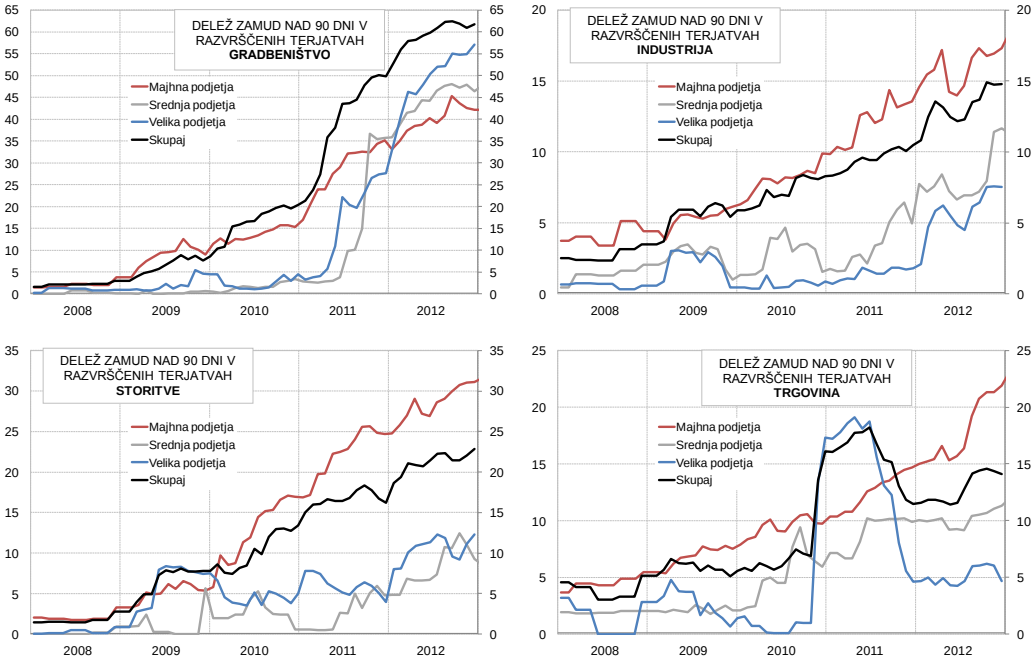

Opomba: Podjetja v stečaju niso razporejena glede na velikost in so upoštevana samo v agregatu skupaj. Posebej je to opazno pri gradbeništvu.
Vir: Banka Slovenije

Majhna podjetja imajo največ zamud nad 90 dni v razvrščenih terjatvah, a hkrati nižjo in bolj predvidljivo rast zamud kot srednja in velika podjetja.

Majhna podjetja imajo z 28% največji delež zamud nad 90 dni v razvrščenih terjatvah bank in glede na ta kazalnik pomenijo za banke večje tveganje neplačila. Pri majhnih podjetjih je medletna rast zamud nad 90 dni najbolj predvidljiva in se od leta 2009 znižuje. Konec leta 2012 je bila s 26% še vedno visoka, vendar nižja kot pri drugih dveh skupinah podjetij. Tudi bruto posojila majhnim podjetjem se znižujejo počasneje kot drugima skupinama podjetij. Bistveno večji delež zamud nad 90 dni v razvrščenih terjatvah imajo majhna podjetja relativno do srednjih in velikih predvsem v storitvenih dejavnostih.

Izpostavljenost velikih domačih bank do bolj problematičnih panog je visoka.

Velike domače banke so zelo izpostavljene gospodarskim dejavnostim, ki imajo največ težav z odplačevanjem obveznosti. S tremi četrtinami razvrščenih terjatev v zamudi nad 90 dni bančnega sistema do nefinančnih podjetij se srečujejo velike domače banke. Velike domače banke so previdnejše pri nadaljnjem kreditiranju tudi zaradi obremenjenega kreditnega portfelja s slabimi posojili in zaradi omejenih virov financiranja. Banke v večinski tuji lasti imajo okoli 16% razvrščenih terjatev v zamudi nad 90 dni celotnega bančnega sistema do nefinančnih podjetij, ki obsegajo 12% celotnih razvrščenih terjatev bank v večinski tuji lasti do nefinančnih podjetij.

Dostopnost do bančnih virov financiranja za majhna podjetja ni slabša kot za srednja in velika.

Krčenje posojil do majhnih podjetij je bilo lani počasnejše kot krčenje posojil do srednjih in velikih. Majhne banke skoraj 45% kreditnega portfelja namenijo kreditiranju majhnih podjetij, banke v večinski tuji lasti dobro tretjino (povečanje za 10 odstotnih točk od leta 2007), medtem ko velike domače banke dobro četrtino. Glede na te podatke dostopnost do dolžniških virov financiranja majhnih podjetij ni slabša od srednjih in velikih, pri čemer je dostop otežen za celotno gospodarstvo. Predvsem banke v večinski tuji lasti so v strukturi posojil od leta 2008 povečale delež majhnih podjetij.

[16] Razvrstitev deleža zamud nad 90 dni v razvrščenih terjatvah glede na velikost podjetij za dejavnost gradbeništva je glede na veliko število podjetij v stečaju, ki nimajo več opredeljene velikosti, pristranska. Zato je tudi delež za skupaj bistveno večji kot za posamezne skupine velikosti podjetij, ki ne vključujejo podjetij v stečaju.

Tabela 3.6: Nekateri finančni kazalniki poslovanja po dejavnostih in pribitki na EURIBOR za nova posojila pri domačih bankah

	Finančni vzvod v %	Količnik likvidnosti v % [1]	Delež zamud nad 90 dni v % [2]	Ocena sposobnosti odplač.dolga v %[4]	Skupni rang [3]	Pribitki na EURIBOR v o.t. [5]	Rang
	dec.12					2012	
Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo in rudarstvo	119,1	60,6	15,3	3,0	5	4,4	11
Predelovalne dejavnosti	115,1	77,4	17,2	1,6	2	3,3	2
Elektrika, plin in voda, saniranje okolja	61,2	83,5	2,7	2,1	1	3,6	6
Gradbeništvo	299,8	61,3	60,6	4,1	9	4,3	10
Trgovina	175,2	64,9	14,3	3,2	6	3,6	5
Promet in skladiščenje	119,0	79,4	11,4	6,0	4	3,0	1
Gostinstvo	161,7	31,6	21,2	6,0	10	3,8	8
Informacije in komunikacije	110,2	99,8	24,4	1,8	2	3,8	9
Finančno posredništvo	131,0	42,5	43,1	18,0	12	4,7	12
Poslovanje z nepremičninami	341,0	58,2	19,0	10,8	11	3,5	3
Strokovne in druge poslovne dejavnosti	154,9	77,6	20,9	4,3	7	3,7	7
Javne storitve	165,1	54,8	12,4	3,5	8	3,5	4
Skupaj	135,6	69,9	23,7	3,2		3,6	

Opombe: [1] Količnik likvidnosti je izračunan kot razmerje med vsemi kratkoročnimi terjatvami in kratkoročnimi obveznostmi * 100. Višja vrednost kazalnika pomeni boljšo likvidnost, medtem ko je pri vseh drugih kazalnikih višja vrednost manj ugoden pokazatelj.
[2] Delež zamud nad 90 dni v razvrščenih terjatvah bank v dejavnosti.
[3] Skupni rang je izračunan iz posameznih rangov za vsak kazalnik, pri čemer pomeni višja številka pri rangu večje tveganje.
[4] Kazalnik razmerje med dolgoročnimi obveznostmi podjetij in EBITDA za povprečje dejavnosti.
[5] Pri pribitkih so upoštevana dolgoročna posojila bank, vezana na EURIBOR.
Vir: AJPES, Banka Slovenije, lastni preračuni

Premija za tveganje pri bankah po dejavnostih

Banke v Sloveniji zahtevajo velike pribitke na posojila podjetjem.

Banke zahtevajo velike pribitke na posojila podjetjem glede na povprečje evroobmočja. Obrestne mere za posojila podjetjem so v Sloveniji za več kot 2 odstotni točki višje kot v evroobmočju in kažejo na relativno visok strošek zadolževanja podjetij pri domačem bančnem sistemu. Razlogi za velike pribitke na referenčne obrestne mere so slabšanje bonitetnih ocen podjetij, visok finančni vzvod, naraščanje zamud nad 90 dni. Veliki pribitki so tudi posledica omejitev bančnega sistema pri pridobivanju virov financiranja na grosističnih finančnih trgih. Zniževanje posojil nefinančnim podjetjem je posledica manjšega agregatnega povpraševanja in manjših investicijskih priložnosti, a hkrati tudi velikih pribitkov na obrestne mere. Nekatera podjetja niso pripravljena sprejeti posojil po ponujenih obrestnih merah in skušajo poiskati vire drugje.

Leta 2012 so se pribitki najbolj povečali dejavnosti trgovina in najmanj industriji.

Leta 2012 se je skupna obrestna mera zniževala pri vseh dejavnosti, pri čemer so se pribitki povečevali. Pribitki na referenčne obrestne mere ostajajo največji v gradbeništvu, kar je pričakovano glede na poslovanje dejavnosti in posledično velik delež zamud nad 90 dni. Povprečni letni pribitki so se leta 2012 za 0,5 odstotne točke najbolj povečali za dejavnost trgovina, ki je sicer pod velikim pritiskom manjšega domačega povpraševanja, vendar se agregatni kazalniki za dejavnost lani niso izraziteje poslabšali. Se pa prek naraščanja zamud nad 90 dni v razvrščenih terjatvah in prek stečajev kažejo težave majhnih podjetij v dejavnosti trgovine. Precej, za 0,4 odstotne točke so se pribitki povečali tudi v dejavnosti drugih storitev, kjer izstopajo finančno posredništvo, poslovanje z nepremičninami in gostinstvo, ki v dejavnosti izstopajo tudi s slabšimi kazalniki poslovanja. Najmanj, za 0,1 odstotne točke, so se pribitki povečali za dejavnost industrija, kar je, glede na relativno z ostalimi dejavnostmi boljše poslovanje, pričakovano.

Slika 3.23: Gibanje pribitkov nad EURIBOR (levo) in gibanje skupne obrestne mere (desno) glede na dejavnost v odstotkih

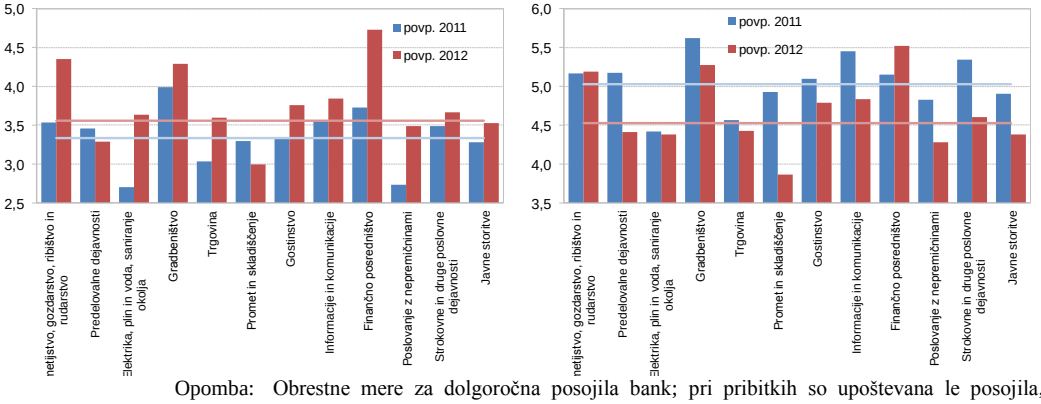

Opomba: Obrestne mere za dolgoročna posojila bank; pri pribitkih so upoštevana le posojila, vezana na EURIBOR.
Vir: Banka Slovenije

Razmeroma usklajeno gibanje pribitkov in kazalnikov poslovanja podjetij kaže tudi korelacijski koeficient med spremembo pribitka na EURIBOR z 2011 na 2012 in spremembo finančnega vzvoda v tem obdobju glede na posamezne dejavnosti, ki je 0,46. Korelacija pa je višja med zamudami nad 90 dni v razvrščenih terjatvah in višino pribitka, ki je bila za leto 2012 0,65.

Slika 3.24: Gibanje pribitkov nad EURIBOR[17] (levo) in gibanje skupnih obrestnih mer (desno) glede na dejavnost v odstotkih

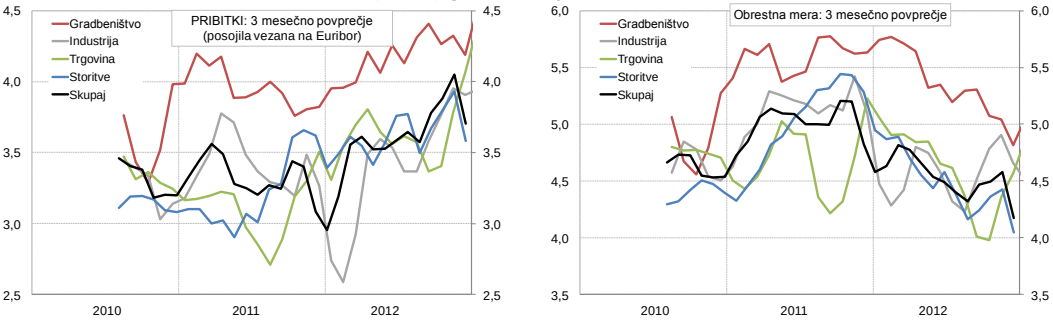

Vir: Banka Slovenije

Slika 3.25: Pribitek nad EURIBOR za nova posojila bank podjetjem v povezavi s finančnimi kazalniki podjetij po dejavnostih v odstotkih

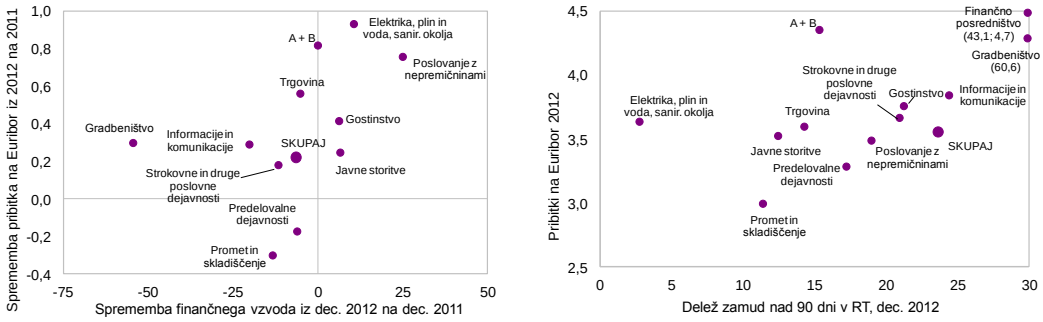

Vir: AJPES, Banka Slovenije

Povprečni pribitki za majhna podjetja so bili leta 2011 manjši od velikih in srednjih podjetij, leta 2012 pa so jih presegli za 0,40 odstotne točke oz. 0,24 odstotne točke ter so v povprečju znašali 3,8%. Glede na slabše kazalnike poslovanja in večje deleže zamud nad 90 dni v razvrščenih terjatvah bank za majhna podjetja je to pričakovano. Gibanje pribitkov je relativno usklajeno med velikimi domačimi bankami in bankami v večinski tuji lasti, pri čemer so velike domače banke proti koncu leta 2012 pribitke izraziteje zmanjšale tako za majhna kot velika podjetja.

[17] Pribitki se nanašajo le na dolgoročna novoodobrena posojila, vezana na EURIBOR, ki predstavljajo od 70 do 80% vseh dolgoročnih novoodobrenih posojil.

Slika 3.26: Gibanje pribitkov nad EURIBOR glede na velikost podjetja v odstotkih

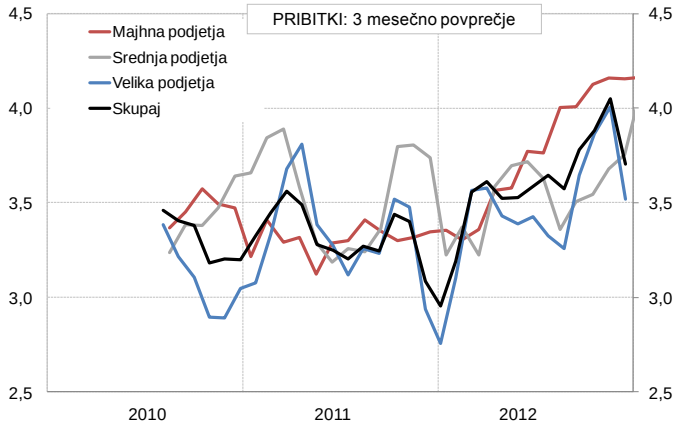

Vir: Banka Slovenije

Okvir 3.1: Spodbujanje prestrukturiranja podjetij

Banka Slovenije in Združenje bank Slovenije si že vse od pomladi lanskega leta z usklajenimi dejavnostmi prizadevata za učinkovitejše reševanje perspektivnih podjetij v težavah. Med drugimi dejavnostmi je Banka Slovenije od sredine decembra 2012 do začetka marca 2013 v vlogi mediatorja koordinirala razgovore med podjetji, ki so jih predlagale banke, in bankami upnicami, ki so se jih udeležili tudi predstavniki ZBS, GZS in v redkih primerih tudi predstavniki pristojnih ministrstev. Vzorec podjetij je Banka Slovenije v nadaljevanju nadgradila še z nekaterimi dodatnimi podjetji, s ciljem izbrati podjetja iz čim več različnih dejavnosti, ki še vedno ustvarjajo dobiček iz svoje osnovne dejavnosti, vendar jih bremenijo visoka zadolženost in visoki stroški financiranja. Namen tega procesa je bil identificirati konkretne težave podjetij, spodbuditi banke upnice k bolj usklajenemu in hitrejšemu delovanju ter jim hkrati postaviti okvir/model za samostojno dogovarjanje in reševanje odprtih vprašanj tudi pri drugih perspektivnih podjetjih. Cilj navedenih dejavnosti Banke Slovenije je izboljšati stabilnost slovenskega bančnega sistema, ki je v veliki meri odvisna od dobro delujočega realnega sektorja.

Banka Slovenija je s sestanki želela omogočiti bankam upnicam in predstavnikom podjetij odkrito in pošteno predstavitev težav in načrtov njihovega reševanja ter spodbuditi proces celovitega prestrukturiranja podjetij. Temeljna spoznanja sestankov med izbranimi podjetji in bankami upnicami lahko povzamemo v osem medsebojno prepletenih sklopov.

Čezmerna zadolženost in visoki stroški financiranja dolgov

Glavna težava vseh podjetij je njihova čezmerna zadolženost, ki izvira bodisi iz lastninjenja ali zadolževanja za nerentabilne naložbe oz. naložbe zunaj osnovne dejavnosti podjetja v časih, ko je bilo zadolževanje še poceni. Zaradi krize se je pri večini podjetij močno zmanjšal obseg poslovanja sredi investicijskega ciklusa in posledično je prišlo do težav pri odplačevanju obveznosti do bank. Denarni tok iz poslovanja večinoma ne zadošča več za poplačilo obresti in glavnice. Banke upnice rešujejo težavo z začasnimi moratoriji, ki so le začasen ukrep, pogojen s pripravljenostjo lastnikov in vodstva za izvedbo celovitega finančnega, poslovnega in lastniškega prestrukturiranja podjetja.

Neustrezna lastniška struktura podjetij

Obstoječi lastniki so bistveno premalo odgovorni in dejavni pri iskanju rešitev za izboljšanje poslovanja ter so prestrukturiranje večinoma prevalili na banke upnice. To velja še zlasti za primere podjetij v večinski državni lasti, kjer država ob odsotnosti vsakršne strategije upravljanja državnega premoženja in brez vsakršnega koordiniranega delovanja breme reševanja takih podjetij prelaga na bančni sistem. Večina trenutnih lastnikov je finančno šibkih in zato nezmožnih kapitalsko podpreti nadaljnje dejavnosti podjetij.

Neustrezne poslovne odločitve poslovodstva

Večina naštetih težav, s katerimi se trenutno soočajo podjetja, izvira iz preteklih poslovnih odločitev vodilnih kadrov v podjetjih, ki so se tekom let pokazale kot nerentabilne, iz pomanjkanja nadzora lastnikov ter širšega makroekonomskega stanja v Sloveniji in drugod po svetu. Neoptimalne poslovne odločitve so večinoma posledica pomanjkanja ustreznih izkušenj in finančnega znanja, ki so poleg tehničnega znanja nujne za uspešno vodenje podjetja.

To se izraža v nezadostnem zavedanju pomena denarnih tokov, potrebe po zagotovitvi zadostne višine likvidnih sredstev za financiranje obratnega kapitala iz operativnega denarnega toka, prevelikem poudarku vodstva podjetij le na rasti obsega prodaje ob zanemarjanju marž in vprašljivega znanja za oceno in izvedbo ekonomsko (ne)rentabilnih projektov zunaj področja osnovne dejavnosti. Ob tem imajo nekatera vodstva nerealna pričakovanja do vloge bank, katerih sredstva niso namenjena financiranju ekonomsko in poslovno nerentabilnih projektov, poplačilu zapadlih obveznosti od dobaviteljev, ponavljajočemu izplačilu plač zaposlenih in vsakokratnemu financiranju kratkoročnega operativnega poslovanja podjetja.

Ustvarjanje konglomeratov in odprodaja nestrateških naložb

Nekatera podjetja so prerasla v nerentabilno obliko konglomeratov z različnimi dejavnostmi in številnimi nestrateškimi naložbami. Dezinvestiranje iz nestrateških naložb in z osnovno dejavnostjo nepovezanih poslovnih dejavnosti je precej zapleteno in dolgotrajno, tudi zaradi pomanjkanja kupcev in po mnenju vodstev podjetij prenizkih ponujenih kupnin.

Nezadosten denarni tok za financiranje obratnih sredstev in novih investicij

Vsa izvozno usmerjena podjetja opozarjajo, da imajo kljub novim kupcem in zadostnim naročilom, kjer večino predstavljajo naročila iz tujine, težave s pridobitvijo garancij bank in zadostnih likvidnih sredstev za financiranje obratnih sredstev. Obstoječa čezmerna zadolženost teh podjetij in pomanjkanje zavarovanj sta razloga, da banke tem podjetjem ne odobravajo novih posojil in ne izdajajo garancij.

Odsotnost strategije in vizije na področju strateških panog gospodarstva/odsotnost ustreznih gospodarskih politik

Podjetja s specifično dejavnostjo opozarjajo med drugim na nekonkurenčne pogoje poslovanja, ki so posledica popolne odsotnosti ustreznih gospodarskih politik, strategije in vizije države na področju strateških panog gospodarstva ter napačno zastavljene oz. pomanjkljive zakonodaje v RS. Pomanjkanje konkretne strategije in vizije države v strateških panogah je izrazito v živilsko-predelovalni in lesni industriji.

Dejavnosti in zahteve bank, povezane s celovitim prestrukturiranjem podjetij

Banke so v zadnjem letu dejavno pristopile k oblikovanju oddelkov za prestrukturiranje podjetij in k iskanju realnih rešitev za njihovo prestrukturiranje z namenom ustavitve poslabševanja kreditnega portfelja. Kljub temu je iz razgovorov s podjetij in bankami upnicami mogoče razbrati nizko stopnjo transparentnosti poslovanja podjetij, ki izhaja predvsem iz neažurnosti pri zagotovitvi temeljnih računovodskih izkazov in analizi rentabilnosti investicij, iz pomanjkanja natančnega plana denarnih tokov, kršenja z bankami dogovorjenih zavez in izrabe informacijske asimetrije pri porabi namensko pridobljenih posojil.

Problematika insolventnih postopkov

Projekt prestrukturiranja podjetij je med drugim opozoril tudi na zakonodajne probleme in neučinkovitosti pravosodnega sistema v okviru insolventnih postopkov. Banke upnice ob tem izpostavljajo trenutno zakonodajo, ki upnikom onemogoča kakršno koli možnost odločanja, kljub preobremenjenosti podjetja z dolgovi ali celo negativnemu kapitalu podjetja.

Naštete težave, s katerimi se srečujejo podjetja, so večinoma neodvisne od dejavnosti, v kateri podjetja poslujejo, in jih lahko večinoma posplošimo na celotno slovensko gospodarstvo. Večinoma so posledica neodgovornega lastništva, preteklega procesa lastninjenja in širitve poslovanja z osnovno panogo nepovezanih dejavnosti.

4 FINANČNI SISTEM

4.1 Struktura finančnega sistema

Finančna sredstva slovenskega finančnega sistema so se znižala, struktura pa ostaja večinoma nespremenjena.

Finančna sredstva slovenskega finančnega sistema so lani upadla za 1,9 mrd EUR in sedaj znašajo 64,6 mrd EUR. Zaradi krčenja gospodarske aktivnosti njihovo razmerje do BDP ostaja skoraj nespremenjeno, pri 182%. Tudi struktura finančnega sektorja ostaja večinoma nespremenjena. Banke s 77-odstotnim deležem ostajajo najpomembnejši finančni posredniki in imajo za 18 odstotnih točk večji delež v primerjavi z bankami v evroobmočju, skoraj izključno na račun drugih finančnih posrednikov. To je pokazatelj razmeroma slabo razvitih drugih finančnih posrednikov z izjemo zavarovalniškega sektorja. Plitek in nelikviden kapitalski trg ne prispeva k alternativnim oblikam financiranja gospodarstva.

Slika 4.1: Struktura finančnega sektorja glede na finančna sredstva v odstotkih (levo) ter finančna sredstva, obveznosti in neto pozicija glede na finančne podsektorje v odstotkih BDP (desno)

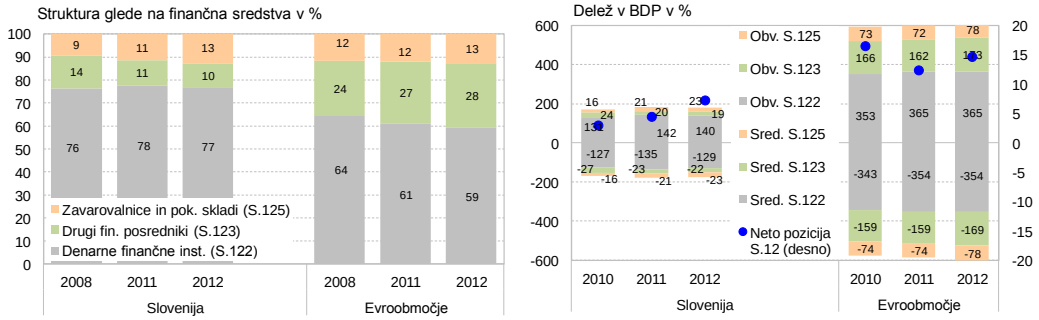

Opomba: S.122 – Druge denarne finančne institucije (poslovne banke in hranilnice); S.123 – Drugi finančni posredniki in izvajalci pomožnih finančnih dejavnosti, razen zavarovalnic in pokojninskih skladov (med drugim vključuje investicijske sklade in lizinška podjetja); S.125 – Zavarovalnice in pokojninski skladi.

Vir: Banka Slovenije, ECB, Eurostat, SURS

Tabela 4.1: Pregled slovenskega finančnega sektorja glede na bilančno vsoto

	Bil. vsota (v mio EUR)			Struktura (v %)			Delež v BDP (v %)			St. rasti (v %)	
	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2011	2012
Denarne fin. institucije[1]	50.760	48.592	45.460	75,9	76,1	74,8	143,8	134,3	128,2	-4,3	-6,4
Nedenarne fin. institucije	16.160	15.223	15.331	24,1	23,9	25,2	45,8	42,1	43,2	-5,8	0,7
zavarovalnice	6.059	6.108	6.762	9,1	9,6	11,1	17,2	16,9	19,1	0,8	10,7
pokoj. družbe/skladi[2]	1.538	1.518	1.491	2,3	2,4	2,5	4,4	4,2	4,2	-1,3	-1,8
investicijski skladi	2.294	1.816	1.835	3,4	2,8	3,0	6,5	5,0	5,2	-20,8	1,0
lizinška podjetja	5.731	5.277	4.817	8,6	8,3	7,9	16,2	14,6	13,6	-7,9	-8,7
BPH, DZU in drugi	538	504	426	0,8	0,8	0,7	1,5	1,4	1,2	-6,4	-15,5
Skupaj	66.920	63.814	60.791	100,0	100,0	100,0	189,5	176,4	171,4	-4,6	-4,7

Opombe: Podatki za lizinška podjetja, BPH, DZU in drugi so na podlagi šifranta SKD 2008 pridobljeni iz Ajpesove baze zaključnih računov. Podatki za lizinška podjetja vključujejo vsa podjetja, ki so po SKD 2008 vključena pod Dejavnost finančnega zakupa, šifra dejavnosti K64.91.

[1] Denarne finančne institucije ne vključujejo centralne banke.

[2] Med pokojninskimi skladi je upoštevan tudi Prvi pokojninski sklad.

Vir: Banka Slovenije, AZN, ATVP, AJPES

Skrčila so se sredstva bančnega sektorja in lizinških podjetij, zavarovalnice in investicijski skladi pa so rahlo povečali sredstva.

Finančni sektor se je v letu 2012 krčil predvsem zaradi krčenja bančnega sektorja. S prenašanjem nekaterih nasedlih naložb na banke lastnice se je zmanjšala tudi bilančna vsota lizinških družb. Zavarovalnicam, katerih dejavnost je najmanj ciklična, se je bilančna vsota povečala, s tem pa se je tudi povečal njihov delež v finančnem posredništvu. Sredstva investicijskih skladov so se rahlo povečala zaradi rasti VEP, še večje zvišanje vrednosti njihovih naložb so razvrednotili odlivi sredstev iz investicijskih skladov.

Slika 4.2: Vrednost finančnih sredstev v posredovanju po instrumentih v lasti posameznih sektorjev v odstotkih BDP v Sloveniji (levo) in evroobmočju (desno)

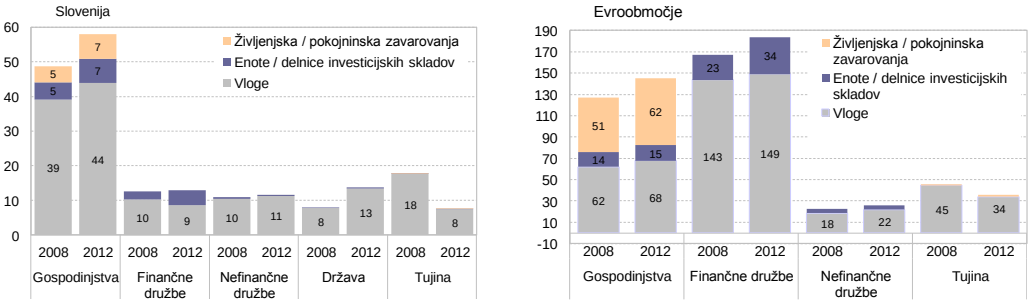

Opomba: Centralna banka pri podatkih za Slovenijo ni vključena.
Vir: Banka Slovenije, ECB, Eurostat, SURS

Tržna koncentracija v finančnem sektorju

Zmanjšuje se tržna koncentracija predvsem v bančništvu, zavarovalništvu in na trgu investicijskih skladov.

V finančnem sektorju se nadaljuje postopno zmanjševanje tržne koncentracije v zavarovalniškem in bančnem sektorju ter pri investicijskih skladih. Medtem ko je pri zavarovalnicah deloma razlog za zmanjšanje preusmeritev največje zavarovalnice z obsega poslovanja v zviševanje marže, je razlog v bančnem sektorju predvsem krčenje poslovanja največjih bank v večinski domači lasti. V sektorju investicijskih skladov prihaja do počasne konsolidacije, z zapiranjem in prevzemanjem nekaterih majhnih vzajemnih skladov. Družbe za upravljanje sklade združujejo zaradi racionalizacije poslovanja.

Slika 4.3: Število posameznih vrst finančnih institucij (levo); tržna koncentracija petih največjih med njimi – CC5 v odstotkih (desno)

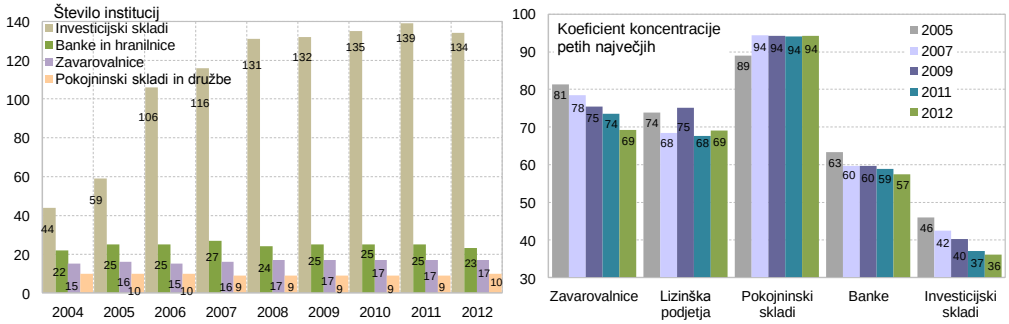

Opomba: Indeks CC5 je izračunan glede na bilančno vsoto, razen za lizinška podjetja, kjer je izračunan glede na obseg sklenjenih poslov. Med zavarovalnice sta vključeni tudi pozavarovalnici; njuni bilančni vsoti sta znani za konec tretjega četrtletja 2012. Med pokojninskimi skladi ni vključen Prvi pokojninski sklad kot zaprt pokojninski sklad, ki ne omogoča dodatnih vplačil.
Vir: Banka Slovenije, AZN, ATVP, ZBS, ZLPS

Primerjava strukture finančnih sredstev in obveznosti slovenskega finančnega sektorja z evroobmočjem

Posojila ohranjajo največji delež med finančnimi naložbami finančnega sektroja, kar odraža slabo razvitost nebančnega finančnega posredništva.

Struktura finančnih sredstev odraža slabo razvitost nebančnih finančnih posrednikov in plitek kapitalski trg. Posojila kljub nekajletnemu zastajanju kreditiranja ohranjajo največji delež v strukturi finančnih sredstev. Financiranje podjetij je močno odvisno od bančnih posojil, proces razdolževanja podjetij pa spremlja njihovo slabo poslovanje, ki se negativno izraža v njihovi vrednosti. Razlika v deležu gotovine in vlog v strukturi finančnih sredstev v primerjavi z evroobmočjem je posledica majhnega medbančnega trga in slabe razvitosti kratkoročnih finančnih instrumentov denarnega trga. Banke v Sloveniji na mednarodnem medbančnem trgu sodelujejo predvsem kot prejemnice sredstev, izraženo v presežni TARGET poziciji.

Slika 4.4: Struktura finančnih sredstev (levo) in obveznosti (desno) finančnega sektorja v odstotkih

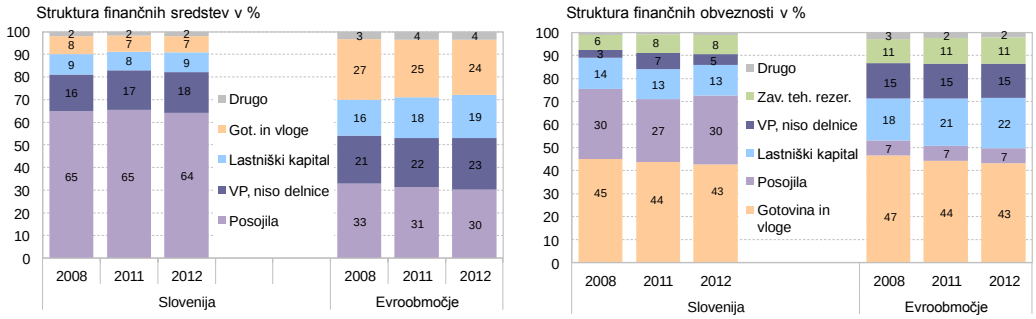

Vir: Banka Slovenije, ECB

Slovenski finančni sistem je močno odvisen od posojilnega financiranja. Visoka rast posojil nebančnemu sektorju v letih pred finančno krizo je bila podprta z visoko rastjo zadolževanja slovenskih bank v tujini. Po začetku krize je sledilo razdolževanje bank pri tujih bankah. V preteklem letu je to deloma nadomestilo večje zadolževanje pri Evrosistemu. Delež posojil v finančnih obveznostih se je zato okrepil. Delež lastniškega kapitala v finančnih obveznostih ostaja majhen v primerjavi z evroobmočjem.

Slovenski finančni sistem je v primerjavi z evroobmočjem močno odvisen od posojilnega financiranja.

Struktura izdajateljev lastniškega kapitala razkriva razmeroma slabo razvitost slovenskega nebančnega finančnega posredništva. Zavarovalnice in drugi finančni posredniki predstavljajo le 10% izdajateljev lastniškega kapitala. Nizke so investicije v tuje kapitalske oblike finančnega premoženja. V primerjavi z evroobmočjem jih je za 6 odstotnih točk manj. Največji delež med izdajatelji lastniškega kapitala imajo domača podjetja, ki predstavljajo več kot dve tretjini lastniškega kapitala.

Največji izdajatelji lastniškega kapitala med finačnimi posredniki so banke.

Struktura imetnikov lastniškega kapitala je v letu 2012 ostala nespremenjena v primerjavi z letom 2011. Država ohranja velik delež med imetniki lastniškega kapitala, medtem ko finančni posredniki ostajajo nepomembni vlagatelji v kapital. Zaseženo premoženje ob neplačilu posojil v obliki lastniških deležev podjetij bankam razvrednotijo vrednostne spremembe. Značilnost slovenskega finančnega sistema ostaja večje neposredno lastništvo kapitala s strani gospodinjstev, ki v primerjavi z gospodinjstvi v evroobmočju v manjši meri nalagajo svoje prihranke v investicijske sklade ter življenjska in pokojninska zavarovanja.

Država ohranja velik delež med imetniki lastniškega kapitala.

Slika 4.5: Struktura izdajateljev (levo) in imetnikov (desno) lastniškega kapitala v odstotkih

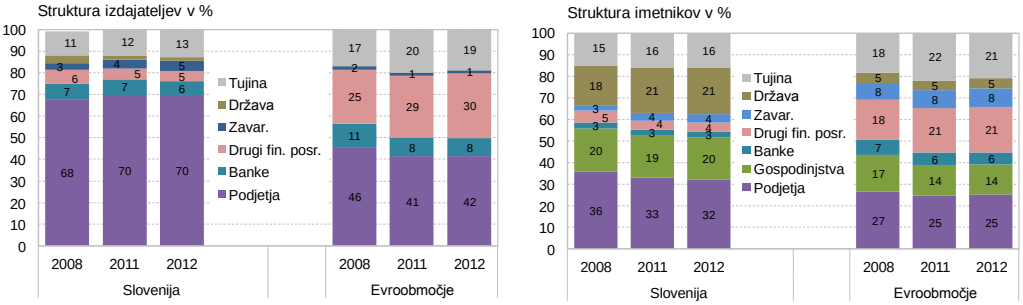

Opomba: Lastniški kapital – instrument F.5 delnice in drug lastniški kapital po definiciji ESA 95. Vključuje delniški kapital, enote investicijskih skladov in lastništvo v drugih gospodarskih oblikah, kot sta d.o.o. in d.n.o.

Vir: Banka Slovenije, ECB

Lastniško povezovanje v finančnem sektorju

Lastniška struktura slovenskega finančnega sektorja se v letu 2012 ni bistveno spremenila. Država je rahlo okrepila neposredni delež v lastništvu finančnih posrednikov. Deloma je razlog za to pozitiven poslovni izid zavarovalnic, v katerih ima država velik lastniški delež. Zaradi podobnih razlogov se je okrepil delež tujega lastništva v bančnem sektorju, predvsem zaradi relativnega razvrednotenja kapitala bank v domači lasti v primerjavi z bankami v večinski tuji lasti.

Slika 4.6: Lastniška struktura posameznih finančnih sektorjev v odstotkih

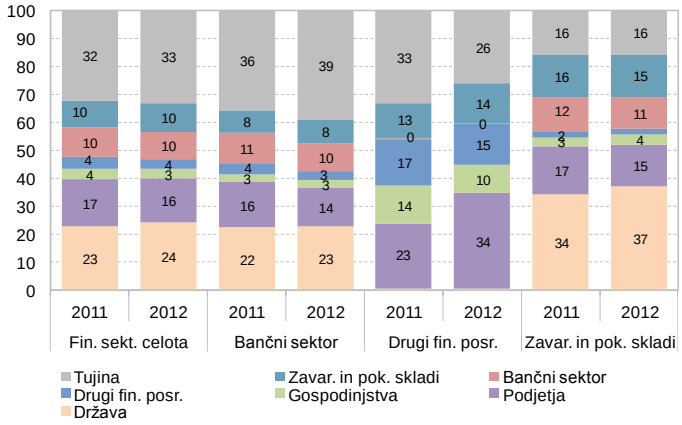

Opomba: Upoštevano je le neposredno lastništvo.
Vir: KDD, preračuni BS

5 BANČNI SEKTOR

5.1 Strukturne značilnosti bančnega sektorja

Velikost bančnega sektorja in statusne spremembe

Lani ob koncu leta je v Sloveniji delovalo 23 kreditnih institucij.

Slovenski bančni sistem je konec leta 2012 sestavljalo 17 bank, med njimi 7 hčerinskih bank, 3 podružnice tujih bank in 3 hranilnice. Število bank se je lani zmanjšalo za dve. Ena manjša banka v večinski domači lasti se je pripojila k drugi ter ena banka v večinski tuji lasti je prenehala poslovati v Sloveniji.

Lani je Banka Slovenije notificirala 16 novih kreditnih institucij. V istem času je 6 kreditnih institucij preklicalo notifikacije, tako da je na koncu leta skupno število kreditnih institucij, ki so notificirale čezmejne dejavnosti v RS, doseglo 306. V letu 2012 je notifikacijo preklicala tudi ena posebna finančna institucija, tako da sta bili ob koncu leta 2012 v Republiki Sloveniji 2 posebni finančni instituciji, ki sta notificirali opravljanje čezmejnih dejavnosti v RS.

Bilančna vsota bank je ob koncu leta 2012 obsegala 130% BDP.

Bilančna vsota bank in hranilnic je konec leta 2012 znašala 46,1 mrd EUR, od tega bilančna vsota bank in podružnic tujih bank 45,6 mrd EUR, bilančna vsota hranilnic pa 567 mio EUR. Delež bank je znašal 98,8% celotne bilančne vsote slovenskega bančnega sistema. Bilančna vsota bank in hranilnic je konec leta znašala 130% BDP. Razmerje bilančne vsote bank in hranilnic do BDP se je lani zmanjšalo za 6 odstotnih točk zaradi krčenja bilančne vsote bank. Bilančna vsota bančnega sistema se je lani zmanjšala tretje leto zapored, za 3,1 mrd EUR, enkrat več kot predlani. V letih 2010, 2011 in 2012 se je bilančna vsota bančnega sistema v Sloveniji kumulativno zmanjšala za 5,9 mrd EUR ali za 11,3%. S tem se znižuje finančni vzvod v bankah.

Tabela 5.1: Bilančna vsota bank v primerjavi z BDP

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Bilančna vsota bank (v mio EUR)	34,080	42,598	47,948	52,009	50,760	49,243	46,126
BDP v tekočih cenah (v mio EUR)	31,046	34,593	37,245	35,557	35,607	36,172	35,467
Bilančna vsota v % BDP	110	123	129	146	143	136	130
Število zaposlenih v bankah	11,832	11,996	12,232	12,188	11,943	11,813	11,498

Opomba: Podatki o lastniških deležih države v bankah so za leto 2012 in ne vključujejo odsvojitve delničarja KBC bank NV marca 2013 Republiki Sloveniji v največji slovenski banki NLB banki d.d. v višini 21,65% kapitala te banke. Podatki prav tako ne vključujejo konvertiranja podrejenih lastniških instrumentov v lastniški kapital s strani RS pri NLB banki d.d. in pri Novi KBM d.d.. v marcu in aprilu 2013; v višini 320 mio EUR pri NLB banki d.d. oziroma v višini 100 mio EUR pri NKBM banki d. d.

Vir: Banka Slovenije

Lastništvo bank

Konec lanskega leta je v Sloveniji poslovalo 7 bank v večinski tuji lasti in 3 podružnice tujih bank. Deset bank je bilo v večinski domači lasti. Delež tujcev, merjen po lastniškem kapitalu bank, se je lani povečal za 2 odstotni točki, na 41%, od tega je delež tujih oseb, ki imajo nad 50% kapitala v upravljanju posamezne banke, znašal 32,3%. Državno lastništvo v bankah se je lani minimalno povečalo, na 22,9% kapitala.

Tabela 5.2: Lastniška struktura bančnega sektorja (po lastniškem kapitalu)

(v %)	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Država v ožjem smislu	17.9	15.1	17.7	20.5	20.1	22.7	22.9
Druge domače osebe	44.4	47.2	44.1	43.0	42.9	38.1	35.8
Tuje osebe	37.7	37.8	38.2	36.6	37.1	39.3	41.3
tuje osebe (nad 50% v upravljanju)	27.7	26.8	27.6	26.8	27.9	30.1	32.3
tuje osebe (pod 50% v upravljanju)	10.0	11.0	10.6	9.8	9.2	9.1	9.1

Vir: Banka Slovenije

V tej publikaciji so banke razdeljene v tri skupine: velike domače banke, majhne domače banke, h katerim so dodane tudi hranilnice, in banke v večinski tuji lasti. Vsaka banka je razvrščena le v eno skupino. Uporabljena analitična členitev bančnega sistema na homogene skupine temelji na značilnostih poslovanja bank, zlasti na prevladujoči strukturi njihovega financiranja.

Slika 5.1: Tržni delež bank v večinski lasti tujcev in bank v večinski domači lasti, merjeno glede na bilančno vsoto bank, v odstotkih

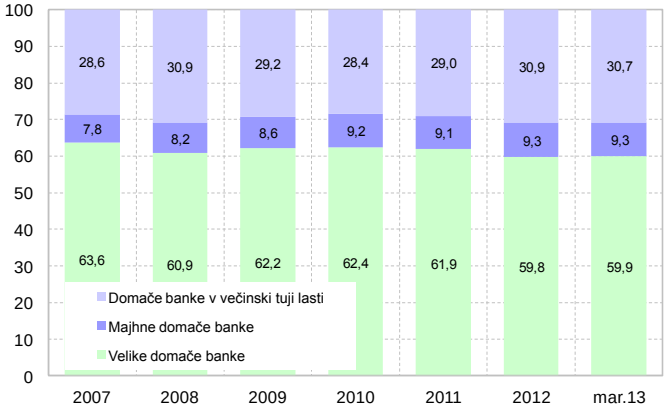

Vir: Banka Slovenije

Koncentracija bančnega sektorja

V zadnjih letih se koncentracija v bančnem sistemu zmanjšuje.

Tržna koncentracija bančnega trga, merjena s tržnim deležem največjih bank in s Herfindahl-Hirschmanovim indeksom (HHI), se v zadnjih letih zmanjšuje, ker največje banke izgubljajo tržne deleže. Še vedno je bančni sistem bolj koncentriran pri instrumentih na strani virov kot na strani posojil. Kljub temu se je koncentracija v zadnjih letih bolj zmanjšala pri vlogah nebančnega sektorja. Vrednost HHI za vloge je ob koncu leta 2012 z vrednostjo 1.256 še za več kot 200 točk presegala vrednost indeksa za posojila nebančnemu sektorju oziroma za bilančno vsoto. Pri virih še vedno navzgor izstopajo po koncentraciji vloge gospodinjstev z vrednostjo indeksa 1.536, vendar se je koncentracija vlog gospodinjstev v zadnjih letih močno zmanjšala. Ta je ob koncu leta 2008 denimo znašala 1.970 točk. Vloge se bolj enakomerno razporejajo po bankah tudi zaradi osredotočanja bank v večinski tuji lasti na poslovanje s prebivalstvom in na zmanjševanja obveznosti do bank mater.

Tabela 5.3: Tržna koncentracija slovenskega bančnega trga, merjena s Herfindahl-Hirschmanovim indeksom in tržnim deležem prvih treh oziroma prvih petih bank

	2008	2009	2010	2011	2012	Razlika 2012/2011
			Herfindahl-Hirschmanov indeks			
Bilančna vsota	1.275	1.262	1.149	1.110	1.041	-68
Posojila nebančnemu sektorju	1.218	1.164	1.122	1067,6	1.042	-26
Obveznosti do nebančnega sektorja	1.578	1.587	1.471	1.392	1.256	-136
Obveznosti do bank	1.217	1.047	1.243	1.209	1.179	-30
			Tržni delež prvih 3 bank (v %)			v o.t
Bilančna vsota	47,7	47,7	45,7	44,7	43,2	-1,5
Posojila nebančnemu sektorju	46,7	46,0	45,9	44,4	42,5	-1,9
Obveznosti do nebančnega sektorja	55,9	55,7	54,3	53,1	49,7	-3,4
Obveznosti do bank	48,0	46,3	53,9	53,6	52,3	-1,3
			Tržni delež prvih 5 bank (v %)			v o.t.
Bilančna vsota	59,1	59,8	59,2	58,9	57,1	-1,8
Posojila nebančnemu sektorju	59,2	58,5	59,0	58,2	56,7	-1,5
Obveznosti do nebančnega sektorja	68,2	67,9	66,7	65,5	62,5	-3,0
Obveznosti do bank	63,6	61,3	67,9	67,9	67,5	-0,4

Vir: Banka Slovenije

5.2 Ocena bank o povpraševanju po posojilih in kreditnih standardih[18]

Posojila podjetjem

Banke so tudi v letu 2012 nadaljevale zaostrovanje kreditnih standardov podjetjem, prav tako se je zmanjšalo povpraševanje podjetij po posojilih.

Po podatkih anketnega vprašalnika Bank Lending Survey se je povpraševanje podjetij po posojilih v Sloveniji postopoma zmanjševalo tudi v letu 2012. Predvsem se je zmanjšalo povpraševanje po dolgoročnih posojilih ter povpraševanje po posojilih malih in srednje velikih podjetij. Slovenske banke so manjše povpraševanje podjetij pripisale predvsem manjšim investicijam v osnovna sredstva in uporabi drugih virov financiranja. Tako kot manjše povpraševanje se je lani nadaljevalo tudi zaostrovanje kreditnih standardov. Zaostrovanje je bilo v drugi polovici 2012 izrazitejše, banke pa so zaostrile predvsem kreditne standarde pri odobravanju posojil velikim podjetjem. Kot razlog za zaostrovanje kreditnih standardov banke navajajo predvsem omejen dostop do tržnega financiranja in odklonilen odnos do prevzemanja tveganj. Banke so se na vse to odzvale zlasti s povečanjem pribitkov na referenčne obrestne mere in tudi z zaostrovanjem necenovnih posojilnih pogojev.

Slika 5.2: Povpraševanje podjetij po posojilih in kreditni standardi

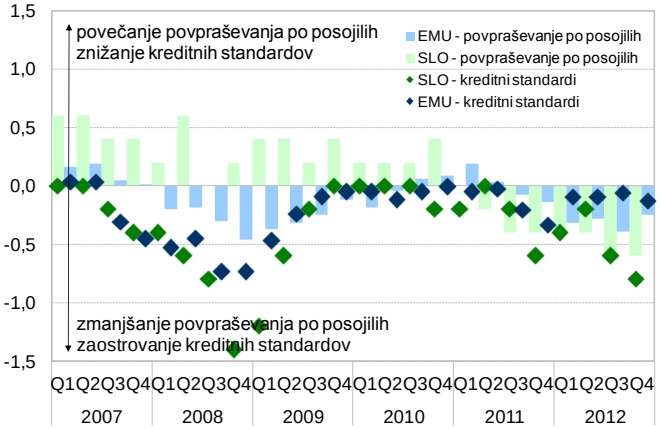

Vir: ECB, Banka Slovenije

Posojila gospodinjstvom

Slika 5.3: Povpraševanje gospodinjstev po stanovanjskih (levo) in potrošniških posojilih (desno) ter spreminjanje kreditnih standardov

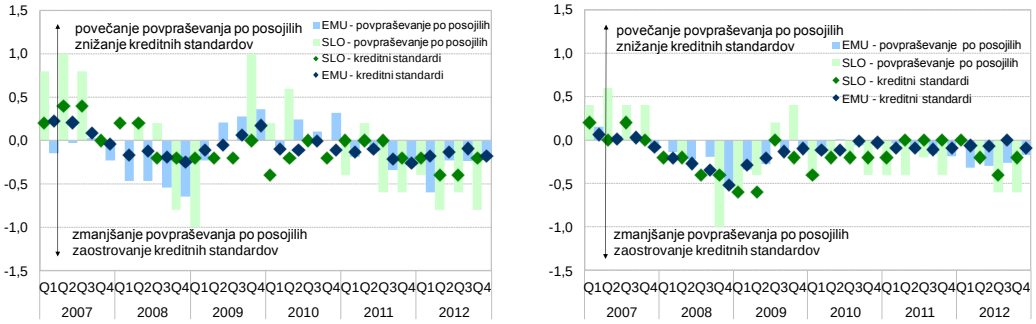

Vir: ECB, Banka Slovenije

Povpraševanje gospodinjstev po stanovanjskih in potrošniških posojilih se je v letu 2012 močno zmanjšalo, opazneje v drugi polovici leta.

Povpraševanje gospodinjstev po stanovanjskih posojilih se je v letu 2012 močno zmanjšalo. Prav tako se je zmanjšalo povpraševanje po potrošniških posojilih, vendar je bilo to bolj opazno šele v drugi polovici leta 2012. Kot razlog so banke navedle manjše potrebe gospodinjstev po financiranju in v manjši meri tudi uporabo drugih virov financiranja s poudarkom na varčevanju prebivalstva. Zaradi odnosa do tveganj bank glede pričakovanj manjše gospodarske, stanovanjske in kreditne aktivnosti so se nekoliko zaostrili tudi kreditni standardi za odobravanje stanovanjskih in potrošniških posojil.

[18] V anketi Bank Lending Survey po metodologiji European System of Central Banks sodeluje 5 slovenskih bank. Zaradi metodoloških omejitev neposredna primerjava rezultatov med Slovenijo in celotnim evroobmočjem ni vedno popolnoma ustrezna, vsebinski sklepi pa so manj trdni kot pri kvantitativnih analizah.

5.3 Spreminjanje strukture bilance stanja bančnega sektorja

5.3.1 Dejavniki vpliva na zmanjšanje bilančne vsote

Lani se je bilančna vsota bančnega sistema zmanjšala za 6,3%.

Proces krčenja bilančne vsote bank in hranilnic se je lani okrepil. Obseg bilančne vsote se je lani zmanjšal za 3,1 mrd EUR. Konec leta 2012 je medletna rast bilančne vsote znašala –6,3%, v primerjavi s predhodnim letom se je negativna rast podvojila. Povečano zniževanje bilančne vsote je predvsem posledica nadaljevanja razdolževanja bank na grosističnih trgih, zmernega zmanjšanja vlog države in krčenja posojil.

Tabela 5.4: Bilanca stanja bančnega sistema 31. marec 2013

	Stanja v mio EUR			Prirast v mio EUR	Medletna rast v %	
	2011	2012	mar.2013	v 2012	2012	mar.2013
Aktiva						
Denar v blagajni in stanje na računih pri CB	1.389	1.604	1.827	215	15,5	17,1
Posojila	38.020	35.500	35.476	-2.520	-6,6	-8,2
bankam	4.684	4.269	4.775	-415	-8,8	-9,6
nebančnemu sektorju	33.143	30.964	30.414	-2.179	-6,6	-8,3
od tega:						
... nefinančnim družbam	18.320	16.441	16.092	-1.878	-10,3	-11,6
... gospodinjstvom	9.060	8.847	8.744	-213	-2,3	-2,8
... državi	1.219	1.753	1.745	534	43,8	14,0
... drugim fin. org.	1.824	1.469	1.439	-355	-19,5	-19,8
Finančna sredstva/vredn. pap.	8.023	7.303	7.088	-719	-9,0	-12,5
Drugo	1.811	1.717	1.719	-94	-5,2	-4,5
Pasiva						
Finančne obv. do Evrosistema	1.741	4.013	3.986	2.271	130,4	4,9
Obveznosti do bank	12.919	10.698	9.808	-2.221	-17,2	-19,2
od tega do tujih bank	9.598	7.621	6.802	-1.977	-20,6	-23,1
Obv. do neban. sekt. (vloge)	24.580	23.856	24.518	-724	-2,9	0,4
od tega do nefinančnih družb	3.890	3.714	4.048	-176	-4,5	6,0
do gospodinjstev	14.863	14.829	14.864	-34	-0,2	-0,9
do države	3.463	3.023	2.985	-440	-12,7	-2,7
do drugih. fin. organizacij	1.464	1.270	1.353	-195	-13,3	-13,9
Dolžniški vrednostni papirji	3.715	2.165	2.312	-1.550	-41,7	-31,3
Podrejene obveznosti	1.432	866	959	-565	-39,5	-33,3
Kapital	3.950	3.737	3.674	-213	-5,4	-8,9
Drugo	905	789	853	-116	-12,8	-6,0
Bilančna vsota	49.243	46.125	46.110	-3.118	-6,3	-8,0

Vir: Banka Slovenije

5.3.2 Zastoj kreditiranja in spremembe strukture naložb bank

Nadaljuje se krčenje posojil nebančnemu sektorju, predvsem nefinančnim družbam.

Krčenje posojil nebančnemu sektorju se je nadaljevalo lani in na začetku letošnjega leta. V letu 2012 se je obseg posojil nebančnemu sektorju skrčil za 6,6%, medletna stopnja rasti v marcu 2013 pa je znašala –8,3%. Najizrazitejše krčenje beležijo posojila nefinančnim družbam, ki so se v letu 2012 skrčila za 10,3%, medtem ko so se posojila gospodinjstvom znižala za 2,3 odstotka. Stopnja rasti posojil gospodinjstvom je postala negativna sredi preteklega leta.

Slika 5.4: Medletne stopnje rasti posojil nebančnemu sektorju v odstotkih (levo) ter prirast posojil nebančnemu sektorju po bruto in neto principu (desno) v mio EUR

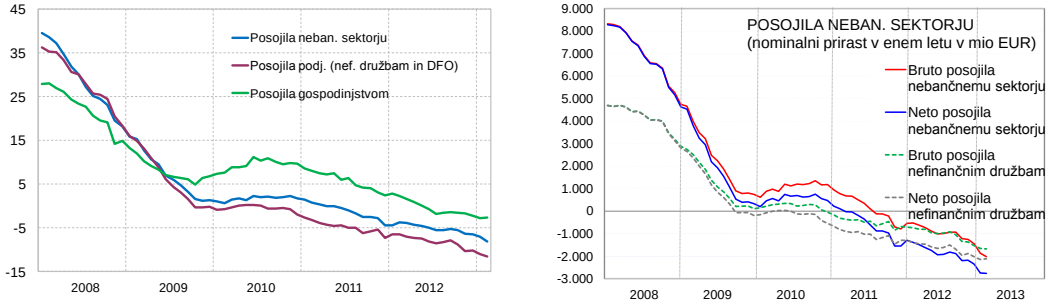

Vir: Banka Slovenije

Banke bolj likvidne naložbe uporabljajo za poplačilo zapadlih obveznosti, bilančna vsota se s tem krči, struktura naložb pa ostaja nespremenjena.

S krčenjem posojil se krči tudi bilančna vsota. Banke bolj likvidne naložbe, kot so vrednostni papirji in vloge pri centralni banki, namenjajo poplačevanju zapadlih obveznosti. Struktura naložb bančnega sektorja je lani ostala skoraj nespremenjena. Delež danih posojil se je ohranil na dveh tretjinah bilančne vsote. Naložbe bank v vrednostne

papirje so se lani zmanjšale za 718 mio EUR oziroma za 8,9%, vendar se je njihov delež minimalno zmanjšal.

Slika 5.5: Struktura naložb bančnega sektorja v odstotkih (levo) in novoodobrena posojila slovenskim podjetjem po skupinah bank v mio EUR (desno)

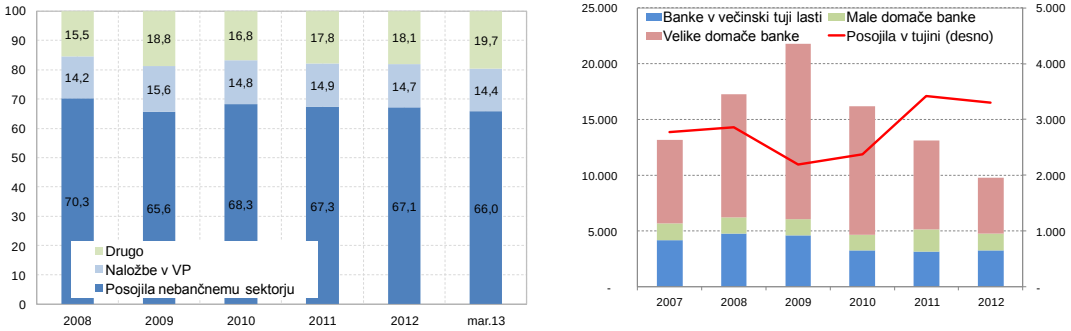

Vir: Banka Slovenije

Zaradi slabih makroekonomskih razmer in padajočega dohodka ostaja povpraševanje gospodinjstev in nefinančnih družb po posojilih šibko.

Povpraševanje po posojilih ostaja šibko, predvsem pri posojilih sektorju nefinančnih družb in sektorju gospodinjstev. V letu 2012 je gospodarska aktivnost ponovno zastala. V takih razmerah se podjetja težko odločajo za investicijske projekte, podprte z ustreznim kapitalskim vložkom. Podjetja so glede na druge države evroobmočja nadpovprečno zadolžena in nekatera s težavo odplačujejo obveznosti od že obstoječih posojil. Z upadanjem gospodarske aktivnosti in zaradi konsolidacije javnih financ se krči razpoložljiv dohodek gospodinjstev in s tem njihovo povpraševanje po posojilih. Manj dostopna posojila in povečana negotovost zmanjšujejo tudi povpraševanje na trgu nepremičnin, kar prispeva k padanju cen nepremičnin. Vrednost premoženja, primernega za zavarovanje posojil, se zmanjšuje, kar povratno vpliva na zmanjšanje kreditno sposobnega povpraševanja po posojilih.

Obseg novoodobrenih posojil se je najbolj skrčil v skupini domačih bank, pri katerih je tudi velik delež restrukturiranih posojil med novoodobrenimi posojili.

Analiza novoodobrenih posojil nebančnemu sektorju po skupinah bank doma in novoodobrenih posojil iz tujine razkrije pritiske na ponudbeni strani posojilnega trga. Slovenske banke so v letu 2012 odobrile za 12,9 mrd EUR novih posojil nebančnemu sektorju, kar je 25% manj kot v letu 2011. Nefinančnim družbam so banke v letu 2012 odobrile za 9,8 mrd EUR novih posojil, kar je za 12 mrd EUR manj kot v letu 2009, ko se je začelo manjšanje posojilne aktivnosti v Sloveniji. Najbolj drastično zmanjšujejo kreditiranje velike banke v večinski domači lasti. Te so v letu 2012 odobrile manj kot tretjino posojil iz leta 2009. Tudi ročnostna struktura novoodobrenih posojil bank v večinski domači lasti je močno v prid kratkoročnim posojilom, z ročnostjo do enega leta. Med vsemi novoodobrenimi posojili je kar 55% restrukturiranih posojil. Banke v večinski tuji lasti so po drugi strani v letu 2010 zmanjšale obseg novoodobrenih posojil za 30%, vendar so v zadnjih treh letih ohranjale obseg novoodobrenih posojil stabilen pri okoli 3,2 mrd EUR. Med temi sklenjenimi posli je bila polovica z ročnostjo, daljšo od enega leta, restrukturiranih posojil med novoodobrenimi posojili v letu 2012 pa je bilo 32%.[19] Na ravni celotnega bančnega sistema je delež restrukturiranih posojil v novoodobrenih posojilih znašal 47%.

Domače banke v veliki meri sklepajo kratkoročnejše nove posle kot banke v večinski tuji lasti. Posle sklepajo s podobnimi podjetji po merilih dobičkonosnosti in zadolženosti.

Analiza posojil razkriva, da banke v večinski domači lasti močno omejujejo ponudbo. V letu 2012 so namreč odobrile za 963 mio EUR posojil z ročnostjo nad enim letom, ki niso restrukturirana stara posojila, kar je 28% njihove povprečne bilančne vsote v tem letu. Banke v večinski tuji lasti so v istem obdobju odobrile za 968 mio EUR tovrstnih posojil, kar je 67% njihove povprečne bilančne vsote. Skupine bank so v letu 2012 sklenile nova posojila s podobnimi podjetji po merilih dobičkonosnosti in zadolženosti. Na podlagi bilančnih podatkov se tako ne da zaključiti, da so komitenti bank v večinski tuji lasti bolj dobičkonosna ali manj zadolžena podjetja.

Banke pri odobravanju novih posojil najbolj omejujejo težave pri refinanciranju obveznosti do tujih grosističnih virov in breme nedonosnih terjatev. Skupina velikih domačih bank, ki najbolj krči obseg novoodobrenih posojil, se ukvarja tudi z največjim deležem terjatev z zamudo nad 90 dni. Velik delež nedonosnih terjatev zmanjšuje obrestne prihodke, hkrati pa prek stroškov oslabitev in rezervacij najeda poslovni rezultat in posledično kapital. Za zagotavljanje kapitalske ustreznosti banke, katerih lastniki odlašajo z dokapitalizacijo, zmanjšujejo poslovanje in preusmerjajo svoje naložbe v manj tvegane oblike.

[19] Pri tem je treba omeniti delno preusmerjanje povpraševanja po posojilih proti bankam v večinski tuji lasti v zadnjih letih, čeprav je stopnja presežnega povpraševanja pri teh bankah v povprečju najvišja. (Vir: Anketa bank 2012)

Banke pri odobravanju novih posojil najbolj omejuje:

1. **pritisk nedonosnih terjatev na kapitalsko ustreznost**
2. **omejene možnosti refinanciranja obveznosti do tujih grosističnih virov**

Banke v večinski domači lasti imajo tudi omejitve pri refinanciranju svojih obveznosti do tujine. Skupina bank v večinski domači lasti je imela negativno stopnjo obnavljanja svojih obveznosti do tujih bank. Banke v večinski tuji lasti so med tem uspevale obnoviti 38% zapadlih obveznosti do tujih bank. Vendar se tudi banke v večinski tuji lasti srečujejo s pospešenim prestrukturiranjem virov financiranja bank, tj. prisilnim zniževanjem razmerja med posojili in vlogami nebančnega sektorja. V razmerah povečanega tveganja refinanciranja banke nalagajo sredstva v likvidnejše oblike in odobravajo predvsem posojila kratke ročnosti. Bankam v domači lasti v naslednjih treh letih zapade 1,1 mrd EUR obveznosti do tujih bank, 1,9 mrd EUR iz naslova izdanih dolžniških vrednostnih papirjev in 3 mrd EUR obveznosti do Evrosistema, kar bo ob naprej omejenem dostopu do tujih grosističnih virov financiranja še dalje zaviralo posojilno aktivnost bank. Izpad tujega financiranja bank ni ublažila niti država s svojim izposojanjem v tujini in deponiranjem sredstev pri slovenskih bankah. V letu 2012 so se namreč povečale neto terjatve bank do države in hkrati zmanjšale neto obveznosti bank do tujine, skupni neto učinek pa je znašal –2,1 mrd EUR.

Slika 5.6: Zmanjševanje neto kreditnega potenciala za nebančni sektor brez države v primerjavi z majem 2010, v mio EUR

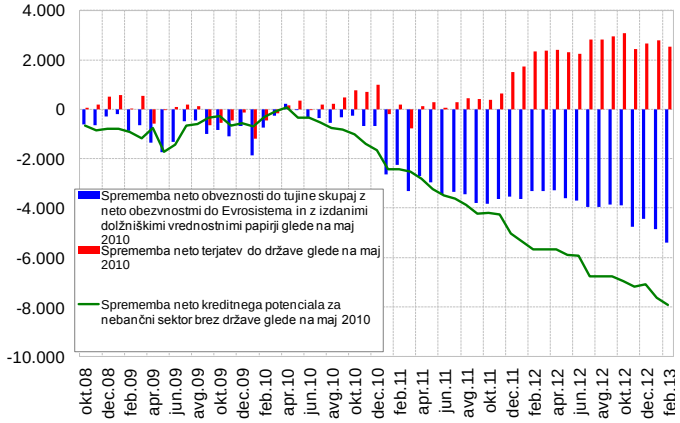

Vir: Banka Slovenije

Za ponoven zagon kreditiranja je treba zagotoviti pritok kapitala in dostop do tujih virov financiranja ter omejiti negativen vpliv nedonosnih terjatev.

Za ponoven zagon posojilne aktivnosti bank je treba bankam, ki najbolj krčijo posojilno aktivnost, zagotoviti zadostno kapitalsko ustreznost in zmanjšati obremenjenost portfelja s slabimi posojili ter zagotoviti pogoje za zdravo kreditno sposobno povpraševanje po posojilih.

5.3.3 Viri financiranja bank

Banke so zmanjšanje grosističnih virov financiranja nadomestile z zadolževanjem pri Evrosistemu.

Prestrukturiranje virov financiranja bank se je lani intenzivno nadaljevalo in še ni končano. Banke so zmanjševale odvisnost od grosističnih virov financiranja, saj zaradi negotovih razmer na mednarodnih finančnih trgih in znižanja bonitetnih ocen dolgoročnega dolga države in bank težje dostopajo do sredstev na tujih trgih. Grosistični viri so se leta 2012 skrčili za 3,5 mrd EUR, na 9,8 mrd EUR, v prvih treh mesecih leta 2013 pa še za dodatnih 672 mio EUR, predvsem zaradi nadaljnjega razdolževanja bank v tujini. Preteklo leto so se banke do tujine neto razdolžile za skoraj 2 mrd EUR. Konec marca letos so grosistični viri financiranja predstavljali 19,8% bilančne vsote, kar je 7,2 odstotne točke manj od konca leta 2011. Izpad virov so banke nadomestile s stroškovno ugodnejšimi sredstvi na drugi izredni avkciji triletne operacije dolgoročnega refinanciranja pri ECB. Obveznosti do Evrosistema so se lani povečale za 2,3 mrd EUR, na 4 mrd EUR, kar je 8,7% bilančne vsote. Banke so s tem le začasno zmanjšale tveganje refinanciranja in bodo morale ta sredstva ob zapadlosti nadomestiti z drugimi viri. Od ekonomskih razmer v državi in stabilnosti bančnega sistema ter s tem gibanja bonitetnih ocen je odvisno, ali bodo banke uspele zadržati oziroma povečati obstoječe primarne vire financiranja ter pridobiti nove vire na mednarodnih finančnih trgih in vzbuditi zanimanje tujih vlagateljev.

Slika 5.7: Struktura virov financiranja bank v odstotkih

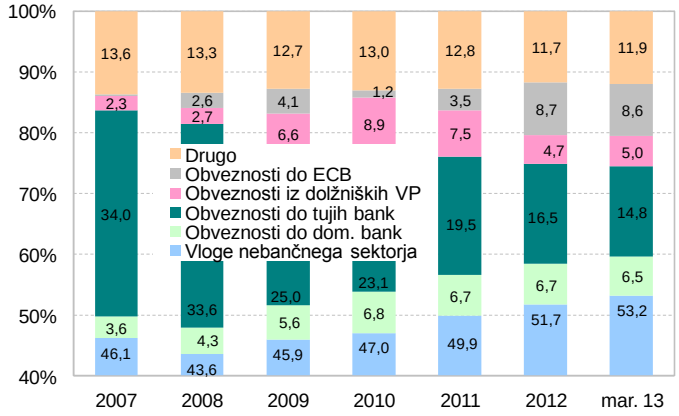

Vir: Banka Slovenije

Bankam so se skrčile vloge vseh sektorjev, najbolj vloge države in podjetij.

Obseg vlog nebančnega sektorja se je leta 2012 zmanjšal za 724 mio EUR oziroma za 2,9%. Zaradi krčenja bilančne vsote se je njihov delež v bilančni vsoti povečal za 1,8 odstotne točke, na 51,7%. Vloge so se zmanjšale pri vseh sektorjih, najbolj vloge države in podjetij. Septembra 2012 so se medletno prvič začele zmanjševati vloge gospodinjstev, njihov obseg je bil konec minulega leta manjši za 0,2%. Nadpovprečni umik teh vlog od avgusta do oktobra je posledica slabših ekonomskih in socialnih razmer v državi, delno pa tudi vladnih ukrepov, povezanih s socialnimi transferji. Prihranki v bankah namreč lahko vplivajo na upravičenost in obseg prejemanja državne pomoči. Konec leta 2012 in v prvih treh mesecih letos so se umaknjene vloge gospodinjstev delno vrnile v bančni sistem, kljub temu pa je njihova medletna rast marca 2013 ostala negativna, –0,9%.

Slika 5.8: Medletne stopnje rasti virov sredstev v odstotkih (levo) in struktura ročnosti vlog nebančnega sektorja glede na originalno ročnost (desno) v odstotkih

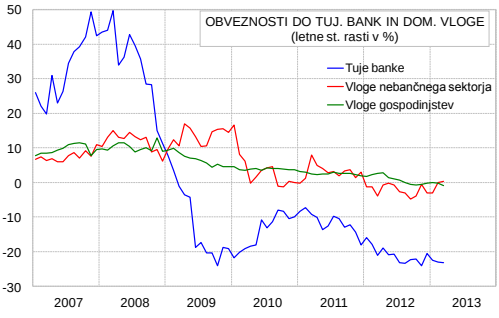

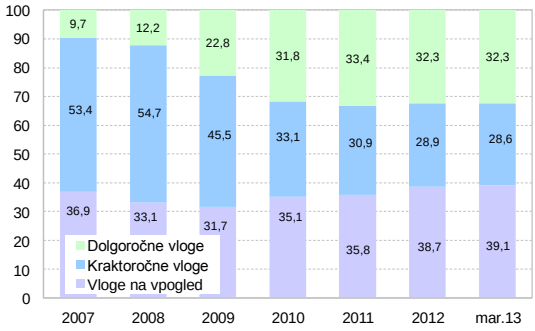

Vir: Banka Slovenije

Struktura ročnosti vlog nebančnega sektorja se je lani skrajšala zaradi spremembe strukture ročnosti vlog države. Delež dolgoročnih vlog države se je zmanjšal za 10 odstotnih točk, na 54,4%, deleža vpoglednih in kratkoročnih vlog pa sta se povečala. Skrajševanje ročnosti virov ne daje pozitivne spodbude za povečanje dolgoročnega kreditiranja, ki je potrebno pri novih investicijah oziroma ponovnem zagonu gospodarstva.

Razlike v strukturi virov financiranja po posameznih skupinah bank

Banke so strukturo virov financiranja različno prilagajale razmeram na trgu.

Prilagajanje virov financiranja nastalim razmeram na trgu se je lani med bankami razlikovalo zaradi različne velikosti in lastniške strukture. Domače banke so leta 2012 zmanjšale delež dolžniških vrednostnih papirjev in se hkrati, vendar precej manj v primerjavi z bankami v večinski tuji lasti, razdolževale do tujine. Ker so se soočile tudi z upadanjem vlog nebančnega sektorja in nezmožnostjo izdajanja novih dolžniških vrednostnih papirjev, so morale izpad virov nadomestiti z zadolževanjem pri Evrosistemu. Delež teh obveznosti v bilančni vsoti je pri skupinah velikih in majhnih domačih bank nad povprečjem sistema. Nasprotno so banke v večinski tuji lasti izpad sredstev nadomestile s povečanjem vlog nebančnega sektorja in manj s sredstvi, pridobljenimi pri Evrosistemu. V strukturi financiranja so se najbolj zmanjšale obveznosti do tujih bank, saj se s spremenjeno politiko bank mater intenzivno zmanjšuje financiranje hčerinskih bank v Sloveniji.

Tabela 5.5: Deleži posameznih oblik financiranja v bilančni vsoti po skupinah bank

(v %)	Velike domače banke	Majhne domače banke	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj ban. sistem
		Obveznosti do tujih bank		
2009	16,8	3,2	48,9	25,0
2010	15,0	1,6	47,8	23,1
2011	12,2	1,4	40,8	19,5
2012	11,1	0,4	31,8	16,5
mar.2013	9,4	0,3	29,5	14,8
		Vloge nebančnega sektorja		
2009	49,6	61,1	33,7	45,9
2010	49,8	62,4	36,0	47,0
2011	52,3	62,9	40,7	49,9
2012	52,9	62,2	46,4	51,7
mar.2013	54,2	63,3	48,0	53,2
		Vloge gospodinjstev		
2009	30,3	33,1	18,2	27,0
2010	31,4	34,7	20,9	28,7
2011	32,6	38,1	22,6	30,2
2012	34,6	41,1	24,8	32,2
mar.2013	34,1	43,0	25,3	32,2
		Vloge države		
2009	8,7	10,4	4,7	7,7
2010	6,9	9,6	2,9	6,0
2011	8,2	10,2	3,5	7,0
2012	7,2	8,8	4,7	6,6
mar.2013	7,4	7,7	4,3	6,5
		Izdani dolžniški vrednostni papirji		
2009	10,0	4,9	0,0	6,6
2010	13,2	7,1	0,0	8,9
2011	11,2	6,6	0,0	7,5
2012	6,9	6,1	0,0	4,7
mar.2013	7,4	5,7	0,1	5,0
		Obveznosti do Evrosistema		
2009	3,9	6,3	3,7	4,1
2010	0,9	3,3	1,2	1,2
2011	3,4	5,9	3,1	3,5
2012	9,6	11,0	6,2	8,7
mar.2013	9,4	10,8	6,4	8,6

Vir: Banka Slovenije

Razmerje med posojili bank nebančnemu sektorju in vlogami nebančnega sektorja (Loan-to-Deposit Ratio)

Razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja se je znižalo drugo leto zapored.

Znižanje razmerja med posojili nebančnemu sektorju in vlogami nebančnega sektorja v letu 2012 je rezultat večjega krčenja posojil v primerjavi s padcem obsega vlog nebančnega sektorja. Razmerje se je znižalo za 5 odstotnih točk, na 129,8%. Vrednost tega kazalnika je še vedno visoka, a se zmanjšuje od začetka krize, ko so banke začele razdolževanje na grosističnih trgih. S tem se je povečal pomen sredstev, ki jih banke pridobijo na detajlističnem trgu, tako imenovanih primarnih virov. Vzdržnost financiranja bank se izboljšuje, vendar zniževanje finančnega vzvoda še ni zaključeno. Že v prvih treh mesecih 2013 se je ob povečanju vlog in krčenju posojil nebančnemu sektorju razmerje posojil do vlog znižalo za dodatne 5,8 odstotne točke, na 124%.

Med skupinami bank so se razlike v razmerju med posojili in vlogami nebančnega sektorja zmanjšale. Pri tem so največji korak naredile banke v večinski tuji lasti, ki so to razmerje lani zmanjšale za 34 odstotnih točk, na 174,4%, kar je v primerjavi s skupinama domačih bank še vedno visoko. Po nastopu krize so matične banke spremenile politiko financiranja hčerinskih družb v Sloveniji, zato se slednje ob zmanjševanju obveznosti do matičnih bank intenzivno osredotočajo na pridobivanje vlog nebančnega sektorja.

Slika 5.9: Razmerje med posojili bank nebančnemu sektorju in vlogami nebančnega sektorja konec let po skupinah bank v odstotkih

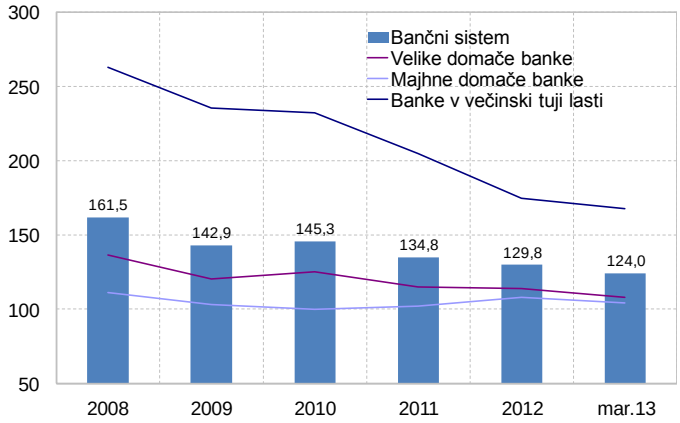

Vir: Banka Slovenije

Med bankami se je povečala konkurenca za pridobivanje vlog nebančnega sektorja. Banke v večinski tuji lasti so pri pridobivanju vlog uspešnejše.

Ob omejenem zadolževanju domačih bank v tujini in ob razdolževanju bank v večinski tuji lasti do tujine se je med skupinami bank povečala konkurenca za pridobivanje primarnih domačih virov financiranja. Slabše poslovanje domačih bank, padec njihovih bonitetnih ocen in negativna medijska izpostavljenost so zmanjšali zaupanje v njihovo poslovanje. Bankam v večinski tuji lasti je uspelo pridobiti del vlog, čeprav ponujajo nižje obrestne mere za novosklenjene posle v primerjavi z domačimi bankami. So pa banke v večinski tuji lasti ponujale komitentom posojila po ugodnejših pogojih, kar je dodatno vplivalo na prehajanje komitentov med bankami. Pri bankah v večinski tuji lasti se je obseg vlog nebančnega sektorja leta 2012 povečal za 13,5%, medtem ko sta imeli skupini domačih bank negativno rast. Največji prehod vlog je bil lani pri sektorju gospodinjstev, kjer se je obseg teh vlog pri velikih domačih bankah zmanjšal za 402 mio EUR, pri bankah v večinski tuji lasti pa povečal za 310 mio EUR. Delni prehod vlog je bil opazen tudi pri nefinančnih družbah in drugih finančnih organizacijah, predvsem zavarovalnicah, ki so pri svoji naložbeni politiki vezane na bonitetne ocene bank. V prvih treh mesecih letošnjega leta se je rast vlog gospodinjstev stabilizirala pri vseh treh skupinah bank.

Tabela 5.6: Medletne stopnje rasti vlog po posameznih sektorjih in skupinah bank v odstotkih

v%	Vloge NBS			Vloge NFD			Vloge DFO			Vloge države			Vloge gospodinjstev		
	2011	2012	mar.13	2011	2012	mar.13	2011	2012	mar.13	2011	2012	mar.13	2011	2012	mar.13
Velike domače banke	1,1	-8,6	-3,9	-9,2	-8,7	2,6	4,4	-24,2	-31,3	15,3	-21,3	-6,4	0,0	-4,1	-5,2
Majhne domače banke	-3,7	-5,0	-1,0	-19,8	-19,0	-13,7	-36,5	-28,8	-27,7	1,2	-17,6	-13,1	5,0	3,4	6,4
Banke v večinski tuji lasti	12,2	13,5	11,9	11,2	6,2	17,0	99,3	15,9	23,4	18,0	35,5	21,6	7,1	9,6	8,3
Skupaj	3,0	-2,9	0,4	-4,3	-4,5	6,0	13,6	-13,3	-13,9	13,6	-12,7	-2,7	2,0	-0,2	-0,9

Vir: Banka Slovenije

Okvir 5.1: Spreminjanje razmerja med posojili in vlogami nebančnega sistema ter razdolževanje bank

Razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja (v nadaljevanju LTD – ang. loan to deposit ratio) je bilo v desetletnem obdobju do konca leta 2003 vseskozi pod mejo 80%, pri čemer so do leta 1999 veljale kapitalske omejitve na zadolževanje v tujini. LTD je začel naraščati po letu 2003 in še zlasti hitro v letu 2007. To sovpada z obdobji visoke gospodarske rasti, s pridruževanjem Slovenije Evropski uniji in nato še evroobmočju ter z vstopanjem na trg in dejavnejšo vlogo bank v večinski tuji lasti, ki so kreditno rast financirale z zadolževanjem pri nadrejenih bankah. Najvišjo vrednost je LTD dosegel novembra 2008, 162%. Nato je začel trendno upadati in februarja 2013 znašal 126,4%. Povprečna vrednost LTD po odpravi kapitalskih omejitev, tj. od leta 1999, je znašala 107%.

Kljub hitremu zniževanju se LTD slovenskega bančnega sistema v zadnjih štirih letih giblje na meji 3. kvartila porazdelitve držav EMU, medtem ko je LTD za celotno evroobmočje februarja 2013 znašal 109%.

Slika 5.10: LTD za nebančni sektor in povprečje od leta 1999 (levo) ter primerjava Slovenije z evroobmočjem (desno) v odstotkih

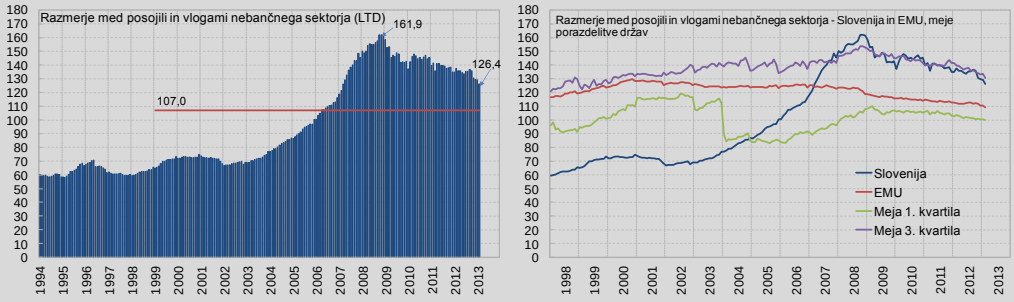

Vir: Banka Slovenije, ECB (SDW, MFI Balance Sheet Items)

Obstajajo velike razlike v višini LTD med bankami. Konec februarja 2013 so imele velike domače banke nebančnega sektorja 110% LTD, majhne banke 104% in banke v večinski tuji lasti 171%. Zgodovinsko gledano so rast LTD pospeševale predvsem banke v večinski tuji lasti. Tudi velike domače banke so med letoma 2003 in 2008 podvojile LTD, vendar ta nikoli ni presegel 138% in pri majhnih bankah 114%. Pri skupini bank v večinski tuji lasti je LTD dosegel vrh pri 267%, ob upoštevanju le bank v lasti avstrijskih bank pa pri 485%.

Distribucija bank glede na količnik LTD se je po letu 2006 močno povečala. Razmik med 1. in 3. kvartilom se je s 50 odstotnih točk v nekaj letih povečal na 200 odstotnih točk in na tej ravni vztrajal do konca leta 2010. Najvišji razmik je bil dosežen avgusta 2008, 290 odstotnih točk, kar sovpada z zgodovinsko največjim deležem obveznosti do tujih bank v bilančni vsoti, ki je takrat dosegel 36%. Distribucija bank se je v zadnjem obdobju zopet močno znižala. Razmik med 1. in 3. kvartilom porazdelitve je februarja 2013 znašal le še 84 odstotnih točk, kar izraža predvsem pospešeno zniževanje LTD bank v večinski tuji lasti.

Slika 5.11: LTD po skupinah bank (levo) ter meje 1. in 3. kvartila porazdelitve bank glede na njihov LTD NBS (desno), v odstotkih

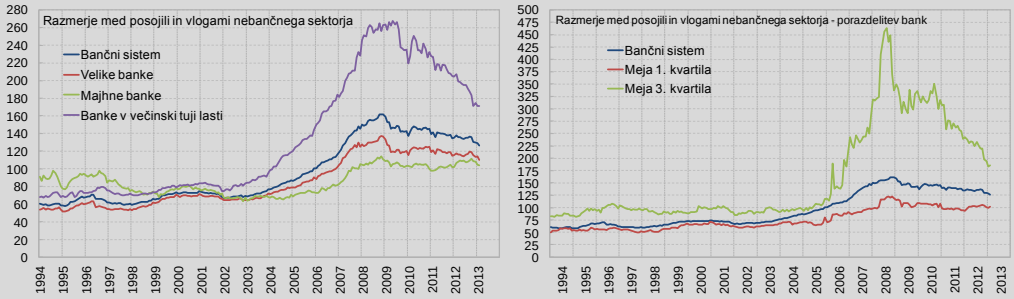

Vir: Banka Slovenije

Ciljni interval LTD

Poleg strukturnih značilnosti, kot je povečevanje LTD zaradi integracije v evroobmočje in večje aktivnosti bank v večinski tuji lasti, je LTD podobno kot kreditna rast tudi izrazito procikličen. Razmerje rasti LTD in BDP kaže, da je prišlo do velikega odmika od dolgoročnega povprečja predvsem v obdobju med letoma 2003 in 2008, ko je LTD rastel tudi štirikrat hitreje kot BDP. Med tem je bila v letih 2001, 2002 in 2011 ob pozitivni rasti BDP rast LTD močno negativna, zaradi zaostajanja kreditne rasti za rastjo vlog nebančnega sektorja.

Slika 5.12: Razmerje med letnimi stopnjami rasti LTD nebančnega sektorja in realnim BDP ter njegovo dolgoročno povprečje (levo), dejanski LTD in preračunan LTD ob upoštevanju dolgoročnega povprečja razmerja rasti LTD in BDP (desno), četrtletni podatki, v odstotkih

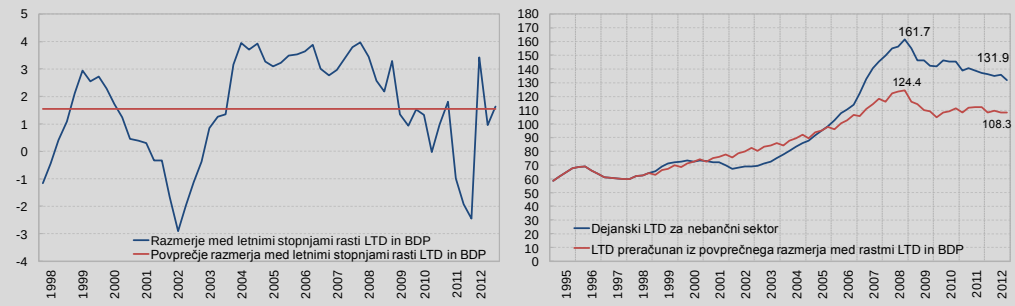

Vir: Banka Slovenije

Razmerje med rastjo LTD in rastjo BDP je mogoče razumeti kot poglabljanje bančnega sistema glede na razpoložljiv obseg vlog nebančnega sektorja. Dolgoročno povprečje tega razmerja znaša 1,56. Če bi razmerje med rastjo LTD in rastjo BDP sledilo tej povprečni vrednosti od leta 1999, bi bil maksimalen LTD v četrtem četrtletju 2008 namesto pri 161,7% dosežen pri 124,4%, najnižja vrednost od začetka leta 2007 bi bila dosežena pri 105%, na koncu opazovanega obdobja, konec leta 2012, pa bi LTD namesto 131,9% znašal 108,3%.

To nakazuje ciljni interval LTD med 105% in 125%. Ker je sproščanje zahtev glede višine LTD mogoče razumeti kot proticiklično ravnanje, je smiselno ob tveganju recesije dopuščati višji LTD, tveganje pregrevanja gospodarstva pa zmanjševati s strožjim omejevanjem LTD navzgor.

Na ravni bančnega sistema je LTD s 126,4% v februarju 2013 skoraj že dosegel zgornjo mejo ciljnega intervala. Medletna rast posojil nebančnemu sektorju je znašala v februarju –8,2% in rast vlog nebančnega sektorja –0,1%. Ob ponovitvi teh rasti bi se LTD v enoletnem obdobju znižal za 10 odstotnih točk, na 116%. Večji izziv kot doseganje ciljnega intervala LTD bo tako ustaviti njegovo padanje.

Hitra uveljavitev ciljnega intervala za banke bi le poglobila recesijo

Kljub pritiskom, da naj Slovenija po zgledu drugih držav omeji LTD navzgor tudi na ravni posameznih bank (npr. OECD Economic Surveys: Slovenia 2013), bi tak ukrep v trenutnih razmerah le še poglobil recesijo, onemogočil gospodarsko okrevanje ter imel negativen učinek na likvidnost podjetij in bank. Nižje vrednosti LTD bi banke dosegle z dodatnim zmanjšanjem kreditiranja nebančnega sektorja, posledično bi se zmanjšal obseg obveznosti do tujih bank, ki bi pomenil dodaten odliv likvidnosti v tujino. Brez rasti vlog nebančnega sektorja ni mogoče pričakovati vzdržnega znižanja LTD.

Ukrep omejitve LTD na zgornjo mejo ciljnega intervala na ravni posameznih bank bi bil ob tem zelo selektiven, saj bi deloval predvsem na banke v večinski tuji lasti. LTD velikih domačih bank je s 110% že pod srednjo vrednostjo ciljnega intervala in pri majhnih bankah s 104% pod spodnjo mejo ciljnega intervala. Med tem bi pri bankah v večinski tuji lasti (LTD 171%) znižanje LTD pod 125% pomenilo drastično krčenje kreditiranja. Še toliko bolj, ker skupina bank v tuji lasti ni homogena in LTD posameznih bank močno odstopa od povprečja skupine. Na padec LTD zaradi višje rasti vlog bi lahko banke računale le zaradi prerazporeditve vlog med bankami, medtem ko zaradi slabih makroekonomskih razmer in visoke brezposelnosti rasti vlog na ravni sistema ni pričakovati.

Negativen vpliv zmanjševanja LTD s krčenjem kreditiranja ob nespremenjenem obsegu vlog potrjuje simulacija, narejena po bankah. Ta ob predpostavki nespremenjenega obsega vlog nebančnega sektorja vključuje še poplačilo obveznosti do ECB iz naslova ODR in upošteva preostalo zapadlost grosističnih virov financiranja v naslednjih treh letih. Obseg posojil nebančnemu sektorju je opredeljen z obsegom vlog in predpostavljeno višino LTD, pri čemer za skupino bank v večinski tuji lasti predvideva znižanje LTD na 125%. Simulacija upošteva tudi dodatno znižanje LTD domačih bank, pri čemer izhaja iz predpostavke, da bodo ob omejenem dostopu do tujih finančnih trgov domače banke posojila nebančnemu sektorju povečevale v obsegu, ki ga bodo lahko financirale z vlogami nebančnega sektorja. Zato za domače banke predvideva znižanje LTD proti 100% oziroma v primerih, ko je ta že nižji, ohranitev trenutnih ravni LTD. Pri teh predpostavkah bi se kreditiranje nebančnega sektorja v obdobju treh do štirih let skrčilo za dodatnih 20%, obveznosti do tujih bank za polovico in izdanih vrednostnih papirjev za četrtino.

Z nastopom finančne krize in omejenim dostopom domačih bank do mednarodnih finančnih trgov so domače banke brez SID začele zmanjševati obseg grosističnih virov financiranja (obveznosti do tujih bank in izdanih vrednostnih papirjev). Padec je bil največji v letu 2012, ko se je obseg grosističnih virov financiranja zmanjšal za 3,5 mrd EUR, od tega pri domačih bankah brez SID za 2,2 mrd EUR. Proces zmanjševanja grosističnih virov financiranja je določal zniževanje LTD, hkrati je vplival na likvidnost v sistemu. Obseg prometa na medbančnem trgu se je po letu 2008 močno zmanjšal, z začasnim izboljšanjem v letu 2011 in ponovnim upadom v letu 2012. Glede na podatke o preostali zapadlosti obveznosti bank se bo zmanjševanje grosističnih virov financiranja domačih bank v prihodnje močno upočasnilo. Letos zapade domačim bankam brez SID še za slabih 580 mio EUR in v letu 2014 za 114 mio EUR grosističnih virov financiranja. Kar pomeni, da se bo zmanjšal tudi pritisk poplačila grosističnih virov financiranja na zniževanje LTD. Če bi morale banke v večinski tuji lasti močno znižati LTD, bi to pomenilo nov val zmanjševanja obveznosti do tujih bank, tokrat s strani bank v večinski tuji lasti. Te bi še povečale že tako velik pritisk na vloge nebančnega sektorja, presežno likvidnost pa usmerjale v poplačilo obveznosti do tujih bank, kar bi pomenilo nov odliv likvidnosti v tujino.

Slika 5.13: LTD za nebančni sektor in količnik likvidnosti drugega razreda v odstotkih ter obseg grosističnih virov financiranja in mesečni promet na denarnem trgu v mio EUR

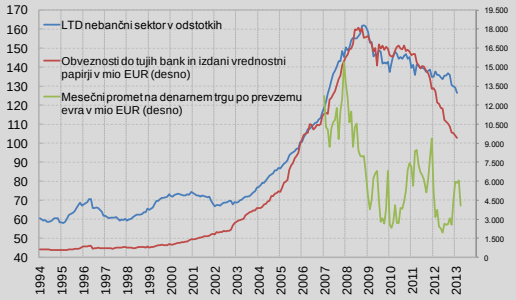

Vir: Banka Slovenije

Na zniževanje LTD bank v večinski tuji lasti in s tem celotnega bančnega sistema močno vpliva tudi ukrep avstrijskih nadzornih institucij (FMA in OENB). Ta za velike mednarodno aktivne avstrijske banke uvaja načela za večjo vzdržnost poslovnih modelov hčerinskih bank, s poudarkom, da se novo neto kreditiranje hčerinskih bank pretežno financira z lokalnimi viri. Opredeli količnik LLSFR kot razmerje med posojili in lokalnimi stabilnimi viri financiranja, kjer kot stabilne vire financiranja opredeli vloge nebančnega sektorja, nadnacionalno financiranje, izdane vrednostne papirje tretjim osebam in kapital tretjih oseb. Vendar imajo vsaj v primeru Slovenije hčerinske banke tujih bank med viri pretežno le vloge nebančnega sektorja in obveznosti do tujih bank, zato ni bistvene razlike med LLSFR in LTD. Avstrijski ukrep predpostavlja, da LLSFR hčerinske banke nad 110% banko izpostavlja tveganju nevzdržnosti njenega poslovnega modela, s poudarkom na povečanju kreditnega tveganja v kriznih razmerah. Predmet poglobljenega nadzora in koordinacije nadzornikov glede vzdržnosti poslovnih modelov in dodatnih nadzorniških ukrepov so banke, ki na neto spremembah stanj v izračunu LLSFR presegajo 110%, medtem ko preseganje 110% pri izračunu LLSFR na stanjih hčerinsko banko opredeljuje kot izpostavljeno tveganju[20].

Opisan ukrep ima močne negativne učinke na slovenski trg v recesiji.

1. Ob stagniranju vlog tak ukrep onemogoča kreditno rast.

2. Povečuje pritisk na vloge. Ob ničelni rasti vlog nebančnega sektorja na ravni sistema lahko ob omejitvi LTD na neto spremembah stanj banka v lasti avstrijske banke doseže kreditno rast le, če prevzame vloge drugih bank. Večji konkurenčni pritiski na prerazporeditev vlog med bankami zvišujejo obrestne mere za vloge in s tem stroške financiranja bank ter zmanjšujejo stabilnost vlog.

3. Čeprav se ukrep primarno nanaša na LTD na neto spremembah stanj, je hkrati zelo močan signal, kakšno je pričakovano razmerje LTD pri obstoječih poslih, zato začnejo banke z zelo visokimi LTD te pospešeno zniževati in so pri novih poslih izrazito pod postavljeno omejitvijo.

4. Čeprav se ukrep nanaša le na nekatere banke v večinski tuji lasti, je močan signal vsem drugim bankam, ki postanejo še bolj nenaklonjene prevzemanju novih tveganj.

Medtem ko domače banke rešujejo težave v kreditnem portfelju, so relativno šibke pri kazalnikih kapitalske ustreznosti in imajo omejen dostop do financiranja na mednarodnih finančnih trgih, je položaj bank v večinski tuji lasti na vseh treh navedenih področjih veliko boljši. Banke v večinski tuji lasti so se takoj ob pojavu gospodarske recesije konec leta 2008 umaknile iz financiranja nefinančnih družb in se danes soočajo z veliko manjšim deležem slabih terjatev kot domače banke. Hkrati so kapitalsko močne in se lahko refinancirajo pri nadrejenih bankah, pri čemer jih ne omejuje boniteta Slovenije. Ta skupina bank bi tako v trenutnih razmerah lahko prispevala k obratu kreditne rasti.

Toda ravno nasprotno, banke v večinski tuji lasti enako kot domače banke krčijo obseg kreditiranja. V dveh letih skupaj se je obseg vlog nebančnega sektorja pri domačih bankah zmanjšal za 1,4 mrd EUR in za toliko povečal pri bankah v večinski tuji lasti. Kljub tolikšnemu povečanju vlog, ki bi ob upoštevanju 110% LTD na spremembah stanj lahko pomenile povečanje kreditiranja nebančnega sektorja s strani bank v večinski tuji lasti v višini 1,5 mrd EUR, se je njihovo kreditiranje nebančnega sektorja v dveh letih skupaj zmanjšalo za 530 mio EUR. Banke v večinski tuji lasti so tako edina skupina bank, kjer je LTD na spremembah stanj negativen zaradi krčenja kreditiranja ob pozitivni rasti vlog. V letu 2012 je znašal –50,8%. To kaže, da je ukrep, čeprav se primarno nanaša na LTD, izračunan na neto spremembah stanj, močan signal bankam glede želene ravni LTD na stanjih, še toliko bolj, ker LTD na stanjih za večkratnik odstopa od ciljne vrednosti. Banke v večinski tuji lasti zato pospešeno znižujejo LTD s povečevanjem vlog in hkratnim krčenjem kreditiranja nebančnega sektorja. Tako pridobljena likvidna sredstva usmerjajo v poplačilo obveznosti do nadrejenih bank. Domače banke posledično ostajajo brez vlog, domače gospodarstvo pa brez kreditov. Tudi majhne banke so imele lani negativen LTD na spremembah stanj, vendar so nasprotno kot banke v večinski tuji lasti zmanjšale obseg vlog in povečale obseg posojil. Pozitiven LTD na spremembah stanj 131% so v letu 2012 dosegle velike banke, vendar le zato, ker so obseg posojil nebančnemu sistemu zmanjšale bolj kot obseg vlog.

[20] Vir: 1) Supervisory guidance on the strengthening of the sustainability of the business models of large internationally active Austrian banks, FMA in OENB, marec 2012. 2) Background note on the strengthening of the sustainability of the business models of large internationally active Austrian banks, FMA in OENB, marec 2012. 3) Austria: Selected Issues, IMF Country Report No. 12/252, IMF avgust 2012.

Slika 5.14: LTD nebančnega sektorja – na letnih spremembah stanj (levo) ter na novih poslih z ročnostjo nad 1 mesec (desno) po skupinah bank v odstotkih

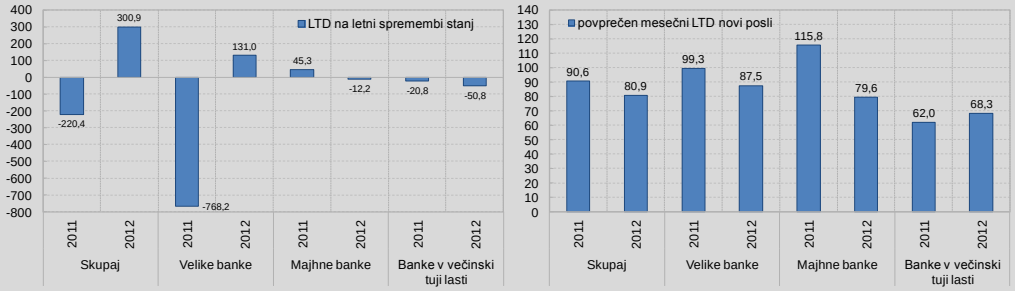

Vir: Banka Slovenije

Pri kazalniku LTD na spremembah stanj imajo pomembno vlogo poplačila posojil in oslabitve. Ob upoštevanju le novih poslov na bruto osnovi, brez poplačil in upoštevanja oslabitev, z ročnostjo nad en mesec, da pri mesečnih podatkih ne pride do večkratnega štetja obnavljajočih se poslov, se je povprečni mesečni LTD pri bankah v večinski tuji lasti v letu 2012 nekoliko povišal, na 68,3%, vendar še vedno zaostaja za več kot 11 odstotnih točk za majhnimi bankami in za skoraj 20 odstotnih točk za velikimi bankami. Dejstvo, da nobena skupina bank ne dosega 100% LTD na novih poslih kaže izrazito nenaklonjenost bank prevzemanju novih tveganj, saj banke ne odobrijo niti toliko novih posojil, kot pridobijo novih vezanih vlog z ročnostjo, daljšo od enega meseca.

Avstrijski nadzorni organi so opredelitev vzdržnega LLSFR na stanjih in neto spremembah stanj do največ 110% argumentirali predvsem s povezavo med LTD in pokritostjo z oslabitvami. V smislu, da visok LTD povečuje kreditno tveganje v kriznih razmerah. Primerjava med LTD in pokritostjo razvrščenih terjatev z oslabitvami pokaže, da bi bila v primeru slovenskih bank omejitev LTD na 110% smiselna predvsem za banke v domači lasti. Pri teh je opazna razlika, da so banke, ki so imele v letu 2008 LTD nad 110%, v naslednjih letih bolj povečale pokritost razvrščenih terjatev z oslabitvami. Ni pa to zanesljiv kazalnik povečanja kreditnega tveganja v kriznih razmerah. Skoraj vse banke v večinski tuji lasti so imele konec leta 2008 LTD nad 160% in višjega kot večina domačih bank. Vendar se pri večini njihova pokritost z oslabitvami od konca leta 2008 do maksimalne vrednosti ni povečala za več kot 3,5 odstotne točke, kar je primerljivo z domačimi bankami z najnižjimi LTD.

Slika 5.15: LTD v letu 2008 primerjalno s povečanjem stopnje pokritosti razvrščenih terjatev od konca leta 2008 do maksimalnega odstotka oslabitev, v odstotkih

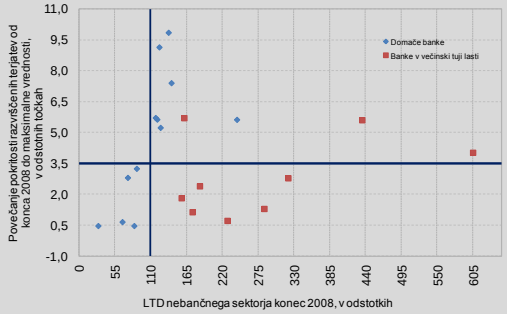

Vir: Banka Slovenije

Z vidika kreditnega tveganja je lahko LTD vzdržen tudi na veliko višjih ravneh, če ima banka ustrezno vodenje, dobro upravljanje tveganj, stabilen vir financiranja, zadosti kapitala in učinkovito izhodno strategijo. Medtem ko hitro zniževanje LTD, ki ni opredeljeno z višjo rastjo vlog, zmanjšuje razpoložljivo likvidnost podjetij in bank. Recesija, krčenje kreditiranja in ukrep avstrijskih nadzornih institucij sami po sebi vodijo v zniževanje LTD slovenskih bank. Vendar zniževanje LTD brez rasti vlog in le s krčenjem kreditiranja ni dolgoročno vzdržno, pomeni le dodatno zmanjšanje obveznosti do tujih bank in odliv likvidnosti v tujino. Izpolnjevanje zahtev po znižanju LTD s krčenjem kreditiranja ima lahko za posledico tudi hitrejše zmanjševanje vlog. Tako je lahko učinek celo nasproten in se kljub ciljanju znižanja LTD, ta še poviša. Pri doseganju višine LTD znotraj ciljnega intervala na ravni posameznih bank bo tako potrebna dobršna mera potrpežljivosti. Vzdržno znižanje LTD bo mogoče le ob zadostni rasti vlog nebančnega sektorja ali vstopu novih bank, ki bi prevzele del kreditnega portfelja in ga financirale z lastnimi viri. Na znižanje LTD bo vplivalo tudi odpisovanje ali izločitev slabih posojil.

5.3.4 Stroški financiranja bank

Stroški financiranja bank so se lani povečali zaradi povišanih stroškov kapitala.

Povprečni stroški financiranja bank so se lani in v prvih dveh mesecih letos povečali za 1,22 odstotne točke, na 4,51%. Podobno velja za mejne stroške financiranja, ki so se lani povečali za eno odstotno točko. K zvišanju povprečnih stroškov financiranja so prispevali višji stroški kapitala. Na drugi strani so se stroški dolžniškega financiranja bank v istem obdobju zmanjšali. V letu 2012 so se zmanjšali za 0,39 odstotne točke, na 1,89%. Na tej ravni so bili tudi februarja 2013. K nižjim povprečnim stroškom dolžniškega financiranja bank sta lani prispevala dva dejavnika: zniževanje obrestnih mer na mednarodnih finančnih trgih in povečanje deleža cenejših virov v strukturi financiranja bank. Zniževanje tržnih obrestnih mer je bilo posledica znižanja ključne obrestne mere ECB decembra 2011 in julija 2012 ter visoke presežne likvidnosti v Evrosistemu.

V letu 2012 so se povprečni stroški dolžniškega financiranja zmanjševali, vendar precej manj od padca obrestnih mer na mednarodnih finančnih trgih.

Do konca leta 2012 se je raven 3-mesečnega EURIBOR-ja znižala za 1,2 odstotne točke, na 0,19%. Znižanje povprečnih stroškov dolžniških virov financiranja bank je le deloma sledilo znižanju obrestnih mer na finančnih trgih.

V strukturi virov financiranja bank se je lani povečal delež cenejših virov, saj so se banke lani marca zadolžile pri ECB, zmanjšal pa se je delež financiranja na grosističnih trgih. Najugodneje je na znižanje stroškov dolžniškega financiranja vplivalo zmanjšanje stanj dolžniških vrednostnih papirjev, ki so bili relativno najdražji vir dolžniškega financiranja.

Slika 5.16: Povprečni in mejni stroški financiranja bank (levo) ter povprečni stroški lastniškega in dolžniškega kapitala (desno) v odstotkih

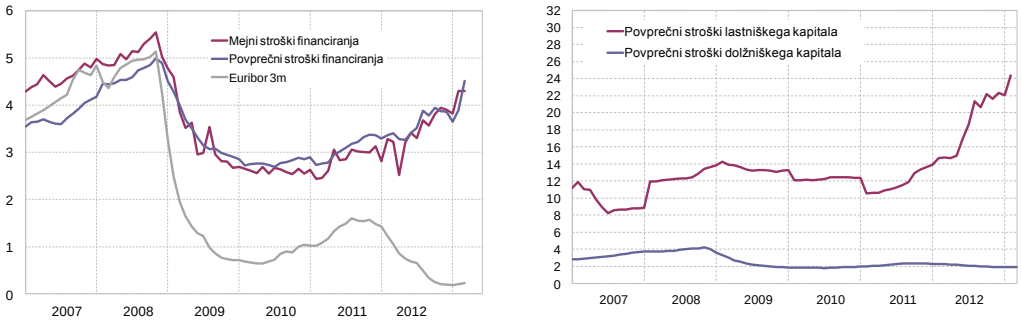

Vir: Banka Slovenije

Povprečni stroški lastniškega kapitala so se lani in v prvih mesecih letos še povečali.

Povprečni stroški lastniškega financiranja so se lani do konca leta povečali na visokih 22%, v enem letu so narasli za dobrih 8 odstotnih točk. Dodatno zvišanje tovrstnih stroškov v prvih dveh mesecih letos je posledica močnega znižanja cen bančnih delnic zaradi izgub v bančnem sistemu.

Cena povprečnega financiranja se je lani najbolj znižala obveznostim do tujih bank.

Posamezne oblike dolžniškega financiranja so se lani različno spremenile. V povprečju lanskega leta so se stroški dolžniškega financiranja znižali za 0,14 odstotne točke, na 2,07%, konec lanskega leta so znašali 1,89%. Znižanje obrestnih mer se je najbolj odrazilo na znižanju povprečnih stroškov financiranja pri obveznostih do tujih bank, za eno odstotno točko. Povprečna cena financiranja za vloge nebančnega sektorja, s katerimi se bančni sistem prevladujoče financira, je bila konec leta za manj kot desetinko nižja kot predlani. Februarja je presegala 2%. Obrestne mere za izdane dolžniške vrednostne papirje so konec lanskega leta in v prvih mesecih letošnjega leta znašale 3,5%, v primerjavi s predlanskim decembrom so se do konca februarja zvišale za 0,16 odstotne točke.

Slika 5.17: Povprečni stroški dolžniškega financiranja bank v odstotkih

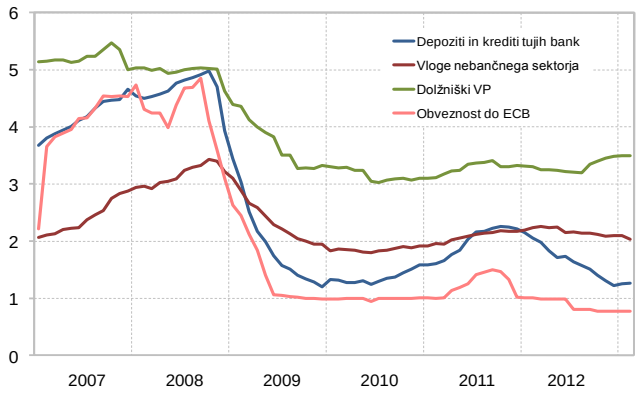

Vir: Banka Slovenije

Obseg vlog gospodinjstev se je lani minimalno zmanjšal; konec februarja 2013 pa je bil medletno primerljiv z obsegom iz lanskega februarja. Pri obrestnih merah za vloge nebančnega sektorja in za vloge gospodinjstev so navzgor odstopale majhne domače banke, navzdol pa banke v večinski tuji lasti. Znižanje obrestnih mer EURIBOR je lani močno presegalo minimalno znižanje obrestnih mer za vloge gospodinjstev.

Slika 5.18: Struktura stanj (levo) in tokov finančnih virov bank – polletne oziroma četrtletna vsota (desno) v odstotkih

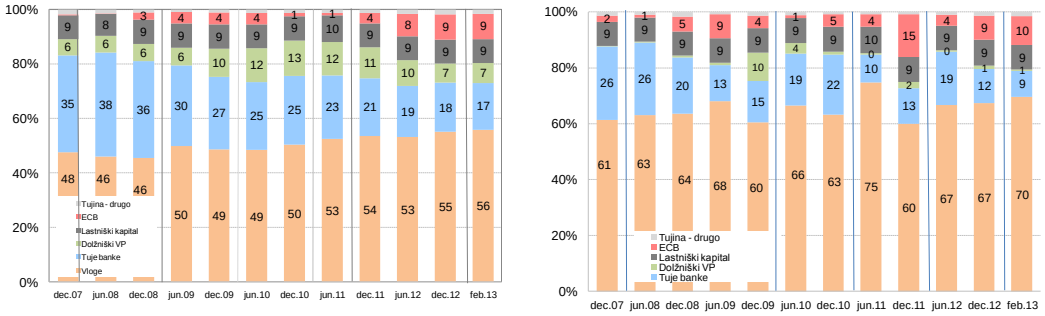

Vir: Banka Slovenije

Razlike v stroških financiranja med skupinami bank[21]

Banke v večinski tuji lasti so imele najnižje stroške financiranja.

Najnižje povprečne stroške financiranja so imele v letošnjem februarju banke v večinski tuji lasti, 4,24%, sledile so jim velike domače banke, s 4,63%, in majhne domače banke, s 4,68%. V letu 2012 se je med skupinami bank ohranjala podobna povprečna razlika v skupnih stroških financiranja kot v letu 2011, med velikimi domačimi bankami in bankami v večinski tuji lasti je znašala 0,7 odstotne točke, med majhnimi domačimi bankami in bankami v večinski tuji lasti pa 0,9 odstotne točke.

Povprečna cena dolžniških virov financiranja je bila prav tako najnižja pri skupini bank v večinski tuji lasti, februarja je znašala 1,5%, pri velikih domačih bankah 2%, pri majhnih domačih bankah pa 2,4%[22]. Razlike v cenah financiranja po posameznih skupinah bank izražajo njihovo strukturo financiranja in ceno posameznih oblik virov. Banke v večinski tuji lasti imajo med svojimi viri največji delež cenejših obveznosti do tujih nadrejenih bank. Hkrati ima ta skupina bank najnižje obrestne mere za vloge nebančnega sektorja. Pri vseh skupinah bank je prisoten trend zmanjševanja deleža financiranja pri bankah v tujini in povečevanje deleža relativno dražjih vlog nebančnega sektorja. Skupne stroške financiranja je od decembra 2011 do februarja 2013 najbolj povečala skupina bank v večinski tuji lasti, za 1,3 odstotne točke, nekoliko manj, za 1,1 odstotne točke, skupina velikih domačih bank, najmanj pa skupina majhnih domačih bank, za 0,9 odstotne točke.

Slika 5.19: Povprečni stroški financiranja (levo) in struktura stanj virov financiranja (desno) po skupinah bank v odstotkih

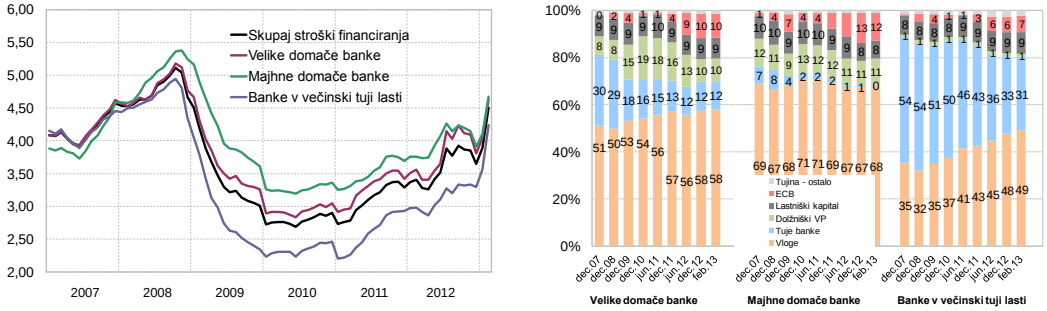

Vir: Banka Slovenije

Izpad grosističnih virov financiranja so banke v večinski domači lasti v prvih dveh letih krize še uspele kompenzirati z izdajami dolžniških vrednostnih papirjev, ki so jih lani

[21] Ocena stroškov lastniškega kapitala je zaradi omejenega števila kotacij delnic bank na LJSE enaka za vse skupine bank. Razlike v stroških financiranja bank nastajajo le zaradi razlik v stroških dolžniškega kapitala in deležih lastniškega kapitala v virih financiranja po posameznih skupinah bank.

[22] Stroški dolžniškega financiranja so se od januarja 2012 do februarja 2013 približno enako zmanjšali pri skupini bank v večinski tuji lasti in pri skupini velikih domačih bank, za 0,4 odstotne točke, manj pa pri skupini majhnih domačih bank, le za 0,2 odstotne točke.

večinoma odplačale. Delež vlog nebančnega sektorja v virih se je povečeval zaradi krčenja bilanc. Njihov obseg je bil konec lanskega leta primerljiv s tistim pred tremi leti.

Delež vlog nebančnega sektorja v strukturi virov financiranja se je v zadnjih letih najbolj povečal pri skupini bank v večinski tuji lasti.

V zadnjih letih najbolj izstopa povečanje deleža vlog nebančnega sektorja pri skupini bank v večinski tuji lasti, saj se ta skupina bank vse bolj osredotoča na pridobivanje vlog gospodinjstev. Pred nastopom krize je delež vlog nebančnega sektorja znašal le tretjino, februarja 2013 pa že polovico vseh bančnih virov. K povečanju deleža je pri tej skupini bank prispevalo tudi intenzivnejše razdolževanje v tujini v zadnjih dveh letih. Delež vlog nebančnega sektorja med viri pri obeh drugih skupinah bank se ne spreminja bistveno. Pri skupini velikih domačih bank je navedeni delež konec februarja 2013 znašal 58% in pri skupini majhnih domačih bank 68%.

Z vlogami se najugodneje financirajo banke v večinski tuji lasti.

Z vlogami nebančnega sektorja se najugodneje financirajo banke v večinski tuji lasti. Povprečen strošek financiranja z vlogami je pri tej skupini bank februarja 2013 znašal le 1,7%, pri velikih domačih bankah 2,1%, pri majhnih domačih bankah pa 2,6%.

Povprečni stroški financiranja pri tujih bankah so se najbolj zmanjšali velikim domačim bankam.

Zniževanje obrestnih mer na finančnih trgih se je najbolj odrazilo v nižjih stroških financiranja pri tujih bankah. Znižanje je na ravni bančnega sistema med decembrom 2011 in februarjem 2013 znašalo blizu ene odstotne točke. Kljub temu je znižanje stroškov financiranja pri bankah v tujini še nekoliko zaostalo za znižanjem EURIBOR-ja v tem obdobju. Stroški so se najbolj zmanjšali pri skupini velikih domačih bank, za 1,2 odstotne točke, na 1,3%, pri skupini bank v večinski tuji lasti je znižanje znašalo 0,8 odstotne točke in doseglo raven 1,2%, pri skupini majhnih domačih bank pa 0,3 odstotne točke, na 3,4%.

Stroški izdanih vrednostnih papirjev bank so se v obdobju od decembra 2011 do februarja 2013 pri skupini velikih domačih bank povečali za 0,35 odstotne točke, na 3,5%, pri skupini majhnih domačih bank pa zmanjšali za 0,48 odstotne točke, na 3,46%.

Zniževanje stroškov dolžniškega financiranja se je proti koncu lanskega leta in v prvih mesecih letošnjega leta ustavilo.

Znižanje povprečnih stroškov dolžniškega financiranja v letu 2012 je rezultat več dejavnikov: povečanja virov ECB, znižanja obrestnih mer ECB in znižanja EURIBOR-jev na finančnih trgih ter zmanjšanja deleža izdanih dolžniških vrednostnih papirjev v bančnem financiranju, ki predstavljajo najdražji dolžniški bančni vir. Zniževanje stroškov dolžniškega financiranja se je v zadnjih mesecih ustavilo, saj so se obrestne mere na mednarodnih finančnih trgih znižale na zgodovinsko nizke ravni. Treba je upoštevati, da je novo financiranje zelo omejeno in da bi bilo za banke dražje. Povečuje se delež vlog nebančnega sektorja, ki predstavljajo dražjo obliko financiranja v primerjavi z viri tujih bank, stroški vlog pa so se za banke le minimalno zmanjšali. Zaradi tega ne moremo pričakovati dodatnega znižanja stroškov financiranja bank.

5.4 Donosnosti in kazalniki uspešnosti poslovanja bank

Dohodkovno tveganje

Banke so bile lani zaradi visokih stroškov oslabitev in rezervacij ter nižjih neto obresti izpostavljene velikemu dohodkovnemu tveganju.

K povečanju dohodkovnega tveganja sta lani prispevala dva dejavnika: upočasnjeno poslabšanje kreditnega portfelja bank in zmanjšanje obsega posojil. Oboje ima za posledico manjše obrestne prihodke bank. Stroški oslabitev in rezervacij v zadnjih letih hitro rastejo. Lani so bili za 32% višji kot v predhodnem letu. Njihov delež v bruto dohodku se je povečal, saj so na ravni bančnega sistema celo presegali celoten bruto dohodek bank.

Bančni sistem je lani posloval z izgubo tretje leto zapored. Izguba bančnega sistema pred obdavčitvijo je po nerevidiranih podatkih znašala 771 mio EUR. V primerjavi z letom 2011 se je izguba povečala za 234 mio EUR. Neto obrestni prihodki bank so se zmanjšali zaradi večjega zmanjšanja obrestnih prihodkov od obrestnih odhodkov. Neobrestni prihodki v bančnem sistemu so se povečali zaradi enkratnih učinkov. Predčasni odkupi hibridnih instrumentov z diskontom pri NLB banki junija in julija ter pri NKBM banki decembra lani so se namreč odrazili z visoko medletno rastjo teh prihodkov. Rasti neobrestnih prihodkov bank so se normalizirale v prvih mesecih letos.

Tabela 5.7: Izkaz poslovnega izida bančnega sektorja

	Obseg (v mio EUR)			Stopnje rasti (v %)			Delež v bruto dohodku (v %)		
	2011	2012	mar.13	2011	2012	mar.13	2011	2012	mar.13
Neto obresti	1018	886	194	-2,8	-12,9	-21,1	70,3	56,6	67,6
Neobrestni prihodki	429	680	93	-3,2	58,3	-2,6	29,7	43,4	32,4
od tega neto opravnine	347	339	83	-0,9	-2,0	-2,9	23,9	21,7	28,9
od tega čisti dobički/izg. iz FS in obvez. nam. trg.	-10	-2	9	…	…	…	-0,7	-0,2	3,3
Bruto dohodek	1447	1566	287	-3,0	8,2	-15,9	100	100	100
Operativni stroški	-777	-743	-175	-0,3	-4,4	-4,6	-53,7	-47,4	-61,0
stroški dela	-416	-400	-96	-1,0	-4,0	-6,5	-28,8	-25,5	-33,6
Neto dohodek	2223	2309	462	-2,0	3,8	-12,0	153,7	147,4	161,0
neto oslabitve in rezervacije	1207	1594	105	48,7	32,1	-40,7	83,4	101,8	36,5
od tega osl. in rez. po odpl. vrednosti	950	1198	30	48,4	26,2	-82,1	65,6	76,5	10,4
Poslovni izid pred obdavčitvijo	-537	-771	7	-442,5	-43,6	-139,5	-37,1	-49,2	2,6
davki iz dobička	95	22	-3	…	…	…	6,5	1,4	-1,1
Poslovni izid po obdavčitvi	-442	-748	4	…	…	…	-30,6	-47,8	1,4

Vir: Banka Slovenije

Neto neobrestni prihodki in obrestna marža

Neto obrestni prihodki bank so se lani zmanjšali.

Medletno znižanje čistih obresti je do konca leta 2012 doseglo –12,9%. Obrestni prihodki so zaostajali za tistimi v predhodnem letu zaradi zmanjševanja kreditne dejavnosti in slabšanja kreditnega portfelja. Znižane obrestne mere na mednarodnih finančnih trgih in ugodnejša struktura financiranja so vplivali na zmanjšanje obrestnih odhodkov bank, vendar manj od obsega obrestnih prihodkov. Rast obrestnih prihodkov in odhodkov se je v prvih treh mesecih letošnjega leta še znižala.

Neto obresti so se lani zniževale hitreje kot bilančna vsota, zato se je neto obrestna marža, računana na bilančno vsoto, dodatno znižala. Leta 2012 je znašala 1,8%. Z najnižjo obrestno maržo na bilančno vsoto je lani poslovala skupina velikih domačih bank, 1,7%, skupina majhnih domačih bank je realizirala obrestno maržo v višini 2%, skupina bank v večinski tuji lasti pa nekoliko pod dvema odstotkoma, 1,95%. Neto obrestna marža se je lani znižala vsem skupinam bank.

Povprečne aktivne in pasivne efektivne obrestne mere so se lani v primerjavi s predhodnim letom znižale: prve za 0,39 odstotne točke, na 4,25%, druge pa za 0,23 odstotne točke, na 2,5%. Znižanje je posledica višjega znižanja obrestnih prihodkov oziroma odhodkov v primerjavi z znižanjem obrestonosne aktive oziroma obrestonosne pasive bank.

Slika 5.20: Neto obrestna marža na obrestonosno aktivo po skupinah bank v Sloveniji (levo), povprečna efektivna aktivna in efektivna pasivna obrestna mera, izračunana iz obrestnih prihodkov in odhodkov, obrestni razmik in neto obrestna marža v odstotkih (desno)

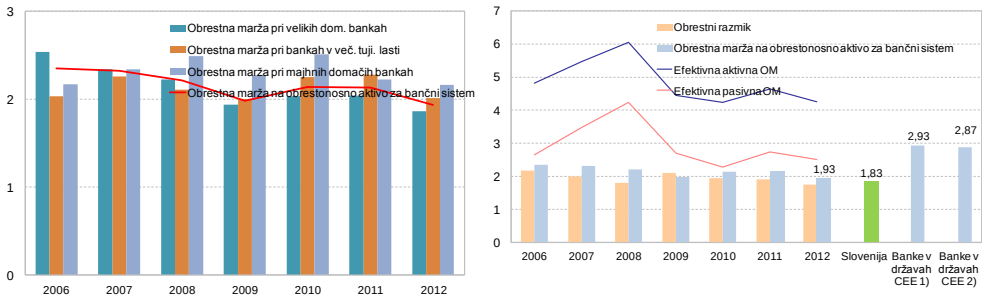

Opombi: 1) in 2) Ločeno prikazani podatki v desnih treh stolpičih slike desno so za obrestno maržo v Sloveniji v letu 2012, v državah CEE so za junij leta 2012; izračunani so kot razmerje med neto obrestnimi prihodki in celotno aktivo. Pri obrestnih maržah bank je pri 1) upoštevano povprečje neto obrestnih marž držav CEE za domače bančne skupine in samostojne banke; pri 2) so poleg bank pod 1) vključene še tuje hčerinske banke in podružnice.

Vir: Banka Slovenije, ECB, SDW, Consolidated banking data, Junij 2012

Slika 5.21: Delež neto obrestnih in neto neobrestnih prihodkov v bruto dohodku bank v odstotkih (levo) ter poraba bruto dohodka v odstotkih (desno)

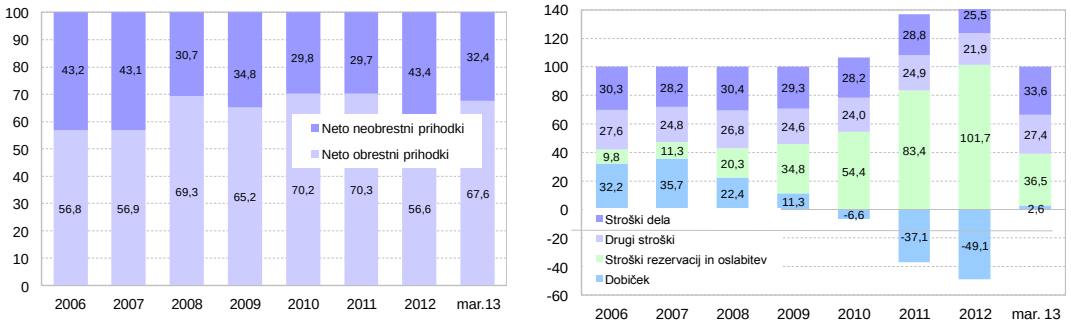

Vir: Banka Slovenije

Razlike v ustvarjanju in porabi bruto dohodka bank

Vse skupine bank so v letu 2012 imele negativno rast neto obresti.

Rast neto obresti je bila lani negativna pri vseh skupinah bank. Bankam v večinski tuji lasti in velikim domačim bankam se je obseg obrestnih prihodkov zmanjšal za 13,8% oziroma za 13%. Majhnim domačim bankam se je zmanjšal za 6,8%, vendar se je tej skupini obseg neto obresti močno zmanjšal že v letu 2011. Neto neobrestni prihodki so se zaradi že navedenih enkratnih razlogov najbolj povečali pri velikih domačih bankah, kar je začasno močno povečalo njihov delež v strukturi dohodka bank tudi na ravni bančnega sistema. Lani so vse skupine bank zmanjšale tudi operativne stroške, najbolj majhne domače banke. Po deležu operativnih stroškov v bruto dohodku bank navzgor izstopajo banke v večinski tuji lasti. Zmanjševanje operativnih stroškov poslovanja je prepočasno glede na dinamiko krčenja obsega poslovanja.

Po višini stroškov oslabitev in rezervacij so najbolj izstopale domače banke.

Stroški oslabitev in rezervacij so v letu 2012 predstavljali 102% bruto dohodka bank, 18 odstotnih točk več kot v letu 2011. Glede na leto prej so se najbolj povečali pri skupini majhnih domačih bank, za 72%, najmanj pa pri skupini bank v večinski tuji lasti, za 11%. Največje razlike med posameznimi skupinami bank so pri porabi bruto dohodka bank. Najbolj izstopa skupina velikih domačih bank, pri kateri so stroški oslabitev in rezervacij za skoraj četrtino presegali njihov dohodek. Zaradi velikih razlik v oblikovanju stroškov oslabitev in rezervacij po posameznih skupinah bank so bile zelo različne vrednosti kazalnika, ki kaže razmerje med oslabitvami finančnih sredstev, merjenih po odplačni vrednosti, in bruto aktivo. Pri velikih domačih bankah je to razmerje konec leta 2012 dosegalo visokih 10%, pri majhnih domačih bankah 7,4% in pri bankah v večinski tuji lasti le 4,2%. Razlike v višini stroškov oslabitev in rezervacij po skupinah bank odražajo različno kakovost kreditnega portfelja ter različne politike obvladovanja tveganj. Nekatere banke so v preteklem letu intenzivneje odpisovale slabe terjatve, kar bo vplivalo na stroške oslabitev in rezervacij v prihodnje.

Tabela 5.8: Nastanek oziroma poraba dohodka bank glede na posamezno skupino bank v odstotkih

	Medletne rasti v %				Delež v bruto dohodku v %			
	Velike domače banke	Majhne domače banke	Banke v več. tuji lasti	Bančni sistem	Velike domače banke	Majhne domače banke	Banke v več. tuji lasti	Bančni sistem
				Neto obrestni prihodki				
2011	-3,1	-10,8	0,3	-2,8	67,5	74,5	74,9	70,3
2012	-13,8	-6,8	-13,0	-12,9	50,1	66,8	70	56,6
				Neobrestni prihodki				
2011	0,8	-20,9	-6,9	-3,3	32,5	25,5	25,5	29,7
2012	78,5	35,4	11,4	58,3	49,9	33,2	30,0	43,4
				Operativni stroški				
2011	-2,8	0,6	4,5	-0,3	51,1	62,4	56,4	53,7
2012	-5,1	-6,7	-2,2	-4,4	41,7	56	59,3	47,4
				Oslabitve in rezervacije				
2011	66	36,2	-7,8	48,8	109,5	62,5	35,5	83,4
2012	31,8	72	11,3	31,9	124,3	103,3	42,4	101,7
				Dobiček				
2011	263,3	-412,1	-11,3	441	-60,6	-24,8	8,1	-37,1
2012	26,6	148,3	-119,9	43,3	-66,1	-59,3	-1,7	-49,1

Vir: Banka Slovenije

Marža finančnega posredništva je lani znašala 3,5%. Po višini marže so navzgor izstopale velike domače banke, ki so zaradi že navedenih razlogov povečale neobrestne prihodke.

Operativni stroški so se lani zmanjšali pri vseh skupinah bank.

Tabela 5.9: Kazalniki poslovanja bank v odstotkih

(v %)	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Donos na aktivo	1,24	1,35	0,67	0,32	-0,19	-1,06	-1,59
Donos na kapital	15,14	16,28	8,15	3,87	-2,30	-12,54	-18,85
Stroški v bruto dohodku	57,91	52,94	57,27	53,95	52,22	53,68	47,42
Obrestna marža na obrest. aktivo	2,35	2,32	2,21	1,98	2,14	2,13	1,93
Obrestna marža na bilančno vsoto	2,19	2,16	2,08	1,88	2,02	2,02	1,83
Neobrestna marža	1,66	1,63	0,93	1,00	0,86	0,85	1,40
Bruto dohodek na povprečno aktivo	3,85	3,79	3,01	2,88	2,88	2,87	3,23

Vir: Banka Slovenije

Z najnižjo neto obrestno maržo na obrestonosno aktivo so poslovale velike domače banke, znašala je 1,86%, nekoliko višja je bila pri bankah v večinski tuji lasti, 2,0%, z najvišjo neto obrestno maržo so poslovale banke v večinski tuji lasti, z 2,16% maržo. Nadaljnje zniževanje neto obrestne marže ob sedanji strukturi kakovosti kreditnega portfelja bank ogroža dobičkonosnost poslovanja. Podaljševanje obdobja poslovanja bank z izgubo na agregatni ravni odvrača tuje vlagatelje od morebitnih vlaganj v slovenski bančni sistem. Nizka obrestna marža na obrestonosno aktivo bo od bank zahtevala večji poudarek na obseg poslovanja ter je hkrati indikator nujnosti konsolidacije slovenskega bančnega sistema.

Slika 5.22: Gibanje neto obrestnih in neobrestnih prihodkov, operativnih stroškov in neto rezervacij v odstotkih povprečne aktive (levo) ter gibanje donosnosti na kapital in vplivi štirih dejavnikov na smer spreminjanja donosnosti na kapital bank (desno)

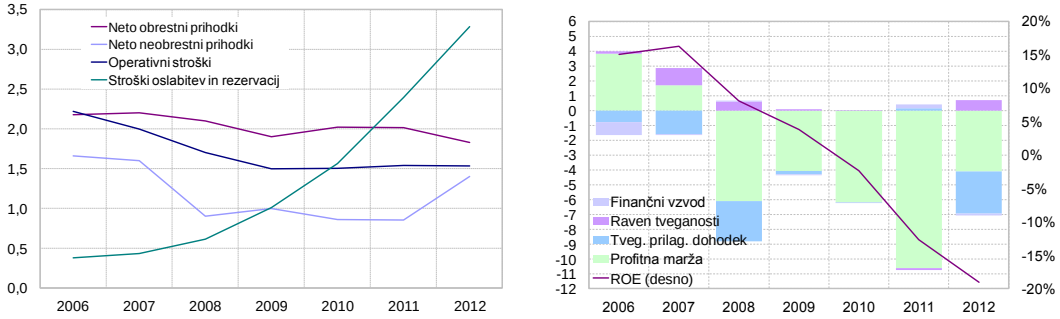

Vir: Banka Slovenije

Če gibanje dobička bank na kapital analiziramo z razčlenitvijo donosnosti na štiri komponente oziroma količnike: profitno maržo, tveganju prilagojeni dohodek, prevzeto tveganje in finančni vzvod, ugotovimo, da je lani k zmanjšanju dobičkonosnosti prispevala znižana profitna marža. V nasprotni smeri oziroma na povečanje donosnosti je učinkovala nižja raven tveganosti, kar je posledica zmanjševanja tveganju prilagojene aktive ob zmanjšanem obsegu kreditov. Prispevek povečanja finančnega vzvoda na zmanjšanje dobičkonosnosti je bil lani zanemarljiv.

5.5 Tveganja v bančnem sektorju

Rast kreditnega tveganja v bankah se umirja, vendar se razvijajo druge oblike sistemskih tveganj. Poslabšanje kakovosti kreditnega portfelja bank vpliva na povečanje dohodkovnega tveganja in tveganja solventnosti. Zaradi negotovosti o prihodnjih ukrepih vlade in upada bonitetnih ocen države in bank za banke ostaja pomembno tveganje refinanciranja. Poslabšana struktura kakovosti kreditnega portfelja z omejenim refinanciranjem bank na tujih finančnih trgih vse bolj zmanjšuje možnosti učinkovitega upravljanja likvidnosti. Zaradi naštetega postaja razvoj sistemskih tveganj v bančnem sektorju vse težje predvidljiv.

Kreditno tveganje ostaja najpomembnejše tveganje za slovenske banke.

Kreditno tveganje ocenjujemo kot najpomembnejše tveganje, s katerimi se ukvarjajo slovenske banke. Delež posojil z zamudami nad 90 dni v razvrščenih terjatvah se je februarja 2013 povzpel na 14,5%. Vendar se je dinamika poviševanja nedonosnih posojil v preteklem letu močno znižala, zlasti pri skupini bank v večinski domači lasti. Na nadaljnji razvoj kreditnega tveganja v bančnem sektorju bodo neugodno vplivali: nadaljevanje gospodarske krize; problem prezadolženosti podjetij, ki jim nizek poslovni rezultat omejuje hitrejše povečevanje kapitala; plačilna nesposobnost povečuje tveganje širjenja okužbe na zdrava podjetja; problem kakovosti in likvidnosti zavarovanj v trenutnih gospodarskih razmerah zmanjšuje kreditno sposobnost podjetij. Poleg tega razmeroma velik delež slabih posojil negativno vpliva na odločanje tujih vlagateljev, institucionalnih depozitarjev in bonitetnih agencij.

Dohodkovno tveganje se povečuje.

Poslabševanje kakovosti kreditnega portfelja bank vpliva na povečanje dohodkovnega tveganja. Na to vplivajo visoki stroški oslabitev in zmanjševanje neto obrestnih prihodkov, krčenje obsega poslovanja in visoke pasivne obrestne mere, ki jih banke vedno težje prevalijo na kreditojemalce v obliki višjih posojilnih obrestnih mer. Slednje se odraža v vse nižji neto obrestni marži, ki je med najnižjimi v bančnih sistemih držav članic EU iz centralne in vzhodne Evrope.

Zaradi slabitev in odpisov slabih terjatev naraščajo potrebe po dokapitalizacijah oz. zvišanju kapitalske ustreznosti v nekaterih bankah. Tveganje solventnosti v velikih bankah v večinski neposredni ali posredni državni lasti še dodatno povečuje odlašanje države s potrebno dokapitalizacijo in prestrukturiranjem teh bank. Pri tem je pomembno izpostaviti, da izpolnjevanje kapitalskih zahtev s krčenjem obsega poslovanja negativno vpliva na kakovost kreditnega portfelja bank in zavira gospodarsko rast.

Padanje bonitetnih ocen in nezaupanje med tržnimi udeleženci dodatno povečujeta tveganje refinanciranja.

Kot pomembno sistemsko tveganje ocenjujemo tveganje refinanciranja. V prihodnje pričakujemo večanje tega tveganja pri vseh skupinah bank, zaradi nujnosti izvedbe prestrukturiranja virov financiranja. Tako banke v večinski domači kot večinski tuji lasti bodo morale svoje financiranje v večji meri temeljiti na primarno zbranih virih

varčevalcev. Padanje bonitetnih ocen države in bank ter nezaupanje na medbančnem trgu otežujejo dostop bank do grosističnih virov financiranja. Poleg tega bo na pripravljenost finančnih vlagateljev za nakup slovenskih vrednostnih papirjev močno vplivala hitrost ukrepanja politike pri sprejemanju potrebnih reform za oživitev gospodarske rasti in začetek operativnega delovanja slabe banke. Dolgotrajnost finančne in gospodarske krize vpliva na kopičenje slabih terjatev v bilancah bank in omejen dostop do grosističnih virov financiranja. Obe navedeni tveganji postopoma vplivata na vedno težje učinkovito upravljanje bank z likvidnostjo.

Naraščanje makroekonomskega tveganja bo negativno vplivalo na kakovost kreditnega portfelja bank v prihodnje.

Kot pomembno tveganje, s katerim se soočajo slovenske banke, ocenjujemo makroekonomsko tveganje. V prihodnje pričakujemo večanje tveganja in neugoden vpliv na poslabšanje kreditnega portfelja bank. Razlogi so naslednji. V letu 2013 se bo po makroekonomskih napovedih nadaljevala gospodarska recesija, ki negativno vpliva na povpraševanje po kreditih bank, na razpoložljiv dohodek gospodinjstev, povečuje plačilno nesposobnost in število stečajnih (insolventnih) postopkov. Kot omejevalni dejavnik rasti podjetij delujeta tudi pomanjkanje lastniškega vira financiranja in prezadolženost podjetij.

5.6 Kreditno tveganje

Poslabševanje kakovosti kreditnega portfelja bank se je na prehodu v leto 2013 umirilo pri 14,5-odstotnem deležu zamud nad 90 dni v razvrščenih terjatvah bank. Predvsem se je stabiliziral pri bankah v večinski domači lasti in je pri velikih bankah marca znašal 18,3%, pri majhnih bankah pa 14,9%. Pri bankah v večinski tuji lasti ta delež še vedno nekoliko narašča, vendar je s 7,2% občutno manjši od povprečja.

Banke so tudi lani prestrukturirale naložbe v manj tvegane, vendar se je naraščanje naložb v sektor prebivalstva zaradi gospodarske krize upočasnilo. Prebivalstvo s 3,8-odstotnim deležem zamud nad 90 dni in 3,43-odstotno pokritostjo z oslabitvami ostaja med najmanj tveganimi segmenti bančnih naložb.

Med bolj tveganimi naložbami naraščajo izpostavljenosti podjetjem v stečaju, ki vedno bolj bremenijo kreditni portfelj bank. To še zlasti velja ob dejstvu, da se preusmerjanje naložb v druge sektorje izvaja v breme manjšega kreditiranja dobrih podjetij. Vendar je tudi pri številu začetih stečajnih postopkov opazen manjši prirast stečajnih postopkov kot v letu 2011.

S pospešenim oblikovanjem oslabitev banke postopoma priznavajo izgube iz nasedlih naložb. Pokritost nedonosnih terjatev v zamudi nad 90 dni z oslabitvami se povečuje, marca je znašalo 42,7%. Te terjatve so v velikem deležu, 92,2%, pokrite z zavarovanji, vendar manj kot pred enim letom. Kljub visoki skupni pokritosti nedonosnih terjatev z zavarovanji in oslabitvami ostaja velika verjetnost nadaljnjih izgub iz kreditnega tveganja zaradi možnega razvrednotenja vrednosti nepremičnin, danih v zastavo.

V strukturi kreditnega portfelja bank glede na prejeta zavarovanja so imele marca 2013 največji delež terjatev brez zastave premoženja velike domače banke. Delno je to posledica strukture njihovega kreditnega portfelja, v katerem imajo nadpovprečni delež terjatev do manj tveganih sektorjev, kot so banke in hranilnice, centralna banka in država. Ta skupina bank ima največji delež terjatev brez zastave premoženja tudi v segmentu razvrščenih terjatev v zamudi nad 90 dni. To kaže, da so velike domače banke tudi na področju tveganih komitentov slabše pokrite z zavarovanji kot drugi skupini bank.

Kljub povečanju stopnje odpisa slabih posojil v preteklem letu na 6,1%, je le ta nizka ob relativno velikem deležu slabih posojil v kreditnem portfelju bank. Odlašanje z reševanjem nedonosnih terjatev se kaže tudi v skromnem unovčevanju zavarovanj iz slabih terjatev.

5.6.1 Kreditni standardi

Razmerje med višino posojila in prejemki posojilojemalca (LTI)

Lani se je v povprečju bančnega sistema nekoliko znižalo najvišje razmerje med višino mesečnega obroka odplačila posojila in mesečnimi prejemki posojilojemalca, s 54,8% na 54,4%. V tem se kaže zadržanost bank do prevzemanja dodatnega kreditnega tveganja pri novosklenjenih poslih. Na znižanje povprečja je vplivalo nižje razmerje pri dveh bankah, medtem ko ga večina bank ni spreminjala. To razmerje se med posameznimi bankami giblje v razponu od polovice do dveh tretjin mesečnih prejemkov posojilojemalca. Sicer je delež obremenitve mesečnih prihodkov pri bankah odvisen od več dejavnikov: vrsta posojila, vrsta zavarovanja, odplačilna doba, absolutna višina prejemkov prosilca, pri

čemer se kot dodatna omejitev navaja tudi višina zakonsko določene minimalne plače, ki mora ostati kreditojemalcu po vseh odtegljajih od kreditov.

Najvišje dovoljeno razmerje med višino obroka posojila in mesečnimi prejemki jse je lani malenkost znižalo.

Povprečno dejansko razmerje med višino obroka in mesečnimi prejemki je bilo precej nižje. Pri stanovanjskih posojilih je znašalo 33%, podobno kot v letu pred tem. Pri potrošniških posojilih se je znižalo za 2,8 odstotne točke, na 23%, hkrati z opaznim zmanjševanjem obsega potrošniških kreditov prebivalstvu. Ob sicer zaostrenih kreditnih standardih bank glede tega razmerja je manjši delež obrokov v mesečnih prejemkih predvsem posledica večje previdnosti prebivalstva pri najemanju posojil.

Manjši deleži obrokov novih posojil v mesečnih prejemkih izražajo večjo previdnost prebivalcev pri zadolževanju.

Večjo previdnost prebivalstva pri dodatnem zadolževanju potrjuje tudi zmanjševanje deleža novoodobrenih stanovanjskih posojil, pri katerih so obroki posojil višji od tretjine mesečnih prejemkov, za 6,7 odstotne točke, na 43,6%. Delež je manjši pri potrošniških posojilih, 25,3%, tako zaradi v povprečju nižjih zneskov kot nižjih obrokov potrošniških posojil. Pri posojilih z večjo obremenjenostjo plač z obroki, nad 50%, se je delež novoodobrenih posojil povečal, vendar je njihov delež v vseh novih posojil bistveno manjši.

Tabela 5.10: Razmerje med višino posojila in prejemki posojilojemalca v odstotkih

	Povprečni bančni maks. LTI glede na poslovno politiko banke	Povprečni LTI za novoodobrena		Dejanski delež novoodobrenih stanovanjskih posojil z		Dejanski delež novoodobrenih potrošniških posojil z	
		stanovanjska posojila	potrošniška posojila	LTI >= 33%	LTI >= 50%	LTI >= 33%	LTI >= 50%
2011	54,8	32,6	25,9	50,3	11,9	29,4	7,4
2012	54,4	33,0	23,1	43,6	16,2	25,3	7,8

Opomba: LTI je razmerje med obrokom posojila in prejemki posojilojemalca v odstotkih.
Vir: Anketa bank

Razmerje med višino posojila in vrednostjo zavarovanja (LTV)

Razmerje med višino posojila gospodinjstvom in vrednostjo zastavljenih nepremičnin se je povišalo.

Lani so banke pri stanovanjskih posojilih v povprečju nekoliko povišale razmerje med višino posojila in vrednostjo zavarovanj, prejetih v zastavo, s 57,7% na 70,1%. Ob upoštevanju samo tistih posojil, za katera je banka zahtevala zavarovanja, je ta delež manjši, 54%, vendar prev tako večji kot v letu prej. Razmerje med višino posojil in vrednostjo prejetih zavarovanj je naraslo tudi pri potrošniških posojilih in pri posojilih podjetjem.

Tabela 5.11: Povprečno razmerje med višino novoodobrenega posojila in vrednostjo vseh zavarovanj, danih v zastavo, v odstotkih

	Vsa posojila		Samo zavarovana posojila	
	2011	2012	2011	2012
Posojila podjetjem	48,4	52,4	78,1	89,1
Potrošniška posojila	66,9	68,9	132,7	128,3
Stanovanjska posojila	47,2	54,0	57,7	70,1

Opomba: LTV je razmerje med višino posojila in vrednostjo zavarovanja, danega v zastavo, v odstotkih.
Vir: Banka Slovenije

Ob tem se je lani povečal tudi delež posojil, sklenjenih brez zavarovanj. Najmanjši delež nezavarovanih posojil je pri stanovanjskih posojilih, 23%. Pri potrošniških posojilih in posojilih podjetjem je večji delež nezavarovanih posojil delno posledica njihove nižje povprečne ročnosti, tako zaradi manj zahtevanih zavarovanj pri krajših ročnostih, kot tudi večkratnega zajemanja teh posojil ob njihovem obnavljanju. Pri vseh posojilih, razen potrošniških, se je opazno povečal delež zavarovanj z nepremičninami v vseh prejetih zavarovanjih. Potrošniška posojila se večinoma zavarujejo pri zavarovalnicah in z vlogami pri bankah, skupaj v višini treh četrtin vrednosti zavarovanj novoodobrenih posojil.

Tabela 5.12: Delež nepremičnin v vseh zavarovanjih in delež nezavarovanih posojil v novoodobrenih posojilih v odstotkih

	Delež nepremičnin v zavarovanjih novoodobrenih posojil		Delež nezavarovanih posojil v vseh novoodobrenih posojilih	
	2011	2012	2011	2012
Posojila podjetjem	59,8	64,3	38,1	41,3
Potrošniška posojila	18,3	18,6	49,6	46,3
Stanovanjska posojila	78,3	84,7	18,3	23,0

Opomba: LTV je razmerje med višino posojila in vrednostjo zavarovanja, danega v zastavo v odstotkih.
Vir: Banka Slovenije

5.6.2 Zamude komitentov pri odplačilu posojil

Delež nedonosnih terjatev v razvrščenih terjatvah bank se je na prehodu v 2013 umirila okrog 14,5%.

Kakovost kreditnega portfelja bank se je lani poslabševala počasneje kot v letu 2011. Delež terjatev z zamudami nad 90 dni je decembra dosegel 14,4%. Povečanje deleža nedonosnih terjatev je lani znašalo 3,2 odstotne točke. To je manj kot v letu 2011, ko je znašal 3,8 odstotne točke in bil najvišji od izbruha gospodarske krize. Nedonosne terjatve so se na prehodu v letošnje leto stabilizirale okrog 14,5% celotnih razvrščenih terjatev bank, obseg nedonosnih terjatev pa se je od najvišje dosežene ravni 7,1 mrd EUR v novembru 2012 zmanjšal na slabih 7 mrd EUR marca 2013.

Umirjanje deleža nedonosnih terjatev je posledica postopnega umirjanja širitve gospodarske krize na nova in nova podjetja, saj so tista najbolj občutljiva za spremenjene pogoje poslovanja zašla v težave kmalu po izbruhu krize. Dolgotrajnost krize je prispevala k poslabševanju položaja tistih komitentov, ki so bili odločilno poslovno povezani z večjimi propadajočimi podjetji in niso bili dovolj poslovno prilagodljivi. Napovedano izmenjevanje negativne in šibke rasti lahko prispeva k ponovni rasti kreditnega tveganja, predvsem v storitvenih dejavnostih, ki so ključno povezane z upadajočim domačim povpraševanjem.

Tabela 5.13: Struktura razvrščenih terjatev bank po skupinah komitentov glede na zamude pri poravnavanju obveznosti do bank v mio EUR in odstotkih

	Razvrščene terjatve			Delež terjatev z zamudami v posamezni skupini komitentov					
				Skupne zamude			V tem: zamude nad 90 dni		
	dec.11	dec.12	mar.13	dec.11	dec.12	mar.13	dec.11	dec.12	mar.13
Skupaj (v mio EUR)	49.466	47.876	47.563	9.462	9.180	9.665	5.547	6.904	6.962
						v %			
Podjetja	49,1	47,5	46,5	28,8	31,6	34,6	18,5	24,0	24,3
DFO	4,4	4,2	4,1	25,3	31,4	28,6	18,9	24,5	24,4
Gospodinjstva[1]	20,7	20,8	20,7	10,2	9,9	-	4,5	4,9	-
obrtniki	2,1	2,0	1,9	21,7	23,8	25,9	14,1	14,9	16,7
prebivalstvo[1]	18,6	18,9	18,8	8,9	8,5	-	3,5	3,8	-
Tujci	11,4	10,8	11,2	15,5	20,0	21,0	8,7	15,8	17,3
Država	5,7	7,5	7,6	28,6	2,3	2,4	0,8	0,5	0,8
Banke in hranilnice	7,5	7,1	7,1	0,2	0,7	0,2	0,1	0,0	0,0
Centralna banka	0,8	1,7	2,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Drugo	0,4	0,3	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Skupaj	100,0	100,0	100,0	19,1	19,2	20,3	11,2	14,4	14,6

Opomba: [1] Podatki za prebivalstvo za leti 2011 in 2012 so ocenjeni na podlagi podatkov iz ankete bank in virov BS. Ocena je upoštevana tudi v agregatu gospodinjstev.
Vir: Banka Slovenije, Anketa bank

Nedonosne terjatve bank do nefinančnih podjetij so ob koncu leta 2012 dosegle 24,0% RT, po obsegu pa se znižujejo.

Podobno dinamiko kot celotni portfelj so izkazale lani in na prehodu v letošnje leto tudi nedonosne terjatve bank v nefinančnih podjetjih. Delež terjatev z zamudami nad 90 dni do podjetij se je v zadnjih mesecih stabiliziral pri 24,2%. V nefinančnih podjetjih je zgoščena večina vseh nedonosnih terjatev bank, njihov deležev se je pretekli dve leti gibal okrog 80% in se v zadnjih dveh mesecih zmanjšal na 78%. Obseg nedonosnih terjatev v nefinančnih podjetij je dosegel najvišjo raven septembra lani, 5,7 mrd EUR, do marca se je zmanjšal na 5,4 mrd EUR. K zmanjšanju so največ prispevali povečani odpisi teh terjatev ob koncu lanskega leta.

Slika 5.23: Delež zamud nad 90 dni v celotnih razvrščenih terjatvah bank po skupinah bank (levo) in skupinah komitentov (desno) v odstotkih

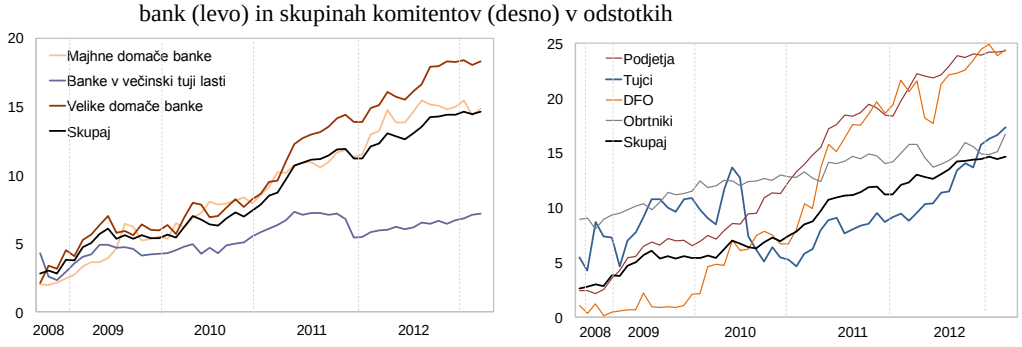

Vir: Banka Slovenije

Največji delež nedonosnih terjatev v zamudi nad 90 dni je še naprej v sektorju nedenarnih finančnih institucij, kjer je ob koncu lanskega leta dosegel 24,5% in ga opredeljujejo predvsem podjetja v težavah iz dejavnosti finančnih holdingov. Naraščanje je izrazito pri bankah v večinski domači lasti, medtem ko so se banke v večinski tuji lasti

nekakovostnega portfelja do teh podjetij večinoma znebile kmalu po začetku težav s poravnavanjem obveznosti do bank. Porast v marcu je odraz porasta nedonosnih terjatev do le enega podjetja.

Lani se je poslabšala kakovost terjatev do tujcev, na 15,8% razvrščenih terjatev do njih.

Opazno se je lani poslabšal tudi portfelj do sektorja tujcev, s 15,8-odstotnim deležem nedonosnih terjatev ob koncu leta in nadaljnjo rastjo do 17,3% v marcu. Čeprav so med temi terjatvami tudi naložbe v lastniško povezane banke v tujini (tako podrejene kot nadrejene), je poslabšanje pokazatelj upadanja kakovosti naložb le do nefinančnih organizacij v tujini. Poslabšanje terjatev do tega dela komitentov obstaja pri vseh skupinah bank, vendar je pri bankah v večinski tuji lasti manj opazno zaradi prevladujočega deleža nadrejenih bank.

Slika 5.24: Delež zamud nad 90 dni v celotnih razvrščenih terjatvah bank po skupinah bank za posamezne skupine komitentov v odstotkih

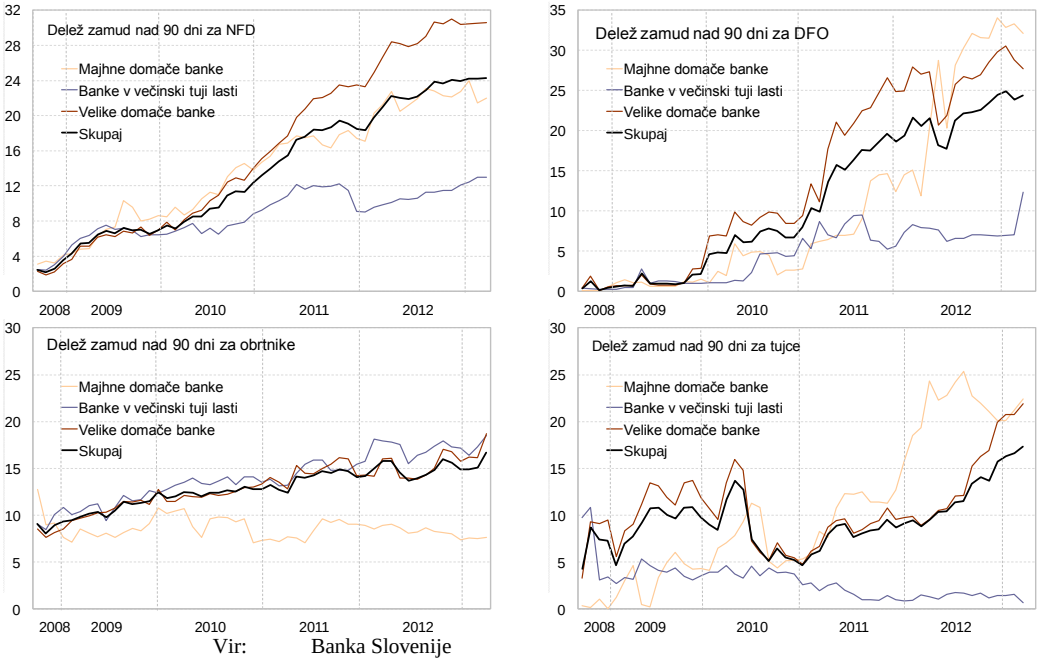

Vir: Banka Slovenije

Na ravni sistema se kakovost terjatev do obrtnikov ohranja na enaki ravni, pri majhnih bankah se izboljšuje.

Kakovost portfelja bank do obrtnikov (samostojnih podjetnikov) je bila tudi lani relativno stabilna relativno stabilna. Delež nedonosnih terjatev do obrtnikov povečal je do konca leta narastel za manj kot odstotno točko, na 14,9%. V letošnjem prvem četrtletju je prišlo do dodatnega porasta, na 16,7%. Razlike med skupinami bank so precejšnje in v prid majhnim domačim bankam. Pri njih dosega delež slabega portfelja do obrtnikov le polovico povprečja bančnega sistema, ob tem te banke svojo sicer najvišjo izpostavljenost obrtnikom še povečujejo. Glede na strukturo komitentov, ki pri majhnih domačih bankah temelji na majhnih in srednjih podjetjih ter na obrtnikih, je manjše tveganje pokazatelj njihovega boljšega poznavanja te skupine komitentov.

Slika 5.25: Struktura razvrščenih terjatev po sektorjih, skupaj (levo) in po skupinah bank konec let (desno) v odstotkih

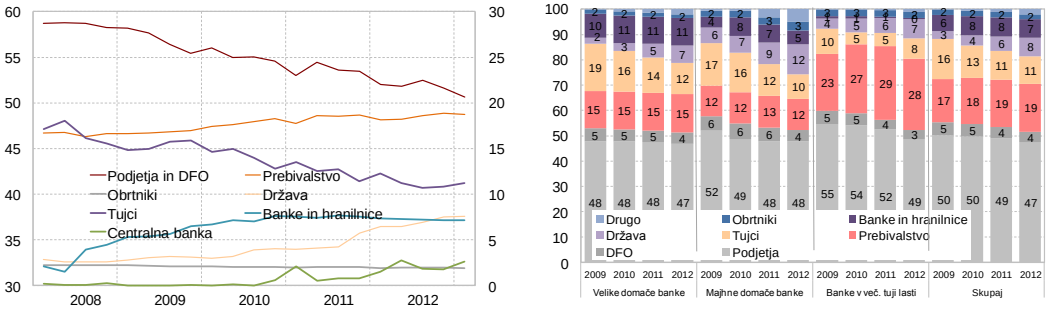

Vir: Banka Slovenije

Banke so nadaljevale prerazporejanje portfelja proti manj tveganim naložbam.

Banke so lani nadaljevale prestrukturiranje svojih portfeljev, z zniževanjem izpostavljenosti najbolj tveganim skupinam komitentov. Delež nefinančnih podjetij se je na ravni sistema zmanjšal za 1,5 odstotne točke, izrazito pri bankah v večinski tuji lasti, za 3,6 odstotne točke. Domače banke se pospešeno umikajo iz financiranja tujine in povečujejo naložbe v sektor država, bodisi z naložbami v državne papirje, bodisi z

odobravanjem posojil državnemu sektorju. Banke v večinski tuji lasti, nasprotno, povečujejo naložbe v tujino, vendar predvsem v nadrejene banke, tudi s kratkoročnimi naložbami prostih sredstev.

Zniževanje izpostavljenosti podjetjem poteka predvsem z umikanjem bank iz financiranja dobrih podjetij, ki se jim po poplačilu dolgov ne odobravajo nova posojila in se posledično znižuje izpostavljenost bank bolj zdravemu delu tega sektorja. S slabo kapitaliziranostjo slovenskih podjetjih je rast na podlagi notranjih virov omejena. Ob nezadostni finančni podpori bank se omejujejo tudi investicije podjetij z vsemi ugodnimi učinki na gospodarsko rast in posledično na povečano sposobnost servisiranja dolgov pri bankah. Lani je pešala tudi rast bančnih posojil prebivalstvu. Preusmerjanje kreditiranja k temu najmanj tveganemu delu zasebnega sektorja je v trenutnih gospodarskih pogojih že doseglo svoje meje zaradi manjšanja razpoložljivega dohodka gospodinjstev in splošnih neugodnih pričakovanj.

Tabela 5.14: Struktura in zneski razvrščenih terjatev bank do nefinančnih podjetij ter delež zamud nad 90 dni pri poravnavanju obveznosti do bank po skupinah bank in po dejavnostih ob koncu leta 2012 v odstotkih

	Struktura razvrščenosti, NFD = 100				Delež zamud nad 90 dni v dejavnosti			
	Bančni sektor	Velike domače banke	Majhne domače banke	Banke v večinski tuji lasti	Bančni sektor	Velike domače banke	Majhne domače banke	Banke v večinski tuji lasti
Kmetijstvo, rudarstvo	1,3	1,2	1,9	1,4	15,5	17,3	7,1	16,1
Predelovalne dejavnosti	25,8	27,6	23,1	23,1	17,4	20,7	15,9	10,2
Elektrika, plin in voda	5,8	4,8	3,6	8,2	2,8	3,8	2,1	1,9
Gradbeništvo	14,6	16,4	16,6	10,5	60,8	70,0	54,0	36,9
Trgovina	17,3	15,1	19,8	20,8	14,4	19,8	10,9	8,0
Promet in skladiščenje	8,6	9,3	2,1	9,4	11,7	13,7	32,4	6,7
Gostinstvo	2,9	3,1	2,3	2,8	21,3	25,3	23,8	12,5
Informacijske, komunikacijske dejavnosti	2,8	2,8	1,7	3,3	24,5	38,0	21,0	3,4
Finančno posredništvo	5,6	6,6	7,8	3,2	43,4	54,6	23,5	14,4
Poslovanje z nepremičninami	4,7	3,9	6,5	5,6	19,9	26,1	14,5	13,5
Strokovne in druge poslovne dejavnosti	8,6	7,3	13,1	9,6	21,0	24,3	25,1	14,6
Javne storitve	1,9	2,0	1,4	2,1	12,5	16,4	8,5	6,0
Skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0	24,0	30,4	22,8	12,1
Skupaj v mio EUR	22.723	13.496	2.146	7.081	5.444	4.098	489	857

Vir: Banka Slovenije

Nedonosne terjatve v zamudi nad 90 dni do nefinančnih podjetij so se lani povečale v vseh dejavnostih. Tri četrtine od skupaj 5,4 mrd EUR nedonosnih terjatev, ki jih imajo banke do nefinančnih podjetij, je v velikih domačih bankah. Na ravni celotnega bančnega sistema izstopajo nedonosne terjatve do gradbeništva, ki so se do letošnjega marca povečale na 62,7%, in do finančnega posredništva, kjer dosegajo 38,5-odstotni delež.

Nedonosne terjatve v gradbeništvu so marca 2013 dosegle 62,7%.

Kakovost terjatev do prebivalstva se je lani nekoliko poslabšala. Delež nedonosnih terjatev v zamudi nad 90 dni do prebivalstva je ob koncu lanskega leta znašal 3,8%[23], za 0,3 odstotne točke več kot predlani. S tem deležem ostaja prebivalstvo med najmanj tveganimi skupinami komitentov bank. Varčevalni ukrepi lani niso bistveno poslabšali odplačevanja posojil, najetih pri bankah. Verjetno je k temu prispevalo dejstvo[24], da so bila stanovanjska posojila manj intenzivno najemana v skupini gospodinjstev z nižjimi dohodki, ki so jih ukrepi varčevanj najbolj in predvsem prizadeli.

Nedonosne terjatve do prebivalstva so se lani nekoliko povečale, na 3,8% razvrščenih terjatev.

[23] Podatek iz ankete bank in iz rednega poročanja Banki Slovenije.
[24] Ugotovitve iz Ankete o življenjskih pogojih, podrobneje opisane v poglavju Sektor gospodinjstev.

Okvir 5.2: Porazdelitev razvrščenih terjatev do nefinančnih družb

Porazdelitev vseh razvrščenih terjatev do nefinančnih družb

Skupno število poslovnih razmerij komitent-banka se je med letoma 2010 in 2012 povečalo za 939. Pri tem prevladujejo predvsem razvrščene terjatve do 1 mio EUR, katerih število se je povečalo za 1.085. Skupne razvrščene terjatve so se v istem obdobju zmanjšale za 2 mrd EUR, kar kaže, da banke v zadnjih letih sklepajo posle nižjih vrednosti kot v preteklosti oz. da krčijo portfelj predvsem na račun višjih zneskov izpostavljenosti. V strukturi se povečuje delež razvrščenih terjatev do 5 mio EUR. To gre predvsem na račun zmanjšanja terjatev nad 5 mio EUR, ki so se od leta 2010 do leta 2012 zmanjšale za 1.863 mio EUR.

Tabela 5.15: Porazdelitev števila vseh razvrščenih terjatev do NFD na ravni poslovnih razmerij komitent-banka

Število poslovnih razmerij komitent-banka				V odstotkih			
	dec.10	dec.11	dec.12		dec.10	dec.11	dec.12
do 1 mio	30.041	31.297	31.126	do 1 mio	89,1%	89,5%	89,8%
1 - 5 mio	2.627	2.636	2.585	1 - 5 mio	7,8%	7,5%	7,5%
5 - 20 mio	868	855	786	5 - 20 mio	2,6%	2,4%	2,3%
nad 20 mio	179	171	157	nad 20 mio	0,5%	0,5%	0,5%
Skupaj	33.715	34.959	34.654	Skupaj	100%	100%	100%

Vir: Banka Slovenije

Tabela 5.16: Porazdelitev zneska vseh razvrščenih terjatev do NFD na ravni poslovnih razmerij komitent-banka

Razvrščene terjatve v mio EUR				V odstotkih			
	dec.10	dec.11	dec.12		dec.10	dec.11	dec.12
do 1 mio	3.537	3.506	3.440	do 1 mio	14,3%	14,5%	15,1%
1 - 5 mio	5.846	5.868	5.793	1 - 5 mio	23,6%	24,2%	25,5%
5 - 20 mio	7.897	7.827	7.172	5 - 20 mio	31,9%	32,3%	31,6%
nad 20 mio	7.457	7.038	6.319	nad 20 mio	30,1%	29,0%	27,8%
Skupaj	24.737	24.239	22.724	Skupaj	100%	100%	100%

Vir: Banka Slovenije

Porazdelitev razvrščenih terjatev do NFD v zamudi nad 90 dni

Med letoma 2010 in 2012 se je število poslovnih razmerij komitent-banka v zamudi nad 90 dni povečalo za 1.330 oz. 32%. V istem obdobju so se razvrščene terjatve nefinančnih družb v zamudi nad 90 dni povečale za 2,4 mrd EUR oz. 78%. V strukturi se zmanjšuje delež razvrščenih terjatev v zamudi nad 90 dni do 1 mio EUR, povečal pa se je predvsem delež od 5 do 20 mio EUR.

Tabela 5.17: Porazdelitev števila poslovnih razmerij komitent-banka za nefinančne družbe v zamudi nad 90 dni

NFD v zamudi nad 90 dni				V odstotkih			
	dec.10	dec.11	dec.12		dec.10	dec.11	dec.12
do 1 mio	3.713	4.418	4.718	do 1 mio	89,5%	87,5%	86,1%
1 - 5 mio	318	447	529	1 - 5 mio	7,7%	8,9%	9,7%
5 - 20 mio	97	156	192	5 - 20 mio	2,3%	3,1%	3,5%
nad 20 mio	22	29	41	nad 20 mio	0,5%	0,6%	0,7%
Skupaj	4.150	5.050	5.480	Skupaj	100%	100%	100%

Vir: Banka Slovenije

Tabela 5.18: Porazdelitev zneska poslovnih razmerij komitent-banka za nefinančne družbe v zamudi nad 90 dni

NFD v zamudi nad 90 dni, v mio EUR				V odstotkih			
	dec.10	dec.11	dec.12		dec.10	dec.11	dec.12
do 1 mio	466	569	621	do 1 mio	15,3%	12,7%	11,4%
1 - 5 mio	673	963	1.203	1 - 5 mio	22,0%	21,5%	22,1%
5 - 20 mio	893	1.462	1.767	5 - 20 mio	29,2%	32,6%	32,5%
nad 20 mio	1023	1.487	1.853	nad 20 mio	33,5%	33,2%	34,0%
Skupaj	3.055	4.481	5.444	Skupaj	100%	100%	100%

Vir: Banka Slovenije

V prilogi so prikazane tabele porazdelitve števila in zneska poslovnih razmerij komitent-banka v zamudi nad 90 dni po panogah. Povečanje vrednosti razvrščenih terjatev nad 90 dni, izraženo v odstotkih, med letoma 2010 in 2012, se po posameznih panogah precej razlikuje. Z 236-odstotnim povečanjem je največje pri panogi gostinstvo, sledijo

gradbeništvo z 205%, finančne dejavnosti s 110%, poslovanje z nepremičninami s 75%, predelovalne dejavnosti z 69%, informacijske in komunikacijske dejavnosti s 3% ter trgovina, pri kateri so se razvrščene terjatve v zamudi nad 90 dni zmanjšale za 59 mio EUR oz. 9%.

Med posli razvrščenih terjatev do predelovalnih dejavnosti, gradbeništva, finančnih dejavnosti ter informacijskih in komunikacijskih dejavnosti v zamudi nad 90 dni so ob koncu leta prevladovali posli velikih vrednosti (nad 5 mio EUR), ki so skupaj obsegali 2.778 mio EUR oz. 51% vseh razvrščenih terjatev do nefinančnih družb v zamudi nad 90 dni.

Terjatve do podjetij v stečaju

Terjatve do podjetij v stečaju pomenijo 11,7% razvrščenih terjatev bank v nefinančnih podjetjih.

Med nedonosnimi terjatvami bank izstopajo z velikim in naraščajočim deležem nedonosne terjatve do podjetij v stečajnih postopkih. Teh terjatev je bilo marca za 2,6 mrd EUR oziroma 48% vseh nedonosnih terjatev do nefinančnih podjetij, v primerjavi z 38% v decembru 2011. V vseh razvrščenih terjatvah do nefinančnih podjetij pomenijo podjetja v stečaju 11,7%.

Skoraj polovica terjatev do podjetij v stečaju se nanaša na postopke, začete v letih 2010 in 2011, ter nadaljnjih 42% na leto 2012. Dolgotrajni stečajni postopki pomenijo, da bodo te terjatve ostajale v bančnih portfeljih še več let in vplivale na kakovost portfelja. Ob nadaljnjem krčenju kreditne aktivnosti bank se bo njihov delež še večal, če se te terjatve ne bodo hitreje razreševale z odpisi ali s prenosom na eno od oblik slabe banke.

Skoraj dve tretjini nedonosnih terjatev v gradbeništvu in finančnem posredništvu je do podjetij v stečaju.

Lani so se močno povečale terjatve do gradbenih podjetij v stečaju, z 900 mio EUR ob koncu 2011 na 1,3 mrd EUR v marcu 2013, in dosegle 39,5-odstotni delež v vseh terjatvah do te dejavnosti ter 63% v terjatvah z zamudo nad 90 dni. Terjatve do nefinančnih holdingov v stečaju so z relativno nizkih 13 mio EUR v letu 2011 narasle na 291 mio EUR oziroma četrtino terjatev do te panoge ter 66% terjatev z zamudami nad 90 dni. Pri predelovalnih dejavnostih je trend ugodnejši, saj se je naraščanje vrednosti in tudi deleža terjatev do podjetij v stečaju lani umirilo in do marca doseglo 6,6% v nedonosnih terjatvah do teh dejavnosti.

Tabela 5.19: Razvrščene terjatve bank (RT) do nefinančnih podjetij v stečaju v mio EUR ter delež teh v celotnih terjatvah bank do nefinančnih podjetij po dejavnostih in v odstotkih

	RT do podjetij v stečaju v mio EUR				Delež v celotnih RT dejavnosti v %			
	dec.08	dec.11	dec.12	mar.13	dec.08	dec.11	dec.12	mar.13
Kmetijstvo, rudarstvo	2	15	12	12	0,8	4,5	3,9	4,0
Predelovalne dejavnosti	38	360	368	379	0,6	5,9	6,3	6,6
Elektrika, plin in voda	2	0	3	3	0,2	0,0	0,2	0,2
Gradbeništvo	10	900	1.256	1.286	0,3	25,5	38,0	39,5
Trgovina	20	83	153	173	0,4	1,9	3,9	4,5
Promet in skladiščenje	2	27	136	137	0,1	1,1	7,0	7,0
Gostinstvo	1	4	12	34	0,1	0,6	1,8	5,1
Informacijske, komunikacijske dejavnosti	3	24	16	15	0,4	4,1	2,5	2,4
Finančno posredništvo 2	0	13	294	291	0,0	0,9	22,9	25,6
Poslovanje z nepremičninami	2	40	41	38	0,1	3,7	3,9	3,7
Strokovne in druge poslovne dejavnosti	9	225	203	208	0,4	11,2	10,4	11,0
Javne storitve	0	0	3	3	0,0	0,1	0,7	0,7
Skupaj	89	1.691	2.497	2.578	0,4	7,0	11,0	11,7
Število začetih postopkov v letu: - NFD	64	587	516	168				
- skupaj	86	681	589	190				

Vir: Banka Slovenije

Lani so banke povečale odpisovanje nedonosnih terjatev, ki je doseglo 6,1%.

Kljub visokemu naraščanju terjatev do podjetij v stečajnih postopkih se banke le v manjši meri odločajo za njihovo odpisovanje. Lani proti koncu leta so bili odpisi terjatev nekoliko pospešeni, kar je povečalo celoletni obseg odpisov na 400 mio EUR, v primerjavi s 109 mio EUR predlani. Skladno s prevladujočim deležem nedonosnih terjatev pri velikih domačih bankah je tudi znesek odpisov pri njih najvišji, 300 mio EUR. V razmerju do vseh terjatev v zamudah nad 90 dni so največji del nedonosnih terjatev lani odpisale majhne domače banke, 11,5%. Ta delež je pri velikih domačih bankah znašal 6% in najmanj pri bankah v večinski tuji lasti, to je 3%.

Slika 5.26: Odpisi finančnih sredstev pri bankah v mio EUR (levo) ter deleži odpisov v terjatvah z zamudami nad 90 dni in v celotnih razvrščenih terjatvah v odstotkih (desno)

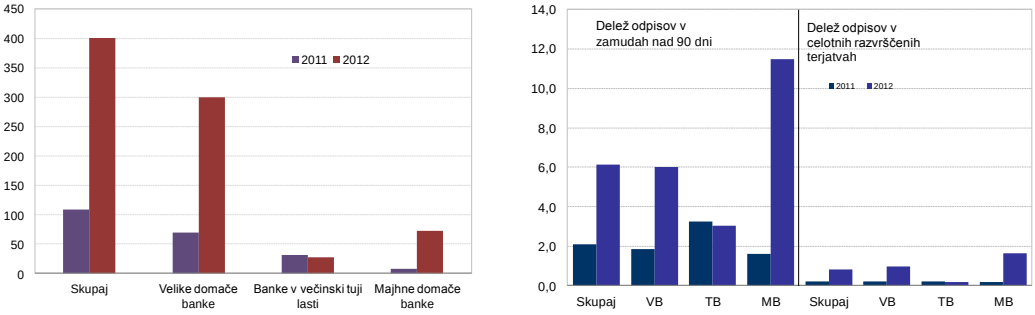

Vir: Banka Slovenije

Odpisane terjatve so bile že pred odpisom skoraj v celoti oslabljene, kar pomeni da so opravljeni odpisi relativno malo vplivali na poslovni rezultat bank oziroma so že pri prej opravljenih slabitvah negativno vplivali na poslovni rezultat in kapital. Lanski odpisi so bili večinoma spodbujeni z možnostjo hitrejšega odpisovanja tistih terjatev, pri katerih banke v postopkih izterjave ocenijo, da ne bodo poplačane[25].

Pri preostalih terjatvah v stečaju, ki ostajajo v bančnih portfeljih, je pokritost z oslabitvami bistveno nižja, v povprečju 51-odstotna. V veliko primerih banke še niso začele postopkov unovčevanja zavarovanj, iz katerih pričakujejo določen odstotek poplačila. Terjatve do podjetij v stečaju, pri katerih je bil postopek sprožen v zadnjih treh letih, so oslabljene v podobnem odstotku, med 45% in 50%, oziroma se v tem obdobju z daljšanjem trajanja postopkov stopnja njihove pokritosti z oslabitvami ni povišala. To potrjuje, da je dolgotrajnost postopkov in odlašanje z zapiranjem teh terjatev sprejeta praksa. Nekoliko večja pokritost je pri bolj oddaljenih stečajnih postopkih.

Nizka pokritost terjatev do podjetij v stečajih z oslabitvami.

Gradbena podjetja v stečaju izstopajo po izjemno nizki pokritosti z oslabitvami, okrog 35-odstotni pri stečajih, začetih v letih od 2010 do 2012 ter le 40-odstotna pri postopkih iz leta 2008. Redke so dejavnosti, pri katerih je pokritost z oslabitvami sorazmerna s trajanjem stečajnega postopka, med njimi so predelovalne dejavnosti, poslovanje z nepremičninami, tudi finančno posredništvo. Ker je večina terjatev bank, tudi tistih v stečaju, prevladujoče zavarovana z nepremičninami, odlašanje z razreševanjem teh terjatev povečuje verjetnost razvrednotenja zavarovanj in potrebe po dodatnih oslabitvah. Dodatne oslabitve so tudi možen vzrok za ohranjanje terjatev do podjetij v stečajih v portfeljih, saj bi njihovo odpisovanje pomenilo takojšnje znižanje poslovnega izida bank in posledično kapitala.

[25] Sklep Banke Slovenije o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja iz aprila 2012 omogoča hitrejše odpisovanje terjatev, tudi če še ni sklepa sodišča o zaključku stečajnega postopka, če banke v postopkih izterjave ocenijo, da ne bodo poplačane. Banke so tako lahko odpisovale nezavarovane terjatve, pri katerih dolžniki zamujajo več kot tri leta ali so v stečajnem postopku več kot eno leto, ter tudi terjatve, zavarovane z nepremičninami, pri katerih je zamuda daljša od pet let oziroma v tem obdobju banka ni prejela nobenega poplačila od unovčitve zavarovanja.

Tabela 5.20: Pokritost razvrščenih terjatev podjetij v stečaju z oslabitvami glede na leto začetka stečajnega postopka v odstotkih

	pred 2007	2008	2009	2010	2011	2012	Skupaj
Kmetijstvo, rudarstvo	100,0	45,1	87,6	-	1,0	38,8	79,5
Predelovalne dejavnosti	88,3	70,0	60,7	57,4	64,0	44,1	58,9
Elektrika, plin in voda	-	-	-	-	100,0	98,7	98,7
Gradbeništvo	100,0	40,7	48,9	44,7	38,5	33,2	37,7
Trgovina	94,3	-	44,6	81,9	75,5	66,2	70,0
Promet in skladiščenje	100,0	-	75,6	89,2	51,5	56,1	56,2
Gostinstvo	-	100,0	49,2	67,7	68,2	55,2	58,8
Informacijske, komunikacijske dejavnosti	-	-	100,0	39,6	77,3	99,0	72,1
Finančno posredništvo	-	100,0	100,0	62,1	94,2	67,1	68,0
Poslovanje z nepremičninami	85,6	-	100,0	51,8	57,0	39,5	53,9
Strokovne in druge poslovne dejavnosti	78,3	26,8	60,3	67,2	78,0	59,3	68,6
Javne storitve	-	-	100,0	100,0	66,1	77,8	77,9
Skupaj	90,2	64,1	63,3	54,1	48,4	49,2	50,8
Razvrščene terjatve do NFD v stečaju	8	14	125	459	799	1.092	2.497
Oslabitve	7	9	79	248	387	538	1.268
Neoslabljeno	1	5	46	211	412	554	1.229

Vir: Banka Slovenije

5.6.3 Bonitetna struktura terjatev in pokritost z oslabitvami

Delež terjatev v najnižjih bonitetnih razredih je dosegel 8,8%.

Banke so lani pospešile prerazvrščanje terjatev v nižje bonitetne skupine in prek dodatnih oslabitev realizirale izgube iz kreditnega tveganja. V najvišjih bonitetnih skupinah (A in B) je bilo lani ob koncu leta razvrščenih 85,5% razvrščenih terjatev, za 3,2 odstotne točke manj kot leto prej. Znotraj teh dveh razredov je bilo tudi veliko prerazvrščanja iz razreda A v razred B. Delež terjatev v najnižjih bonitetnih skupinah (D in E) se je lani zvišal za dodatne 2,8 odstotne točke (predlani za 2,5) in dosegel 9% celotnih razvrščenih terjatev bank. Marca 2013 se je ta delež nekoliko znižal, na 8,8%.

Tabela 5.21: Bonitetna struktura razvrščenih terjatev ter pokritost z oslabitvami in rezervacijami v mio EUR in odstotkih

	31. 12. 2011			31. 12. 2012			31.3.2013		
	Razvrščene terjatve	Oslabitve	Pokritost terjatev z oslabitvami v %	Razvrščene terjatve	Oslabitve	Pokritost terjatev z oslabitvami v %	Razvrščene terjatve	Oslabitve	Pokritost terjatev z oslabitvami v %
Skupaj (v mio EUR)	49.466	3.249	6,57	47.876	4.168	8,71	47.563	4.153	8,73
	Struktura (v %)			Struktura (v %)			Struktura (v %)		
A	66,02	3,3	0,3	57,39	2,0	0,3	58,51	2,0	0,3
B	22,65	14,6	4,2	28,08	12,4	3,8	26,96	12,9	4,2
C	5,13	20,9	26,8	5,58	17,2	26,9	5,71	17,5	26,8
D	5,50	50,6	60,4	8,21	60,0	63,6	8,08	59,1	63,8
E	0,70	10,6	100,0	0,74	8,5	99,4	0,74	8,5	100,0

Vir: Banka Slovenije

Oblikovane oslabitve in rezervacije so se lani povečale za 923 mio EUR, kar je največji letni prirast do zdaj. Ob koncu leta 2012 so dosegle 4,2 mrd EUR razvrščenih terjatev bank in na podobni ravni ostale tudi marca 2013. Pokritost vseh razvrščenih terjatev z oslabitvami se je do marca povečala za 2,2 odstotne točke na 8,7%. K boljši pokritosti z oslabitvami prispeva tudi zmanjševanje celotnih razvrščenih terjatev, do katerih prihaja zaradi zmanjševanja kreditne aktivnosti bank, opuščanja nekaterih nestrateških dejavnosti bank in zaradi odpisov nekaterih terjatev, čeprav še v manjši meri.

Oslabitve na nedonosne terjatve so dosegle 2,8 mrd EUR.

Od skupnih 4,2 mrd EUR oslabitev se največji del nanaša na oslabitve nedonosnih terjatev bank v zamudi nad 90 dni. Nedonosne terjatve v višini 7 mrd EUR tako ne predstavljajo v celoti grožnje izgub za bančni sistem, saj je njihov precejšnji del, 2,9 mrd EUR, že oslabljen ter je že obremenil dohodek in kapital bank, kar je bilo zlasti prisotno ob koncu predlanskega in lanskega leta. Pospešeno oblikovanje oslabitev se je v pomembnem obsegu odrazilo na izgubah in posledično v znižanju kapitala bank.

Slika 5.27: Rast razvrščenih terjatev (RT) in terjatev v D in E (levo) ter delež zamud nad 90 dni v RT brez upoštevanja oslabitev in z njim (desno) v odstotkih

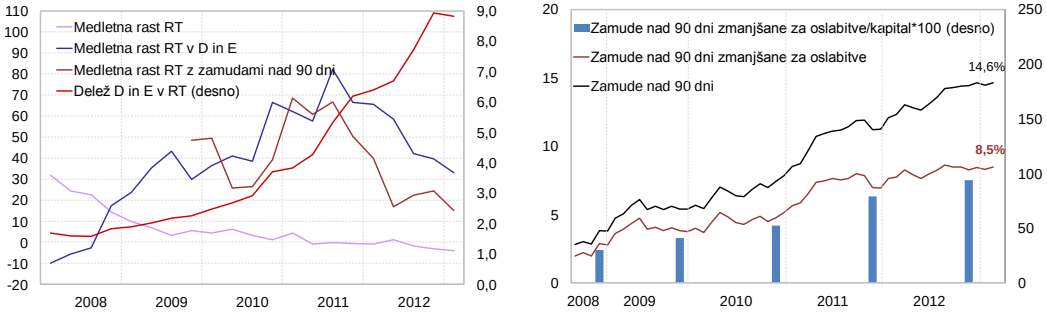

Vir: Banka Slovenije

Kazalnik nedonosnih terjatev je v Sloveniji zastavljen konservativno.

Kazalnik nedonosnih terjatev v zamudi nad 90 dni, kot je definiran v Sloveniji, v višini 14,5% za celoten portfelj je v svoji osnovi konservativen zaradi več razlogov. Prvič, upošteva vse razvrščene terjatve do določenega komitenta, bilančne in tudi zunajbilančne (tudi garancije, kot potencialno obveznost). Kazalnik nedonosnih terjatev se v drugih državah pogosto nanaša le na bilančne terjatve, predvsem na posojila in dolžniške vrednostne papirje (ustrezno prevodu za *ang*. non-performing loans – nedonosna posojila). Drugič, v slovenskem kazalniku so zajete vse terjatve do določenega komitenta, tudi če se zamuda pojavlja le pri eni sami terjatvi oziroma posojilu (temelji na komitentu in ne na terjatvi). Tretjič, maja lani so začele veljati spremenjene meje poročanja, po katerih se znesek v zamudi nad 90 dni začne šteti, šele ko doseže 2-odstotno izpostavljenosti komitentu oziroma 50.000 EUR, če prej nastopi zamuda v tem znesku, vendar je spodnja meja poročanja še naprej postavljena izredno nizko, le pri 200 EUR. In ne nazadnje, kazalnik temelji izključno na merilu zamud nad 90 dni in ne upošteva vrednosti zavarovanj, iz katerih banke lahko pričakujejo določen denarni pritok ob njihovem unovčevanju. Zato vrednost terjatve z zamudo ni v celoti nedonosna, temveč le v delu, ki presega unovčljivo vrednost zavarovanja. Predvsem pa ne pomeni potencialne izgube v tistem delu, ki je že oslabljen.

Slika 5.28: Rast razvrščenih terjatev v primerjavi z rastjo oslabitev in rezervacij razvrščenih terjatev (RT) (levo) ter primerjava deleža zamud nad 90 dni in deleža terjatev, razvrščenih v D in E, (desno) v odstotkih

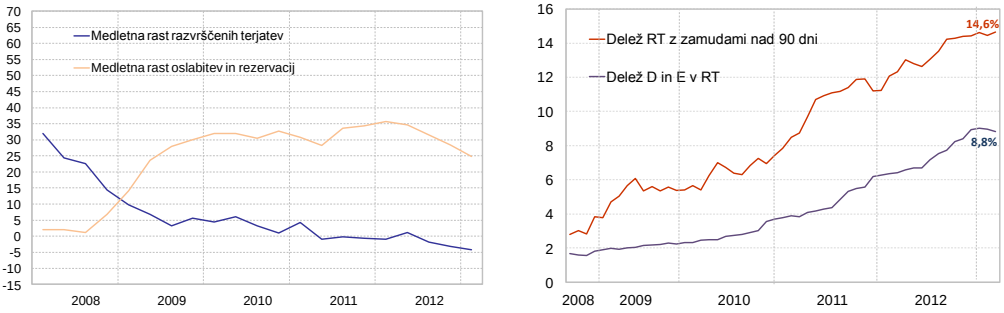

Vir: Banka Slovenije

Nedonosne terjatve zmanjšane za oslabitve nanje obsegajo 8,5% razvrščenih terjatev bank.

Kazalnik nedonosnih terjatev, ki upošteva le tisti njihov del, ki še ni oslabljen, je ustrezno nižji, namesto 14,6% znaša 8,5%. Ta kazalnik je prenehal naraščati še prej od kazalnika deleža zamud nad 90 dni. Zaradi pospešene rasti oslabitev v zadnjem četrtletju leta se je po najvišji doseženi ravni septembra lani v višini 8,6% v naslednjih mesecih nekoliko znižal.

Po najvišji pokritosti z oslabitvami izstopajo DFO, z 20%.

Pokritost terjatev z oslabitvami je zelo različna glede na skupino komitenta. Odraža višino kreditnega tveganja določene skupine in tudi kakovost zastavljenih zavarovanj. Lani se je izrazito povečala pokritost terjatev do DFO z oslabitvami, za 10 odstotnih točk, in marca dosegla 20%. K visoki rasti oslabitev so poleg velikega povečanja nedonosnih terjatev do te skupine komitentov prispevala tudi slaba pokritost z zavarovanji in slabi izgledi za reševanje finančnih holdingov, ki v teh terjatvah prevladujejo. Bolj od povprečja, vendar z manjšim prirastom, se je povišala tudi pokritost z oslabitvami v segmentu tujcev, ki so lani izstopali po visoki rasti nedonosnih terjatev. Pokritost z oslabitvami je pri njih bistveno nižja kot pri DFO, marca 9%, vendar zaradi velikega deleža terjatev do finančnih institucij v tujini, predvsem nadrejenih bank, za katere je značilna nižja stopnja tveganosti terjatev. Pri pokritosti celotnih terjatev z oslabitvami je treba omeniti še sektor prebivalstva, pri katerem se je pokritost z oslabitvami povišala v primerjavi z letom 2011, za 0,4 odstotne točke na 3,4%, kar odraža nekoliko povečano tveganje tudi v tej skupini

terjatev in kar glede na makroekonomske pokazatelje ne preseneča. Kljub temu je iz nizke pokritosti terjatev do prebivalstva razvidno, da banke v tem segmentu komitentov še ne zaznavajo večjega kreditnega tveganja.

Tabela 5.22: Pokritost celotnih razvrščenih terjatev, terjatev v zamudi nad 90 dni in terjatev, razvrščenih v D in E, s pripadajočimi oslabitvami po skupinah komitentov, brez upoštevanja zavarovanja terjatev s premoženjem, v odstotkih

	Pokritost celotnih razvrščenih terjatev z oslabitvami				Pokritost zamud nad 90 dni z oslabitvami				Pokritost terjatev v D in E z oslabitami			
	dec.10	dec.11	dec.12	mar.13	dec.10	dec.11	dec.12	mar.13	dec.10	dec.11	dec.12	mar.13
Podjetja	6,5	9,4	12,3	12,8	34,6	39,2	41,0	41,2	66,4	65,0	64,6	64,9
DFO	5,0	9,6	19,7	20,0	35,9	29,0	63,9	64,1	48,1	58,2	74,3	73,8
Gospodinjstva	4,0	3,6	3,9	4,0	-	-	-	-	79,9	66,6	65,6	66,3
obrtniki	8,9	8,8	9,1	9,9	48,4	43,7	43,3	43,6	74,7	74,7	70,8	71,5
prebivalstvo	3,4	3,0	3,3	3,4	-	-	-	-	81,6	64,4	64,3	65,0
Tujci	4,2	6,6	10,4	9,0	44,0	32,9	42,6	38,2	73,0	66,8	72,5	73,5
Država	0,1	0,1	0,2	0,2	11,8	3,3	5,3	2,9	58,7	87,4	87,7	82,3
Banke in hranilnice	0,2	0,5	1,2	1,2	42,1	12,1	12,2	1,2	100,0	97,3	93,5	83,3
Skupaj pokritost	4,9	6,6	8,7	8,7	36,0	37,8	42,7	42,2	68,5	64,9	66,6	66,9
	Razvrščene terjatve skupaj				Zamude nad 90 dni skupaj				Terjatve v D in E skupaj			
v mio EUR	49.766	49.466	47.876	47.563	3.688	5.547	6.904	6.962	1.840	3.065	4.278	4.197
- v razmerju do BDP v %	139,8	136,8	135,0	135,2	10,4	15,3	19,5	19,8	5,2	8,5	12,1	11,9

Vir: Banka Slovenije

Kazalnik pokritosti z oslabitvami le nedonosnega dela terjatev je bistveno višji. Pokritost razvrščenih terjatev z zamudami nad 90 dni z oslabitvami, vendar brez upoštevanja zavarovanja z zastavljenim premoženjem, je ob koncu leta 2012 znašala 42,7%, marca nekoliko manj 42,2%. Pokritost se je v primerjavi s koncem leta 2011 povečala za 4,4 odstotnih točk. Pokritost razvrščenih nedonosnih terjatev za posamezne segmente portfelja kaže, katere skupine komitentov so banke lani dojemale kot tiste z najvišjo stopnjo tveganja. Pokritost nedonosnih terjatev do DFO je lani in v letošnjem marcu dosegla 64% nedonosnih terjatev oziroma 35 odstotnih točk več kot ob koncu leta 2011 in s tem izrazito izstopa v primerjavi z drugimi skupinami komitentov. Pri obrtnikih kot skupini, ki zaradi visoke volatilnosti in številčnosti majhnih komitentov vseskozi izstopa po veliki pokritosti z oslabitvami, se je lani in letos do marca pokritost ohranila na podobni ravni 43,6%. Razlog je hitrejše reševanje nizkih zneskov v zamudah in boljši pokritosti terjatev z zavarovanji.

Terjatve z zamudami nad 90 dni so 42,2-odstotno pokrite z oslabitvami, brez upoštevanja zavarovanj.

Po skupinah bank so lani najbolj izboljšale pokritost nedonosnih terjatev z oslabitvami velike domače banke, z 39% na 44%. Drugi dve skupini sta pokriti manj in z manjšim prirastom v letu 2012: majhne domače banke 35-odstotno in banke v večinski tuji lasti 38-odstotno, obe skupini s prirastom okrog 3 odstotne točke. Pri tem pomenijo nedonosne terjatve bistveno večje breme za skupini domačih bank ter je njihovo hitrejše slabljenje in poznejše odpisovanje treba pospešiti v delu terjatev brez možnosti za okrevanje.

Slika 5.29: Pokritost nedonosnih terjatev z oslabitvami po skupinah komitentov (levo) in po skupinah bank (desno) v odstotkih

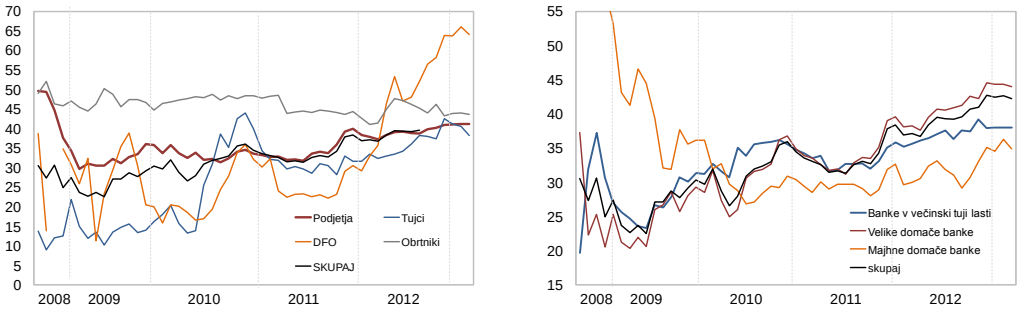

Vir: Banka Slovenije

Pri terjatvah, razvrščenih v skupini D in E, je bila pokritost z oslabitvami večja, 66,6-odstotna ob koncu leta in podobna tudi marca, 66,9%. Lani se je nekoliko povečala, a ne bistveno, za 1,7 odstotne točke. Pokritost z oslabitvami je tudi po tem kazalniku največja, 73,8-odstotna, in z najvišjim prirastom pri DFO. Pokritost terjatev do prebivalstva v skupinah D in E je stabilna pri okrog 65%.

Pokritost terjatev, razvrščenih v skupini D in E, znaša 66,9%.

Tabela 5.23: Pokritost razvrščenih terjatev z oslabitvami ter terjatve v D in E pri nefinančnih podjetjih po dejavnostih

	Oslabitve razvrščenih terjatev v mio EUR		Pokritost razvrščenih terjatev z oslabitvami v %		Razvrščene terjatve v skupinah D in E		
					v mio EUR	v deležu v vseh razvrščenih terjatvah	
	2011	2012	2011	2012		2011	2012
Kmetijstvo, rudarstvo	21	21	6,9	6,9	13	4,9	4,4
Predelovalne dejavnosti	456	577	7,2	9,9	618	6,8	10,6
Elektrika, plin in voda	17	23	1,6	1,7	17	0,8	1,3
Gradbeništvo	613	771	17,4	23,3	840	15,7	25,4
Trgovina	329	419	7,4	10,6	442	5,3	11,2
Promet in skladiščenje	139	144	6,2	7,3	181	7,6	9,2
Gostinstvo	45	60	6,5	9,2	47	5,7	7,2
Informacijske, komunikacijske dejavnosti	71	86	11,9	13,3	63	4,5	9,7
Finančno posredništvo	211	302	13,7	23,6	318	18,0	24,8
Poslovanje z nepremičninami	90	121	8,2	11,3	99	7,4	9,2
Strokovne in druge poslovne dejavnosti	264	260	13,2	13,3	278	15,1	14,2
Javne storitve	17	23	3,7	5,3	10	1,6	2,3
Skupaj	2.271	2.807	9,4	12,4	2.927	8,8	12,9

Vir: Banka Slovenije

Pokritost terjatev z oslabitvami v gradbeništvu se je močno povečala, na 23,3% ob koncu leta 2012.

Delež bonitetnih skupin D in E v nefinančnih podjetjih je lani ob koncu leta pri nefinančnih podjetjih dosegel 12,9%, za 4,1 odstotne točke več kot pred enim letom. Po višini deleža in po prirastu v enem letu izstopajo podjetja iz gradbeništva, pri katerih je delež terjatev v najnižjih bonitetnih skupinah D-E presegel četrtino portfelja bank do te dejavnosti. To ne preseneča glede na izjemno visok delež in lanski porast terjatev bank do gradbenih podjetij v stečajnih postopkih. Pokritost z oslabitvami se je pri tej dejavnosti do konca 2012 povečala s 17,4% na 23,3%. Podobno velik delež terjatev v D in E, približno četrtina, je tudi pri terjatvah do finančnega posredništva. Tudi pokritost z oslabitvami je v tej dejavnosti podobna kot pri gradbenih podjetjih, 23,6-odstotna.

Poleg povečanega prerazvrščanja terjatev med bolj tvegane v gradbeništvu je bilo prerazvrščanje opazno tudi v nekaterih drugih dejavnostih. V predelovalnih dejavnostih je delež terjatev v skupinah D in E do konca leta dosegel 10,6%, v primerjavi s 6,8% predlani. Lani se je ta delež podvojil v informacijah in komunikacijah ter dosegel 9,7% s prirastom okrog 5 odstotnih točk. Ob zmanjševanju terjatev z zamudami nad 90 dni v tej dejavnosti se je razkorak med nedonosnimi terjatvami in deležem v najnižjih bonitetnih razredih (D-E) opazno zmanjšal.

Razkorak med nedonosnimi terjatvami in oblikovanimi oslabitvami je v določenem obsegu mogoče pokriti z zastavljenim premoženjem, vendar je njegovo realna unovčljivost vprašljiva v tistih primerih, kadar gre za dolgoletno razreševanje terjatev, ki so delno ali večinoma že izgubila na vrednosti.

Slika 5.30: Primerjava deleža zamud nad 90 dni v razvrščenih terjatvah bank z deležem terjatev v D in E v razvrščenih terjatvah bank za posamezne dejavnosti v odstotkih

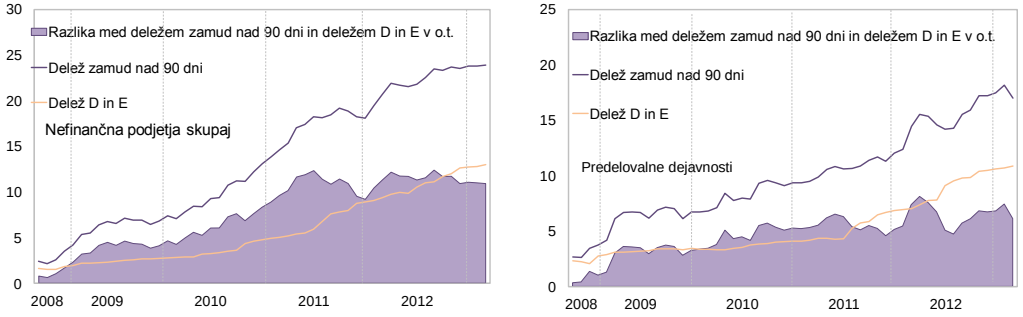

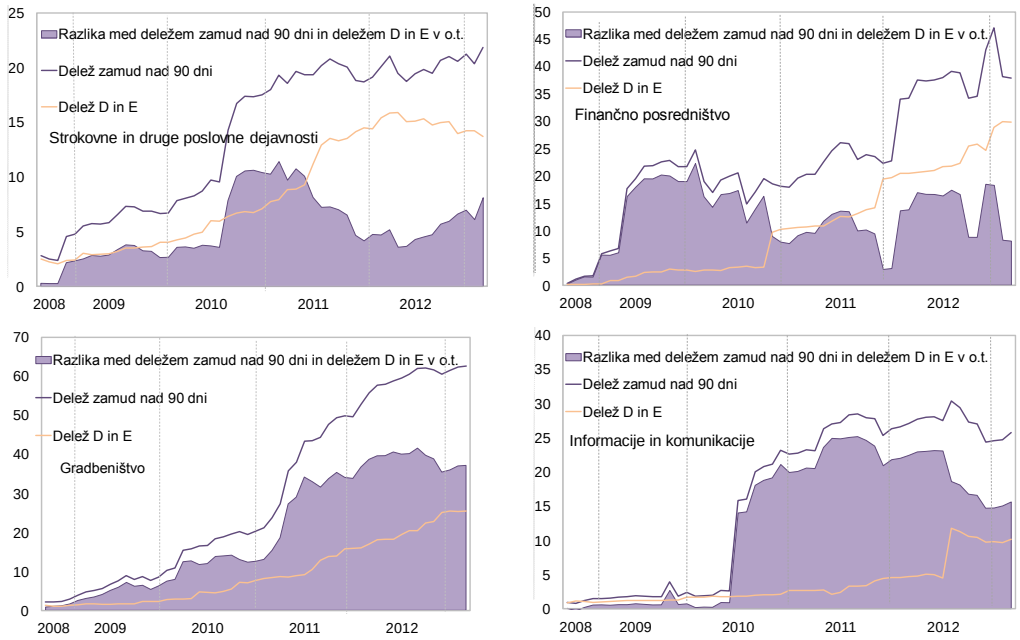

Vir: Banka Slovenije

Slika 5.31: Delež zamud nad 90 dni v razvrščeni aktivi bank pri nefinančnih podjetjih (levo) ter pokritost terjatev z oslabitvami in rezervacijami (desno) po dejavnostih v odstotkih

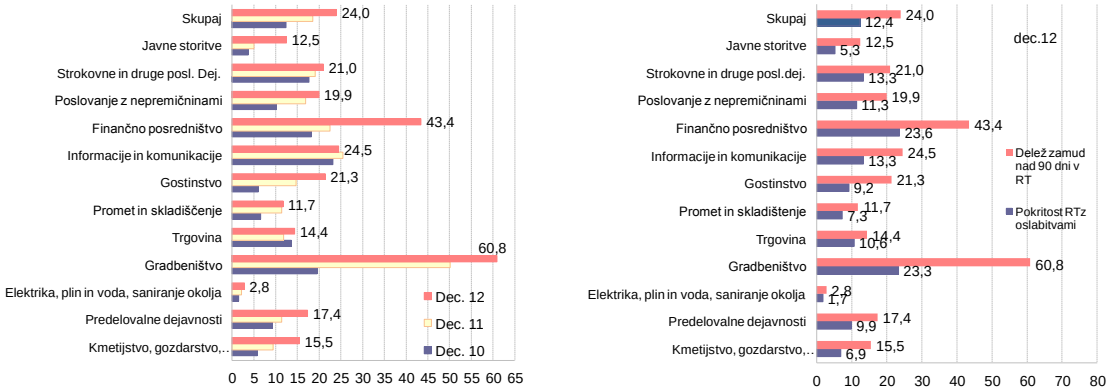

Vir: Banka Slovenije

Prehodi nefinančnih družb med bonitetnimi razredi in stopnja neplačila

V primerjavi s povprečjem med letoma 2005 in 2011 je bil v letu 2012 delež prehodov v nižje bonitetne razrede še vedno nadpovprečen, kar je posledica trajanja krize. Največja razlika je v bonitetnem razredu D, kjer je delež prehodov v bonitetni razred E večji za 21,3 odstotne točke. Bonitetno oceno A, ki predstavlja največji delež v bonitetni strukturi, je med letoma 2005 in 2011 v povprečju obdržalo 87% podjetij, leta 2012 pa le še 80%. Največ teh je bilo prerazvrščenih v bonitetni razred B. Zaradi zaostrenih gospodarskih razmer je pričakovati nadaljnje prerazvrščanje teh komitentov v nižje bonitetne razrede.

Tabela 5.24: Verjetnost prehodov nefinančnih družb med bonitetnimi razredi v odstotkih

Povprečna prehodna matrika 2005 - 2011

		tekoče leto				
		A	B	C	D	E
predhodno leto	A	87,00	9,78	1,66	0,86	0,70
	B	6,87	81,10	7,03	4,10	0,90
	C	2,38	10,27	65,28	14,60	7,47
	D	1,70	2,29	3,65	65,57	26,80
	E	0,68	0,18	0,34	0,68	98,12

Prehodna matrika 2012

		2012				
		A	B	C	D	E
2011	A	79,99	15,74	2,67	1,12	0,48
	B	6,70	77,21	9,72	4,77	1,60
	C	1,78	8,45	59,39	17,45	12,93
	D	0,44	1,32	3,70	46,49	48,06
	E	0,04	0,15	1,03	0,80	97,97

Vir: Banka Slovenije

Po občutnem povečanju aktivnosti in odklona v letu 2011, sta v letu 2012 oba kazalnika ostala na podobni ravni kot predhodno leto. Tehtano z razvrščenimi terjatvami je bilo od leta 2009 do leta 2012 slabšanje kreditnega portfelja NFD precej izrazitejše, kar pomeni, da so v nižje bonitetne razrede prehajali komitenti, katerim so banke nadpovprečno izpostavljene. V letu 2012 se je poslabševanje kreditnega portfelja do nefinančnih družb stabiliziralo in umirilo.

Slika 5.32: Aktivnost in odklon v odstotkih

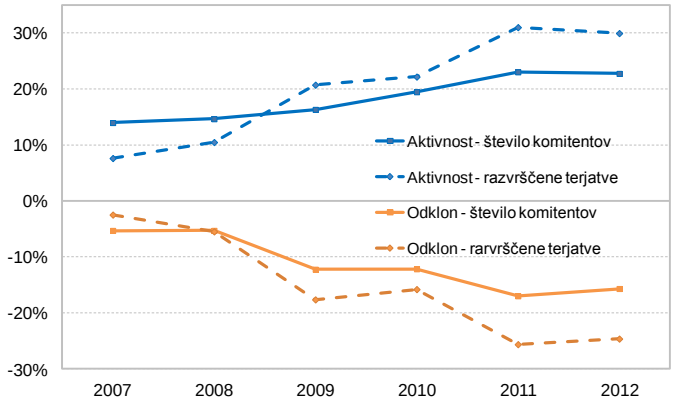

Vir: Banka Slovenije

V letu 2012 se je stopnja neplačila na podlagi bonitetnih ocen nekoliko znižala, medtem ko se je na podlagi zamud precej povečala, za eno odstotno točko. To kaže, da banke povečanju deleža zamudnikov nad 90 dni še niso sledile s prerazvrstitvijo teh komitentov v bonitetna razreda D in E oziroma so z zahtevami po dodatnih zavarovanjih te pritiske ublažile.

Tabela 5.25: Stopnja neplačila na podlagi bonitetnih ocen in zamud pri odplačevanju posojil v odstotkih

	2008	2009	2010	2011	2012
Boniteta A, B, C → D, E[1]	2,76	4,90	5,52	6,41	6,04
Zamuda pod 90 dni → nad 90 dni[2]	3,61	5,30	5,48	5,84	6,80

Opomba: [1] Delež komitentov, ki v enem letu preide iz bonitetnih razredov A, B ali C v D ali E.

[2] Delež komitentov, ki so v predhodnem letu imeli zamudo pod 90 dni in v tekočem letu zamujajo nad 90 dni.

Vir: Banka Slovenije

5.6.4 Zavarovanja posojil

Pokritost kreditnega portfelja z zavarovanji

Delež terjatev brez zastave premoženja je v marcu 2013 dosegel 50%.

Nadaljuje se rast deleža razvrščenih terjatev brez zastave premoženja, ki je v marcu 2013 dosegel 50%.[26] Skupna vrednost zavarovanj je marca 2013 znašala 93,2% vrednosti razvrščenih terjatev bank, kar je 2 odstotni točki manj kot pred enim letom. Znižanje je deloma posledica znižanja tržne vrednosti zavarovanj, predvsem nepremičnin in vrednostnih papirjev, deloma pa povečanja razvrščenih terjatev do manj tveganih sektorjev. Izmed teh so se v enoletnem obdobju do marca 2013 precej povečale razvrščene terjatve do centralne banke, za 461 mio EUR, ker so banke vire, pridobljene na operacijah triletnega dolgoročnega refinanciranja, začasno deponirale pri ECB. Za 348 mio EUR so se povečale tudi razvrščene terjatve do države, ker so banke kupovale zakladne menice, ki jih je izdajala država.

Pokritost razvrščenih terjatev z zamudo nad 90 dni z zavarovanji je z 92,2% podobna kot za celoten kreditni portfelj. Delež terjatev brez zastave premoženja z zamudo nad 90 dni se je od septembra 2012 zmanjšal za 2,1 odstotne točke, na 42,9%. To je predvsem posledica odpisov, ki so sledili ob koncu leta 2012. Kljub temu ostaja ta delež še vedno razmeroma velik, saj je bilo marca 2013 od terjatev z zamudo nad 90 dni oslabljenih samo 42%.

[26] Upoštevane so terjatve brez zastavljenega premoženja oziroma so zavarovane tako, da jih banka ne upošteva pri izračunu oslabitev oz. rezervacij (npr. zavarovanje z menicami). Določene vrste terjatev do manj tveganih komitentov (sektorjev), npr. države, ali zaradi zavarovanja teh terjatev z garancijami prvovrstnih komitentov niso nujno zavarovane z zastavo premoženja kreditojemalca.

Slika 5.33: Pokritost vseh razvrščenih terjatev bank (levo) in pokritost razvrščenih terjatev bank z zamudami nad 90 dni (desno) z zavarovanji v odstotkih

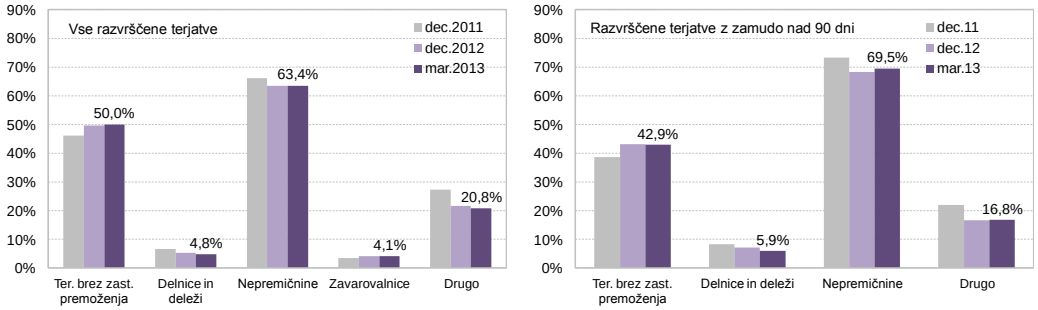

Vir: Banka Slovenije

Nepremičnine ostajajo prevladujoča oblika zavarovanja. Pokritost razvrščenih terjatev z zavarovanji v obliki poslovnih in stanovanjskih nepremičnin je v marcu znašala 63,4%. Zaradi šibkega gospodarskega stanja in negotovih razmer na nepremičninskem trgu ostaja precejšen del zavarovanj izpostavljen tveganju znižanja tržne vrednosti.

Nepremičnine so z 63,4% prevladujoča oblika zavarovanja.

Tabela 5.26: Zavarovanje razvrščenih terjatev bank po skupinah komitentov marca 2013 v odstotkih

		Primerjava zavarovanj[2] z razvrščenimi terjatvami v %						
			Zavarovano					
	Razvrščene terjatve v mio EUR	Terjatve brez zastave premoženja[1]	Z delnicami in deleži ter enotami VS	S poslovnimi neprem.[3]	S stanov. neprem.[3]	Pri zavarovalnici	Z drugimi obl. zavar.	Skupaj vrednost zavarovanj[3]
Podjetja	22.115,8	38,3	8,4	69,2	7,9	0,0	31,3	116,8
DFO	1.950,6	63,1	13,8	12,5	2,3	0,0	23,1	51,6
Gospodinjstva	9.860,9	28,5	0,3	15,5	96,4	19,9	10,3	142,4
Tujci	5.408,1	70,0	2,0	28,4	3,1	0,0	14,0	47,6
Država	3.597,2	82,3	0,0	2,6	0,1	0,0	17,3	20,0
Banke in hranilnice	3.328,0	95,9	0,0	0,2	0,1	0,0	3,8	4,1
Skupna vsota	47.563,5	50,0	4,8	39,3	24,1	4,1	20,8	93,2

Opombe: [1] Zajete so terjatve brez zastavljenega premoženja oziroma so zavarovane tako, da jih banka ne upošteva pri izračunu oslabitev oziroma rezervacij (npr. zavarovanja z menicami).
[2] Zavarovanja so navedena po pošteni vrednosti.
[3] Pri zavarovanju z nepremičninami lahko več bank vpiše hipoteko nad eno nepremičnino, pri čemer je vrednost hipoteke pri vsaki naslednji banki nižja za vrednost terjatev bank, ki so prej na vrsti pri morebitnem unovčevanju. Posledično je vrednost teh zavarovanj multiplicirana pri teh vrstah zavarovanj in tudi v agregatu.

Vir: Banka Slovenije

Največja pokritost razvrščenih terjatev z zavarovanji je pri sektorju podjetij, ki se uvršča med najbolj tvegane sektorje, in gospodinjstev. Pri obeh v strukturi zavarovanj prevladujejo nepremičnine. Pri podjetjih vrednost zavarovanj v obliki poslovnih in stanovanjskih nepremičnin obsega 77,1% razvrščenih terjatev, pri gospodinjstvih pa 111,9%. Tveganje znižanja vrednosti zavarovanj ob padcu cen nepremičnin je tako največje pri teh dveh sektorjih. Delež terjatev brez zastave premoženja se je pri podjetjih v enoletnem obdobju do marca 2013 povečal za 1,3 odstotnih točk, vendar se je v primerjavi s septembrom 2012 zaradi odpisov zmanjšal za 1,5 odstotnih točk. Pri gospodinjstvih se je ta delež v enoletnem obdobju znižal za 2,7 odstotne točke. Država ter banke in hranilnice imajo kot najmanj tvegani sektorji majhno pokritost z zavarovanji, pri vseh pa prevladujejo predvsem zavarovanja v obliki jamstev.

Med skupinami bank so imele v marcu 2013 velike domače banke največji delež terjatev brez zastave premoženja, in sicer 55%. Hkrati je pri tej skupini bank tudi najmanjša pokritost razvrščenih terjatev z zavarovanji, ki je v marcu 2013 znašala 81,5%. Delno je to posledica strukture njihovega kreditnega portfelja, v katerem imajo nadpovprečni delež terjatev do manj tveganih sektorjev, kot so banke in hranilnice, centralna banka in država, ki so manj ali nič zavarovane. Razlog pri teh bankah je tudi visoka koncentracija slabih komitentov, ki nimajo zadostnega premoženja za zastavo, posebej po razvrednotenju zavarovanj v delnicah in deležih.

Velike domače banke imajo največji delež terjatev brez zastave premoženja.

Tabela 5.27: Zavarovanje razvrščenih terjatev bank po skupinah bank v marcu 2013 v odstotkih

		Primerjava zavarovanj[2] z razvrščenimi terjatvami v %						
	Razvrščene terjatve v mio EUR	Nezavarovano[1]	Z delnicami in deleži ter enotami VS	S poslovnimi neprem.[3]	S stanov. neprem.[3]	Pri zavarovalnici	Z drugimi obl. zavar.	Skupaj vrednost zavarovanj[3]
Majhne domače banke	4.417,8	46,2	6,3	53,8	23,5	3,3	22,3	109,3
Tuje banke	14.243,3	41,5	2,0	36,7	38,4	3,9	29,7	110,7
Velike domače banke	28.902,4	55,0	6,0	38,5	16,8	4,4	16,0	81,5
Skupna vsota	47.563,5	50,0	4,8	39,3	24,1	4,1	20,8	93,2

Opombe: [1], [2], [3] Enako kot v prejšnji tabeli.
Vir: Banka Slovenije

Pokritost razvrščenih terjatev z zamudo nad 90 dni z zavarovanji je bila marca 2013 najmanjša pri velikih domačih bankah, 81,1%. Samo pri tej skupini bank je skupna vrednost zavarovanj terjatev z zamudo nad 90 dni manjša od vrednosti teh terjatev. Hkrati je pri tej skupini bank tudi največji delež terjatev brez zastave premoženja, ki je marca 2013 znašal 45,4%.

Tabela 5.28: Zavarovanje razvrščenih terjatev bank z zamudami nad 90 dni po skupinah bank v marcu 2013 v odstotkih

		Primerjava zavarovanj[2] z razvrščenimi terjatvami v %						
	Razvrščene terjatve v mio EUR	Terjatve brez zastave premoženja[1]	Z delnicami in deleži ter enotami VS	S poslovnimi neprem.[3]	S stanov. neprem.[3]	Pri zavarovalnici	Z drugimi obl. zavar.	Skupaj vrednost zavarovanj[3]
Majhne domače banke	656,3	32,6	11,4	72,1	23,5	0,0	26,2	133,2
Tuje banke	1.022,9	36,7	3,1	64,2	22,3	0,0	32,2	121,8
Velike domače banke	5.282,5	45,4	5,8	56,7	6,1	0,0	12,6	81,1
Skupna vsota	6.961,6	42,9	5,9	59,3	10,2	0,0	16,8	92,2

Opombe: [1], [2], [3] Enako kot v prejšnji tabeli.
Vir: Banka Slovenije

Anketni podatki o unovčenih zavarovanjih zaradi nezmožnosti vračila posojila s strani komitentov

Uspešnost poplačil posojil je v letu 2012 znašala 26%.

Po anketnih podatkih[27] so banke v letu 2012 unovčile zavarovanja pri 750 mio EUR posojil. Od tega so bila pri večini, 93,6%, unovčena zavarovanja pri posojilih podjetjem. Uspešnost poplačil posojil podjetjem iz zavarovanj je bila 25-odstotna, večinoma pa so bile unovčene zastavljene delnice in deleži. Pri posojilih gospodinjstvom je bila uspešnost poplačil posojil nekoliko večja, 35-odstotna. Unovčena zavarovanja so bila le 2,8% nedonosnih posojil v letu 2012.

Tabela 5.29: Posojila, pri katerih je banka v letu 2012 unovčila zavarovanja in znesek unovčenih zavarovanj, po vrstah zavarovanj, v mio EUR

	Bančne vloge in nepreklicna jamstva RS	Delnice, deleži, dolžniškimi VP in enote kolektivnih podjemov	Poslovne nepremičnine	Stanovanjske nepremičnine	Pri zavarovalnici	Ostale oblike zavarovanj	Skupaj vse oblike zavarovanj
			Podjetja				
Znesek posojila	68,0	272,4	77,4	30,7	1,1	252,3	702,0
Vrednost unovčenega zavarovanja	14,9	54,8	29,6	23,0	1,2	51,7	175,2
			Stanovanjska posojila gospodinjstvom				
Znesek posojila	0,0	0,2	0,1	1,6	14,8	1,2	18,0
Vrednost unovčenega zavarovanja	0,0	0,2	0,0	1,8	1,3	0,0	3,3
			Nestanovanjska posojila gospodinjstvom				
Znesek posojila	1,2	6,0	0,1	3,3	16,3	3,1	30,0
Vrednost unovčenega zavarovanja	0,9	0,4	0,0	1,1	10,7	0,2	13,3
			Skupaj vsa posojila				
Znesek posojila	69,3	278,6	77,6	35,6	32,3	256,7	750,0
Vrednost unovčenega zavarovanja	15,8	55,3	29,7	26,0	13,1	51,9	191,8

Vir: Banka Slovenije

[27] Redna letna anketa bank, marec 2013

Okvir 5.3: Stres testi kreditnega tveganja in povzetek makro stres testov 2012

Pri stres testih kreditnega tveganja je ocenjen učinek poslabšanja makroekonomskih razmer na kakovost kreditnega portfelja v letih 2013 in 2014. Pričakovana izguba iz kreditnega tveganja oziroma stroški oslabitev so na ravni posamezne banke izračunani kot EL=PD*LGD*EAD[1]. Zaradi različne tveganosti posameznih skupin komitentov so ocene narejene ločeno za sektor podjetij, gospodinjstev, države in finančnih institucij, znotraj vsakega sektorja je izračun razdeljen še na plačnike in neplačnike. Uporabljen je statičen pristop, kar pomeni, da ostane obseg razvrščenih terjatev v letih 2013 in 2014 enak kot v letu 2012.

V položaju neplačila so vsi komitenti, ki pri odplačevanju posojila zamujajo več kot 90 dni oziroma so uvrščeni v bonitetna razreda D ali E. Verjetnost neplačila tako predstavlja delež komitentov, ki so v tekočem letu v položaju neplačila ter so imeli leto prej zamudo pod 90 dni in so bili uvrščeni v manj tvegane bonitetne razrede A, B ali C.

Gibanje verjetnosti neplačila je za vse sektorje določeno na podlagi modela kreditnega tveganja, ki je ocenjen na vzorcu nefinančnih družb. V modelu je uporabljena definicija, da je poslovni subjekt v položaju neplačila, če ima v določenem letu pri kateri koli banki zamudo, večjo od 90 dni.[2] Projekcije PD za leti 2013 in 2014 temeljijo na predpostavki, da se vrednosti spremenljivk podjetij ne spreminjajo ter so enake vrednostim za leto 2012. Napoved PD je tako odvisna samo od napovedanih sprememb makro spremenljivk. Simulirana sta dva scenarija:

1. Osnovni: upoštevana je napoved rasti BDP (Makroekonomska gibanja in projekcije, april 2013), ki za leto 2013 znaša -1,9% in za leto 2014 0,5%. Gibanje referenčne obrestne mere je določeno na podlagi terminskih pogodb.

2. Makro šok: v letu 2013 za 2 standardna odklona nižja rast BDP ter v letih 2013 in 2014 za 2 odstotni točki višje obrestne mere. Ob šoku znaša rast BDP v letu 2013 -8,7% in v letu 2014 0,4%.

Po občutnem povečanju PD v letu 2012 je po ocenah osnovnega scenarija pričakovati, da se bo ta nekoliko povečal tudi v letos, ko je napovedano nadaljnje krčenje BDP. V letu 2014 se PD zaradi rahlega izboljšanja gospodarskih razmer zniža na 6%. Po šoku se PD poveča za 2,4 odstotne točke v letu 2013 in za 0,4 odstotne točke v letu 2014.

Slika 5.34: Verjetnost neplačila v odstotkih

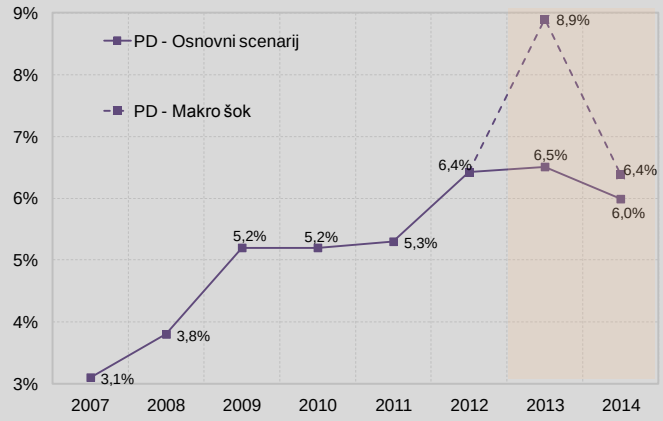

Vir: Banka Slovenije, lastne ocene

LGD je enak izgubi, ki nastane v primeru neplačila. Izračunan je kot stopnja pokritja terjatev v neplačilu (zamuda nad 90 dni oziroma boniteta D ali E) z oslabitvami, ki so oblikovane za te terjatve. To je približek za LGD, kot ga ocenjujejo banke, in ne dejanska vrednost LGD.

Vrednosti LGD po osnovnem scenariju v letih 2013 in 2014 ter po šoku so določene na podlagi preteklih gibanj LGD na ravni celotnega portfelja. V osnovnem scenariju za leto 2013 je predpostavljeno, da se bo LGD za vsak sektor povečal za enako povečanje kot v letu 2012, ki znaša 4,1 odstotne točke. V letu 2014 se pričakuje stabilizacija, zato LGD ostane na ravni iz leta 2013. Po šoku, v katerem je za leto 2013 predvidena podobno globoka recesija kot v letu 2009, je povečanje LGD izračunano na podlagi povečanja v letih 2009 in 2010. To vodi v povečanje LGD za 6,1 odstotne točke v letu 2013 in še dodatnih 2,8 odstotne točke v letu 2014.

Slika 5.35: Pokritost terjatev v neplačilu[1] z oslabitvami, kot mera izgube ob neplačilu, v odstotkih

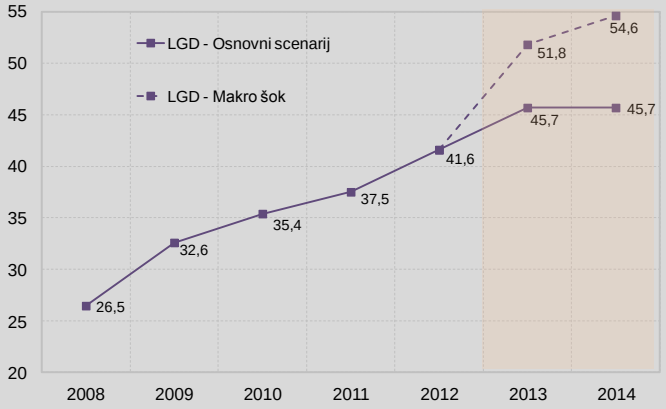

Opomba: [1] Zamuda nad 90 dni ali boniteta komitenta D ali E.
Vir: Banka Slovenije

Stroški oslabitev oz. pričakovana izguba iz kreditnega tveganja bi po osnovnem scenariju znašala 1.078 mio EUR v letu 2013 in 642 mio EUR v letu 2014. Ob makro šoku se poveča za 907 mio EUR v letu 2013 in za 440 mio EUR v letu 2014, v primerjavi z osnovnim scenarijem. Pri izračunu pokritosti razvrščenih terjatev z oslabitvami je predpostavljeno, da banke v letih 2013 in 2014 ne bodo odpisovale slabih terjatev, tako da se ocenjeni stroški oslabitev v celoti prenesejo v povečanje stanja oslabitev. Pokritost se do leta 2014, v primerjavi z letom 2012, poveča za 3,5 odstotne točke po osnovnem scenariju in za 6,3 odstotne točke ob vplivu šoka.

Slika 5.36: Stroški oslabitev iz kreditnega tveganja v mio EUR in pokritost razvrščenih terjatev z oslabitvami v odstotkih

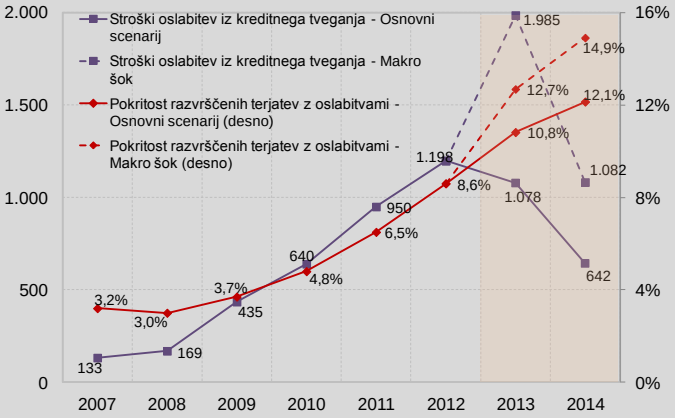

Vir: Banka Slovenije

Povzetek makro stres testov 2012

V tem delu so predstavljeni rezultati makro stres testov, ki so bili izvedeni v novembru 2012 in temeljijo na bilančnih podatkih bank, dostopnih do septembra 2012. Po integriranem pristopu je bil ocenjen osnovni scenarij, ki temelji na napovedih makroekonomskih gibanj (Poročilo o cenovni stabilnosti, oktober 2012) in nekaterih drugih eksogenih spremenljivk ter vpliv treh šokov. Izmed teh je v tem okvirju predstavljen samo skupni makro šok, ki ima najmočnejši vpliv in je definiran enako, kot je predstavljeno zgoraj pri stres testih kreditnega tveganja. V okviru pristopa po delih je bila izvedena še analiza tveganja refinanciranja, tržnega tveganja spremembe cen državnih vrednostnih papirjev in kreditnega tveganja. Slednja v tem delu ni posebej izpostavljena, ker je bila na novejših podatkih predstavljena že zgoraj.

Osnovni scenarij

Poglabljanje dolžniške krize in nadaljevanje negativnega trenda gospodarske aktivnosti se bo izrazilo z zmanjšano dejavnostjo bank in krčenjem posojil nebančnemu sektorju. Rast posojil nebančnemu sektorju bo v povprečju leta 2013 -5,0% in v letu 2014 -2,8% kljub napovedim šibkega gospodarskega okrevanja. Krčenje kreditnega portfelja bank se bo postopno upočasnilo, ker je omejeno na posojila, ki se redno oziroma predčasno odplačujejo. Vendar brez novega prirasta posojil pomeni to le nadaljnje povečevanje deleža slabih terjatev. Do konca leta 2014 je ocenjeno povečanje deleža terjatev v zamudi nad 90 dni na 18% v celotnih razvrščenih terjatvah bank. Od maja 2012 se krči tudi kreditiranje gospodinjstev. Zaradi manjše tveganosti gospodinjstev v primerjavi s podjetji omejitveni dejavniki za financiranje gospodinjstev niso na strani bank. Močno upočasnjena rast plač, naraščajoča brezposelnost in negotovost na nepremičninskem trgu omejujejo kreditno povpraševanje gospodinjstev. Rast posojil gospodinjstvom bo v povprečju leta 2013 -1,3% in v letu 2014 -0,6%.

Tabela 5.30: Vrednosti spremenljivk osnovnega scenarija v mio EUR in odstotkih

Osnovni scenarij	Dobiček v mio eur	ROE	Rast posojil NS	Posojila NS/ BV	Rast vlog NS	Vloge NS/ BV	Grosist. financ.	Rast BV
2013	-292,3	-7,0	-5,0	68,1	-5,3	50,0	21,9	-6,1
2014	-194,2	-5,0	-2,8	66,6	-0,5	50,1	21,9	-0,7

Opomba: ROE – donosnost na kapital, NS – nebančni sektor, BV – bilančna vsota, Grosist. financ. – obveznosti do tujih bank in izdani vrednostni papirji v deležu bilančne vsote.
Vir: Banka Slovenije

Podobni dejavniki, kot opredeljujejo rast posojil gospodinjstvom, opredeljujejo tudi rast njihovih vlog, ki bo v letu 2013 stagnirala. Šibko rast vlog je moč pričakovati šele v letu 2014. Vloge podjetij bodo lahko rasle le iz naslova rasti vlog izvoznih podjetij in podjetij iz necikličnih panog. Rast vlog nebančnega sektorja bo v povprečju leta 2013 -5,3% in v letu 2014 -0,5%.

Dostop bank do tujih finančnih trgov bo ostal omejen. Ob tem bodo morale banke do konca leta 2014 obnoviti ali odplačati 4,2 mrd EUR grosističnih virov financiranja glede na podatke iz konca leta 2012. Banke bodo temu prilagodile svoje naložbe, ki jih bodo pretvorile v bolj likvidne oblike pred zapadlostjo 3-letnih operacij dolgoročnega refinanciranja pri ECB. Do konca leta 2014 se bo delež posojil nebančnemu sektorju v bilančni vsoti zmanjšal na 66%.

S krčenjem bruto dohodka in še vedno visokimi stroški oslabitev in rezervacij, nad 800 mio EUR na leto, bodo banke do leta 2014 poslovale z izgubo. Ocena izgube za leto 2013 znaša 292 mio EUR in za leto 2014 194 mio EUR.

Kapitalsko ustreznost bančnega sistema bosta v prihodnjih dveh letih opredeljevali predvidena izguba iz poslovanja in uspešnost mitigacijskih ukrepov. Banke bodo kapitalsko ustreznost ohranjale z že najavljenimi dokapitalizacijami, predčasnimi poplačili podrejenih instrumentov in zmanjševanjem kapitalskih zahtev na račun zmanjševanja obsega poslovanja. Kapitalske zahteve bodo v letu 2014 že beležile skromno rast, medtem ko se bo zaradi kopičenja izgub kapital še zmanjševal.

V primerjavi s preteklimi leti je napoved osnovnega scenarija veliko bolj negotova in tveganja so precejšnja. Dodaten upad gospodarske aktivnosti bi še dodatno znižal rast posojil. Ni videti ekonomskih indikacij, ki bi pomenile obrat kreditnega cikla, zato prihaja vse bolj do izraza nujnost aktivnega posredovanja, ki bi prekinila spiralo krčenja kreditiranja in zniževanja gospodarske rasti. Vsako nadaljnje zniževanje bonitet dolgoročnega dolga države in bank bi vplivalo na poslabšanje izkaza uspeha, na povečanje tveganja refinanciranja, na zmanjšanje obsega primernega finančnega premoženja za zastavo pri ECB in ne nazadnje na obseg vlog nebančnega sektorja. Prirast stroškov oslabitev se bo upočasnil, vendar se težave prenašajo na stran prihodkov. Ker bo bančni sistem tudi v prihodnjih dveh letih posloval z izgubo, se poslabšuje sposobnost bank za izvedbo zadostne dokapitalizacije. Zastavlja se tudi vprašanje ali bančni sistem še lahko obstaja v trenutni velikosti.

Vpliv makro šoka

Makro šok, ki je kombinacija šoka znižanja rasti BDP za 2 standardna odklona v letu 2013 ter dviga obrestnih mer za 2 odstotni točki v letih 2013 in 2014, najmočneje vpliva na rast posojil in na poslovni izid bank. V letu 2013 je rast posojil nebančnemu sektorju glede na osnovni scenarij nižja za 3,5 odstotne točke in znaša -8,5%, medtem ko je v letu 2014 nižja za 5,6 odstotne točke in znaša -8,4%. Po šoku rast posojil gospodarstvu upade bolj kot rast posojil gospodinjstvom. Delež terjatev z zamudo nad 90 dni do konca leta 2014 doseže 20% celotnih razvrščenih terjatev. Ob šoku bi bila izguba iz poslovanja v letu 2013 662 mio EUR, v letu 2014 je manjša, a še vedno visokih 356 mio EUR. Kapitalska ustreznost je v prvem letu šoka glede na osnovni scenarij nižja za 0,2 odstotni točki in v drugem letu šoka za 0,3 odstotne točke. Kapitalska ustreznost osnovnega temeljnega kapitala znaša konec leta 2014 8,5% in je glede na osnovni scenarij nižja za 0,6 odstotne točke.

Tabela 5.31: Učinek makro šoka po letih, razlike glede na osnovni scenarij v mio EUR in odstotnih točkah

Makro šok	Dobiček v mio eur	ROE	KU	Rast posojil NS	Posojila NS/ BV	Rast vlog NS	Vloge NS/ BV	Grosist. financ.	Rast BV
2013	-369,6	-9,8	-0,2	-3,5	0,1	1,9	3,0	-1,2	-3,6
2014	-161,8	-5,5	-0,3	-5,6	0,1	-1,0	5,7	-1,8	-5,6

Opomba: ROE – donosnost na kapital, KU – kapitalska ustreznost, NS – nebančni sektor, BV – bilančna vsota, Grosist. financ. – obveznosti do tujih bank in izdani vrednostni papirji v deležu bilančne vsote.
Vir: Banka Slovenije

Tveganje refinanciranja

V analizi tveganja refinanciranja je simuliran šok ustavitve financiranja na grosističnih trgih, ki je izveden na statičnih bilancah iz septembra 2012. Na šok se banke ob danih predpostavkah v največji meri prilagodijo z zniževanjem posojil nebančnemu sektorju. Banke v večinski tuji lasti, ki bi bile ob tem šoku najbolj prizadete, bi v celotnem obdobju šoka znižale posojila za 18,3%. Banke v večinski domači lasti lahko zaradi drugačne strukture naložb večji del izpada virov pokrijejo z zmanjšanjem drugih naložb in v manjši meri z znižanjem posojil. Pri velikih domačih bankah se posojila nebančnemu sektorju do konca šoka znižajo za 3,8%, pri majhnih bankah, ki so šoku refinanciranja najmanj izpostavljene, pa za 1,9%.

Tržno tveganje

Večino naložb v državne vrednostne papirje predstavljajo naložbe v slovenske državne vrednostne papirje. Pomemben delež so tudi naložbe v nemške, avstrijske, belgijske in francoske državne vrednostne papirje. V primeru upoštevanja največjega znižanja cen slovenskih državnih vrednostnih papirjev v opazovanem obdobju, od januarja 2011 do novembra 2012, ki je bilo 22%, pa bi morale banke oblikovati popravke vrednosti v višini 864 mio EUR. Ob močnem upadu cen obveznic vseh držav, v katerih imajo banke naložbe, bi morale banke oblikovati 951 mio EUR popravkov vrednosti. Količnik kapitalske ustreznosti bančnega sistema bi se v tem primeru znižal na 9,2%.

[1] EL je pričakovana izguba iz kreditnega tveganja (angl. expected loss), PD je verjetnost neplačila (angl. probability of default), LGD je izguba ob neplačilu (angl. loss given default), EAD je izpostavljenost ob neplačilu (angl. exposure at default).
[2] Odvisna spremenljivka je binarna, zato je model ocenjen s probit cenilko slučajnih učinkov (angl. random effects probit model). Verjetnost neplačila je v modelu pojasnjena s spremenljivkami, ki so značilne za posamezno podjetje (velikost, starost, likvidnost, zadolženost, denarni tok, učinkovitost, blokade TRR ter število relacij med podjetjem in bankami), ter tudi tudi z makro spremenljivkami, ki odražajo cikličnost verjetnosti neplačila. Od slednjih sta v model vključeni rast realnega BDP-ja in obrestna mera.

5.7 Tveganje refinanciranja bank

V letu 2012 so banke na grosističnih trgih nadaljevale neto razdolževanje. Konec leta 2011 so bile banke bolj izpostavljene obremenitvi odplačil v letu 2012 kot letos v prvem četrtletju. Tveganje refinanciranja so premagale z dolgoročnim refinanciranjem pri ECB. Vendar kljub zmanjšanju bremena odplačil v krajših časovnih razdobjih ostaja tveganje refinanciranja slovenskih bank razmeroma visoko tudi letos.

Banke so lani ob nadaljevanju negotovosti na mednarodnih finančnih trgih in poslabšanju bonitetne ocene dolgoročnega dolga države in bank nadaljevale odplačevanje obveznosti do tujine. Krčenje bančnih bilanc se je lani v primerjavi s predhodnim letom še okrepilo. Skupna neto razdolžitev bank na grosističnih finančnih trgih v letu 2012 je s 3,5 mrd EUR za 0,6 mrd EUR presegala razdolžitev v predhodnem letu. V naslednjih letih lahko ob ohranitvi trenutnih pogojev pričakujemo nadaljnje krčenje bilančne vsote bank. Samo v zadnjih štirih letih od leta 2008 so slovenske banke odplačale posojila tujim bankam v višini 8,4 mrd EUR oz. 24% BDP.

Banke so bile marca letos nekoliko manj izpostavljene bremenu odplačil v krajših časovnih obdobjih. Po anketnih podatkih bank[28] za konec marca bankam zapade do konca leta 2013 za 2,7 mrd EUR oziroma za 27% obveznosti do tujih bank, kar je po deležu obveznosti skoraj primerljivo z aprilom lani, ko je ta delež znašal četrtino. Obseg zapadanja dolžniških vrednostnih papirjev v obdobju enega leta znaša letos le slabe 0,4 mrd EUR oziroma manj kot 17% preostalega zneska izdanih dolžniških vrednostnih papirjev, lani aprila 45%. Skupaj bankam letos do konca leta iz naslova grosističnega financiranja zapade za 24,5% vseh obveznosti, medtem ko je lani aprila ta delež znašal 31%.

V primerjavi z lanskim letom se je skrajšala ročnost zapadanja depozitov MF RS[29]. Od skupaj 2,2 mrd EUR konec marca bankam v drugem četrtletju 2013 zapade za 1,25 mrd EUR depozitov MF RS, preostale obveznosti pa v prvem polletju leta 2014.

Banke bodo najbolj izpostavljene tveganju refinanciranja iz obveznosti do Evrosistema v prvem četrtletju 2015, ko bodo morale odplačati za 3,9 mrd EUR obveznosti do Evrosistema. V letu 2015 bankam zapade tudi za 1,1 mrd EUR obveznosti iz naslova dolžniških vrednostnih papirjev in za 1,4 mrd EUR posojil iz tujine.

Viri financiranja bank na grosističnih trgih in pri ECB

a) Vloge širše države[30] pri bankah

Država je lani začela postopno zniževanje vlog v bankah, ki jih je povečala v prvih letih krize. Obseg vlog širše države pri bankah se je lani zmanjšal za 440 mio EUR. Vloge države so se lani bolj povečale le oktobra in na začetku novembra, ko je Ministrstvo za

[28] Anketa bank, marec 2013.
[29] Depoziti MF RS po anketnih podatkih zajemajo vezane depozite MF RS in depozite MF RS pri bankah prek noči. Gre za vloge MF RS pri bankah prek enotnega zakladniškega računa.
[30] Širša država po metodologiji ESA95 (S.13) zajema enote centralne ravni države, enote republiške ravni države, državne enote lokalne ravni države in sklade socialnega zavarovanja.

finance Republike Slovenije (MF RS) del kupnine, pridobljene s prodajo 10-letne obveznice RS, deponiralo pri bankah.

Vloge širše države so še vedno relativno pomemben bančni vir financiranja. Konec februarja letos so s 3,2 mrd EUR predstavljale 7% bilančne vsote bančnega sistema oziroma dobrih 13% vseh vlog nebančnega sektorja. Glede na preostalo zapadlost vlog širše države po podatkih za konec februarja 2013 bankam v obdobju enega leta zapade za 2,2 mrd EUR teh vlog; velika večina, 2,1 mrd EUR, v obdobju pol leta. V obdobju dveh let bankam zapadejo skoraj vse vloge države.

Vloge širše države so še vedno relativno pomemben bančni vir. Večina teh vlog zapade v obdobju enega leta.

Največji del vlog širše države pri bankah so vezani depoziti MF RS. Konec marca 2012 je njihova vrednost znašala 1,5 mrd EUR. Povprečno stanje vezanih depozitov MF RS je v letu 2012 znašalo 1,8 mrd EUR, v primerjavi s predlani se je zmanjšalo za 0,9 mrd EUR. V prvem četrtletju leta 2013 se je stanje vezanih depozitov MF RS znižalo na povprečno mesečno 1,66 mrd EUR. Vključno z depoziti, ki jih ima MF RS pri bankah prek noči, je povprečno stanje vlog MF pri bankah letos v prvem četrtletju presegalo 2,2 mrd EUR.

Banke so bile po anketnih podatkih konec marca tveganju refinanciranja iz naslova zapadanja vlog MF RS najbolj izpostavljene v obdobju naslednjih treh mesecev oziroma do konca junija, ko jim zapade za 1,25 mrd EUR depozitov MF RS. Od tega so depoziti prek noči predstavljali 0,45 mrd EUR. Pomemben del depozitov MF RS pri bankah bo zapadel tudi v letu 2014, tj. dobra tretjina oziroma 818 mio EUR.

Banke v večinski domači lasti imajo ugodnejšo strukturo zapadanja depozitov MF RS, vendar po obsegu in deležu v bilančni vsoti več kot banke v večinski tuji lasti.

Tveganju refinanciranja depozitov MF RS so najbolj izpostavljene velike domače banke, pri katerih je bilo konec marca kar 73% vseh depozitov in jim do polletja zapade 54% teh obveznosti.

Tabela 5.32: Stanje in struktura zapadanja obveznosti iz naslova vlog MF RS za bančni sistem in po skupinah bank v odstotkih (31. marec 2013; anketni podatki)

	Marec 2013	Po časovnih intervalih zapadlosti v %						Kumulativno v %					
		2013						2013					
Banke	v mio EUR	Q2	Q3	Q4	v letu 2014	v letu 2015	po letu 2015	Q2	Q3	Q4	v letu 2014	v letu 2015	po letu 2015
Hranilnice													
Majhne domače banke	218,6	44,5			55,5			44,5	44,5	44,5	100,0		
Velike domače banke	1.585,2	53,5			39,6		6,9	53,5	53,5	53,5	93,1	93,1	100,0
Banke v večinski tuji lasti	370,8	81,6			18,3		0,1	81,6	81,6	81,6	99,9	99,9	100,0
Sistem	2.174,6	57,4			37,6		5,0	57,4	57,4	57,4	95,0	95,0	100,0

Vir: Banka Slovenije

b) Financiranje bank z izdanimi dolžniškimi vrednostnimi papirji

Potem ko je bilo financiranje bank prek izdanih dolžniških vrednostnih papirjev s poroštvom države v prvih dveh letih krize najpomembnejši vir financiranja, so banke v naslednjih dveh letih, v letih 2011 in 2012, obseg tega financiranja zmanjševale. V letu 2012 so se banke pri tej obliki financiranja razdolžile za 1,5 mrd EUR. Na to so vplivali predčasni odkupi oziroma dokončna zapadlost 3-letnih obveznic dveh bank. Obveznosti od izdanih dolžniških vrednostnih papirjev so se do konca februarja 2012 znižale na 2,2 mrd EUR. Medtem ko so bile banke lani v prvih mesecih leta zaradi bližajočega se zapadanja tovrstnih obveznosti razmeroma močno izpostavljene tveganju refinanciranja, se je po njihovem odplačilu struktura ročnosti dolga po preostali zapadlosti podaljšala.

Po odplačilu 3-letnih obveznic dveh bank, izdanih z garancijo države v letu 2012, se je tveganje refinanciranja iz tega naslova zmanjšalo.

Bankam do konca leta 2013 po anketnih podatkih zapade le za 17% dolga iz izdanih obveznic oziroma 376 mio EUR, medtem ko je lani aprila ta delež znašal 45% oziroma 1,5 mrd EUR. Velika večina izdanih dolžniških vrednostnih papirjev je pri velikih domačih bankah, 89%, kar je posledica dejstva, da se banke v večinski tuji lasti financirajo neposredno pri nadrejenih bankah v tujini, majhne domače banke pa so v preteklosti do teh sredstev prihajale težje in v manjši meri. Večina dolžniških vrednostnih papirjev, 1,4 mrd od 2,2 mrd EUR, bankam zapade v letu 2015. To bo ob dejstvu, da v letu 2015 bankam zapadejo tudi obveznosti od dolgoročnega refinanciranja pri ECB, pomembno povečalo tveganje refinanciranja bank v letu 2015, če se razmere na mednarodnih finančnih trgih ne stabilizirajo in vzpostavi zaupanje do slovenskih bank.

Dve tretjini oziroma 1,4 mrd EUR izdanih dolžniških vrednostnih papirjev bank zapade v letu 2015.

Tabela 5.33: Stanje in struktura zapadanja obveznosti iz naslova izdanih dolžniških vrednostnih papirjev za bančni sistem in po skupinah bank v odstotkih (31. marec 2013; anketni podatki)

	Marec 2013	Po časovnih intervalih zapadlosti v %						Kumulativno v %					
		2013						2013					
Banke	v mio EUR	Q2	Q3	Q4	v letu 2014	v letu 2015	po letu 2015	Q2	Q3	Q4	v letu 2014	v letu 2015	po letu 2015
Hranilnice	3,5	6,4	41,1	13,6	34,9	0,0	4,0	6,4	47,5	61,1	96,0	96,0	100,0
Majhne domače banke	238,4	4,9	1,5	0,7	1,5	86,0	5,5	4,9	6,4	7,1	8,6	94,5	100,0
Velike domače banke	1.982,4	3,9	12,3	1,1	7,4	60,7	14,7	3,9	16,2	17,3	24,6	85,3	100,0
Banke v večinski tuji lasti	14,2	43,7	21,1	35,2	0,0	0,0	0,0	43,7	64,8	100,0	100,0	100,0	100,0
Sistem	2.238,6	4,2	11,2	1,3	6,7	62,9	13,6	4,2	15,5	16,8	23,5	86,4	100,0

Vir: Banka Slovenije

c) Zapadanje obveznosti bank do tujih bank

Velike domače in tuje banke so se lani v tujini neto razdolžile. Na ravni bančnega sistema so banke v zadnjih 11 mesecih uspele obnoviti za 15,3% zapadlih dolgov do tujih bank.

Banke v letih po nastopu krize uspevajo le v manjši meri obnavljati zapadle obveznosti na finančnih trgih v tujini. Posledično so se do bank v tujini neto razdolževale. Neto razdolževanje je značilno za banke v večinski domači in za banke v večinski tuji lasti. Tako so se banke v večinski tuji lasti v letih 2011 in 2012 do tujine skupaj razdolžile (posojilo, depoziti, REPO) za 2,4 mrd EUR, velike domače banke pa za 1,7 mrd EUR. Med aprilom 2012 in marcem 2013 so po anketnih podatkih banke na ravni bančnega sistema uspele obnoviti 15,3% zapadlih dolgov do tujih bank. Pri bankah v večinski tuji lasti je delež obnavljanja znašal 38%, medtem ko so bile pri bankah v večinski domači lasti poplačila dolgov (tudi predčasnih) višja od njihove zapadlosti.

Banke v večinski domači lasti so lani zmanjšale obveznosti do tujih bank za 18,2% oziroma za 683 mio EUR. Ob upoštevanju izdanih obveznic so financiranje na grosističnih trgih zmanjšale še za dodatne 1,5 mrd EUR oziroma za dobro polovico. Lani se je zmanjševal kratko- in tudi dolgoročni dolg bank do tujine, na 3,1 mrd EUR konec leta. Delež kratkoročnega dolga v stanju dolga se je do konca leta zmanjšal na 3,9%.

Banke v večinski tuji lasti so v letu 2012 zmanjšale obseg dolga do tujih bank za 1,3 mrd EUR oziroma za 22%. Delež kratkoročnega dolga, predvsem vlog nadrejenih bank, se je lani povečal za 5,6 odstotne točke, na 16,8%.

Slika 5.37: Stanje financiranja pri tujih bankah za banke v večinski domači lasti (levo) in bankah v večinski tuji lasti (desno) v mio EUR

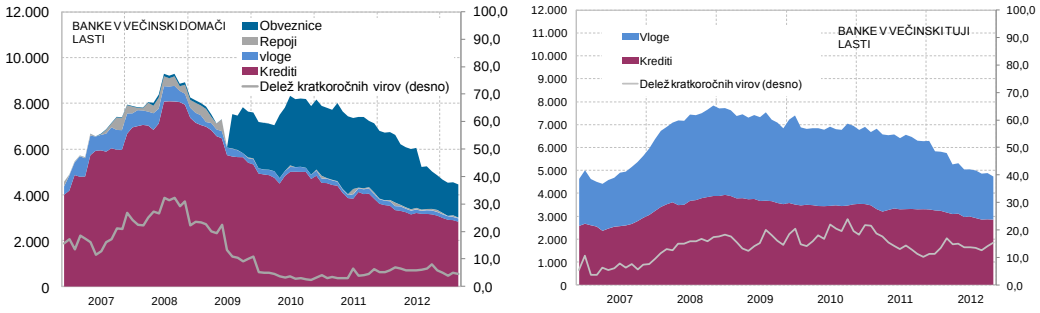

Vir: Banka Slovenije

Bankam po anketnih podatkih konec marca 2013 do konca leta 2013 zapade za 27% dolga do bank v tujini, kar je primerljivo kot pred pred enim letom.

Obveznosti slovenskih bank do bank v tujini so razmeroma enakomerno razporejene po posameznih razredih zapadanj. Po anketnih podatkih bank je bilo konec marca 2013 59% vseh obveznosti iz naslova posojil do tujih bank pri bankah v večinski tuji lasti, preostalo pa pri domačih bankah. Bankam v obdobju pol leta zapade skupaj za petino dolga do tujine, do konca leta 2013 pa 27%. Ob upoštevanju časovnih intervalov letošnjega in naslednjih dveh let nekoliko več dolga zapade v letu 2015, 18% oziroma 1,1 mrd EUR.

Slika 5.38: Zapadanje obveznosti do tujih bank po skupinah bank (marec 2013, anketni podatki)

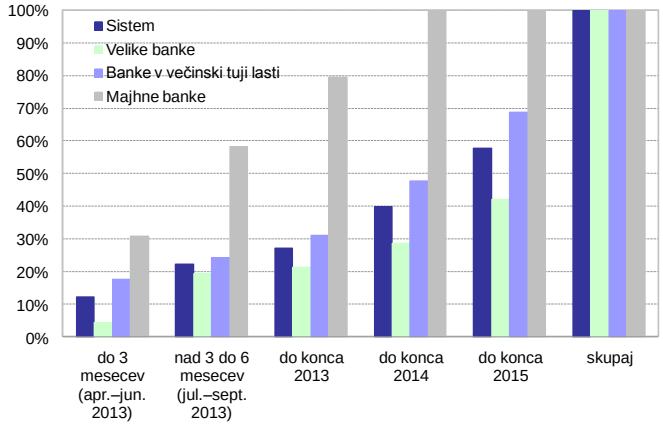

Vir: Banka Slovenije

Tabela 5.34: Stanje in struktura zapadanja obveznosti do tujih bank (posojila, depoziti, REPO) za bančni sistem in po skupinah bank v odstotkih (31. marec 2013)

Obveznosti do bank v tujini	Po časovnih intervalih zapadlosti v %							Kumulativno v %					
		2013						2013					
Banke	v mio EUR	Q2	Q3	Q4	v letu 2014	v letu 2015	po letu 2015	Q2	Q3	Q4	v letu 2014	v letu 2015	po letu 2015
Hranilnice													
Majhne domače banke	14,3	30,7	27,5	21,4	20,3	0,0	0,0	30,7	58,2	79,6	100,0	100,0	100,0
Velike domače banke	2.604,5	4,4	14,8	2,0	7,3	13,6	57,9	4,4	19,2	21,3	28,6	42,1	100,0
Banke v večinski tuji lasti	3.728,2	17,5	6,8	6,9	16,5	21,1	31,3	17,5	24,3	31,2	47,7	68,7	100,0
Sistem	6.346,9	12,2	10,1	4,9	12,7	17,9	42,1	12,2	22,3	27,2	39,9	57,9	100,0

Vir: Banka Slovenije

Slika 5.39: Zapadanje obveznosti bank po oblikah grosističnega financiranja po intervalih zapadlosti (marec 2013, anketni podatki)

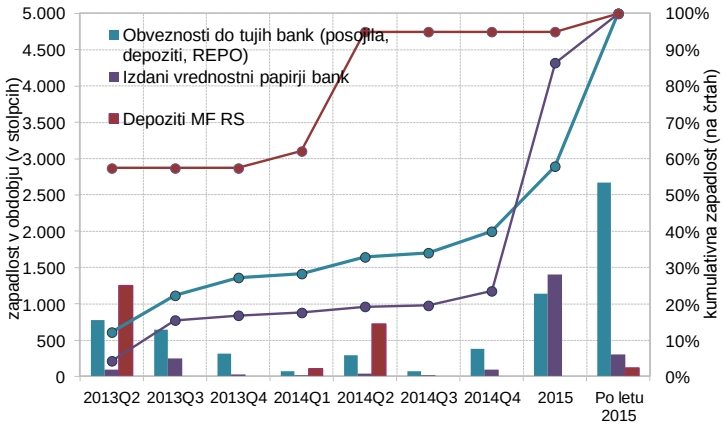

Vir: Banka Slovenije

Obseg novosklenjenih posojil pri bankah v tujini se je lani še zmanjšal.

Zaradi zaostrenih razmer na medbančnem trgu in omejenega dostopanja bank do mednarodnih finančnih trgov se je lani obseg novosklenjenih posojil pri bankah v tujini zmanjšal za 250 mio EUR, na 1,379 mio EUR. Še v letu 2010 je na primer presegal 2,6 mrd EUR. Majhen obseg novih poslov je bil značilen predvsem za banke v večinski domači lasti, pri katerih se je obseg lani skoraj prepolovil, na le 274 mio EUR. Še pred dvema letoma je znašal 880 mio EUR. Pri bankah v večinski tuji lasti je bil obseg poslov lani primerljiv s predhodnim letom, znašal je 1,1 mrd EUR, od tega je bilo tri četrtine poslov kratkoročnih.

Slika 5.40: Pribitki nad EURIBOR za posojila bank, najeta v tujini, glede na pretežno lastništvo bank v odstotkih

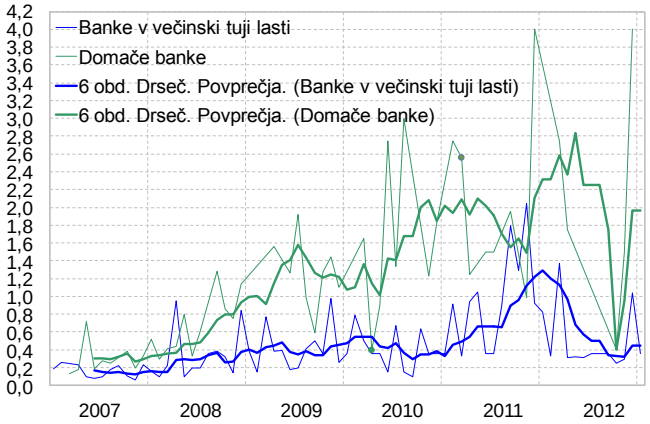

Vir: Banka Slovenije

Pribitki nad EURIBOR so lani precej nihali, v povprečju so se obrestne mere za nove posle v primerjavi s predhodnim letom celo nekoliko znižale.

Lani so pribitki nad EURIBOR za zadolževanje pri tujih bankah glede na posamezne mesece oziroma posle precej nihali. Povprečni pribitek nad referenčno OM za posojila iz tujine domačim bankam je v letu 2012 znašal 2,1 odstotne točke. Pri bankah v večinski tuji lasti je povprečni pribitek znašal 0,5 odstotne točke. V lanskem šibkem financiranju so prevladovale kratke ročnosti in po fiksnih obrestnih merah. Obrestne mere so se za te posle v letu 2012 v primerjavi s predhodnim letom celo nekoliko znižale: pri bankah v večinski tuji lasti na 1,7% in pri bankah v večinski domači lasti na 1,9%. Vendar je znižanje predvsem posledica znižanja obrestnih mer na mednarodnih finančnih trgih in tudi dejstva, da gre le za kratkoročne posle.

č) Financiranje bank pri Evrosistemu

Konec februarja 2013 je imel bančni sistem za 4 mrd EUR obveznosti do Evrosistema.

Obseg obveznosti do Evrosistema se je v letu 2012 povečal za 2,3 mrd EUR, na 4 mrd EUR, zaradi sodelovanja 19 slovenskih bank pri triletni operaciji dolgoročnega refinanciranja februarja 2012. Na ravni bančnega sistema se je delež tega financiranja povečal na 8,7% bilančne vsote, za 5,2 odstotne točke več kot ob koncu 2011. Obseg obveznosti bank do Evrosistema je ostal februarja 2013 primerljiv s tistim konec leta. Večino, kar 3,7 mrd EUR teh obveznosti, imajo banke iz naslova dolgoročnih operacij. Večji delež obveznosti do Evrosistema v bančnih pasivah imajo banke v večinski domači lasti. Pri skupini majhnih domačih bank je februarja 2013 znašal 10,2%, pri skupini velikih domačih bank 10,2%, pri bankah v večinski tuji lasti pa 6,2%.

S povečanim dolgoročnim financiranjem pri Evrosistemu so slovenske banke lani močno ublažile pritiske refinanciranja, tako z vidika ročnosti kot z vidika cene, saj gre za cenovno najugodnejši vir. Največji del obveznosti do Evrosistema zapade v prvem četrtletju 2015. V letih 2013 in 2014 bodo banke tako manj izpostavljene tveganju refinanciranja.

Banke so z viri Evrosistema, ki so jih pridobile na dražbah triletne ODR, le začasno preprečile sicer še hitrejše zmanjševanje bilančne vsote bank. S temi viri so banke delno prestrukturirale svoje financiranje in blažile pritiske refinanciranja na grosističnih finančnih trgih. Vendar je treba upoštevati, da bodo v prvem četrtletju 2015 morale odplačati oziroma refinancirati celoten obseg obveznosti iz dolgoročnih operacij pri Evrosistemu. V naslednjem dvoletnem obdobju morajo banke temeljito spremeniti svoj poslovni model financiranja ter zmanjšati svojo odvisnost od financiranja na mednarodnih grosističnih finančnih trgih in od zadolženosti pri Evrosistemu.

Slika 5.41: Delež obveznosti do Evrosistema v bilančni vsoti bank

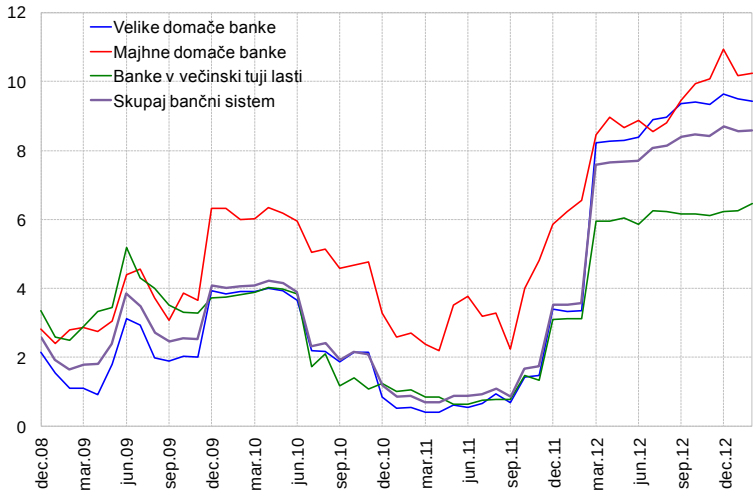

Vir: Banka Slovenije

5.8 Likvidnostno tveganje

Likvidnostno tveganje, merjeno s količnikom likvidnosti prvega razreda likvidnostne lestvice (LK1), se glede na predhodno leto ni bistveno spremenilo in ostaja ustrezno. Se pa zaradi zmanjšanja obsega sklenjenih poslov na denarnem trgu nezavarovanih posojil evroobmočja povečuje odvisnost od instrumentov Evrosistema in od prostega premoženja, primernega za zavarovanje pri upravljanju likvidnosti nekaterih bank. Zadovoljiva likvidnost na agregatni ravni je posledica udeležbe slovenskih bank na dražbi triletne operacije dolgoročnega refinanciranja (ODR) pri ECB v prvem četrtletju 2012. Neto zadolženost slovenskih bank do Evrosistema se je povečala, delež prostega sklada pa se je prepolovil in ostal do konca leta stabilen. Likvidnostnemu tveganju so najbolj izpostavljene banke z majhnim deležem prostega sklada primernega premoženja za zastavo pri ECB. Nižja presežna likvidnost, večja negotovost in spremenjena politika financiranja bank v večinski tuji lasti so vplivali na zmanjšanje obsega poslovanja slovenskih bank na denarnem trgu nezavarovanih posojil evroobmočja in domačem medbančnem trgu. Obseg tržne sekundarne likvidnosti se je zmanjšal za 2,5%, vendar ostaja na ravni 11,1% bilančne vsote.

Gibanje presežne likvidnosti bo v prihodnje odvisno od stabilnosti vlog nebančnega sektorja v bankah, na spreminjanje obsega financiranja posameznih bank pri Evrosistemu pa lahko vpliva gibanje bonitetnih ocen dolgoročnega dolga države. Morebitno zmanjšanje bonitetne ocene na BBB- ali manj pri vseh treh agencijah bi nekaj bank izpostavilo večjemu likvidnostnemu tveganju zaradi neprimernosti državnih vrednostnih papirjev za zastavo pri Evrosistemu. Poleg tega bi se z izločitvijo neprimernih vrednostnih papirjev RS zmanjšala sekundarna likvidnost bank. Likvidnostnemu tveganju so ob morebitnem znižanju bonitetne ocene države bolj izpostavljene domače banke.

5.8.1 Kazalniki likvidnosti

Količnik likvidnosti prvega razreda se je v povprečju povečal.

Količnik likvidnosti prvega razreda likvidnostne lestvice je v povprečju leta 2012 znašal 1,46, kar je 0,06 več od povprečja predhodnega leta. K rasti količnika v prvem četrtletju je prispevalo zadolževanje slovenskih bank na dražbi triletne ODR pri ECB. V drugem polletju se je LK1 znižal zaradi zapadlosti in poplačila izdanih dolžniških vrednostnih papirjev nekaterih bank in spremembe metodologije izračuna LK1 na začetku oktobra[31]. To je vplivalo na znižanje LK1 pri bankah v večinski tuji lasti. Novembra 2012 je povečanje vlog države po izdaji državne obveznice v USD izboljšalo likvidnosti bank in

[31] Sprememba metodologije izračuna LK1 je začela veljati 1. 10. 2012 s sklepom o spremembi Sklepa o minimalnih zahtevah za zagotavljanje ustrezne likvidnostne pozicije bank in hranilnic (Uradni list RS št. 26/2012). S tem sklepom se je v likvidnostno lestvico začelo upoštevati 75% namesto predhodnih 100% vrednosti pogodbeno najetih kreditnih linij in nečrpanega dela najetih kreditov. Ta utež je veljala v prehodnem obdobju do 1. 4. 2013, ko se je zmanjšala na dokončnih 50%.

povečalo LK1. Banke so pridobljena sredstva države namenile za poplačilo kratkoročnih obveznosti, preostali del pa naložile v likvidne oblike, predvsem kratkoročne terjatve do tujine. LK1 se je zaradi dokončne uveljavitve sprememb navedene metodologije na začetku aprila znižal na 1,38.

Na uravnavanje likvidnosti slovenskih bank bo še najprej vplivalo spreminjanje vlog Ministrstva za finance Republike Slovenije. Ohranjanje njihovih vlog v bankah in s tem zmerne presežne likvidnosti bank je povezano z morebitno ponovno izdajo državne obveznice in uspešnostjo izdaj zakladnih menic.

Slika 5.42: Gibanje dnevnih količnikov likvidnosti prvega in drugega razreda likvidnostne lestvice (levo) ter struktura načina izpolnjevanja likvidnostnega količnika prvega razreda po instrumentih (desno) v odstotkih

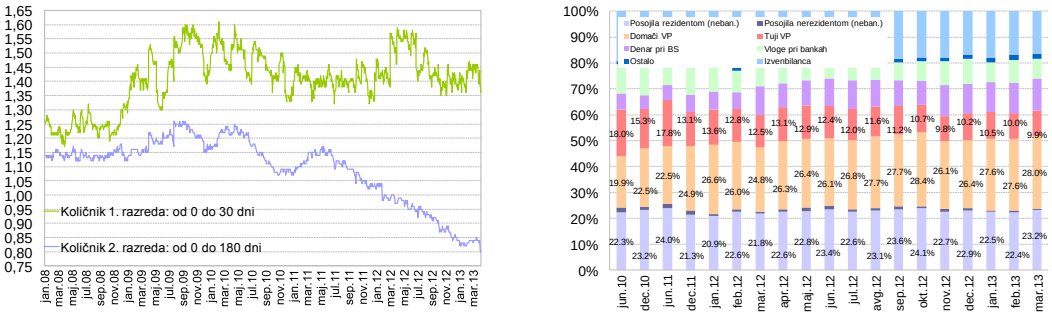

Vir: Banka Slovenije

Zmanjševanje količnika likvidnosti drugega razreda se je nadaljevalo.

Zmanjševanje količnika likvidnosti drugega razreda likvidnostne lestvice (LK2), ki se je začelo sredi leta 2011, se je nadaljevalo do konca leta 2012, nato pa stabiliziralo. LK2 je v povprečju znašal 0,94, kar je 0,16 manj kot leto prej. Postopno zmanjševanje je posledica skrajševanja ročnosti obveznosti bank do tujine, zapadlosti in poplačila izdanih dolžniških vrednostnih papirjev ter izločanja posojil nebančnemu sektorju iz možnega načina izpolnjevanja količnika.

Največje spremembe LK1 in LK2 so bile pri velikih domačih bankah.

Med skupinami bank so se razlike v višini LK1 povečale. LK1 se je najbolj, za 0,09, na 1,54 povečal pri velikih domačih bankah, medtem ko je bilo povečanje pri drugih dveh skupinah bank manjše. Nastala razlika je posledica sodelovanja na dražbi izredne ODR, kjer so več sredstev pridobile velike domače banke.

LK2 se je zmanjšal pri vseh skupinah bank, v povprečju za 0,16, na 0,94. To je odraz zapadlosti izdanih dolžniških vrednostnih papirjev in izločanja neprimernih posojil. LK2, ki se je pri skupini bank v večinski tuji lasti v preteklih letih gibal pod povprečjem sistema, se je v letu 2012 z vrednostjo 0,95 gibal nad povprečjem.

Slika 5.43: Količnika likvidnosti za prvi, od 0 do 30 dni (levo), in drugi, od 0 do 180 dni (desno), razred likvidnostne lestvice po posameznih skupinah bank, mesečna povprečja

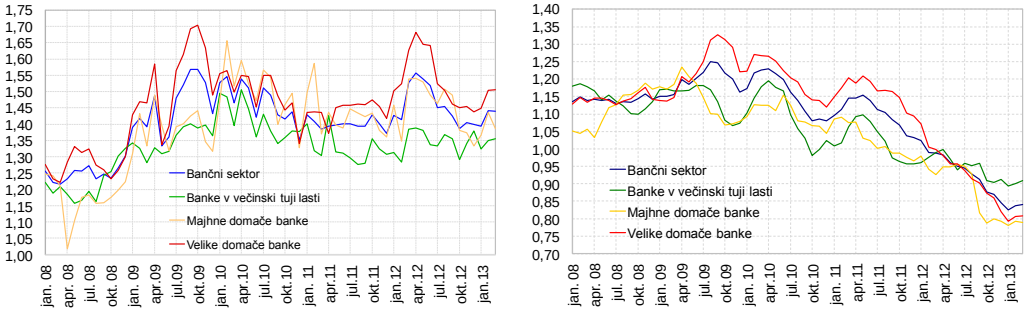

Vir: Banka Slovenije

Neto zadolženost pri Evrosistemu se je povečala zaradi udeležbe na dražbi ODR in zmanjšanja obsega mejnega depozita.

V letu 2012 se je neto zadolženost slovenskih bank do Evrosistema povečala. Decembra 2012 je neto zadolženost pri Evrosistemu v povprečju znašala 3,8 mrd EUR, kar je 3,1 mrd EUR več kot v istem obdobju 2011. Najprej so banke presežna sredstva nalagale v mejni depozit pri ECB. V prvi polovici julija se je obrestna mera za mejni depozit znižala na nič, zato je večina bank sredstva ohranila na svojih transakcijskih računih, neto zadolženost pa se je povečala. Terjatve do Evrosistema so se tako ohranile le prek vezave presežne likvidnosti na dražbah tedenskih vezanih depozitov. Na nihanje obsega teh vlog

je vplivalo tudi spreminjanje obsega vlog države pri bankah. Povprečni obseg tedenskih vezanih depozitov pri Evrosistemu je v letu 2012 s 192 mio EUR ostal na ravni povprečja predhodnega leta. Neto zadolženost slovenskih bank do Evrosistema se v prvem četrtletju 2013 ni bistveno spremenila.

Delež prostega sklada je bil najmanjši pri velikih domačih bankah.

Obseg sklada primernega finančnega premoženja za zastavo pri Evrosistemu je decembra 2012 v povprečju znašal 6,1 mrd EUR, kar je 1,9 mrd EUR več kot v istem obdobju 2011. Glede na vrsto premoženja sta se povečala obseg vrednostnih papirjev RS in obseg bančnih posojil32. Udeležba bank na dražbi triletne ODR je prepolovila delež prostega sklada bančnega sistema, ki je do konca leta 2012 in v prvem četrtletju 2013 ostal stabilen na ravni 34%. Likvidnostno tveganje je večje pri bankah z najmanjšimi deleži prostega sklada primernega premoženja za zastavo pri Evrosistemu. Med skupinami bank se je delež najbolj zmanjšal velikim domačim bankam, marca 2013 je v povprečju znašal 26% in je bil v primerjavi s koncem leta 2011 manjši za 45 odstotnih točk. Pri majhnih domačih bankah je znašal 37%, pri bankah v večinski tuji lasti pa 47%.

Z znižanjem bonitetne ocene RS bi se zmanjšala možnost financiranja pri Evrosistemu.

V skladu finančnega premoženja za zastavo pri Evrosistemu je 86% sredstev domačega izvora, kar izpostavlja banke večjemu likvidnostnemu tveganju ob morebitnem izrazitem znižanju bonitetne ocene dolgoročnega dolga države. Marca 2013 je bila Republika Slovenija pri agencijah Fitch in S&P ocenjena z bonitetno oceno A-, pri agenciji Moody`s pa z Baa2. Ob znižanju bonitetne ocene dolgoročnega dolga države na BBB- ali manj pri vseh treh agencijah bi se obseg možnega financiranja pri Evrosistemu zmanjšal pri manjšem številu bank.

Slika 5.44: Terjatve, obveznosti in neto pozicija poslovnih bank do Evrosistema v mio EUR (levo) ter sklad primernega finančnega premoženja bank, za zavarovanje pri Evrosistemu v mio EUR (desno)

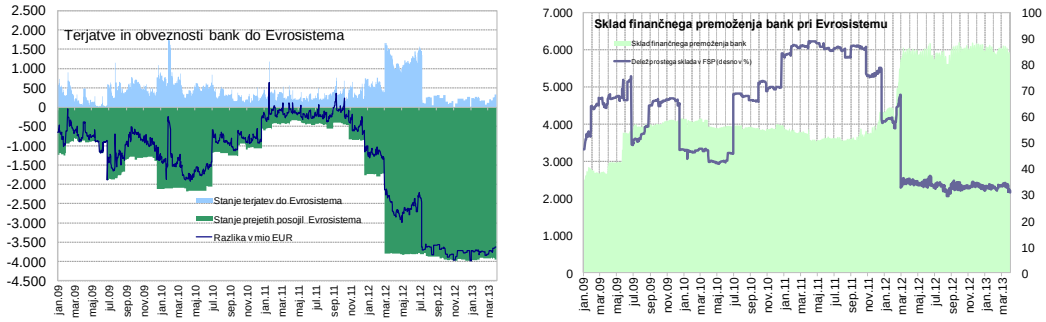

Vir: Banka Slovenije

Obseg sodelovanja med slovenskimi in tujimi bankami na denarnem trgu nezavarovanih depozitov se je zmanjšal.

Na denarnem trgu nezavarovanih posojil evroobmočja so slovenske banke lani in v prvem četrtletju letos ostale neto upnice, obseg sodelovanja med slovenskimi in tujimi bankami pa se je skrčil. Neto terjatve so marca 2013 znašale v povprečju 565 mio EUR, kar je 122 mio EUR več kot v povprečju decembra 2011. Večje krčenje obveznosti od terjatev do tujih bank je posledica manjše presežne likvidnosti in povečanega nezaupanja. Obveznosti do tujih bank so na denarnem trgu nižje tudi zaradi spremenjene politike financiranja bank v večinski tuji lasti s strani njihovih matičnih bank. Podrejene banke se do tujine razdolžujejo, vire nadomeščajo s pridobivanjem vlog nebančnega sektorja, presežno likvidnost, ki niha tudi z gibanjem vlog države, pa nalagajo matičnim bankam, navadno z ročnostjo čez noč.

[32] Upoštevana so posojila Republike Slovenije, posojila z garancijo RS in posojila osebam javnega sektorja.

Slika 5.45: Stanje danih in prejetih nezavarovanih posojil slovenskih bank na denarnem trgu evroobmočja (levo) in na slovenskem denarnem trgu (desno) v mio EUR ter gibanje obrestnih mer EONIA in obrestne mere na slovenskem medbančnem trgu v odstotkih

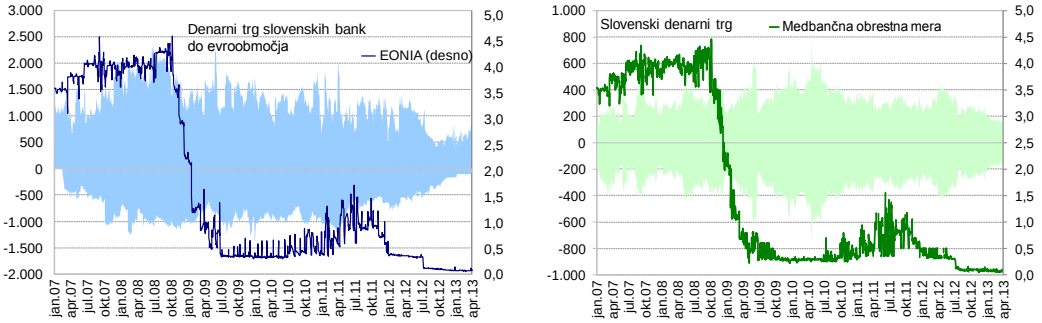

Vir: Banka Slovenije

Manjša presežna likvidnost je vplivala na zmanjšanje obsega poslovanja na slovenskem medbančnem trgu.

Obseg poslovanja se je lani in v prvem četrtletju letos skrčil tudi na slovenskem medbančnem trgu. Obseg danih in prejetih depozitov se je v povprečju minulega leta zmanjšal za 15 mio EUR, na 291 mio EUR, v prvem trimesečju 2013 pa še za dodatnih 116 mio EUR. Na zmanjšanje obsega poslovanja sta vplivala zmanjšanje vlog države in že sicer visok odstotek likvidnih sredstev bank med naložbami.

5.8.2 Tržna sekundarna likvidnost

Sprememba strukture tržne sekundarne likvidnosti v prid vrednostnim papirjem RS.

Obseg tržne sekundarne likvidnosti se je v letu 2012 zmanjšal za 132 mio EUR, na 5.246 mio EUR. Tržna sekundarna likvidnost je izračunana iz podatkov likvidnostne lestvice kot seštevek mesečnega povprečja vrednostnih papirjev Republike Slovenije in tujih tržnih vrednostnih papirjev, bonitete najmanj BBB. Njen delež v bilančni vsoti je bil v povprečju večji za 0,6 odstotne točke in je znašal 11,1%. Po udeležbi na decembrski in februarski dražbi ODR so banke sekundarno likvidnost povečale predvsem z naložbami v vrednostne papirje RS, manj pa z nakupi tujih tržnih vrednostnih papirjev, bonitete najmanj BBB. V sredini leta, ko so banke poravnavale večji obseg zapadlih obveznosti iz dolžniških vrednostnih papirjev, se je obseg sekundarne likvidnosti zmanjšal na 5,2 mrd EUR in se do konca prvega četrtletja 2013 ni bistveno spreminjal. Banke so namreč ob zmanjševanju obsega tujih tržnih vrednostnih papirjev sekundarno likvidnost ohranjale na podobni ravni z nakupi zakladnih menic RS. V letu 2012 se je spremenila struktura sekundarne likvidnosti v prid državnim vrednostnim papirjem. Njihov delež je marca 2013 znašal 71%, kar je 11,4 odstotne točke več kot konec leta 2011.

Obseg tržne sekundarne likvidnosti so najbolj zmanjšale velike domače banke.

Med skupinami bank so obseg tržne sekundarne likvidnosti leta 2012, prek znižanja tujih vrednostnih papirjev, najbolj zmanjšale velike domače banke, a vseeno z 72% ohranile največji delež v celotnem obsegu sekundarne likvidnosti. Skoraj dve tretjini njihove tržne sekundarne likvidnosti, to je 2,4 mrd EUR, obsegajo vrednostni papirji RS. Banke v večinski tuji lasti, ki so obseg tržne sekundarne likvidnosti do konca 2012 povečale na 873 mio EUR, imajo v strukturi 92% državnih vrednostnih papirjev, vendar je njihov delež sekundarne likvidnosti v bilančni vsoti s 6,1% pod povprečjem sistema.

Slika 5.46: Gibanje obsega tržne sekundarne likvidnosti (mesečna povprečja v mio EUR) in njen delež v bilančni vsoti v odstotkih

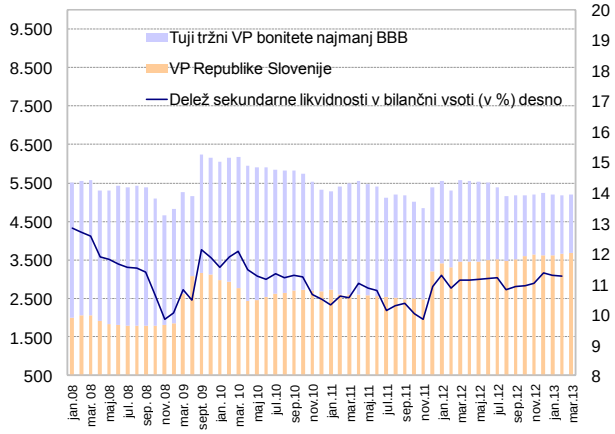

Opomba: Sekundarna likvidnost je izračunana iz podatkov likvidnostne lestvice kot seštevek mesečnega povprečja vrednostnih papirjev Republike Slovenije in tujih tržnih vrednostnih papirjev, bonitete najmanj BBB.

Vir: Banka Slovenije

5.9 Druga tveganja

5.9.1 Obrestno tveganje

Razlika med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer je marca 2013 znašala 4 mesece in 7 dni ter se je od decembra 2011 podaljšala za 14 dni. Banke so postale bolj izpostavljene tveganju zvišanja obrestnih mer. Razkorak se je povečal zaradi večjega skrajšanja povprečnega obdobja spremembe pasivnih obrestnih mer od povprečnega obdobja spremembe aktivnih obrestnih mer. Skrajšanje je posledica zmanjšanja in krajših ročnosti prejetih vlog in posojil ter zapadanja dolžniških vrednostnih papirjev bank. Med decembrom 2011 in marcem 2013 se je obrestno tveganje najbolj povečalo pri majhnih domačih bankah, ki so najbolj izpostavljene tveganju zvišanja obrestnih mer.

V obdobju od decembra 2011 do marca 2013 se je kumulativna obrestna vrzel do enega leta med aktivnimi in pasivnimi obrestno občutljivimi postavkami znižala za 1,4 mrd EUR, na -992,6 mio EUR. Domače banke so imele negativno in banke v večinski tuji lasti pozitivno vrzel. Kar pomeni, da so domače banke izpostavljene tveganju zvišanja obrestnih mer in banke v večinski tuji lasti tveganju znižanja obrestnih mer v prihodnjem enoletnem obdobju.

Povprečno obdobje spremembe obrestnih mer

Povečanje razlike med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer.

Kazalnik obrestnega tveganja, razlika med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer, je marca 2013 znašal 4 mesece in 7 dni. Povprečno obdobje spremembe aktivnih obrestnih mer je znašalo 10 mesecev in povprečno obdobje spremembe pasivnih obrestnih mer skoraj 6 mesecev. Razlika med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer se je med decembrom 2011 in marcem 2013 podaljšala za pol meseca. Vzrok za povečanje razkoraka v navedenem obdobju je na strani pasive; povprečno obdobje spremembe pasivnih obrestnih mer se je namreč skrajšalo bolj (za 1 mesec in pol) od povprečnega obdobja spremembe aktivnih obrestnih mer (za 1 mesec).

Glavni vzroki, ki so vplivali na skrajšanje povprečnega obdobja spremembe aktivnih obrestnih mer, so bili: skrajšanje povprečnega obdobja spremembe obrestnih mer za dane kredite in naložbe v dolžniške vrednostne papirje. Ključni razlogi, ki so vplivali na skrajšanje povprečnega obdobja spremembe pasivnih obrestnih mer, so bili: zmanjševanje in krajše ročnosti prejetih vlog, skrajšanje povprečnega obdobja spremembe obrestnih mer za najeta posojila in zapadanje dolžniških vrednostnih papirjev. Ob nadaljevanju omejenega dostopa bank do dolgoročnih virov financiranja je zelo verjetno nadaljevanje skrajševanja povprečne ročnosti pasivnih obrestnih mer tudi v prihodnje.

Slika 5.47: Povprečno obdobje spremembe obrestnih mer v mesecih (levo) in razlika med povprečnim obdobjem spremembe obrestnih mer za skupine bank v mesecih (desno)

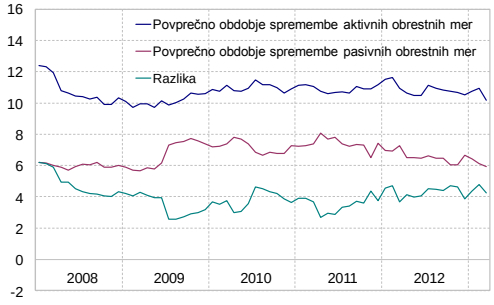

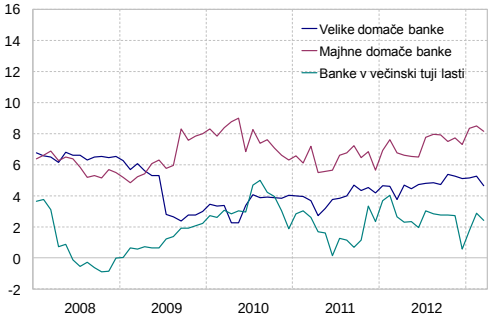

Vir: Banka Slovenije

Povečanje obrestnega tveganja pri majhnih domačih bankah.

Dinamika spreminjanja povprečnega obdobja prilagajanja aktivnih in pasivnih obrestnih mer se med skupinami bank razlikuje. Majhne domače banke imajo najvišjo razliko med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer, ki je 8,1 meseca. Zato velja, da so majhne domače banke najbolj izpostavljene tveganju zvišanja obrestnih mer. Poleg tega se je v obravnavanem obdobju obrestno tveganje najbolj povečalo pri skupini majhnih domačih bank. Med decembrom 2011 in marcem 2013 se je razlika med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer podaljšala za 2 meseca in pol. Razlog za podaljšanje razlike pri majhnih domačih bankah je na strani obveznosti. Povprečno obdobje spremembe pasivnih obrestnih mer se je skrajšalo za 2 meseca, med tem ko se povprečno obdobje spremembe aktivnih obrestnih mer ni pomembno spremenilo. Na skrajšanje povprečnega obdobja spremembe pasivnih obrestnih mer je najbolj vplivalo skrajšanje ročnosti prejetih kreditov in vlog.

Med decembrom 2011 in marcem 2013 se je povprečno obdobje spremembe aktivnih in tudi pasivnih obrestnih mer najbolj spremenilo pri velikih domačih bankah. Ključni vzrok za skrajšanje povprečnega obdobja spremembe aktivnih obrestnih mer za 2 meseca je bilo skrajšanje povprečnega obdobja spremembe obrestnih mer za dane kredite in za naložbe v dolžniške vrednostne papirje. Na skrajšanje povprečnega obdobja spremembe pasivnih obrestnih mer za skoraj 2 meseca in pol so vplivali enaki dejavniki kot pri skupini majhnih bank.

Razlika med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer je najnižja pri skupini bank v večinski tuji lasti (2,4 meseca).

Obrestna vrzel

Domače banke so izpostavljene zvišanju in banke v večinski tuji lasti znižanju obrestnih mer.

Konec prvega četrtletja 2013 je znašala kumulativna obrestna vrzel do enega leta med aktivnimi in pasivnimi obrestno občutljivimi postavkami -992,6 mio EUR in se je od decembra 2011 zmanjšala za 1,4 mrd EUR. Postavke obrestno občutljive aktive z obdobjem ponovne določitve obrestne mere, krajšim od 1 leta, so se v obdobju od decembra 2011 do marca 2013 znižale za 3,4 mrd EUR in pasive za 2,0 mrd EUR. Velike domače banke so imele najbolj negativno obrestno vrzel, v višini -1,4 mrd EUR, in so jo tudi najbolj skrajšale, za 1,3 mrd EUR od decembra 2011. Banke v večinski tuji lasti so imele pozitivno vrzel v višini 815 mio EUR (porast za 222 mio EUR od decembra 2011). Eden od razlogov za razlike med skupinami bank je delež aktive, vezan na spremenljive aktivne obrestne mere. Banke v večinski tuji lasti imajo 91% aktive vezane na spremenljivo obrestno mero oz. na nespremenljivo začetno obrestno mero do 1 leta. Za velike domače banke znaša ta delež 77%, za majhne domače banke pa 54%. Poleg tega velja, da je pri velikih domačih bankah na velik upad obrestno občutljive aktive močno vplivalo krčenje kreditov. Zaključimo lahko, da so domače banke izpostavljene zvišanju in banke v večinski tuji lasti znižanju obrestnih mer v obdobju enega leta.

Kumulativna vrzel do dveh let se je od decembra 2011, ko je znašala 646 mio EUR, zmanjšala na -2,7 mrd EUR marca 2013. Vse skupine bank so imele negativno vrzel.

Slika 5.48: Vrzel med aktivnimi in pasivnimi obrestno občutljivimi postavkami po posameznih razredih v mio EUR

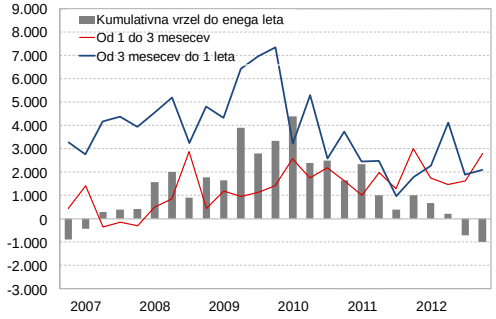

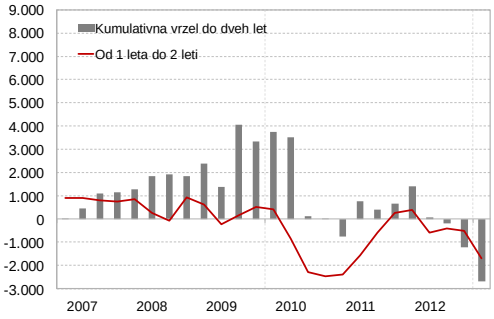

Vir: Banka Slovenije

5.9.2 Valutno tveganje

Valutno tveganje slovenskega bančnega sistema je v letu 2012 ostalo majhno. Neto odprta devizna pozicija je ob koncu leta 2012 znašala 13,1 mio EUR oz. 0,3% regulatornega kapitala. Valutnemu tveganju so bile najbolj izpostavljene majhne domače banke z neto odprto devizno pozicijo v višini 9,4 mio EUR oz. 2,7% regulatornega kapitala.

Tabela 5.35: Neto devizna pozicija po valutah v mio EUR

			2012			
	2010	2011	Skupaj banke	Velike banke	Majhne banke	Banke v večinski tuji lasti
Svetovne valute	-20,1	-9,6	8,8	10,6	4,2	-6,1
ameriški dolar	-8,4	4,4	6,2	7,1	-0,2	-0,7
švicarski frank	-9,9	-13,4	0,9	3,0	3,2	-5,4
drugo (GBP, CAD, AUD, JPY)	-1,8	-0,6	1,7	0,5	1,2	0,0
Valute EGP	20,5	-18,0	-14,6	-15,3	0,3	0,4
Druge valute	11,9	15,3	16,5	11,0	4,8	0,7
CIU	52,6	29,6	2,4	2,4	0,0	0,0
Skupaj (v mio EUR)	64,9	17,2	13,1	8,7	9,4	-5,0
V odstotkih regulatornega kapitala (v %)	1,4	0,4	0,3	0,3	2,7	-0,5

Opomba: EGP – evropsko gospodarsko območje, tj. EU, Islandija in Norveška, CIU – pozicije v tuji valuti v enotah investicijskih skladov.
Vir: Banka Slovenije

Banke so imele v letu 2012 v vseh valutah, z izjemo valut evropskega gospodarskega področja, neto dolge devizne pozicije in so bile tako izpostavljene tveganju znižanja vrednosti teh valut do EUR. Odprta devizna pozicija se je najbolj znižala v enotah investicijskih skladov v tuji valuti, ker banke umikajo sredstva iz teh naložb.

Obseg posojil nebančnemu sektorju v švicarskih frankih oz. z valutno klavzulo na švicarski frank se je v letu 2012 zmanjšal za 15,2%, na 1.346 mio EUR. Od tega je bilo 924 mio EUR stanovanjskih posojil. Posojila v CHF oz. z valutno klavzulo na CHF so ob koncu leta 2012 obsegala 3,8% vseh posojil nebančnemu sektorju.

5.10 Solventnost bank

Banke so v letu 2012 pozornost namenjale predvsem izboljšanju kapitalske ustreznosti osnovnega temeljnega kapitala (CT1 KU), ki se je povišala za 1,1 odstotne točke, na 10%. Kapitalska ustreznost je bila višja za 0,3 odstotne točke in je konec leta znašala 11,9%. Banke količnike kapitalske ustreznosti izboljšujejo predvsem z zmanjševanjem kapitalskih zahtev, kot posledica krčenja obsega poslovanja in substitucije z manj tveganimi izpostavljenostmi. S povečanjem izdaj hibridnih instrumentov so izboljšale CT1 KU, vendar so istočasno s predčasnimi poplačili zmanjšale obseg drugih hibridnih in podrejenih instrumentov, ki se ne vključujejo v CT1 KU. Tako so skušale banke z diskonti, ki so jih pri tem realizirale, ublažiti učinek izgube iz poslovanja. Vendar je bila slednja prevelika in prispevek kapitala h kapitalski ustreznosti je bil v letu 2012 negativen. Pozitivno so na kapital vplivale odbitne postavke, ki so se zmanjšale zaradi odprodaje nekaterih nestrateških naložb. Pri izračunu na solo osnovi so odbitne postavke od kapitala pozitivno vplivale zaradi spremembe pravne podlage, ki omogoča, da se

kapitalske naložbe namesto odštevanja od kapitala vključijo v izračun tveganju prilagojene aktive.

Kljub povečanju kapitalskih količnikov se nekatere banke še soočajo s primanjkljajem kapitala. Da bi vse slovenske banke dosegale vsaj 9% CT1 KU, bi na solo osnovi potrebovale povečanje kapitala v višini 222 mio EUR, to je tretjina primanjkljaja iz leta 2010 in manj, kot je primanjkljaj znašal v letu 2008. Tri četrtine bank dosega kapitalsko ustreznost, višjo od 11%. Pri tem se je delež bank s kapitalsko ustreznostjo med 12% in 14% v letu 2012 podvojil. Za doseganje kapitalske ustreznosti temeljnega kapitala povprečja EU oziroma po velikosti primerljivih bank EU bi slovenske banke potrebovale med 0,8 in 1,4 mrd EUR povečanja kapitala. Vendar je ob tem treba poudariti, da slovenske banke skozi daljše časovno obdobje in ne le v zadnjih letih finančne krize uporabljajo izrazito višjo povprečno utež tveganosti aktivnih postavk. To se kaže v precej višjem razmerju med kapitalskimi zahtevami in bilančno vsoto v primerjavi z EU.

Bankam se manevrski prostor in rezerve za pokrivanje izgub iz poslovanja zmanjšujejo. Potrebujejo hitro rešitev, ki bo učinkovita in dolgoročna. Krčenje obsega poslovanja ni pravi način za izpolnjevanje kapitalskih zahtev.

5.10.1 Kapitalska ustreznost

Kapitalska ustreznost osnovnega temeljnega kapitala (CT1 KU) se trendno povečuje, v 2012 za 1,1 odstotne točke, na 10%.

Največ pozornosti so banke v preteklem letu namenile izboljšanju kapitalske ustreznosti osnovnega temeljnega kapitala (v nadaljevanju: CT1 KU). Slednja se trendno povečuje, v letu 2012 za 1,1 odstotne točke, na 10%. Med tem so banke kapitalsko ustreznost (v nadaljevanju: KU) v zadnjih štirih letih ohranjale na ravni 11,5%. Kratkotrajno se je sicer izboljšala po izvedenih dokapitalizacijah, vendar so učinek nato izničile izgube iz poslovanja. Konec leta 2012 je kapitalska ustreznost bančnega sistema znašala 11,9% in se je v enem letu povečala za 0,3 odstotne točke.

Slika 5.49: Osnovni kazalniki kapitalske ustreznosti bančnega sistema v odstotkih

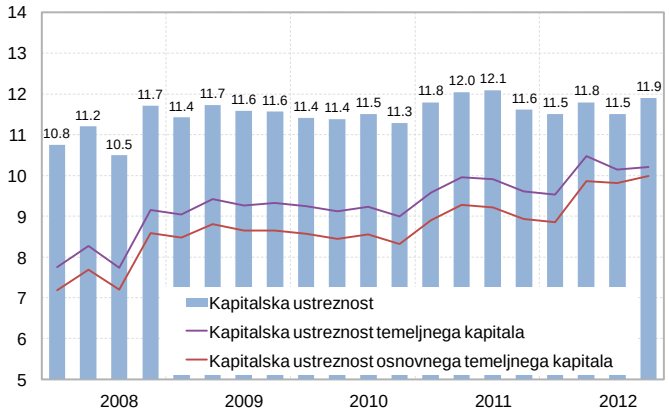

Vir: Banka Slovenije

Banke izboljšujejo kakovost kapitala.

Da je primarna skrb bank povečati CT1 KU, kažejo tudi razmiki med kazalniki. Razmik med KU in CT1 KU se je v letu 2012 zmanjšal za 0,8 odstotne točke, na 1,9 odstotne točke. Ohranjanje razmika na ravni 3 odstotnih točk, kot je znašalo pred letom 2011, bi od bank zahtevalo kapitalsko ustreznost na ravni 13%. Do konca leta 2012 se je ob tem skoraj izničila razlika med kapitalsko ustreznostjo temeljnega kapitala (v nadaljevanju: T1 KU) in CT1 KU na vsega 0,2 odstotne točke. To kaže izboljšanje strukture kapitala.

Razmik med kapitalsko ustreznostjo in deležem kapitala v bilančni vsoti narašča.

V nasprotju s kazalniki kapitalske ustreznosti, kjer se razmiki zmanjšujejo, se v zadnjih dveh letih povečuje razmik med kapitalsko ustreznostjo in deležem knjigovodskega kapitala v bilančni vsoti. Delež je vseskozi nad ravnjo 8%, razmik glede na kapitalsko ustreznost pa se je v letu 2012 povečal na 3,8 odstotne točke. Povečevanje razmika odraža zamenjevanje bolj tveganih naložb v strukturi bank z manj tveganimi.

Tabela 5.36: Osnovni kazalniki kapitalske ustreznosti bančnega sistema v odstotkih

	2008	2009	2010	2011	2012
Kapitalska ustreznost	11,7	11,6	11,3	11,6	11,9
Kapitalska ustreznost temeljnega kapitala	9,2	9,3	9,0	9,6	10,2
Kapitalska ustreznost osnovnega temeljnega kapitala	8,6	8,7	8,3	8,9	10,0
Knjigovodski kapital/bilančna vsota	8,4	8,3	8,2	8,0	8,1
	Razlike med kazalci kapitalske ustreznosti v odstotnih točkah				
KU - T1 KU	2,5	2,2	2,3	2,0	1,7
KU - CT1 KU	3,1	2,9	3,0	2,7	1,9
T1 KU - CT1 KU	0,6	0,7	0,7	0,7	0,2
KU - K/BV	3,3	3,3	3,1	3,6	3,8

Vir: Banka Slovenije

Delež najbolj kakovostnih oblik kapitala se povečuje.

Slovenske banke kapitalske zahteve izpolnjujejo z najbolj kakovostnimi oblikami kapitala. Delež temeljnega kapitala se je v strukturi kapitala pred odbitnimi postavkami v letu 2012 povečal za 7 odstotnih točk, pri velikih bankah za skoraj 10 odstotnih točk. V strukturi temeljnega kapitala skoraj 70% obsegajo osnovni kapital in kapitalske rezerve. Podvojil se je delež hibridnih instrumentov in zaradi visoke izgube močno upadel delež postavk, vezanih na dobiček.

Slika 5.50: Struktura kapitala pred odbitnimi postavkami za bančni sistem (levo) in struktura temeljnega kapitala (desno) v odstotkih

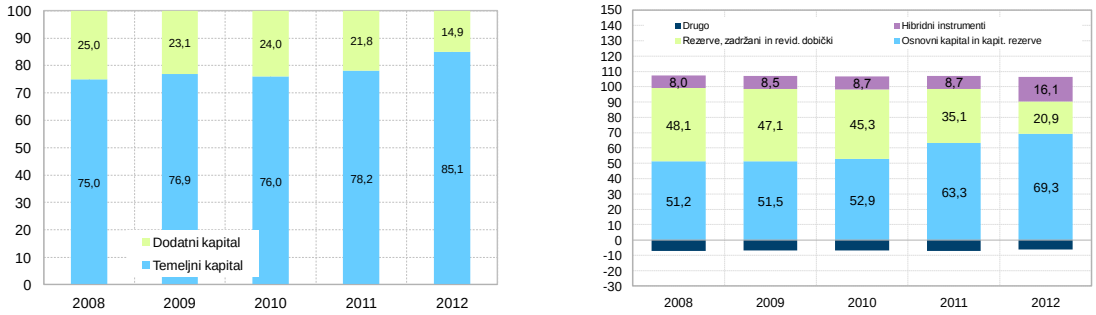

Vir: Banka Slovenije

Velika nenaklonjenost bank prevzemanju dodatnih tveganj.

Razmerja med kazalniki kapitalske ustreznosti kažejo zelo visoko nenaklonjenost bank prevzemanju dodatnih tveganj. Povečuje se delež najbolj kakovostnega kapitala. Hkrati se banke usmerjajo v vse bolj varne naložbe, ki povečujejo bilančno vsoto bolj kot tveganju prilagojeno aktivo. To se odraža v povečanju kapitalske ustreznosti ob ohranjanju razmerja med kapitalom in bilančno vsoto.

Banke v večinski tuji lasti dosegajo najvišjo CT1 KU, velike banke so jo najbolj povečale, najbolj težaven položaj majhnih bank.

Med skupinami bank so se velike domače banke osredotočile na doseganje 9% CT1 KU. V letu 2012 so jo povečale za 1,5 odstotne točke, najbolj med vsemi skupinami bank. Konec leta je znašala 9,6%. Učinek na kapitalsko ustreznost velikih bank je bil manjši, povečanje za 0,3 odstotne točke, na 11,6%. Banke v večinski tuji lasti so lani tako CT1 KU kot tudi kapitalsko ustreznost okrepile za približno 1 odstotno točko in dosegajo izrazito višje količnike kapitalske ustreznosti kot domače banke. Kar kaže njihovo boljšo optimizacijo kapitala in manjšo tveganost poslovanja, predvsem pa odraža večjo dejavnost lastnikov. S težavami se soočajo majhne banke. Imajo kapitalsko šibke ali pasivne lastnike, ki odlašajo z dokapitalizacijami. Majhne banke so šibke predvsem pri CT1 KU, ki je konec leta 2012 znašala 7,7%, vendar je močno, za 1,4 odstotne točke, na 10,1% upadla tudi njihova kapitalska ustreznost.

Slika 5.51: Kapitalska ustreznost osnovnega temeljnega kapitala (levo) in kapitalska ustreznost (desno) po skupinah bank v odstotkih

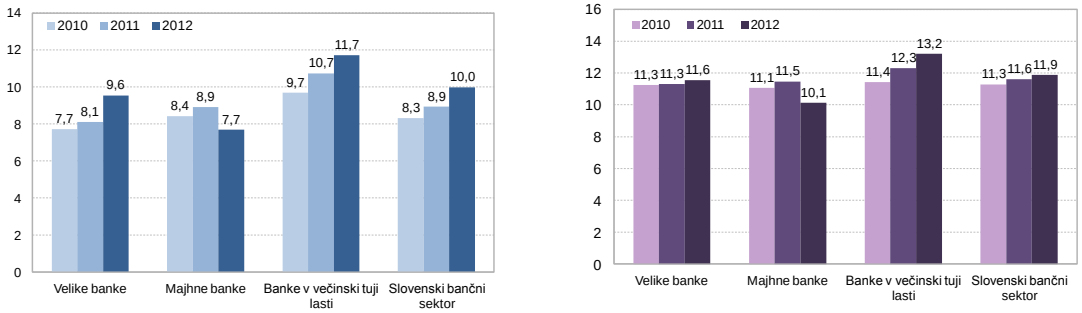

Vir: Banka Slovenije

Povečal se je delež bank s CT1 KU pod 8% in nad 12%.

CT1 KU je postala ključni kazalnik stabilnosti bank. Banke skušajo z dokapitalizacijami ali z notranjimi viri CT1 KU povečati nad mejo 9%. Delež bank s CT1 KU med 8% in 9% se je v letu 2012 zmanjšal za 16 odstotnih točk, medtem ko sta se deleža bank s CT1 KU pod 8% in nad 12% povečala za okrog 7 odstotnih točk.

Tri četrtine bank ima kapitalsko ustreznost nad 11%, delež bank s KU med 12% in 14% se je v letu 2012 podvojil.

Medtem ko se je z zahtevo EBA po doseganju 9% CT1 KU za sistemsko pomembne banke vzpostavila zelo jasna meja zadostnosti CT1 KU, je kriterij pri količniku kapitalske ustreznosti manj jasen. Glede na porazdelitev kapitalskih ustreznosti slovenskih bank se meja med bankami, ki imajo težave in bankami z zadostnim presežkom kapitala, vzpostavlja na ravni 10% do 11%. Tri četrtine bank dosega kapitalsko ustreznost višjo od 11%. Pri čemer se je delež bank s kapitalsko ustreznostjo med 12% in 14% v letu 2012 podvojil. Pri petini bank je njihova kapitalska ustreznost pod 10%. Večinoma gre za banke, ki so v letu 2012 poslovale z visoko izgubo ali pa imajo težave z izvedbo dokapitalizacij. Tudi na bankah, ki so imele tradicionalno visoko kapitalsko ustreznost, se kažejo posledice dolgotrajne finančne krize in povečevanje deleža slabih terjatev ter optimiziranje višine kapitala. Delež bank s kapitalsko ustreznostjo nad 14% se je v primerjavi z letom prej zmanjšal.

Slika 5.52: Porazdelitev kapitalskih ustreznosti osnovnega temeljnega kapitala (levo) in kapitalskih ustreznosti (desno) v odstotkih

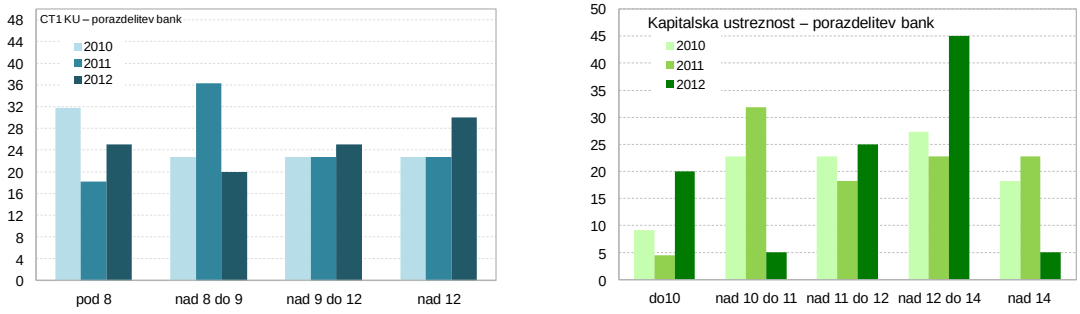

Vir: Banka Slovenije

Primanjkljaj kapitala, da bi vsaka posamezna banka dosegla 9% CT1 KU, se je zmanjšal s 608 mio EUR v letu 2010 na 223mio EUR v letu 2012.

Primanjkljaj kapitala, da bi vsaka posamezna banka dosegala 9% CT1 KU, je bil najvišji v letu 2010, ko je na solo osnovi znašal 607,5 mio EUR. Do konca leta 2012 se je zmanjšal na 222,5 mio EUR, kar je manj kot konec leta 2008. V letu 2012 so v primerjavi z letom prej tri banke uspele povečati CT1 KU nad 9%. Število bank, ki ne dosega 9% CT1 KU, se je zmanjšalo z 12 na 9 bank.

Velike banke zmanjšujejo primanjkljaj kapitala za doseganje 9% CT1 KU, medtem ko se pri majhnih bankah povečuje.

Banke v večinski tuji lasti so primanjkljaj kapitala za doseganje 9% CT1 KU, minimizirale že v letu 2011. CT1 KU je v letu 2012 za kriterijem 9% zaostajal še pri dveh bankah. Velike banke pospešeno rešujejo svoje težave pri zagotavljanju zadostnega obsega kapitala, kljub težavam pri izvedbi dokapitalizacij. Tri banke konec leta 2012 niso dosegale 9% CT1 KU, s primanjkljajem kapitala v višini 164 mio EUR. Majhne banke zaostajajo pri zviševanju CT1 KU. Štiri banke imajo CT1 KU pod 9%, kar odraža slabe poslovne rezultate bank. Da bi tudi v skupini majhnih bank vsaka posamezna banka dosegala 9% CT1 KU, bi morale kapital povečati za 54 mio EUR.

Slika 5.53: Primanjkljaj kapitala, da bi vsaka posamezna banka izpolnjevala merilo 9% CT1 KU, v mio EUR

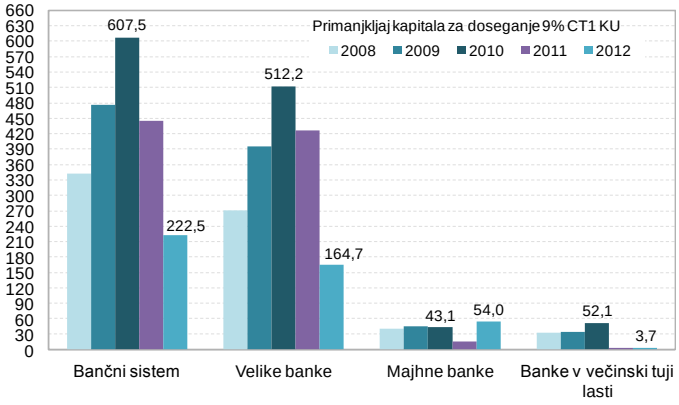

Vir: Banka Slovenije

5.10.2 Razčlenitev kapitalske ustreznosti

Povečevanje kapitalske ustreznosti z zmanjševanjem kapitalskih zahtev, prispevek kapitala je negativen.

Razčlenitev kapitalske ustreznosti kaže nadaljevanje gibanj iz leta 2011. V obeh letih se je kapitalska ustreznost povečala za 0,3 odstotne točke, pri čemer je bil prispevek kapitala negativen –0,4 odstotne točke, prispevek manjših kapitalskih zahtev pa pozitiven v višini 0,7 odstotne točke. Banke povečujejo kapitalsko ustreznost predvsem z zmanjševanjem obsega poslovanja in prestrukturiranjem naložb v manj tvegane, to je z zniževanjem tveganju prilagojene aktive. Med tem je zaradi visokih izgub iz poslovanja prispevek kapitala negativen. Bistvene razlike med obema letoma so v prispevkih posameznih kategorij kapitala.

Slika 5.54: Razčlenitev kapitalske ustreznosti za leti 2011 (levo) in 2012 (desno) za bančni sistem v odstotnih točkah, količniki v odstotkih

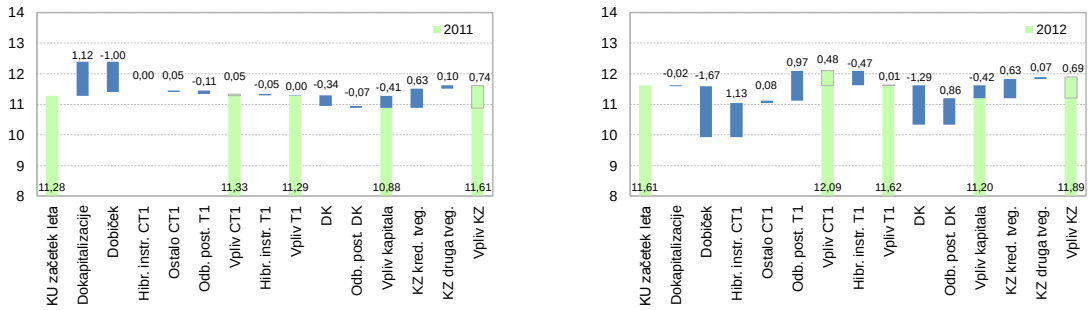

Opombe: KU – kapitalska ustreznost, CT1 – osnovni temeljni kapital, T1 – temeljni kapital, DK – dodatni kapital, KZ – kapitalske zahteve.
Vir: Banka Slovenije

Prispevek postavk kapitala

Prispevek izgube iz poslovanja v letu 2012 še bolj negativen kot leto prej.

Učinek izgube iz poslovanja na kapitalsko ustreznost bančnega sistema je bil lani še bolj negativen kot leto prej. Brez upoštevanja drugih učinkov bi se kapitalska ustreznost bančnega sistema v letu 2012 zmanjšala za 1,67 odstotne točke. Prispevek dobička je bil pozitiven le pri bankah v večinski tuji lasti.

Tabela 5.37: Razčlenitev kapitalske ustreznosti za leti 2011 in 2012 po skupinah bank, v odstotnih točkah, kapitalska ustreznost v odstotkih

	Bančni sistem		Velike banke		Majhne banke		Banke v večinski tuji lasti	
	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012
KU začetek leta	11,28	11,61	11,25	11,32	11,07	11,47	11,43	12,30
Dokapitalizacije	1,12	-0,02	1,39	0,20	0,34	-1,44	0,75	-0,02
Dobiček	-1,00	-1,67	-1,60	-2,69	-0,33	-0,53	0,17	0,16
Drugo (hibridi temeljnega kapitala)	0,00	0,73	-0,03	1,16	0,05	0,10	0,07	0,01
Dodatni kapital	-0,34	-1,29	-0,44	-1,91	-0,36	-0,36	-0,07	-0,24
Odbitne postavke	-0,18	1,83	-0,19	2,76	0,07	0,15	-0,26	0,38
Kapital	-0,41	-0,42	-0,87	-0,47	-0,23	-2,08	0,64	0,29
Kapitalske zahteve	0,74	0,69	0,95	0,70	0,63	0,76	0,24	0,62
Skupaj	0,33	0,28	0,07	0,23	0,40	-1,32	0,88	0,91
KU konec leta	11,61	11,89	11,32	11,56	11,47	10,15	12,30	13,21

Vir: Banka Slovenije

Prispevek postavk, vezanih na dokapitalizacije (osnovni kapital in kapitalske rezerve), pozitiven le pri velikih bankah.

Medtem ko so banke v letu 2011 učinek izgube več kot izničile s povečanjem postavk osnovnega kapitala, kapitalskih rezerv in lastnih delnic (učinek dokapitalizacij), je bil v letu 2012 prispevek teh postavk h kapitalski ustreznosti minimalno negativen. Obseg se je zmanjšal pri sedmih bankah. Od tega sta dve prenehali poslovati, pri drugih pa je šlo primarno za zmanjšanje kapitalskih rezerv. Prispevek h kapitalski ustreznosti je bil pozitiven le pri velikih bankah, izrazito negativen pri majhnih bankah in minimalno negativen pri bankah v večinski tuji lasti.

Povečan obseg hibridnih instrumentov CT1 KU, vendar poplačila drugih podrejenih instrumentov, neto prispevek negativen.

Ob težavah z izvedbo dokapitalizacij s povečanjem osnovnega kapitala so banke lani večjo pozornost namenile hibridnim instrumentom. Zaradi izdaj zamenljivih obveznic (CoCo) v skupni višini 420 mio EUR je znašal prispevek hibridnih instrumentov, ki se upoštevajo v izračunu osnovnega temeljnega kapitala (CT1), k povečanju kapitalske ustreznosti visokih 1,13 odstotne točke. Ker se je ob tem zmanjšal obseg drugih hibridnih instrumentov temeljnega kapitala ter še bolj hibridnih in podrejenih instrumentov dodatnega kapitala, je bil skupen prispevek podrejenih instrumentov h kapitalski ustreznosti negativen v višini –0,63 odstotne točke. Banke so v letu 2012 predčasno poplačale za 548 mio EUR podrejenih instrumentov s povprečnim diskontom 38,5%.

Tabela 5.38: Postavke regulatornega kapitala in prirasti v mio EUR ter rasti v odstotkih

	Stanje			2011			2012		
	2008	2009	2010	Stanje	Prirast	Rast	Stanje	Prirast	Rast
Regulatorni kapital	4.475	4.616	4.523	4.361	-162	-3,6%	4.205	-156	-3,6%
Temeljni kapital	3.835	4.116	4.001	4.047	46	1,1%	3.686	-361	-8,9%
Dodatni kapital	1.277	1.239	1.265	1.130	-135	-10,7%	647	-482	-42,7%
Odbitne postavke	-636	-739	-742	-816	-74	9,9%	-128	688	-84,3%
Temeljni kapital za KU	3.501	3.722	3.605	3.606	1	0,0%	3.609	3	0,1%
Osnovni temeljni kapital za KU	3.283	3.453	3.332	3.352	20	0,6%	3.532	180	5,4%
Kapitalske zahteve	3.059	3.194	3.207	3.004	-203	-6,3%	2.829	-175	-5,8%

Vir: Banka Slovenije

Močan pozitiven učinek manjših odbitnih postavk zaradi odprodaj in spremembe regulative.

Najbolj pozitiven je bil v letu 2012 učinek manjših odbitnih postavk od kapitala. Odbitne postavke so bile konec preteklega leta glede na leto prej manjše za 688 mio EUR oziroma 84%, k čemur sta prispevala dva razloga. Prvič, banke so začele odprodajati nestrateške naložbe. Drugič, sprejete so bile spremembe pravne podlage, med drugim uveljavitev diskrecije, s katero se nadrejenim bankam v bančnih skupinah omogoči, da naložbe v institucije, ki so vključene v konsolidacijo, v izračunu kapitala na posamični podlagi ni treba upoštevati med odbitnimi postavkami, ampak naložbo vključi v izračun tveganju prilagojene aktive. Izračun na konsolidirani podlagi ostaja nespremenjen[33]. Zaradi teh dveh učinkov je znašal prispevek odbitnih postavk k povečanju kapitalske ustreznosti 1,8 odstotne točke. Prispevek je bil pozitiven pri vseh skupinah bank, najbolj pri velikih bankah v višini 2,8 odstotne točke.

Pozitiven prispevek kapitala CT1, medtem ko je bil prispevek regulatornega kapitala negativen, enako kot leto prej.

Bistvena razlika v razčlenitvi kapitalske ustreznosti glede na leto 2011 je pozitiven prispevek povečanja osnovnega temeljnega kapitala (CT1) v višini 0,5 odstotne točke. Zaradi zmanjšanja drugih hibridnih instrumentov in izgube iz poslovanja je bil enako prispevek temeljnega kapitala (T1) zanemarljiv, prispevek regulatornega kapitala pa negativen v višini –0,4 odstotne točke.

Prispevek kapitalskih zahtev

Pri vseh skupinah bank je bil prispevek nižjih kapitalskih zahtev na ravni 0,7 odstotne točke.

Vse skupine bank še naprej kapitalske zahteve izpolnjujejo predvsem s krčenjem obsega poslovanja in s preusmeritvijo na manj tvegane naložbe. Prispevek nižjih kapitalskih zahtev na višino kapitalske ustreznosti je bil v letu 2012 na podobni ravni pri vseh skupinah bank, med 0,6 in 0,7 odstotne točke. Večina prispevka izhaja iz zmanjšanja kapitalskih zahtev za kreditna tveganja.

Razmerje med kapitalskimi zahtevami in bilančno vsoto kaže nenaklonjenost bank prevzemanju tveganj.

Razmerje med kapitalskimi zahtevami in bilančno vsoto je od sredine 2011 do sredine 2012 močno upadlo, ker so se kapitalske zahteve zmanjševale bolj kot bilančna vsota. To kaže substitucijo bolj tveganih z manj tveganimi izpostavljenostmi ter nenaklonjenost bank prevzemanju tveganj. V drugi polovici 2012 je prišlo do obrata pri kapitalskih zahtevah za kreditno tveganje v razmerju do bilančne vsote. Vendar še ne gre za spremembe v obnašanju bank, saj je obrat bolj posledica prenosa kapitalskih naložb iz odbitnih postavk kapitala v izračun kapitalskih zahtev. Kapitalske zahteve za tržno tveganje se še naprej zmanjšujejo in obsegajo le še 0,6% vseh kapitalskih zahtev. Kapitalske zahteve za operativno tveganje, zaradi vezanosti na raven bruto dohodka v preteklih letih, ostajajo na ravni 195 mio EUR. Se pa zaradi krčenja drugih kategorij njihov delež povečuje, tako v strukturi kapitalskih zahtev kot tudi v razmerju do bilančne vsote.

[33] Druge sprejete spremembe v zvezi z izračunom kapitala in kapitalskih zahtev so bile še:

- Podaljšanje obdobja, ko banki kapitalskih naložb v druge kreditne in finančne institucije ter družbe za upravljanje, ki jih je pridobila v postopku finančnega prestrukturiranja, ni treba odštevati od kapitala s treh na pet let.
- Upoštevanje plomb o vpisu hipoteke kot dokaza pravne gotovosti za priznanje učinkov zavarovanja z nepremičninami.
- Uporabo posplošene tržne vrednosti Geodetske uprave Republike Slovenije kot podlage za vrednotenje nepremičnin pri izračunu kapitalskih zahtev za kreditno tveganje.
- Opustitev uporabe hipotekarne kreditne vrednosti pri določitvi vrednosti izpostavljenosti, zavarovane s poslovno nepremičnino v Republiki Sloveniji.

Slika 5.55: Razmerje med kapitalskimi zahtevami in bilančno vsoto (levo) ter struktura kapitalskih zahtev (desno) v odstotkih

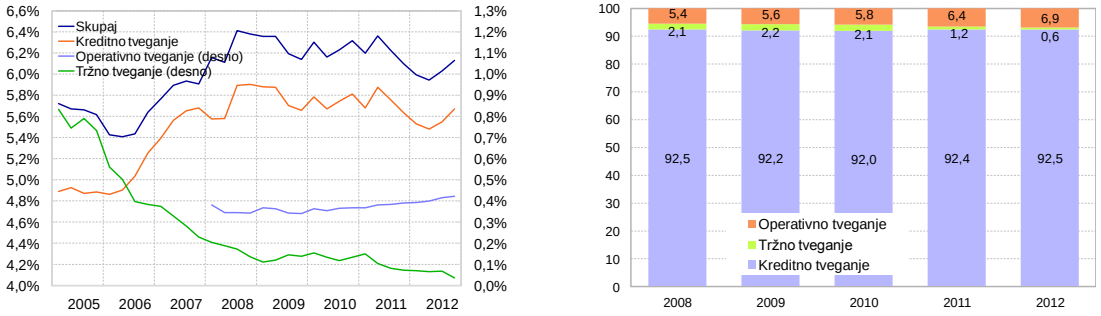

Vir: Banka Slovenije

Druga polovica preteklega leta kaže nekaj pozitivnih signalov v strukturi kapitalskih zahtev za kreditno tveganje. Celoletni prirast kapitalskih zahtev za zapadle in regulatorno zelo tvegane postavke je manjši kot leto prej ter je znašal 40,1 mio EUR. V zadnjem četrtletju so se kapitalske zahteve za te postavke zmanjšale za 24,4 mio EUR. Delež kapitalskih zahtev za zapadle in regulatorno zelo tvegane postavke se je v strukturi kapitalskih zahtev za kreditno tveganje na ravni bančnega sistema v pol leta zmanjšal za 0,8 odstotne točke, najbolj pri velikih bankah, za 1,1 odstotne točke.

V drugi polovici leta 2012 zmanjšanje deleža kapitalskih zahtev za zapadle in regulatorno zelo tvegane postavke.

Najvišjo medletno rast so banke dosegle pri kapitalskih zahtev za izpostavljenosti, zavarovane z nepremičninami, 74,4%. Letni prirast je bil z 28 mio EUR štirikrat večji kot leto prej. To kaže, da banke iščejo notranje rezerve in optimizirajo razporeditev kapitala.

Obseg kapitalskih zahtev za izpostavljenosti institucijam se je sicer povečal, v zadnjem četrtletju 2012 za 62 mio EUR, vendar je to odraz premika kapitalskih naložb iz odbitnih postavk kapitala v tveganju prilagojeno aktivo. Tako so velike banke delež kapitalskih zahtev za izpostavljenosti institucijam v strukturi kapitalskih zahtev za kreditno tveganje lani povečale za skoraj 4 odstotne točke, na 15,6%.

Visoka rast kapitalskih zahtev za izpostavljenosti, zavarovane z nepremičnino. Banke optimizirajo razporeditev kapitala.

Tabela 5.39: Struktura kapitalskih zahtev za kreditno tveganje v odstotkih

	2010				2011				2012			
	Velike banke	Majhne banke	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj	Velike banke	Majhne banke	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj	Velike banke	Majhne banke	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj
Kapitalske zahteve za kreditno tveganje v mio EUR	1856	280	815	2952	1707	271	798	2775	1608	251	758	2617
	Struktura kapitalskih zahtev za kreditno tveganje v odstotkih											
Širša država, mednarodne org.	0,8	1,7	1,7	1,1	0,7	1,5	0,4	0,7	0,5	1,1	0,9	0,7
Institucije	11,3	6,2	2,4	8,4	11,7	5,4	2,7	8,5	15,6	2,9	2,9	10,7
Podjetja	55,5	49,3	51,6	53,8	50,9	45,3	51,0	50,4	43,6	40,7	49,8	45,1
Bančništvo na drobno	17,4	13,7	32,5	21,2	17,6	15,8	33,1	21,9	16,7	16,8	31,2	20,9
Zavarovane z nepremičninam	0,0	7,7	1,1	1,0	0,3	7,3	1,7	1,4	1,3	7,7	3,3	2,5
Zapadle postavke	3,5	2,4	3,7	3,4	5,6	5,3	4,2	5,1	6,9	5,9	3,7	5,9
Regulatorno zelo tvegane postavke	7,9	13,7	3,9	7,4	9,4	14,5	2,8	8,0	10,8	19,2	3,7	9,6
Drugo	3,6	5,3	3,1	3,7	3,8	4,9	4,0	4,0	4,6	5,6	4,5	4,7
Zapadle in regulatorno zelo tvegane postavke	11,4	16,1	7,6	10,8	14,9	19,7	7,0	13,1	17,8	25,1	7,4	15,5

Vir: Banka Slovenije

Kljub nekaj pozitivnim signalom razmere ostajajo zaostrene. Še naprej se zmanjšujejo kapitalske zahteve za izpostavljenosti podjetje, negativni prirast se je v letu 2012 z –220 mio EUR še povečal glede na leto prej, ko je znašal –189 mio EUR. Medtem ko so se v letu 2011 kapitalske zahteve za bančništvo na drobno zmanjšale za –18 mio EUR, oziroma –2,8%, so se v letu 2012 zmanjšale kar za –62 mio EUR oziroma za –10,2%. V strukturi kapitalskih zahtev za kreditno tveganje znaša delež zapadlih in regulatorno zelo tveganih postavk 15,5%, pri majhnih bankah 25%. Delež se je na ravni bančnega sistema v enem letu povečal za 2,3 odstotne točke.

Kapitalske zahteve za podjetja in bančništvo na drobno se še zmanjšujejo, za zapadle in regulatorno tvegane postavke obsegajo 15,5%.

Slika 5.56: Delež kapitalskih zahtev za zapadle in regulatorno zelo tvegane postavke v strukturi kapitalskih zahtev za kreditno tveganje v odstotkih

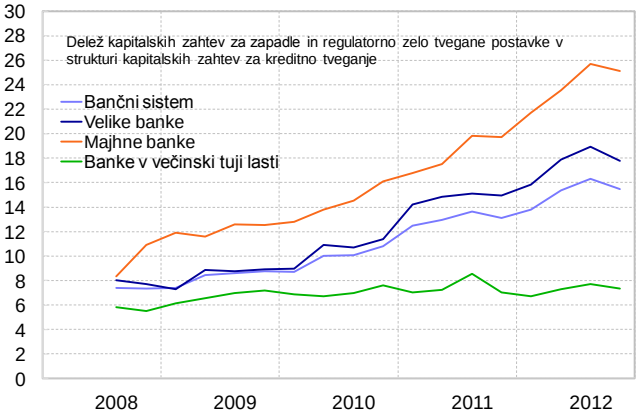

Vir: Banka Slovenije

Presežek kapitala nad kapitalskimi zahtevami

Slika 5.57: Presežek regulatornega kapitala nad kapitalskimi zahtevami v odstotkih regulatornega kapitala (levo), regulatorni kapital, kapitalske zahteve in presežek v mio EUR (desno)

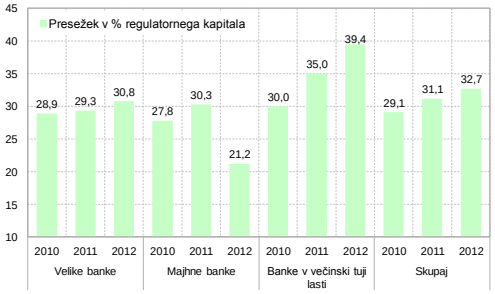

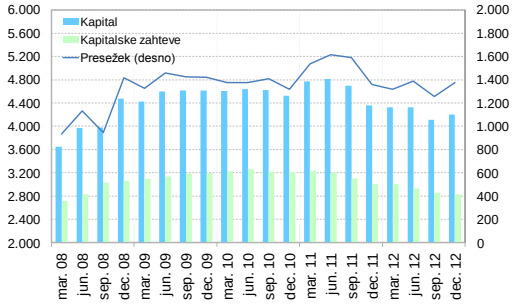

Vir: Banka Slovenije

Presežek kapitala nad kapitalskimi zahtevami pri majhnih bankah je upadel.

Na relativno slabši položaj majhnih bank zelo jasno opozarja tudi presežek kapitala nad kapitalskimi zahtevami. Lani se je zmanjšal za 9,1 odstotne točke, na 73 mio EUR, oziroma 21,2% regulatornega kapitala majhnih bank. Na ravni bančnega sistema je presežek kapitala nad kapitalskimi zahtevami razmeroma stabilen in se giblje okrog 1,4 mrd EUR od konca 2008. To v odstotkih regulatornega kapitala pomeni povečanje za 1,5- do 2-odstotni točki letno. Najbolj se je presežek povečal pri bankah v večinski tuji lasti. V dveh letih za 9,4 odstotne točke, na 39,4% regulatornega kapitala.

5.10.3 Primerjava kapitalske ustreznosti z EU – konsolidirani podatki

KU na konsolidirani osnovi je upadla za 0,4 odstotne točke, na 11,4%. Zaostanek za povprečjem EU se je povečal.

Kapitalska ustreznost bančnega sistema na konsolidirani osnovi se je v letu 2012 zmanjšala za 0,4 odstotne točke, na 11,4%. Močnejši upad kot na solo osnovi odraža učinek izgube iz poslovanja, saj na izračun ni vplivala regulatorna sprememba obravnave odbitnih postavk iz naslova kapitalskih naložb. Zmanjšala se je kapitalska ustreznost domačih bank: velikih bank za –0,8 odstotne točke, na 10,9%, majhnih bank za –1,5 odstotne točke, na 10%. Medtem ko so banke v večinski tuji lasti kapitalsko ustreznost na konsolidirani osnovi povečale za 0,8 odstotne točke, na 13,1%. Ker banke v EU kapitalsko ustreznost vseskozi povečujejo, se je zaostanek domačih bank za po velikosti primerljivimi bankami EU povečal, pri velikih bankah na 3 odstotne točke in pri majhnih bankah na 7,3 odstotne točke.

Pri kapitalski ustreznosti temeljnega kapitala je položaj nekoliko boljši, šibke predvsem majhne banke.

Količnik kapitalske ustreznosti temeljnega kapitala je ugodnejši. Banke so količnik izboljšale; na ravni bančnega sistema za 0,4 odstotne točke, na 9,7%. Izboljšale so ga tako banke v večinski tuji lasti, za 0,9 odstotne točke, kot tudi velike banke, za 0,4 odstotne točke. Pri majhnih bankah je količnik upadel za 1,3 odstotne točke, na 7,8%. Vendar k cilju izboljšanja količnika temeljnega kapitala težijo tudi banke EU. Zato se je pri tem kazalniku zaostanek slovenskih bank za primerljivimi bankami EU povečal, na ravni bančnega sistema z 1,4 na 1,8 odstotne točke.

Slika 5.58: Kapitalska ustreznost (levo) in kapitalska ustreznost temeljnega kapitala (desno) v primerjavi z EU po skupinah bank, podatki na konsolidirani osnovi v odstotkih

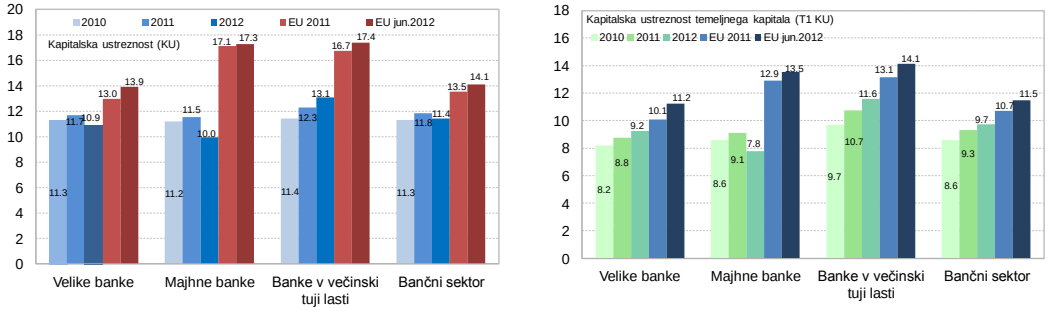

Vir: ECB (SDW), Banka Slovenije

Da bi vsaka posamezna banka dosegla povprečen količnik kapitalske ustreznosti oziroma kapitalske ustreznosti temeljnega kapitala skupine primerljivo velikih bank EU oziroma bančnega sistema EU, bi slovenske banke potrebovale skupno med 840 mio in 1,4 mrd EUR povečanja kapitala oziroma ustrezno prilagoditev kapitalskih zahtev.

Da bi slovenske banke dosegle povprečne količnike EU, bi potrebovale povečanje kapitala med 0,8 in 1,4 mrd EUR.

Slika 5.59: Porazdelitev kapitalskih ustreznosti (levo) in kapitalskih ustreznosti temeljnega kapitala (desno) za države EU, podatki na konsolidirani osnovi, v odstotkih

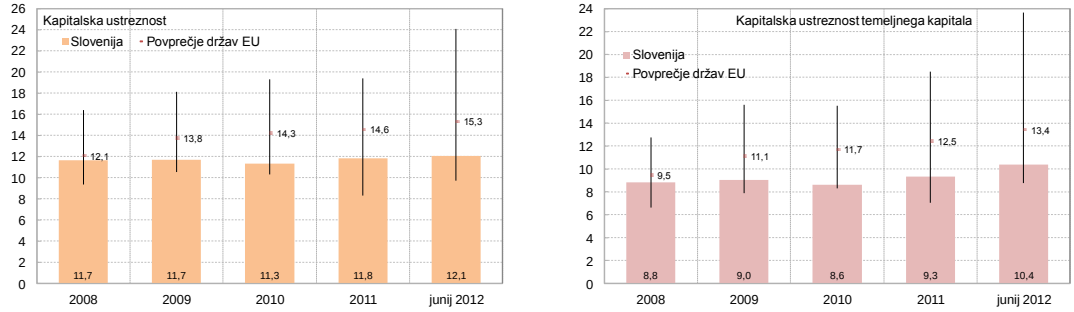

Opomba: Podatki za države EU brez Malte in Grčije
Vir: ECB (SDW)

Na zaostanek Slovenije za drugimi državami EU kaže tudi porazdelitev držav glede na količnik kapitalske ustreznosti in kapitalske ustreznosti temeljnega kapitala. Distribucija držav se širi in pomika proti višjim vrednostim, tako kot tudi povprečje količnikov posameznih držav. Navadno povprečje količnikov držav, kjer imajo večjo težo majhne države, je sredi leta 2012 za kapitalsko ustreznost znašalo 15,3% in za kapitalsko ustreznost temeljnega kapitala 13,4%.

Distribucija kapitalskih ustreznosti držav EU se širi in pomika proti višjim vrednostim, Slovenija zaostaja.

Slovenija za evropskim povprečjem ne zaostaja zaradi same višine kapitala, temveč predvsem zaradi visokih kapitalskih zahtev. Razmerje med kapitalom in bilančno vsoto je nad povprečjem držav EU glede na zadnje razpoložljive podatke za konec leta 2011. Kapitalsko ustreznost slovenskega bančnega sistema znižujejo predvsem kapitalske zahteve, ki v razmerju do bilančne vsote dosegajo 6%. Višje razmerje kot Slovenija ima le še ena država EU, medtem ko je povprečje držav EU 4%. To je posledica manjšega obsega uporabe notranjih modelov vrednotenja tveganj in relativno visokega deleža posojil v bilančni vsoti.

Problematične so previsoke kapitalske zahteve, medtem ko je razmerje regulatornega kapitala glede na bilančno vsoto nad povprečjem EU.

Slika 5.60: Porazdelitev razmerja med regulatornim kapitalom in bilančno vsoto (levo) ter razmerja med kapitalskimi zahtevami in bilančno vsoto (desno) za države EU, podatki na konsolidirani osnovi, v odstotkih

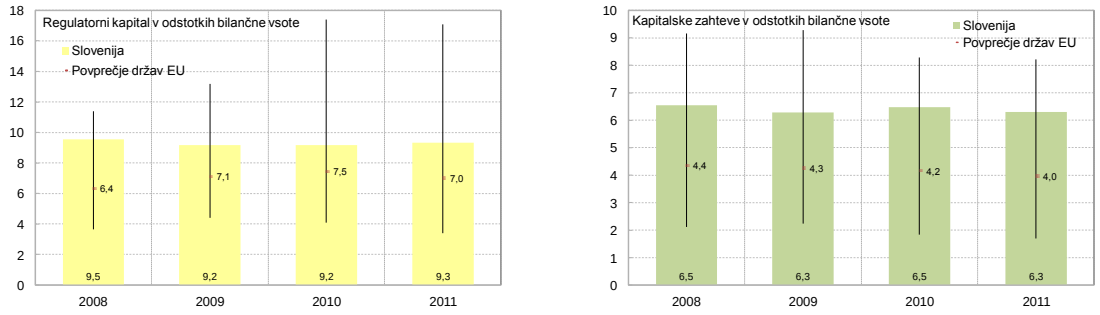

Opomba: Razpoložljivi podatki samo na letni ravni
Vir: ECB(SDW)

Okvir 5.4:Optimizacija porabe kapitala

Velike razlike v povprečnih utežeh tveganosti med Slovenijo in povprečjem EU se ohranjajo že več let[34]. Na enakih ravneh so bile že v letu 2008, ko Slovenija še ni imela bančne krize in zato niso le posledica hitrega poslabševanja kakovosti kreditnega portfelja v zadnjih letih. Če bi slovenske banke uspele znižati razmerje med kapitalskimi zahtevami in bilančno vsoto na raven povprečja držav EU, to je 4%, bi se kapitalske zahteve zmanjšale za 1 mrd EUR.

Ker slovenske banke večinoma niso razvile notranjih modelov ocenjevanja tveganj (pristopov IRB), slovenska podjetja pa večinoma nimajo bonitetnih ocen priznanih bonitetnih agencij, banke nimajo osnove, da bi za izpostavljenosti komitentom z nizko verjetnostjo neplačila upoštevale nižjo utež tveganosti. Priglasitev in priznanje bonitetne agencije s široko pokritostjo slovenskih podjetij bi bil velik korak naprej.

Vendar tudi standardiziran pristop dopušča nekaj prilagodljivosti. Z ureditvijo zavarovanj in izpolnjevanjem meril za priznanje nižjih uteži tveganosti, 50% za izpostavljenosti do podjetij zavarovane s poslovnimi nepremičninami, in 35-odstotna utež za izpostavljenosti, zavarovane s stanovanjskimi nepremičninami, bi lahko banke pomembno zmanjšale kapitalske zahteve. V strukturi kapitalskih zahtev za kreditno tveganje so kapitalske zahteve za izpostavljenosti do podjetij konec leta 2012 predstavljale 45,1%, medtem ko kapitalske zahteve za izpostavljenosti, zavarovane z nepremičninami, le 2,5%. V strukturi kreditnega portfelja obsegajo razvrščene terjatve do podjetij 47,5% vseh razvrščenih terjatev, kar je primerljivo s strukturo kapitalskih zahtev. Vendar močno odstopa delež razvrščenih terjatev do podjetij, zavarovanih s poslovnimi nepremičninami, ki obsega 27% vseh razvrščenih terjatev. Ker za vse terjatve nepremičnina ni nujno primarno zavarovanje, je bolj relevanten 17,8-odstotni delež razvrščenih terjatev, pri katerih razmerje med zavarovanim delom razvrščene terjatve do podjetja in vrednostjo poslovne nepremičnine (LTV) ne preseže vrednosti 100%. Če bi banke uspele tudi v strukturi kapitalskih zahtev za kreditno tveganje delež izpostavljenosti, zavarovanih z nepremičnino, zvišati s trenutnih 2,5% na 17,8%, bi to zmanjšalo kapitalske zahteve za 200 mio EUR. To je raven primanjkljaja kapitala, da bi vse banke na solo osnovi dosegle kapitalsko ustreznost osnovnega temeljnega kapitala (CT1 KU) v višini 9%.

[34] Če bi banke kapitalske zahteve oblikovale le za bilančne postavke, bi 8-odstotno razmerje med kapitalskimi zahtevami in bilančno vsoto pomenilo, da banke za vse postavke uporabijo 100-odstotno utež. Primer Slovenije, pri kateri je razmerje okrog 6%, pomeni tako uporabo povprečne uteži tveganosti okrog 75%. To močno presega povprečje EU, kjer 4-odstotno razmerje pomeni uporabo povprečne uteži tveganosti okrog 50%.
Ker se kapitalske zahteve oblikujejo tudi za zunajbilančne postavke, je dejanska povprečna utež tveganosti nižja in znaša za Slovenijo po podatkih konec leta 2012 69%. Visoke povprečne uteži tveganosti imajo slovenske banke predvsem pri izpostavljenostih podjetjem, 94,9%, in bančništva na drobno, 74,1%.

Okvir 5.5: Pregled aktivnosti Banke Slovenije pri obvladovanju tveganj v bančnem sistemu

Z razvojem finančne in gospodarske krize so se sistemska tveganja in njihov relativni pomen za stabilnost finančnega sistema spreminjala. Banka Slovenije je vseskozi pozorno spremljala razvoj vseh pomembnih tveganj ter sproti opozarjala banke o nujnosti vzpostavljanja ustreznega sistema upravljanja s tveganji ter vzdrževanju ustreznega obsega kapitala za njihovo pokrivanje. V nadaljevanju so navedeni ukrepi in aktivnosti Banke Slovenije za blažitev posledic sistemskih tveganj v bančnem sistemu.

Leto 2008

Banka Slovenije je leta 2008 v Poročilu o finančni stabilnosti banke opozorila na neustrezno strukturo in obseg kapitala, ob upoštevanju visoke kreditne rasti in naraščanja deleža podrejenih instrumentov v regulatornem kapitalu.

Poleg odprave previdnostnega filtra v oktobru, ki je prek povečanja kapitalske ustreznosti bank upočasnil krčenje njihove kreditne aktivnosti, je Banka Slovenije v novembru prilagodila še izračun količnikov likvidnosti za vrednost zastavljenega premoženja pri centralni banki v prvem razredu likvidnostne lestvice. S tem je bila odpravljena regulatorna ovira za črpanje likvidnih sredstev pri ECB.

V novembru je Banka Slovenije banke pozvala k omejevanju višine obrestnih mer za vpogledne in kratkoročne vloge, ker je pri popolnem jamstvu države za bančne vloge dvigovanje obrestnih mer povzročilo prenašanje vlog med bankami in le povečevalo nestabilnost vlog, ni pa spodbujalo dodatnega varčevanja. Napovedana možna uporaba ukrepov, pri katerih bi šlo za kaznovanje vzdrževanja neprimerne obrestne politike – Banka Slovenije bi namreč lahko ukrepala tako, da bi spremenila težo teh vlog pri izračunu količnika likvidnosti –, ni bila potrebna. Hkrati je Banka Slovenije banke pozvala k večjemu oblikovanju oslabitev in rezervacij, pri čemer bi morale banke že upoštevati dejansko izkazano poslabšanje gospodarskih razmer poslovanja podjetij iz nekaterih panog.

Leto 2009

Ob naraščanju kreditnega tveganja je Banka Slovenije banke zavezala k ustreznemu vrednotenju posameznih instrumentov in k ustrezni ravni oslabitev in rezervacij ter opozorila na možnost, da oblikovane oslabitve in rezervacije ne odražajo v celoti poslabšanih razmer, ki so postajale vse očitnejše. Hkrati je banke pozvala, naj načrtovano kreditno aktivnost uskladijo z razpoložljivimi stabilnimi viri financiranja in pretežni del dobička, realiziranega v letu 2008, razporedijo v rezerve. Spremenjen je bil Sklep o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic, z zahtevo po mesečnem poročanju (in izkazovanju v izkazu poslovnega izida) o oblikovanih oslabitvah in rezervacijah ter razvrščeni aktivi. Hkrati je bila v sistem poročanja uvedena tudi zahteva po dodatnih informacijah o zavarovanjih terjatev.

V juniju je Banka Slovenije opozorila na potrebne aktivnosti za izboljšanje upravljanja tveganj v bankah. V pismu so bile predložene zahteve glede ponavljajoče obnovljenih kratkoročnih kreditov brez denarnih tokov pri vračilu glavnic kreditov. Določila je, da banke tovrstnih kreditov ne smejo vključevati v izračun količnikov likvidnostne lestvice prvega in drugega razreda ter da morajo zanje oblikovati zadosten obseg oslabitev. Hkrati je bila predložena zahteva, naj se med regulatorno zelo tvegane izpostavljenosti uvrsti tudi financiranje prevzemnih aktivnosti. Banka Slovenije je v juniju sprejela tudi Priporočila za usklajeno postopanje bank upnic v primeru podjetij v finančnih težavah.

Leto 2010

Kljub oživljanju gospodarske aktivnosti v letu 2010 se je z zaostrovanjem dolžniške krize v nekaterih državah evrskega območja nadaljevala negotovost na finančnih trgih. Zato je Banka Slovenije s pismom pozvala banke, naj dobiček, dosežen v letu 2009, razporedijo v druge rezerve iz dobička za krepitev njihovega kapitala. Hkrati je uprave bank opozorila, naj ocenijo potrebo po rekapitalizaciji v letu 2010 ter na podlagi teh ocen pravočasno pripravijo in izvedejo postopke rekapitalizacije.

V juliju je Banka Slovenije sprejela še odločitev, da morajo banke v okviru procesa ocenjevanja notranjega kapitala (ICAAP) 80 % interno ocenjenih kapitalskih potreb pokriti s temeljnim kapitalom, izračunanim po Sklepu o izračunu kapitala. Ukrep je bil namenjen izboljševanju strukture kakovosti kapitala bank, saj je postajalo očitno, da finančna kriza postaja globoka gospodarska kriza s pričakovanim pritiskom na poslabševanje kapitala bank zaradi povečanega kreditnega tveganja, povezanega s slabšanjem poslovanja in finančnega položaja nefinančnih družb ter z večjo izpostavljenostjo zaradi večanja števila zamud pri poravnavanju zapadlih obveznosti in stečajev.

Da bi se izboljšalo upravljanje problematičnih naložb, je Banka Slovenije oktobra dopolnila Sklep o upravljanju s tveganji in ocenjevanju ustreznega notranjega kapitala za banke in hranilnice tako, da je zaostrila zahteve za obravnavo in spremljanje problematičnih kreditov (sistematična obravnava, vzpostavitev informacijsko podprte evidence za spremljavo poplačil in odpisov ter pravočasno restrukturiranje).

Leto 2011

V januarju je Banka Slovenije banke ponovno pozvala, naj pravočasno ocenijo potrebe po kapitalu v letu 2011 in temu ustrezno pripravijo postopke za njihovo okrepitev. Uprave bank je pozvala, naj na skupščinah delničarjev sprejmejo sklepe o razporeditvi dobička v rezerve, da bi se povečal njihov kapital.

Septembra je bil spremenjen Sklep o minimalnih zahtevah za zagotavljanje ustrezne likvidnostne pozicije bank in hranilnic tako, da so se uteži vpoglednih vlog gospodinjstev in nefinančnih družb znižale za 10 odstotnih točk, na 40 % v

prvem in 35 % v drugem razredu likvidnostne lestvice, ter se s tem približale predvideni obravnavi tovrstnih vlog v okviru likvidnostnega standarda LCR. Bankam so se obveznosti za naložbe v prvem in drugem razredu zmanjšale za več kot 800 mio EUR, s čimer jim je bilo olajšano uravnavanje strukture naložb. Zmanjšana je bila izpostavljenost naraščajočemu tveganju refinanciranja kot posledici ponovnega močnega poslabšanja razmer na evropskem finančnem trgu. S tem se je zmanjšal tudi pritisk na zmanjšanje kreditne aktivnosti bank, ki je sicer posledica oteženega dostopa do virov financiranja.

V novembru so bila s pismom bankam poslana priporočila za učinkovitejšo izterjavo slabih naložb od dolžnika ali tistega, ki je posel zavaroval.

Leto 2012

V februarju je Banka Slovenije sprejela dopolnitev smernic za ocenjevanje ustreznosti notranjega kapitala (ICAAP), tako da bo za povečano tveganje dobičkonosnosti iz naslova pasivnih obrestnih mer zahtevala dodatni kapital v okviru procesa ocenjevanja ustreznega notranjega kapitala za obdobje enega leta vnaprej. Ukrep banke zmanjšuje izpostavljenost tveganju dobičkonosnosti s spodbujanjem k večji skrbnosti pri uravnavanju višine pasivnih obrestnih mer, kar hkrati pozitivno vpliva tudi na raven posojilnih obrestnih mer gospodarstvu.

Marca je Banka Slovenije s spremembo Sklepa o izračunu kapitalske zahteve za kreditno tveganje po standardiziranem pristopu in Sklepa o izračunu kapitalske zahteve za kreditno tveganje po pristopu notranjih bonitetnih sistemov spremenila opredelitev zapadle postavke oziroma pomembne kreditne izpostavljenosti v zamudi v zvezi z opredelitvijo neplačila za namen izračuna kapitalske zahteve za kreditno tveganje. Kreditna obveznost v zamudi je pomembna najpozneje, ko presega 2% črpane izpostavljenosti ali 50.000 EUR za več kot 90 dni, vendar ni manjša od 200 EUR (do tedaj 1.000 EUR za pravne osebe in 100 EUR za fizične osebe). Enaka opredelitev je bila aprila uvedena s spremembo Navodila za izvajanje Sklepa o ocenjevanju izgub za namen ugotavljanja neplačnikov v okviru poročanja bank o izpostavljenosti do posameznih komitentov. Poročanje bank je bilo dopolnjeno tudi s poročanjem o višini izpostavljenosti, kjer komitent zamuja s plačilom več kot 90 dni. Z navedenimi spremembami je definicija neplačnikov postala bolj primerljiva z definicijami v drugih državah evrskega območja.

Aprila je Banka Slovenije s spremembo Sklepa o minimalnih zahtevah za zagotavljanje ustrezne likvidnostne pozicije bank in hranilnic spremenila pogoje glede vključevanja najetih kreditnih linij in nečrpanega dela najetih kreditov tako, da se v izračun količnikov likvidnosti ne vključujejo več v celoti, temveč postopoma do višine 50%. Ukrep pomeni predvsem zmanjševanje izpostavljenosti likvidnostnemu tveganju zaradi dolgotrajnosti zaostrenih razmer na finančnih trgih, hkrati pa približuje obravnavo teh virov likvidnosti zahtevi likvidnostnega standarda LCR.

Z namenom zmanjšanja deleža slabih naložb v bilancah bank, ki se zaradi dolgotrajnih postopkov izterjave povečuje, in z namenom pospeševanja unovčevanja nepremičnin, prejetih v zavarovanje, je bil v aprilu dopolnjen tudi Sklep o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic. Banke bodo morale tako odpisati finančna sredstva, merjena po odplačni vrednosti, za katera v postopku izterjave ocenijo, da ne bodo več povrnjena in so v skladu z MSRP izpolnjeni pogoji za njihovo izločitev iz izkaza finančnega položaja. Do pridobitve pravne podlage za zaključek postopka izterjave morajo ta finančna sredstva voditi v zunajbilančni evidenci. Ukrep bo zmanjšal delež slabih naložb za slabo odstotno točko.

V pogojih naraščajočega pomanjkanja likvidnosti je bila sprejeta odločitev, da se interno razvit sistem za določanje bonitete podjetij izpopolni tako, da bo zadoščal vsem pogojem, ki jih predpisuje ECB za interni model za ocenjevanje kreditne kakovosti premoženja, ki je primerno za zavarovanje pri rednih operacijah za pridobivanje likvidnosti pri ECB. Model je bil uspešno dopolnjen in sprejet s strani ECB v novembru 2012. Z uporabo tega modela se bo bankam ob drugih nespremenjenih pogojih v letu 2013 povečal potencial za pridobivanje likvidnosti v okviru ECB.

Poleg sistemskih ukrepov pri nadzoru in ohranjanju stabilnosti Banka Slovenije in Združenje bank Slovenije že od sredine leta 2012 usklajeno izvajata aktivnosti za izboljšanje pogojev poslovanja realnega sektorja, katerega prezadolženost je ob nizki gospodarski aktivnosti eden ključnih razlogov, da se slabša poslovanje bank:

- spremenjen je bil Zakon o bančništvu, ki ne zavezuje bank k oddaji prevzemne ponudbe v primeru pridobitve kapitalske naložbe pri prestrukturiranju podjetja v obdobju dveh let po pridobitvi;
- izdelani so bili predlogi v zvezi s potrebnimi spremembami insolvenčne zakonodaje;
- oblikovane so bile rešitve v zvezi s konverzijo bančnih terjatev v kapital podjetij oziroma v zvezi z vrednotenjem in učinkovitim upravljanjem tako pridobljenih kapitalskih naložb (vrednotenje po nabavni vrednosti ali po pošteni vrednosti, praviloma s tehniko ocenjevanja vrednosti, kot izhaja iz MSRP, prenos naložb na enoto za posebne namene (SPV), s čimer se upravljanje teh naložb prepusti strokovno usposobljenim kadrom).

O aktivnostih Banke Slovenije, ki v sodelovanju s predstavniki Združenja bank Slovenije, bank upnic in Gospodarske zbornice Slovenije, koordinira tudi aktivnosti za dogovore o sprejemljivih pogojih za poslovno, finančno in lastniško prestrukturiranje je podrobneje napisano v okvirju Spodbujanje procesov prestrukturiranja podjetij, v poglavju Sektor podjetij.

6 NEBANČNE FINANČNE INSTITUCIJE

6.1 Zavarovalnice

6.1.1 Značilnosti poslovanja zavarovalnic in primerjava z EU

V Sloveniji je lani poslovalo 15 zavarovalnic in dve pozavarovalnici. Ena zavarovalnica se je junija 2012 odločila, da bo nadaljevala poslovanje v Sloveniji kot podružnica nemške zavarovalnice. V primerjavi z letom 2011 se je znižala tržna koncentracija pri zavarovalnicah in zvišala tržna koncentracija pri pozavarovalnicah. Tržni delež največje zavarovalnice po zbrani premiji je bil lani 33-odstoten, največjih treh pa 61-odstoten. Največja življenjska zavarovalnica pokriva 37% trga življenjskih zavarovanj in največja premoženjska 32% trga premoženjskih zavarovanj. Tržni delež največje pozavarovalnice se je glede na preteklo leto povečal na 57%.

Slika 6.1: Zbrana bruto premija po posameznih vrstah zavarovanj v mio EUR (leva os) in letne stopnje rasti v odstotkih (desna os)

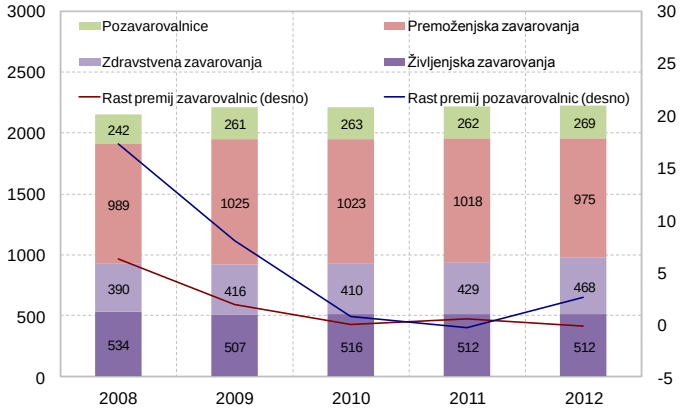

Vir: AZN

Zbrana zavarovalna premija je ostala na ravni iz leta 2011.

Zbrana bruto premija zavarovalnic je v letu 2012 ostala na približno isti ravni kot preteklo leto. Ključni razlog ničelne rasti zbrane bruto premije je nadaljnje poslabšanje gospodarskih razmer v letu 2012. Zavarovalna premija je ostala na isti ravni kot leta 2011 pri življenjskem zavarovanju, znižala se je pri premoženjskem in zvišala pri zdravstvenem zavarovanju.

Tabela 6.1: Zbrani celotna bruto premija in bruto premija življenjskega zavarovanja zavarovalnic v različnih ekonomskih kategorijah za Slovenijo za leto 2012 in za druge države za leto 2011

	Slovenija	EMU	EU27	Portugal.	Avstrija	Nemčija	Vel. Britanija
Celotna premija (v mrd EUR)	2,0	768,5	1.079,0	11,7	16,6	176,1	230,1
na prebivalca (v EUR)	950	2.158	1.985	1.097	1.973	2.136	3.265
delež v BDP (v %)	5,5	7,6	7,9	6,8	5,5	6,8	11,8
Premija življ. zavar. (v mrd EUR)	0,5	432,5	634,1	7,6	7,0	81,8	151,2
na prebivalca (v EUR)	249	1.193	1.186	709	834	1.000	2.410
delež v celotni premiji (v %)	26,2	56,3	58,8	64,6	42,3	46,4	65,7
delež v BDP (v %)	1,4	4,2	4,7	4,4	2,3	3,2	8,7

Vir: AZN, Swiss Re, preračuni BS

Izboljšanje kazalnika razvitosti – doseganje 44% premije na prebivalca v primerjavi z državami evroobmočja.

Leta 2011 je delež zbrane premije slovenskih zavarovalnic predstavljal 0,07% celotne svetovne premije. Slovenija je uvrščena na 23. mesto glede na delež premije v BDP in na 28. mesto svetovne lestvice glede na zbrano premijo na prebivalca. Zavarovalna penetracija je ostala na približno enaki ravni kot predhodno leto, 5,5% BDP, in znaša 950 EUR na prebivalca. Leta 2011 se je v državah evroobmočja zavarovalna penetracija znižala, zato se je kazalnik doseganja razvitosti izboljšal in znaša 44% povprečja držav evroobmočja. Izboljšal se je tudi kazalnik pri življenjskem zavarovanju, a Slovenija še vedno močno zaostaja za povprečjem evroobmočja. Leta 2012 je znašala premija na prebivalca 249 EUR, s čimer smo dosegli 20,9% povprečja držav evroobmočja. Ključna dejavnika, ki bosta pospešila razvitost zavarovanja, sta gospodarsko okrevanje in rast razpoložljivega dohodka gospodinjstev.

Življenjsko zavarovanje in pogodbeno povezovanje zavarovalnic

Nadaljevanje gospodarske in finančne krize, varčevalni ukrepi, zvišanje brezposelnosti in padec kupne moči prebivalstva so negativno vplivali na povpraševanje po življenjskem zavarovanju. Poleg tega so ljudje zaradi gospodarske krize in negotovih razmer na finančnih trgih bolj previdni pri sklepanju dolgoročnih zavarovanj. Ob koncu leta 2012 je znašala bilančna vsota življenjskih zavarovanj 3.587 mio EUR oziroma 58,9% celotne bilančne vsote zavarovalnic. Leta 2012 je zbrana premija življenjskega zavarovanja ostala na ravni iz leta 2011, število zavarovancev pa je upadlo za 14,5%.

Od leta 2009 ostaja delež življenjskih zavarovanj v celotni zbrani premiji skoraj nespremenjen, 26%. V strukturi premije življenjskih zavarovanj se je leta 2012 glede na leto prej povečal delež klasičnih zavarovanj, za 2,3 odstotne točk, najbolj pa se je zmanjšal delež naložbenih življenjskih zavarovanj, za 2,4 odstotne točke.

Priljubljenost (merjena kot število novih zavarovancev) naložbenega življenjskega zavarovanja v zadnjih letih pada. Lahko sklepamo, da so k njegovi priljubljenosti v obdobju pred krizo najbolj pripomogli visoki donosi na kapitalskih trgih in agresivna prodajna politika zavarovalnic.

Tabela 6.2: Zbrana premija v mio EUR in število zavarovancev življenjskega zavarovanja zavarovalnic

	2008	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012
Življenjska zavarovanja skupaj						Stopnje rasti (v %)			
premija (v mio EUR)	534	507	516	512	512	-5,1	1,8	-0,7	0,0
število zavarovancev	1.196.312	1.206.786	1.289.533	1.271.939	1.087.519	0,9	6,9	-1,4	-14,5
Življenjsko zavarovanje						Delež v življenjskem zav. (v %)			
premija (v mio EUR)	225	224	220	222	234	44,2	42,7	43,4	45,7
število zavarovancev	709.413	691.114	727.214	663.492	606.397	57,3	56,4	52,2	55,8
Življenjsko zav., vezano na enote IS									
premija (v mio EUR)	252	233	246	243	231	45,9	47,6	47,5	45,1
število zavarovancev	361.639	432.509	478.079	523.211	400.447	35,8	37,1	41,1	36,8

Vir: AZN

Tudi lani se je nadaljeval trend povečevanja povezanosti bank in zavarovalnic pri trženju zavarovalnih produktov. Vrednost zbrane premije življenjskih zavarovanj se je v letu 2012 povečala za 9,3%, na 51,9 mio EUR. Zavarovalnice so leta 2012 po tej tržni poti, prek bank, zbrale 10,1% premije življenjskega zavarovanja.

Računovodski izkazi zavarovalnic[35]

Konec leta 2012 je bilančna vsota zavarovalnic znašala 6,1 mrd EUR.

Bilančna vsota zavarovalnic se je v poslovnem letu 2012 povečala za 7,0%, na 6,1 mrd EUR. Bilančna vsota premoženjskih zavarovanj prek bank se je v istem obdobju povečala za 4,8%, na 2,5 mrd EUR, življenjskih zavarovanj pa za 8,6%, na 3,6 mrd EUR. Bilančna vsota pozavarovalnic se je v obdobju Q3 2011–Q3 2012 povečala za 7,9%, na 671 mio EUR.

Slika 6.2: Rast bilančne vsote v odstotkih (levo) in izid iz rednega delovanja v mio EUR (desno) zavarovalnic in pozavarovalnic

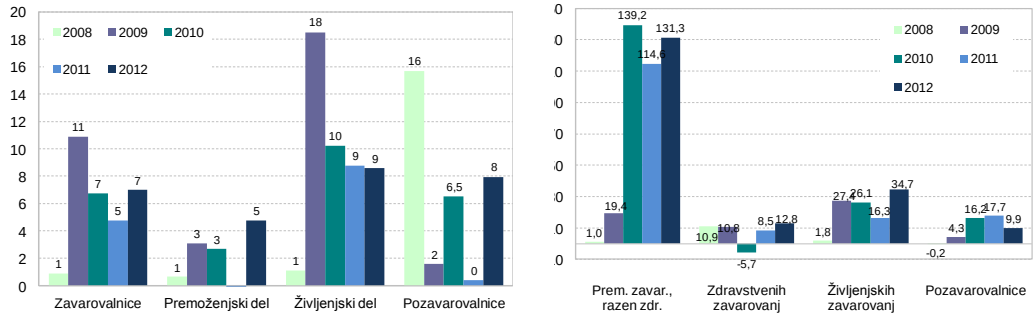

Opomba: Podatki za pozavarovalnice se v letu 2012 nanašajo na konec tretjega četrtletja 2012.
Vir: AZN

Glede na leto prej so zavarovalnice leta 2012 izboljšale poslovni izid.

Preteklo poslovno leto so zavarovalnice izboljšale poslovanje kljub poslabšanju gospodarskih razmer. Zavarovalnice so leta 2012 ustvarile 117,6 mio EUR čistega dobička, za 18,4% več kot v letu 2011. Leta 2012 so izgubo izkazovale zavarovalnice na

[35] V tem poglavju uporabljeni podatki temeljijo na računovodskih izkazih zavarovalnic za leto 2012, ki do njihove uporabe še niso bili revidirani.

naslednjih področjih zavarovanj: pet na življenjskem, ena na premoženjskem in ena na zdravstvenem zavarovanju. Tržni delež zavarovalnic, ki so lani izkazale izgubo, je znašal 19,3% življenjske bruto zavarovalne premije. Kazalnika dobičkonosnosti zavarovalnic sta dosegla raven iz leta pred krizo, tj. leta 2006. Donosnost na kapital je lani znašala 10,8% in donosnost na sredstva 2,0%.

Slika 6.3: Presežek razpoložljivega kapitala nad zahtevanim minimalnim kapitalom zavarovalnic in pozavarovalnic v odstotkih

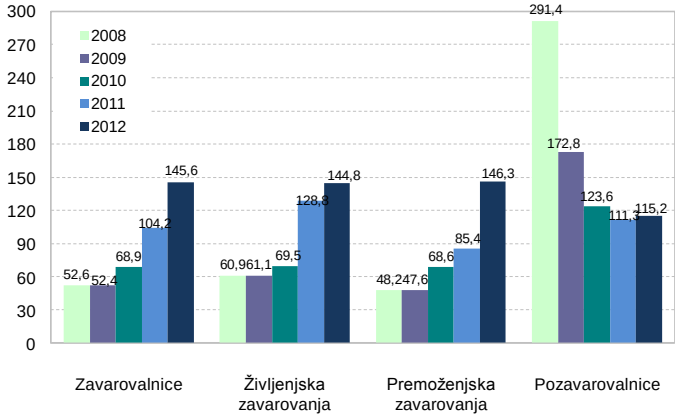

Opomba: Podatki za pozavarovalnice se v letu 2012 nanašajo na konec tretjega četrtletja 2012.
Vir: AZN

Lani so rekapitalizacijo izvedle tri zavarovalnice. Vrednost rekapitalizacije je znašala 4,1 mio EUR pri življenjskih zavarovanjih in 152 tisoč EUR pri premoženjskih zavarovanjih.

Leta 2012 se je nadaljevalo obdobje nizkih obrestnih mer.

Leta 2012 se je nadaljevalo obdobje nizkih donosov prvovrstnih dolžniških vrednostnih papirjev. Donos 10-letnih nemških obveznic se je decembra 2012 znižal na 1,3%. Problem nizkih tržnih obrestnih mer je največji za zavarovalne produkte, ki vključujejo varčevalno komponento z zajamčenim donosom. V primeru, da zavarovalnice ne uspejo zagotoviti zavarovancem zajamčenega donosa z oblikovanim naložbenim portfeljem, morajo tega kriti iz oblikovanih rezervacij. Poleg tega se s podaljševanjem obdobja trajanja nizkih obrestnih mer za zavarovalnice povečuje tveganje reinvestiranja. Zavarovalnice morajo prejete kupone in zapadle naložbe nadomestiti z manj donosnimi naložbami. Dlje kot traja obdobje nizkih obrestnih mer, bolj se povečuje tveganje, da bodo zavarovalnice potrebovale dodaten kapital za zagotavljanje kapitalske ustreznosti.

Obrestne mere pozitivno vplivajo na višino premije in negativno na povpraševanje po življenjskih zavarovanjih. Da bi zavarovalnice ohranile dobičkonosnost, morajo v obdobju nizkih obrestnih mer spremeniti prodajne pogoje. V obdobju nizkih obrestnih mer morajo namreč zavarovalnice diskontirati prihodnje denarne tokove iz zavarovalnih polic z nižjo diskontno stopnjo, kar zviša sedanjo vrednost pričakovanih obveznosti zavarovalnic. Premija teh zavarovalnih produktov se mora povečati, kar negativno vpliva na povpraševanje zavarovancev. V obdobju nizkih obrestnih mer se zmanjša prehajanje zavarovancev med produkti različnih zavarovalnic (prekinitev zavarovalne pogodbe zaradi bolj konkurenčne ponudbe druge zavarovalnice).

V trenutnem zakonodajnem režimu nizke obrestne mere vplivajo le delno na poslovne rezultate zavarovalnic. Rezervacije življenjskih zavarovalnic se namreč vrednotijo po knjigovodski vrednosti. Vpliv je večji pri naložbah zavarovalnic, ki so vrednotene po pošteni vrednosti. Z uvedbo Solventnosti 2 se bodo rezervacije vrednotile po tržni vrednosti in takrat se bodo tržni parametri ustrezno upoštevali. Trenutno pa velja, da se tehnična obrestna mera določi ob začetku veljavnosti zavarovalne pogodbe in se s časom ne spreminja. Knjigovodska vrednost matematičnih rezervacij je zato odvisna predvsem od sprememb v portfelju zavarovanj.

Vpliv obrestnih mer na poslovne rezultate premoženjskih zavarovalnic je majhen. Police premoženjskih zavarovanj so navadno kratkoročne in se pogosto obnavljajo. Zavarovalnice se lahko prilagodijo spremenjenim tržnim pogojem s spreminjanjem prodajnih pogojev. Poleg tega za premoženjske zavarovalnice načeloma velja, da se njihove obveznosti, ker so kratkoročne narave, sploh ne diskontirajo.

Spremembe računovodskih standardov bodo pripomogle k povečanju mednarodne primerljivosti računovodskih izkazov zavarovalnic.

V prihodnje bo za zavarovalnice pomembne novosti prinesla uvedba Solventnosti 2. Uraden datum uvedbe ostaja začetek leta 2014, a zamik pri uvedbi je še vedno mogoč. Poleg tega sta v pripravi dva računovodska standarda: MSRP 4 za zavarovalne pogodbe in MSRP 9 za finančne instrumente. Z njuno uveljavitvijo bo olajšana mednarodna primerljivost računovodskih izkazov zavarovalnic. Zavarovalnice pričakujejo, da bo

uvedba novih računovodskih standardov kompleksen proces, povezan z visokimi stroški, in si želijo enotne računovodske standarde za ves svet (v anketi je skoraj polovica zavarovalnic odgovorila, da si želi uvedbe MSRP tudi v ZDA) [36].

MSRP 4 prinaša pomembne spremembe na področju vrednotenja obveznosti zavarovalnic. Trenutno namreč velja, da zavarovalnice vrednotijo večino sredstev po tržni vrednosti, obveznosti pa po knjigovodski[37]. Po trenutnem predlogu naj bi bile obveznosti iz zavarovalnih pogodb enake seštevku sedanje vrednosti pričakovanih denarnih tokov, prilagojenih za tveganje in zneska presežka (angl. *residual margin*). Znesek presežka prepreči priznavanje dobička takoj ob pripoznanju zavarovalne pogodbe (primer, ko je sedanja vrednosti pričakovanih denarnih tokov prilagojenih za tveganje pozitivna), saj se začeten dobiček pripozna v bilanci stanja, začetna izguba pa kot strošek tekočega leta.

6.1.2 Stabilnost zavarovalniškega sektorja

Tveganja pri sklepanju zavarovanj

Izboljšanje škodnega rezultata pri prostovoljnem zdravstvenem zavarovanju in poslabšanje škodnega rezultata pri življenjskem ter premoženjskem zavarovanju.

Škodni rezultat zavarovalnic, razmerje med bruto izplačanimi odškodninami in bruto zbranimi premijami, se je leta 2012 povečal za 0,04 indeksne točke, na 0,66. Škodni rezultat se je izboljšal pri prostovoljnem zdravstvenem zavarovanju in poslabšal pri življenjskem in premoženjskem zavarovanju. Uveljavitev Zakona za uravnoteženje javnih financ je povzročila prenos financiranja nekaterih zdravstvenih storitev iz Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije na dopolnilno zdravstveno zavarovanje. Zavarovalnice so se na to odzvale z dvigom premij med 11% in 16% poleti 2012. Leta 2012 se je glede na leto prej premija zdravstvenih zavarovanj zvišala za 9,3%, na 468,4 mio EUR.

Že četrto leto zapored se je škodni rezultat najbolj poslabšal pri življenjskih zavarovanjih, leta 2012 za 0,12 indeksne točke. Ključni vzrok ostaja poslabšanje razmerja pri pokojninskih zavarovanjih zaradi povečanja doživetij in predčasnega prenehanja zavarovanj. Zbrana premija pokojninskih zavarovanj se je leta 2012 glede na leto 2011 zvišala za 1,1% (oz. 0,5 mio EUR) izplačane odškodnine pa so se zvišale kar za 70,0% (oz. 27,1 mio EUR). Dodaten negativen vpliv na poslabšanje lanskega škodnega rezultata pri življenjskih zavarovanjih je imelo naložbeno življenjsko zavarovanje. To zavarovanje je leta 2012 glede na leto prej zabeležilo upad premij za 5,0%, oz. 12,2 mio EUR, in zvišanje odškodnin za 28,3%, oz. 21,6 mio EUR.

Slika 6.4: Škodni rezultat pomembnejših zavarovalnih vrst (kot razmerje)

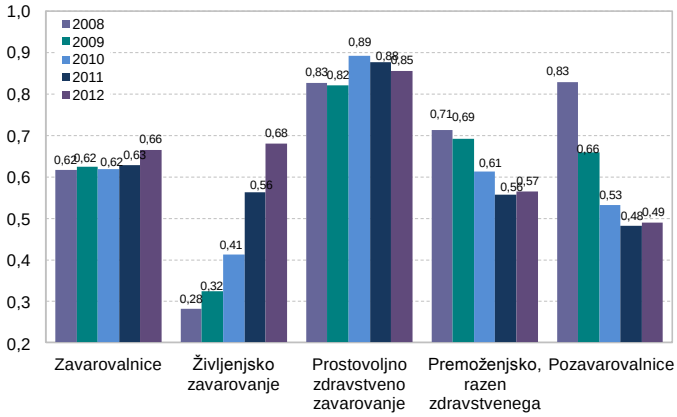

Vir: AZN

Delež zadržanega tveganja zavarovalnic pri premoženjskih zavarovanjih je leta 2012 znašal 78,2%.

V letu 2012 je bilo manj škode povezane z naravnimi nesrečami kot leta 2011.

Leto 2012 je zaznamovalo veliko manj nastale škode zaradi naravnih nesreč kot leto prej[38]. Največji škodni dogodek preteklega leta v Sloveniji so bile novembrske poplave, ki so prizadele večji del države, 112 občin in 7.982 oškodovancev[39]. Po ocenah vlade je bilo

[36] Vir: Deloitte, Winning the waiting game? Insurers' preparation for the news IFRS accounting rules, 2012.
[37] Vir: Ernest&Young, Measure by measure: Synchronizing IFRS 9 and IFRS 4 Phase II for insurers, 2011.
[38] Leta 2012 je bilo nastale škode za 160 mrd USD oz. za približno 240 mrd USD manj kot leta 2011. Skupna škoda za zavarovalnice je lani znašala 65 mrd USD, 54 mrd USD manj kot leto prej. Za podroben pregled naravnih nesreč po svetu glej NatCatSERVICE, MunichRE.
[39] Vir: Ministrstvo za obrambo, Ocena neposredne škode na stvareh zaradi poplav med 4. in 5. novembrom 2012 (št. 843-29/2012-24). Ljubljana, 13. 12. 2012

neposredne škode za 373,1 mio EUR, od tega tretjina na stvareh in v gospodarstvu. Vlada je pri Evropski komisiji vložila vlogo za pomoč iz solidarnostnega sklada Evropske unije. Poleg tega dogodka so škodo povzročili tudi: viharna burja, ki je februarja 2012 povzročila škodo v zahodnem delu države; spomladanska pozeba; poletna neurja s točo, ki so prizadela osrednji in severnozahodni del države. Klimatske spremembe povečujejo tveganje izrednih dogodkov, naravnih katastrof in ekstremnih vremenskih razmer. Zavarovalnice bodo morale proces prevzema tveganj in razvoj novih produktov prilagoditi novim razmeram.

21. decembra 2012 je začela veljati Direktiva Evropske unije o temeljnih pravicah, ki prinaša enotno premijo ne glede na spol. Pričakuje se, da bodo zavarovalnice zdaj uvedle razlikovanje glede na življenjski slog zavarovane osebe.

Naložbena tveganja

Naložbe kritnega premoženja so se lani povečale za 6,8%, na 4.926 mio EUR, in znašajo 13,9% BDP. Razmerje med naložbami kritnih skladov in naložbami kritnega premoženja se je ponovno zvišalo, in sicer na 1,9 : 1. Pokritost čistih zavarovalno-tehničnih rezervacij z naložbami kritnega premoženja se je lani glede na leto prej povečala za 1,3 odstotne točke, na 121,7%. Pokritost matematičnih rezervacij z naložbami kritnih skladov življenjskih in zdravstvenih zavarovanj je leta 2012 ostalo na ravni leta 2011, na 121,1%.

Pokritost zavarovalno-tehničnih rezervacij z naložbami kritnega premoženja se je povečala za 1,3 odst. točke, na 121,7%.

Slika 6.5: Rast čistih zavarovalno-tehničnih rezervacij in naložb premoženjskih in življenjskih zavarovanj (levo) ter pokritost čistih zavarovalno-tehničnih rezervacij z naložbami kritnega premoženja (desno) v odstotkih

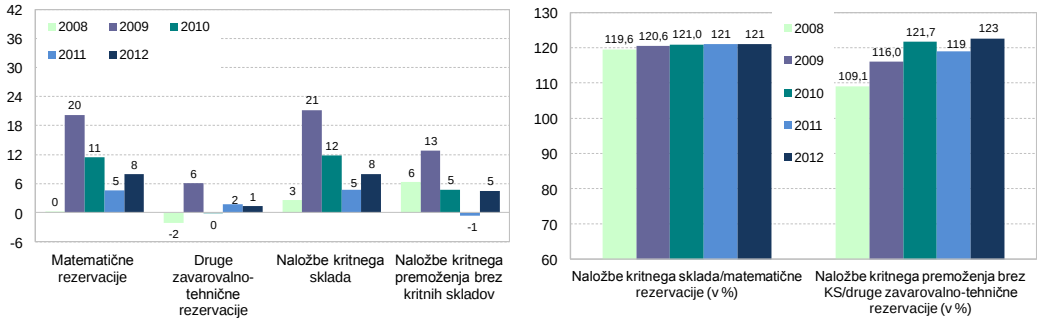

Vir: AZN, preračuni BS

V strukturi naložb življenjskih zavarovanj se je leta 2012 glede na leto prej najbolj zmanjšal delež depozitov za 3,2 odstotne točke, na 6,3%. Vrednostno največjo kategorijo imajo še vedno dolžniški vrednostni papirji. Njihov delež se je glede na leto prej povečal za 1,1 odstotne točke, na 58,7%. Delež naložb v tuje vrednostne papirje se je lani povečal za 4,9 odstotne točke, na 43,3%.

Slika 6.6: Struktura naložb kritnih skladov zavarovalnic (levo) in naložb kritnega premoženja brez kritnih skladov zavarovalnic (desno) v odstotkih

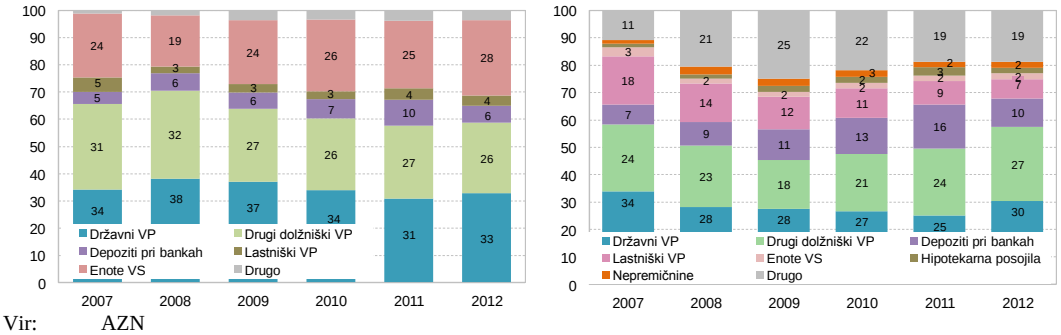

Vir: AZN

Tudi v strukturi naložb premoženjskega zavarovanja se je delež depozitov zmanjšal, in sicer za 5,9 odstotne točke, na 10,3%. Delež dolžniških vrednostnih papirjev se je zvišal za 8,1 odstotne točke, na 57,6%. Delež naložb v tuje vrednostne papirje se je glede na leto 2011 zvišal kar za 10,2 odstotne točke, na 34,6%.

Čeprav ostaja usmerjenost v domače naložbe izrazita, se delež naložb domačih izdajateljev v naložbenem portfelju zavarovalnic zmanjšuje v korist naložb tujih izdajateljev. Konec leta 2012 je znašal delež naložb v vrednostne papirje domačih izdajateljev 57,7% vseh naložb. Delež se je glede na predhodno leto zmanjšal za 5,6 odstotne točke. Naložbe celotnega zavarovalniškega sektorja v tujino so lani znašale

Zavarovalnice znižujejo delež domačih naložb v korist tujih naložb.

3.224 mio EUR. Neto nakupov tujih dolžniških vrednostnih papirjev je bilo za 290,2 mio EUR in neto nakupov tujih lastniških vrednostnih papirjev za 102,9 mio EUR. Večino nakupov so obsegali vrednostni papirji držav evroobmočja. Leta 2012 so zavarovalnice opravile največ nakupov vrednostnih papirjev izdajateljev iz Nemčije, Francije in Nizozemske. 65% (72%) vseh nakupov je bilo v (dolžniške) vrednostne papirje izdajateljev iz teh treh držav. Zavarovalnice so ponovno realizirale visoko kapitalsko izgubo iz naložb v lastniške vrednostne papirje podjetij iz držav nekdanje Jugoslavije, in sicer v višini 24,2 mio EUR. Izgubo so pokrile s pozitivnim prevrednotenjem v višini 53,1 mio EUR iz naložb v lastniške vrednostne papirje podjetij iz držav evroobmočja.

Slika 6.7: Delež tujih naložb v vseh naložbah zavarovalniškega sektorja v odstotkih

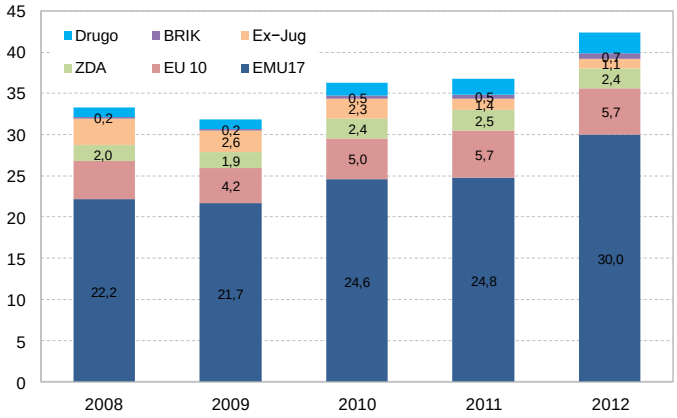

Vir: Banka Slovenije

Zavarovalnice imajo v lasti vrednostne papirje izdajateljev iz držav, kjer je dolžniška kriza zelo izrazita. Konec leta 2012 je znašal delež naložb vsega zavarovalniškega sektorja v irske, španske, italijanske, grške, ciprske in portugalske vrednostne papirje 3,6% vseh naložb oziroma 8,6% vseh naložb v tuje vrednostne papirje. Večina jih je naložila v dolžniške vrednostne papirje. Izjema je Irska, kjer večino naložb predstavljajo enote odprtih skladov. Naložbe izdajateljev iz Grčije, Cipra in Portugalske so v državne vrednostne papirje. Poleg državnih obveznic, ki obsegajo tretjino vseh italijanskih naložb, so najpomembnejša postavka obveznice bank, ki obsegajo skoraj polovico naložb italijanskih izdajateljev. Delež naložb v obveznice nefinančnih družb je 36%, v obveznice bank je 25% in v državne obveznice je 24% vseh naložb španskih izdajateljev.

Izpostavljenost zavarovalnic do Republike Slovenije ostaja visoka.

Zavarovalniški sektor ostaja visoko izpostavljen do Republike Slovenije. Konec leta 2012 je znašal delež obveznic Republike Slovenije v naložbenem portfelju zavarovalniškega sektorja 18,7% oziroma 1.422 mio EUR. V letu 2012 so zavarovalnice povečale delež naložb v vrednostne papirje slovenskih nefinančnih družb. Vrednost lastniških vrednostnih papirjev slovenskih bank se je zaradi slabitev močno zmanjšala. Medletna stopnja rasti depozitov pri bankah doma je bila decembra 2012 –13,3-odstotna. Depoziti so se v letu dni zmanjšali za 148,6 mio EUR. Med bankami obstajajo velike razlike v medletni spremembi stanja depozitov.

Padec bonitetnih ocen.

Bonitetne ocene agencije Standard & Poor's Skupine Triglav in Pozavarovalnice Sava so se leta 2012 znižale na BBB+. Bonitetna agencija Standard & Poor's je Skupini Triglav[40] znižala bonitetno oceno z A na A-, avgusta 2012. Ponovno znižanje bonitetne ocene je sledilo februarja 2013, z A- na BBB+ s pozitivno srednjeročno napovedjo. Znižanje bonitetne ocene skupine je posledica znižanja bonitetne ocene Republike Slovenije. Država je namreč pomemben lastnik Zavarovalnice Triglav d.d. Bonitetna agencija Standard & Poor's je Pozavarovalnici Sava[41] znižala bonitetno oceno z A- na BBB+, novembra 2012, z negativno srednjeročno napovedjo. Decembra 2012 je pozavarovalnico uvrstila na opazovalni seznam z negativnimi posledicami. Razlog je nakup 50,99-odstotnega deleža Zavarovalnice Maribor, v povezavi s čimer se lahko pojavijo dodatna tveganja za Pozavarovalnico Sava. Bonitetna agencija bo predvidoma do poletja odločila o ustreznosti trenutne bonitetne ocene pozavarovalnice.

[40] Vir podatkov je spletna stran Zavarovalnice Triglav d.d.
[41] Vir podatkov je spletna stran Pozavarovalnice Sava d.d.

6.1.3 Vpliv zavarovalnic na stabilnost bančnega sektorja prek kreditnih zavarovanj

Škodni rezultat se je izboljšal, zaradi večjega upada odškodnin od premij.

Leta 2012 je delež kreditnih zavarovanj v celotni zbrani premiji zavarovalnic znašal 2,2% in v zbrani premiji premoženjskih zavarovanj 3,0%. Zbrana kreditna premija se je leta 2012 glede na leto prej znižala za 3,7%, na 42,8 mio EUR. Odškodnine so se zmanjšale za 16,8%, na 31,7 mio EUR. Večji upad odškodnin od premij je vplival na izboljšanje škodnega rezultata, ki je znašal 0,74.

Slika 6.8: Struktura zbrane premije kreditnih zavarovanj v odstotkih

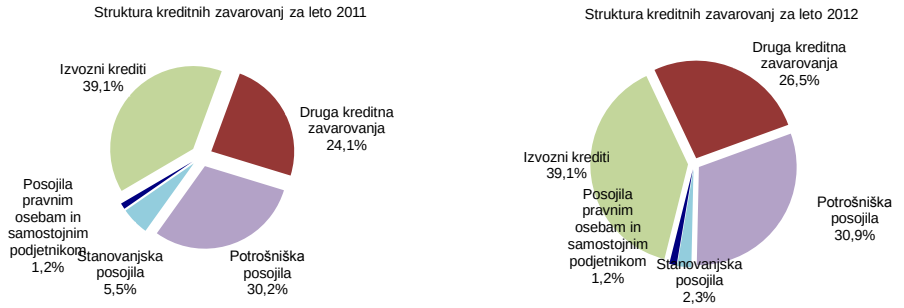

Vir: AZN

Leta 2012 so zavarovalnice dosegle najboljše razmerje med kategorijami, 0,52, pri zavarovanju izvoznih terjatev. V primerjavi s prejšnjim letom se je razmerje med kategorijami najbolj poslabšalo pri zavarovanju stanovanjskih kreditov. Kreditna premija tega zavarovanja se je leta 2012 znižala za 59,1%, kreditna odškodnina pa se je zvišala za 11,5%. Znižanje premije je posledica strategije bank pri zavarovanju stanovanjskih posojil. Banke zahtevajo poleg zavarovanja kredita s hipoteko na nepremičnini še sklenitev življenjskega zavarovanja. Znesek zavarovalne premije potrošniških posojil se je v preteklem letu znižal za 1,4%. Zbrana premija potrošniških posojil je tako na ravni 72,1%, zbrana premija stanovanjskih posojil pa na ravni 27,0% zbrane premije iz leta pred krizo, to je leta 2006.

Slika 6.9: Zbrane premije in izplačane odškodnine v mio EUR ter škodni rezultat kreditnih zavarovanj (kot razmerje)

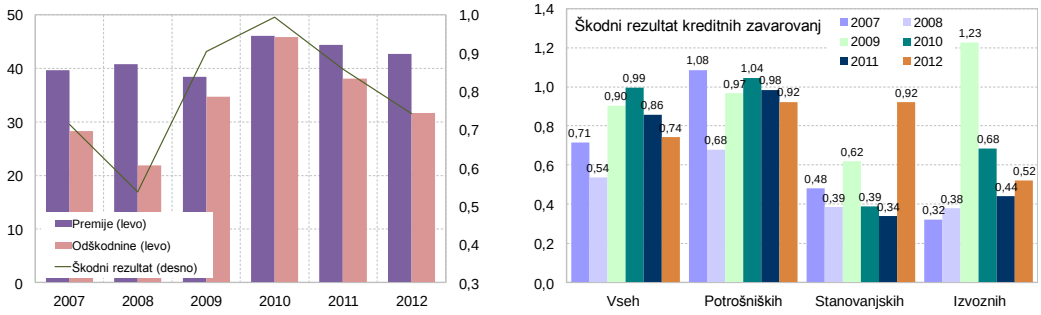

Vir: AZN

Kreditna zavarovalna vsota slovenskih zavarovalnic je konec leta 2012 znašala 7.392 mio EUR. V zadnjih letih se povečuje delež kreditne zavarovalne vsote zavarovanja terjatev in zmanjšuje delež kreditne zavarovalne vsote zavarovanja potrošniških ter stanovanjskih kreditov. Lani je 58% kreditne zavarovalne vsote predstavljalo zavarovanje izvoznih kreditov in 29% zavarovanje terjatev v notranji trgovini. Zavarovanje potrošniških kreditov je lani predstavljalo le še 5% in zavarovanje stanovanjskih kreditov 1% kreditne zavarovalne vsote.

Znesek zavarovalne vsote izvoznih kreditov se je leta 2012 glede na leto prej povečal za 2,2%, na 4.288 mio EUR. Kreditna zavarovalna vsota stanovanjskih in potrošniških posojil je konec leta 2012 znašala 463,8 mio EUR in se je glede na leto 2011 zmanjšala za 12,0%. Ključni vzrok je znižanje potrošniških posojil za 10,3% leta 2012 glede na leto prej. Delež te kreditne zavarovalne vsote v posojilih gospodinjstvom se je glede na leto 2011 zmanjšal za 0,7 odstotne točke, na 5,2%.

6.2 Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje

Število zavarovancev se zmanjšuje.

Zaradi zaostrenih gospodarskih razmer in povečevanja števila brezposelnih se je lani nadaljeval proces dvigovanja privarčevanih sredstev po poteku 10-letnega obdobja. Skupno število zavarovancev, vključenih v prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje, se je lani zmanjšalo za 29.547 zavarovancev. Število zavarovancev se je znižalo za 9,4% pri pokojninskih družbah, 7,3% pri zavarovalnicah in 2,3% pri vzajemnih pokojninskih skladih. Pomanjkljivost te statistike je, da se kot zavarovanci štejejo tudi osebe, ki so se odločile za mirovanje pogodb. Zato bi bilo potrebno, da bi izvajalci dodatnega pokojninskega zavarovanja objavljali tudi število aktivnih zavarovancev, ki dejansko plačujejo premije.

Tabela 6.3: Izvajalci prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja – število zavarovancev, zbrana premija in sredstva

	2008	2009	2010	2011	2012
Število zavarovancev	512.343	532.716	539.650	537.101	507.554
Struktura (v %)					
vzajemni pokojninski skladi	46,6	46,3	46,9	47,8	49,5
zavarovalnice	24,1	24,6	23,6	23,6	23,1
pokojninske družbe	29,3	29,1	29,5	28,6	27,4
Zbrana premija (v mio EUR)	243	231	233	228	242
Struktura (v %)					
vzajemni pokojninski skladi	42,6	45,9	45,6	46,0	46,9
zavarovalnice	23,7	21,4	21,2	20,3	20,9
pokojninske družbe	33,7	32,7	33,2	33,8	32,2
Sredstva (v mio EUR)	1.212	1.528	1.794	1.846	1.801
Struktura (v %)					
vzajemni pokojninski skladi	39,9	42,4	42,5	44,2	46,6
zavarovalnice	22,1	21,5	21,3	21,3	22,0
pokojninske družbe	38,0	36,1	36,2	34,5	31,4

Vir: AZN, ATVP

Okvir 6.1: Nova pokojninska zakonodaja v letu 2012

Leta 2012 je bil sprejet Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2), ki velja od 1. 1. 2013[42]. Zakon zaostruje pogoje za pridobitev starostne pokojnine. Po poteku prehodnih obdobij se bodo za moške leta 2018 in za ženske leta 2019 pogoji za pridobitev starostne pokojnine zvišali na 60 let starosti in 40 let pokojninske dobe brez dokupa. ZPIZ-2 vnaša nov termin *pokojninska doba brez dokupa*, kar pomeni, da se obdobje prostovoljne vključitve v obvezno zavarovanje ne šteje več kot pokojninska doba brez dokupa, ampak kot pokojninska doba. S prostovoljno vključitvijo zavarovanec pridobi pravico do predčasne in ne več tudi do starostne pokojnine. Podaljšuje se tudi obdobje za izračun pokojninske osnove z 18 na 24 zaporednih za zavarovanca najugodnejših let.

Sprejeta reforma rešuje probleme staranja prebivalstva le začasno. Glede na demografske trende pričakujemo, da bo čez nekaj let potrebna nova reforma, ki bo ali zaostrila pogoje za upokojitev ali znižala pravice iz obveznega pokojninskega zavarovanja ali oboje. Že nekaj let je trend staranja prebivalstva izrazit. Eurostatove projekcije prebivalstva EUROPOP2010[43] za obdobje 2010–2060 napovedujejo hitro povečevanje števila starejšega prebivalstva in upadanje števila delovno sposobnega prebivalstva. Število prebivalcev, starejših od 65 let, naj bi se do leta 2060 skoraj podvojilo in doseglo 649.317 ljudi, število delovno aktivnega prebivalstva pa naj bi se do takrat zmanjšalo za 20%, na 1.127.118 ljudi. To demografsko gibanje bi povzročilo dvig koeficienta starostne odvisnosti starejših[44] s 24 leta 2010 na 58 leta 2060.

Ključno je zavedanje zaposlenih, da jim pokojnine iz obveznega zavarovanja ne bodo omogočale dostojnega življenja po upokojitvi. Potrebna bi bila obširna javna razprava o tem problemu, ki bi med drugim poudarila osebno odgovornost vsakega posameznika za zagotovitev zadostnih finančnih prihrankov za varno in udobno starost. Prag tveganja revščine za enočlansko gospodinjstvo je bil v Sloveniji leta 2011 600 EUR mesečno. Leta 2012 je bilo 46,6 % starostnih pokojnin enakih ali nižjih od 600 EUR[45]. Med spoloma obstajajo velike razlike v stopnji tveganja revščine[46]. Za moški del populacije, starejše od 65 let, je leta 2011 veljalo, da jih 10,5% živi pod pragom revščine,

[42] Vir: Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2). Uradni list RS, št. 96/2012 z dne 4. 12. 2012
[43] Vir: SURS.
[44] Razmerje med številom prebivalcev, starih 65 let in več, in številom delovno sposobnih prebivalcev.
[45] Vir: ZPIZ.
[46] Vir: Stopnja tveganja revščine glede na starost in spol, 2011. SURS in Eurostat (SILC).

kar je manj od povprečja EU 27, ki znaša 13,2%. Delež Slovenk, starejših od 65 let, ki živi pod pragom revščine, je kar 27,8%, kar je močno nad povprečjem EU 27, ki znaša 18,1%. Slabši položaj izmed držav EU 27 imajo samo še

ženske v Bolgariji in na Cipru. Ta razlika uvršča Slovenijo skupaj z Latvijo na najslabše mesto izmed držav EU 27 glede na velikost razkoraka med spoloma v starostni skupini nad 65 let po dohodku.

ZPIZ-2 je odpravil tudi dve slabosti dosedanje ureditve dodatnega kolektivnega pokojninskega zavarovanja: enotno naložbeno politiko za zavarovance vseh starosti in možnost dviga privarčevanih sredstev po preteku 10-letnega obdobja. ZPIZ-2 omogoča izvajanje politike življenjskega cikla člana. Krovni pokojninski sklad je sestavljen iz treh podskladov, ki se med seboj razlikujejo po naložbeni politiki. Upravljavec določi ciljno starostno skupino, ki ji je podsklad namenjen. Eden izmed treh skladov (primarno namenjen najstarejši starostni skupini) izvaja naložbeno politiko zagotavljanja minimalne zajamčene donosnosti. Po ZPIZ-2 imajo upravljavci pokojninskih skladov čas dveh let od uveljavitve zakona, da uskladijo pokojninske načrte in pravila upravljanja nove zakonodaje. Sredstev, ki jih je zavarovanec, vložil v kolektivno pokojninsko zavarovanje po 1. 1. 2013, ne more več dvigniti do upokojitve. Dvig v enkratnem znesku je mogoč samo ob upokojitvi za privarčevane zneske, nižje od 5.000 EUR. Za sredstva privarčevana do 31. 12. 2012 zakon še vedno dopušča izplačilo v enkratnem znesku po preteku desetih let. Slaba stran tega ukrepa je možen padec učinkovitosti upravljanja portfelja izvajalcev, zato je treba izvajati spremljanje in primerjanje uspešnosti poslovanja med izvajalci dodatnega pokojninskega zavarovanja. ZPIZ-2 odpravlja razlikovanje glede na spol, kar pomeni, da se premija med spoloma poenoti. To je manj ugodno za moške in ugodneje za ženske. ZPIZ-2 omogoča izvajalcem vlaganje v nepremičnine.

Pritisk na blagajno obveznega pokojninskega in invalidskega zavarovanja se povečuje. Število zavarovancev pri ZPIZ se je zmanjšalo za 1,6%, število upokojencev se je povečalo za 2,7%, kar je poslabšalo razmerje med delovno aktivnim prebivalstvom in upokojenci na 1,46. Poleg staranja prebivalstva je razlog za poslabšanje razmerja poglabljanje gospodarske krize. Decembra je bilo na Zavodu za zaposlovanje prijavljenih 118.061 oseb[47]. Zavod je leta 2012 zabeležil za 7,2% več novih prijav kot leto prej. Decembra 2012 je število delovno aktivnih prebivalcev presegalo število brezposelnih, prijavljenih na Zavod, in upokojenih le za 89 tisoč.

Tveganje dolgoživosti.

Eden izmed ključnih izzivov za izvajalce dodatnega pokojninskega zavarovanja in državo v prihodnje bo tveganje dolgoživosti (angl. *longevity risk*) – tveganje nepričakovanega podaljšanja življenjske dobe, ki povzroči dodatne, nepričakovane obveznosti. V preteklem stoletju se je pričakovana življenjska doba ljudi iz razvitih držav močno podaljšala. Pričakovana življenjska doba ob rojstvu človeka, rojenega v Združenem kraljestvu, se je od 1911 do 2010 podaljšala za 29 let. Pričakovana življenjska doba ob rojstvu žensk se je dvignila s 53 let na 82 let in moških z 49 let na 78 let. Sliki 6.1 jasno ponazarja, da so pretekle projekcije prebivalstva podcenile prihodnjo življenjsko dobo ljudi. Zaradi uporabe tablic smrtnosti, ki ne odražajo dejanske življenjske dobe zavarovancev, so lahko oblikovane obveznosti iz naslova pokojninskih zavarovanj prenizke in zato lahko povzročijo finančne težave izvajalcev dodatnega pokojninskega zavarovanja. V prihodnje bodo morale zavarovalnice razviti kompleksne modele ocene tveganja, ki bodo vključevale tudi to tveganje.

Dodatno tveganje za finančno stabilnost izvira iz povečanega tveganja fiskalne nevzdržnosti. Povečevanje deleža starejšega prebivalstva v celotni populaciji za državo pomeni povečanje izdatkov za pokojnine iz obveznega pokojninskega zavarovanja in povečanje izdatkov za zdravstvo. Država lahko te izdatke zniža z zniževanjem pravic iz obveznega pokojninskega zavarovanja, s prilagajanjem upokojitvene starosti podaljševanju pričakovane življenjske dobe ljudi in prenosu odgovornosti za oblikovanje zadostnih prihrankov za varno starost med delovno dobo na zavarovance. V prihodnje lahko pričakujemo, da bo breme vedno bolj prehajalo z države na posameznike. Zavarovanci bodo morali sami poskrbeti, da bodo v delovno aktivnem obdobju ustvarili dovolj prihrankov, ki jim bodo zadoščali za preživetje do smrti.

Rast povprečne pokojnine je bila v preteklem letu –2,3-odstotna in je bila nižja od rasti neto povprečne plače v višini 0,4%. Povprečna starost novih prejemnikov pokojnin se je lani znižala za devet mesecev za moške, na 61 let, in zvišala za 3 mesece za ženske, na 58,9 leta.

[47] Vir: Zavod RS za zaposlovanje.

Slika 6.10: Struktura naložb izvajalcev prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja

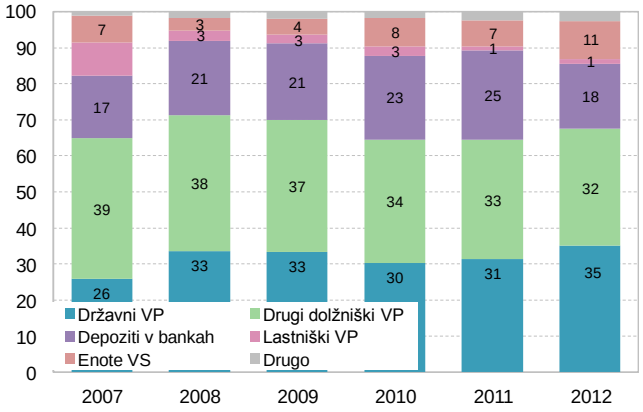

Vir: AZN, Banka Slovenije

Delež sredstev dodatnega pokojninskega zavarovanja v BDP je konec leta 2012 znašal 5%. V strukturi naložb izvajalcev dodatnega pokojninskega zavarovanja je najbolj upadel delež depozitov pri bankah, za 7 odstotnih točk oz. v stanjih za 29,4% v primerjavi z letom 2011. Najbolj sta se povečala deleža državnih vrednostnih papirjev, za 3,6 odstotne točke, in enot vzajemnih skladov, za 3,4 odstotne točke. Eden od razlogov za zmanjšanje depozitov pri bankah je posledica izplačil privarčevanih sredstev zavarovancem po poteku 10-letnega obdobja. Izvajalci so v preteklih letih povečevali delež depozitov, saj obstaja negotovost glede potrebnega obsega sredstev za zagotovitev izplačil zavarovancem, ki bodo zahtevali izplačilo po poteku 10-letnega obdobja.

V letu 2012 se je zahtevana donosnost za dolgoročne državne obveznice Republike Slovenije gibala med 5,1% (12. 3. 2012) in 7,5% (13. 8. 2012). Gibanje donosnosti dolgoročnih državnih vrednostnih papirjev je za izvajalce pomembno, saj morajo zavarovancem zagotoviti vsaj minimalno zajamčeno donosnost na vplačano čisto premijo prostovoljnega dodatnega zavarovanja (v nadaljevanju: minimalna zajamčena donosnost). Donosnost ne sme biti nižja od 40% povprečne letne obrestne mere na državne vrednostne papirje Republike Slovenije z dospelostjo nad enim letom. Od januarja 2012 se donosnost izračunava samo enkrat letno, v izračun so vključeni letni povprečni donosi predhodnih 24 mesecev. Letošnja dopolnitev pravilnika o izračunu minimalne zajamčene donosnosti je omejila povprečno donosnost do dospetja državnih vrednostnih papirjev, ki se uporablja za izračun minimalne zajamčene donosnosti, na največ 3,75%. Minimalna zajamčena donosnost je posledično lahko največ 1,5% p.a. Če Ministrstvo za finance ne bi spremenilo pravilnika, bi znašala minimalna zajamčena donosnost za leto 2013 1,95% p.a.

Slika 6.11: Disperzija donosov izvajalcev dodatnega pokojninskega zavarovanja, pokojninske družbe in zavarovalnice (levo), vzajemni pokojninski skladi (desno) v odstotkih

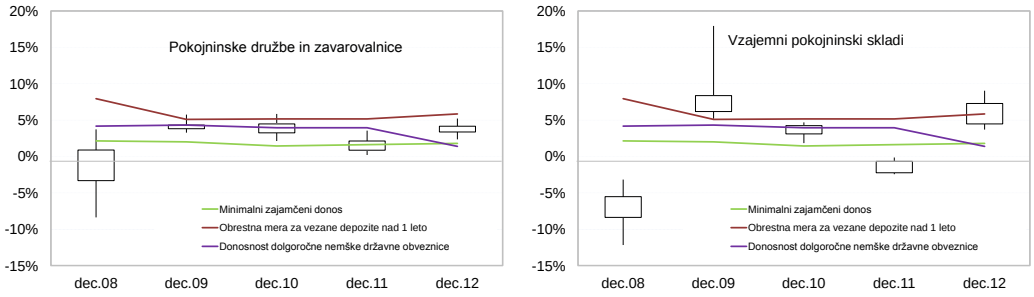

Vir: AZN, ATVP, Banka Slovenije, ECB

V preteklem letu so vsi izvajalci dodatnega pokojninskega zavarovanja ustvarili donos, višji od minimalnega zajamčenega donosa[48]. Povprečna dosežena letna donosnost zavarovalnic in pokojninskih družb iz naložb prostovoljnega dodatnega pokojninskega

[48] Podatek o doseženi letni donosnosti treh zavarovalnic temelji na oceni, ki jo je predložila AZN, in ne na javno objavljenem podatku. Podatek do konca aprila še ni bil javno dostopen.

zavarovanja je lani znašala 3,8%, letna rast VEP vzajemnih pokojninskih skladov pa 6,0%[49].

6.3 Kapitalski trg in vzajemni skladi

Slovenski kapitalski trg je imel v zadnjih mesecih lanskega leta rast tržnih tečajev, vendar so bili ti bistveno nižji od primerljivih delniških indeksov.

Slovenski kapitalski trg je v zadnjih mesecih leta 2012 prvič po treh letih dosegel medletno rast delniških tečajev in obsega trgovanja. Vendar so bili razlogi za rast predvsem v nizkih osnovah in pozitivnem vzdušju na tujih kapitalskih trgih ter manj v rezultatih poslovanja domačih delniških družb, prodaji državnih lastniških deležev v nekaterih podjetjih ali večjih neto vlaganjih tujcev. Slednji imajo še vedno skromen delež v tržni kapitalizaciji delnic na Ljubljanski borzi. V slovenske delniške naložbe, kljub presežni likvidnosti na tujih finančnih trgih, nerezidenti ne vlagajo bistveno več kot v predhodnih letih, zanimajo se predvsem za posamezne delniške naložbe oziroma prevzemne tarče.

Vlaganja na domačem kapitalskem trgu postajajo vse manj privlačna tudi za domače vlagatelje. Slednji sredstva ne umikajo iz kapitalskih trgov, temveč jih preusmerjajo na tuje kapitalske trge. Odtok domačega kapitala v tujino povečuje tveganje pomanjkanja ponudbe kapitala na slovenskem kapitalskem trgu, zaradi česar podjetja, banke in država težje ter dražje dostopajo do virov financiranja. Razlogi za manjše zanimanje rezidentov za domače delniške naložbe so nizka likvidnost, skromni rezultati poslovanja družb, slabi kapitalski donosi ter precejšnje razlike med tržno in notranjo vrednostjo družb. Informacijska asimetrija, zaradi katere je mogoče bolje spremljati poslovanje domačih kot tujih družb, ima čedalje manjši pomen v primerjavi z doseganjem ustreznih kapitalskih donosov in likvidnostjo naložb. Rezidenti bodo sicer zaradi razpršitve naložb in znižanja tveganja portfelja tudi v prihodnje vlagali v tuje vrednostne papirje, vendar bi ponovna pritegnitev rezidentov k večjemu vlaganju v domače naložbe lahko predstavljala vzvod za oživitev slovenskega kapitalskega trga.

Neugodne razmere na domačem in mednarodnih finančnih trgih so razlog, da so podjetja in država dolgoročne vire financiranja na trgu obveznic morala zamenjati z dražjimi, a lažje dostopnimi kratkoročnimi viri financiranja, kot so instrumenti denarnega trga. Država je lani z 2,1 mrd EUR podvojila nominalno vrednost izdanih zakladnih menic, podjetja pa so s šestimi komercialnimi zapisi v vrednosti 130 mio EUR dokončno formirala kratkoročni dolžniški trg. Kljub povečanju števila izdaj instrumentov denarnega trga slaba razvitost kapitalskega trga še ne omogoča alternative financiranju podjetij.

Neto izplačila iz vzajemnih skladov so se lani nadaljevala in so bila s 109,1 mio EUR najvišja v zadnjih štirih letih. Zaradi rasti tujih borznih indeksov se je vrednost sredstev v vzajemnih skladih kljub temu povečala za 1%. Konsolidacija domačih vzajemnih skladov in družb za upravljanje, ki se je začela lani, se bo v naslednjih letih nadaljevala, če se padanje kupne moči ne bo zaustavilo in hkrati povrnilo zaupanja do vlaganj v vzajemne sklade.

Razvoj instrumentov denarnega trga in raznih strukturiranih produktov, ki se lahko izkažejo kot primerna alternativa in dopolnitev bančnim posojilom, lastniško in poslovno prestrukturiranje podjetij ter predvsem pridobivanje kapitala, so lahko vzvod za rast domačega trga kapitala. Pozitivno vzdušje bi na domači kapitalski trg prinesla tudi privatizacija družb z večinskim državnim lastništvom, kar bi lahko bil prvi korak na poti sistematičnega privabljanja tujega in domačega kapitala.

Gibanja na kapitalskem trgu

Slovenski borzni indeks se je konec leta 2012 prvič po treh letih zvišal za 7,8%, vendar je bil konec marca 2013 na medletni primerjavi že nižji za 1%.

V prvih osmih mesecih leta 2012 je imel slovenski borzni indeks SBI TOP izrazit trend upadanja in je bil med najmanj donosnimi indeksi v regiji. Avgusta je dosegel najnižjo zaključno mesečno vrednost vsaj od začetka leta 2004. Razlogi za negativen trend so bili v slabih poslovnih rezultatih podjetniškega in finančnega sektorja, zmanjševanju domačega povpraševanja po vlaganjih na kapitalskih trgih s strani fizičnih in tudi pravnih oseb, zanimanju tujcev le za posamezne delniške naložbe oziroma prevzemne tarče in nadaljnjem zniževanju bonitetne ocene Slovenije od vseh treh največjih bonitetnih agencij.

[49] Različen način vrednotenja naložb med pokojninskimi družbami in zavarovalnicami ter vzajemnimi pokojninskimi skladi vpliva na premoženje in donosnost skladov, zato donosnost prikazujemo ločeno za posamezni skupini izvajalcev.

Septembra se je pozitivno vzdušje s tujih kapitalskih trgov z enomesečnim zamikom pojavilo tudi na domačem kapitalskem trgu. Indeks SBI TOP je do konca leta nadoknadil izgubljeno vrednost in prvič po treh letih zaključil s 7,8-odstotno medletno rastjo. Poleg pozitivnega tujega vzdušja so k rasti prispevale nizke osnove, napovedana prodaja državnih deležev v nekaterih podjetjih in predlagane strukturne reforme, s katerimi bi zajezili javno porabo in postali kredibilnejša investicijska priložnost za tuje vlagatelje. Kljub temu je bila medletna rast domačega indeksa bistveno nižja od primerljivih indeksov. Srednjeevropski indeks CEESEG je v istem obdobju zrasel za 16,4%.

V prvem četrtletju 2013 se je rast indeksa SBI TOP umirila. Ključni razlogi so bili politična kriza, posledičen zastoj reform in nadaljevanje gospodarske krize v Sloveniji. Za nelikvidni domači kapitalski trg je ponovno postalo značilno, da se giblje v drugo smer od tujih kapitalskih trgov. Rast oziroma ponovni padec delnic je mnogo izrazitejši kot na razvitih trgih. Visoka volatilnost delniških tečajev slovenskih družb izkazuje nadpovprečno tveganje, kar je tudi eden od vzrokov za nizko zanimanje tujih vlagateljev. Konec marca 2013 je bil indeks SBI TOP na medletni primerjavi nižji za 1%, od začetka leta pa je izgubil 6,7%. Vzdušje na domačem kapitalskem trgu ostaja slabo.

Slika 6.12: Letne rasti domačih (levo) in tujih (desno) borznih indeksov v odstotkih

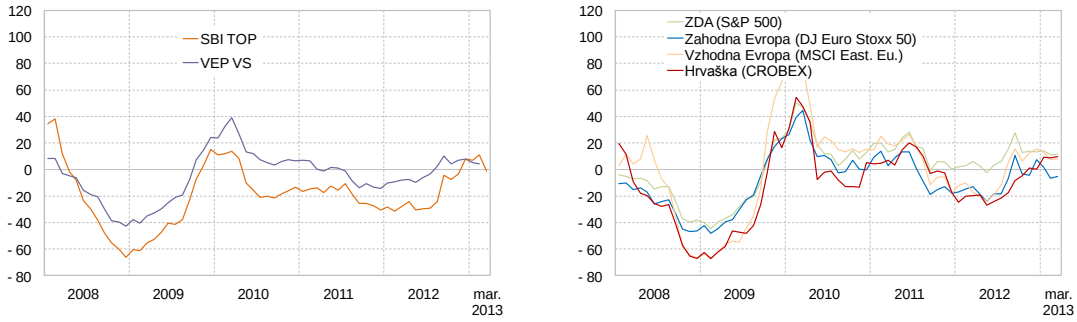

Vir: LJSE, Bloomberg

Skupni obseg prometa na Ljubljanski borzi se je v letu 2012 ponovno zmanjšal, tokrat za 23,2% na 360,4 mio EUR. S tem je bil letni obseg prometa manjši, kot je znašal mesečni promet v juliju 2007, v sicer najbolj prometnem mesecu v zgodovini Ljubljanske borze. Vrednotenja domačih borznih družb so postala na zadnji dan leta 2012 in konec marca 2013 še ugodnejša kot v predhodnih letih, kar pa ni prepričalo domačih in tujih vlagateljev za večje neto nakupe.

Tržna kapitalizacija delnic se je v letu 2012 povečala za slab odstotek. Več kot štiri petine prometa z delnicami je bilo opravljenega s petimi „blue chipi“.

Tržna kapitalizacija delnic[50] na domačem kapitalskem trgu je konec leta 2012 znašala 4.911 mio EUR in je bila za 0,8% višja kot konec 2011. To je bila prva rast tržne kapitalizacije delnic na zadnji dan leta po letu 2007. Vendar je bila rast v prvih mesecih leta 2013 prekinjena in tržna kapitalizacija je bila konec marca že 8,6% nižja v primerjavi z začetkom leta. Večino, 89% tržne kapitalizacije delnic, so obsegale delnice podjetij, 10% delnice zavarovalnic, medtem ko so bančne delnice predvsem zaradi visokih padcev tržnih tečajev NKBM predstavljale že manj kot odstotek tržne kapitalizacije delnic. Likvidnost na slovenskem kapitalskem trgu se je lani še poslabšala. Promet z delnicami je v letu 2012 znašal 302,9 mio EUR in je bil za 23,2% manjši od predhodnega leta. Manj trgovanja je bilo z vsemi delnicami prve kotacije, razen z delnicami Telekoma Slovenije, s katerimi se je nadpovprečno veliko trgovalo v zadnjih mesecih leta predvsem zaradi špekulacij o prodaji državnega deleža strateškemu investitorju. Skoraj polovico prometa z delnicami na Ljubljanski borzi (46,6%) je bilo v letu 2012 opravljenega z delnicami Krke, katere tržni tečaj je bil kljub likvidnosti na domači borzi in začetku vzporedne kotacije na Varšavski borzi v maju 2012 v letu dni nižji za 5,5%. Vlagatelji sicer skromen promet na Ljubljanski borzi opravijo predvsem z delnicami prve kotacije, katerih delež v prometu z delnicami se je v letu 2012 povečal za dobri dve odstotni točki na 89,5%, tudi zaradi uvrstitve delnic Pozavarovalnice Sava v prvo kotacijo. Prometa v prvem četrtletju 2013 je bilo sicer za 22,4% več kot v enakem obdobju lani, vendar predvsem zaradi prodajnih pritiskov, zaradi česar so se znižali tržni tečaji.

Majhen obseg trgovanja z obveznicami se je še znižal.

Tržna kapitalizacija obveznic je konec leta 2012 znašala 12.736 mio EUR, s čimer je bila za 11,9% nižja kot pred letom dni. Zmanjšala se je zaradi izrazitega padca števila novoizdanih obveznic kot posledice nevzdržnih pogojev zadolževanja in padca cen obveznic zaradi višjih zahtevanih donosnosti. Konec prvega četrtletja 2013 se je tržna kapitalizacija obveznic še dodatno znižala, za 2,2%. Zaostrene razmere na Cipru so vplivale na slovenske obveznice, ki so se močno pocenile. Posledično se je zvišala zahtevana obrestna mera za referenčne 10-letne

[50] V vrednost tržne kapitalizacije delnic in v vrednosti prometa z njimi niso vključene delnice investicijskih družb.

slovenske obveznice za dobro odstotno točko na 6,08%, zaradi česar je postalo za državo in podjetja zadolževanje na obvezniškem trgu predrago. Državne obveznice so kljub pomanjkanju novih izdaj še povečale delež v kapitalizaciji, ki je konec leta 2012 znašal 92,4%. Sledile so bančne obveznice s 4% in obveznice podjetij s 3,6%. Promet z obveznicami je bil v letu 2012 za 7,1% manjši kot v predhodnem letu, medtem ko se je v prvem četrtletju 2013 povečal za 6,3%. Obseg trgovanja z obveznicami na domačem kapitalskem trgu je izjemno majhen. V letu 2012 je bilo le z 10 obveznicami opravljenega več kot milijon EUR prometa, z nekaj deset obveznicami pa ni bilo opravljenega nikakršnega prometa. V prihodnje bo prometa z obveznicami še manj zaradi manjšega števila novoizdanih obveznic v lanskem letu.

Tabela 6.4: Pregled slovenskega organiziranega trga kapitala

	2008	2009	2010	2011	2012	mar.2013
			Delnice			
Tržna kapitalizacija						
(v mrd EUR)	8,5	8,5	7,0	4,9	4,9	4,5
v % BDP	22,7	23,8	19,6	13,5	13,8	12,4
letna rast (v %)	-57,1	-0,1	-17,3	-30,3	0,8	-8,8
delež tujcev (v %)	7,1	7,2	10,0	12,3	13,6	14,0
Promet						
(v mio EUR)	952,6	719,8	360,8	394,5	302,9	91,6
v % BDP	2,6	2,0	1,0	1,1	0,9	0,3
letna rast (v %)	-68,6	-24,4	-49,9	9,3	-23,2	0,2
Letna rast SBI TOP v %	-66,1	15,0	-13,5	-30,7	7,8	-1,0
P/E (prva kotacija)	10,6	19,4	43,2	93,1	16,2	25,8
Divid. donos (prva kot.) v %	3,9	2,1	2,1	3,2	3,9	4,2
			Obveznice			
Tržna kapitalizacija						
(v mrd EUR)	6,8	10,8	13,2	14,5	12,7	12,5
v % BDP	18,2	30,4	37,1	40,0	35,8	34,4
letna rast (v %)	14,4	59,2	21,9	9,6	-11,9	-7,5
Promet						
(v mio EUR)	257,0	156,3	108,9	59,6	55,4	14,6
v % BDP	0,7	0,4	0,3	0,2	0,2	0,0
letna rast (v %)	54,9	-39,2	-30,3	-45,3	-7,0	6,3

Opomba: Investicijske družbe in vzajemni skladi, ki kotirajo, niso vključeni v podatkih. V prometu so upoštevani svežnji.
Vir: LJSE, SURS

Slika 6.13: Tržna kapitalizacija na Ljubljanski borzi v mrd EUR in letni koeficient obračanja sredstev – KOS (levo) ter delež trgovanja z delnicami, ki kotirajo na Ljubljanski borzi, po načinu transakcije (desno) v odstotkih

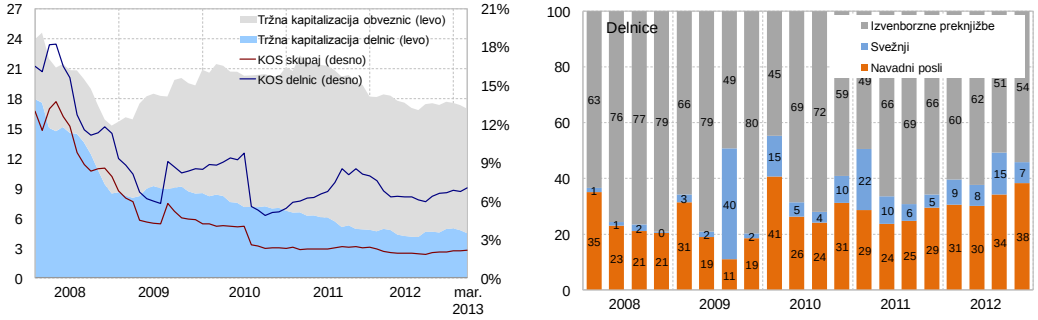

Opomba: Investicijske družbe in vzajemni skladi, ki kotirajo, niso vključeni v podatkih. Koeficient obračanja sredstev (KOS) je razmerje med letnim prometom in tržno kapitalizacijo ob koncu obdobja. V prometu so upoštevani svežnji.
Vir: LJSE

Zaostrene gospodarske razmere, pomanjkanje kapitala, zniževanje bonitete države, podjetij in bank ter nepripravljenost vlagateljev na dolgoročno vlaganje na domačem kapitalskem trgu vodijo udeležence na kapitalskem trgu v iskanje financiranja v tujini. Negotove razmere novim izdajam na domačem kapitalskem trgu niso naklonjene, saj obstaja bistveno več povpraševanja po kapitalu od ponudbe. Zaradi pomanjkanja kapitala se je v letu 2012 in v prvem četrtletju 2013 nadaljevalo zmanjševanje števila kotacij vrednostnih papirjev na Ljubljanski borzi v vseh segmentih razen na trgu delnic prve kotacije. Najbolj se je skrčil trg obveznic. Podjetja in država se za izdajo novih obveznic na domačem kapitalskem trgu skoraj ne odločajo več. Zaradi visokih zahtevanih obresti v 2012 in v prvem četrtletju 2013 sta bili izdani le dve podjetniški obveznici (ena je bila poplačilo predhodne), medtem ko država ni izdala novih obveznic na domačem trgu. V nasprotju z dinamiko izdaj podjetniških in državnih obveznic so banke lani na domačem trgu izdale večje število obveznic z višjo nominalno vrednostjo kot v predhodnem letu.

Zaradi pomanjkanja kapitala na domačem kapitalskem trgu podjetja in država pogosteje iščejo vire financiranja v tujini in s pomočjo instrumentov denarnega trga.

Zaradi povečanja dodatnega kapitala I so banke izdajale le podrejene ali hibridne dolžniške instrumente.

Podjetja in država so izpad virov financiranja na trgu obveznic nadomestila z izdajami instrumentov denarnega trga. Značilnosti instrumentov denarnega trga, ki so namenjeni predvsem uravnavanju likvidnosti, so manjše tveganje, višja likvidnost, in hkrati omogočajo diverzifikacijo tveganj. Zaradi neugodnih razmer na mednarodnih finančnih trgih[51] je država dolgoročne vire financiranja na trgu obveznic morala zamenjati z dražjimi kratkoročnimi viri na trgu instrumentov denarnega trga. V letu 2012 je država izdala 23 zakladnih menic v vrednosti 2.091 mio EUR oziroma dvakrat več v primerjavi s predhodnim letom. V prvem četrtletju 2013 je izdala pet menic v vrednosti 364 mio EUR. Zakladne menice so bile v predhodnih letih praviloma trimesečne, v letu 2012 in v prvem četrtletju 2013 pa se je država pogosteje odločala za zakladne menice daljših ročnosti.

Povečal se je obseg izdanih komercialnih zapisov na domačem trgu.

Upad bančnega kreditiranja podjetja deloma nadomeščajo z izdajami komercialnih zapisov na domačem kapitalskem trgu. Podjetja imajo s komercialnimi zapisi možnost uravnavati sezonsko pogojene denarne tokove oziroma neskladnosti med denarnimi prilivi in odlivi. Obrestne mere komercialnih zapisov so sicer nekoliko nad povprečjem za kratkoročna posojila v bankah, vendar so stroški in postopek izdaje bistveno cenejši in poenostavljeni v primerjavi z obveznicami. Podjetja so v letu 2012 izdala za 130 mio EUR komercialnih zapisov (9 mio EUR v 2011), v prvem četrtletju 2013 pa v višini 50 mio EUR. V letu 2012 se je s šestimi izdanimi komercialni zapisi na domačem trgu dokončno formiral kratkoročni dolžniški trg.

Tabela 6.5: Pregled števila novoizdanih obveznic rezidentov doma in v tujini ter skupna vrednost

	Izdane doma				Vrednost v mio EUR	
	Bančne	Finančne	Državne	Nefinančnih družb	Skupaj	Od tega nefinančnih družb
2007	7	2	0	3	570	31
2008	5	1	1	5	1.728	50
2009	5	4	3	2	4.222	77
2010	5	2	2	0	2.674	0
2011	2	2	3	5	3.121	63
2012	5	1	0	1	110	30
mar.2013	1	0	0	0	2	0
	Izdane v tujini					
2007	1	0	1	0	1.100	0
2008	0	0	0	0	0	0
2009	2	0	0	1	2.300	300
2010	4	0	0	0	1.350	0
2011	2	0	0	0	500	0
2012	1	0	1	0	1.925	0

Vir: KDD, Banka Slovenije

Tabela 6.6: Pregled števila novoizdanih instrumentov denarnega trga na domačem trgu in skupna vrednost

	Število izdanih			Vrednost v mio EUR		
	zakladne menice	komercialni zapisi	Skupaj	zakladne menice	komercialni zapisi	Skupaj
2007	10	0	10	500	0	500
2008	9	0	9	390	0	390
2009	9	0	9	1.065	0	1.065
2010	4	0	4	156	0	156
2011	4	1	5	1.008	9	1.017
2012	23	6	29	2.091	130	2.221
mar.2013	5	2	7	364	50	414

Vir: KDD, Banka Slovenije

Naložbeno povezovanje s tujino

Do neto prodaj tujcev je v letu 2012 prišlo predvsem zaradi nakupov nerezidentov državne obveznice izdane na ameriškem trgu.

Tuji vlagatelji so v lani prvič po letu 2004 neto prodali slovenske vrednostne papirje v višini 204,2 mio EUR, do česar je prišlo zaradi izdaje državne obveznice na ameriškem trgu ter manj izdaj državnih in podjetniških obveznic na slovenskem kapitalskem trgu. Nerezidenti so lani neto prodali za 504,1 mio EUR dolžniških vrednostnih papirjev. Če bi

[51] Zahtevana obrestna mera za slovenske obveznice z dospelostjo 10 let je 13. 8. 2012 znašala 7,75%, 5,07% konec leta 2012 in 6,08% na dan 31. 3. 2013.

upoštevali izdajo državne obveznice na ameriškem trgu, bi neto nakupi obveznic znašali 1.210,9 mio EUR. Skupni neto nakupi vrednostnih papirjev tujcev v Sloveniji bi v tem primeru znašali 1.510,8 mio EUR oziroma še vedno samo polovico od predhodnega leta. Nerezidenti so lani neto opravili nakupe lastniških vrednostnih papirjev v višini 300 mio EUR, kar je bil približno enak znesek kot v predhodnih dveh letih. V prvem četrtletju 2013 so neto prodaje vrednostnih papirjev nerezidentov znašale še dodatnih 335,7 mio EUR.

Slika 6.14: Mesečne neto naložbe rezidentov v tujino (levo) in nerezidentov v Slovenijo (desno) v mio EUR

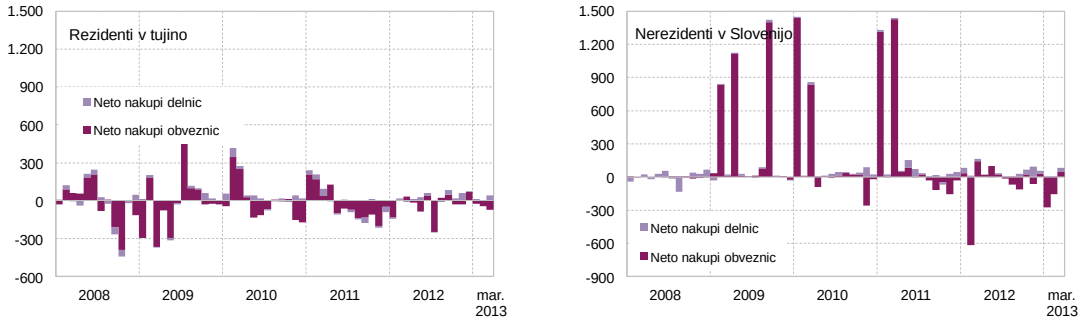

Vir: KDD, Banka Slovenije, lastni preračuni

Z upoštevanjem nakupov državne obveznice, izdane na ameriškem trgu, so tujci tako kot v predhodnih letih tudi v letu 2012 neto kupili veliko več slovenskih obveznic kot delnic in to kljub manj izdaj obveznic, vztrajnemu zniževanju bonitetne ocene dolgoročnega dolga države in povečanju pribitkov na državne obveznice.

Nezanimanje tujih vlagateljetev za slovenske delniške naložbe.

Tuji vlagatelji lani niso pokazali večjega zanimanja za slovenske delniške naložbe kljub presežni likvidnosti na mednarodnih finančnih trgih. Delež tujcev v tržni kapitalizaciji delnic na Ljubljanski borzi je bil namreč konec leta 2012 le za dobro odstotno točko višji kot pred letom dni in je bil s 13,6% še vedno zelo skromen. Nezanimanje tujih vlagateljev za slovenske vrednostne papirje se kaže tudi pri podjetjih oziroma bankah, ki so izvedla javno ponudbo delnic na tujih kapitalskih trgih ali so uvrstila delnice v tehnično kotacijo na tujih kapitalskih trgih. Razlogi za majhno zanimanje tujih vlagateljev so previsoka zadolženosti podjetij, neučinkoviti poslovni modeli, slabi mednarodni prepoznavnosti, netransparentnih prodajah zaseženih paketov delnic in nedokončani privatizaciji podjetij z večinskim državnim lastništvom. Največji neto kupci slovenskih delnic so bili v letu 2012 rezidenti Hrvaške in Avstrije.

Slika 6.15: Stanje naložb nerezidentov v vrednostne papirje slovenskih izdajateljev v mrd EUR (levo) in njihova regijska struktura v odstotkih (desno)

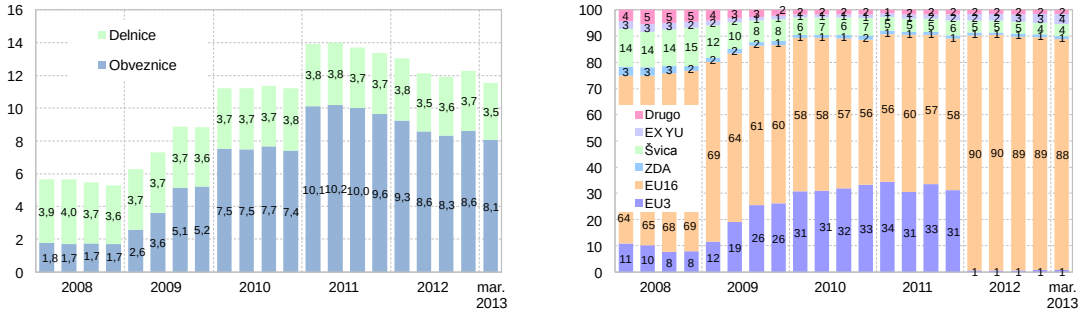

Opomba: Januarja 2012 je prišlo do prenosa obveznic s fiduciarnega računa banke Veliki Britaniji na fiduciarni račun banke v Belgiji.
EU3 – Velika Britanija, Danska, Švedska
EU16 – evroobmočje
EX YU – države nekdanje Jugoslavije

Vir: KDD, lastni preračuni

Slovenski vlagatelji so lani z neto vlaganji v tuje delniške naložbe izkoristili rast tujih borznih tečajev.

Rast tujih borznih tečajev je prepričala domače vlagatelje, da so predvsem v drugi polovici lanskega leta neto kupovali tuje delnice v skupnem znesku 164,6 mio EUR. Stanje naložb slovenskih vlagateljev v vrednostne papirje tujih izdajateljev se je lani povečalo za 1,6%, na 7,7 mrd EUR, kljub neto prodajam manj donosnih obveznic tujih izdajateljev v višini 320,3 mio EUR. Naložbe rezidentov v tuje vrednostne papirje je konec leta 2012 predstavljalo 21,7% BDP.

Tuji delniški trgi so v letu 2012 in v prvih mesecih 2013 dosegli visoke donose, zaradi česar so se prelivala sredstva domačih vlagateljev iz tujih obvezniških v tuje delniške

naložbe, poleg tega je prišlo do sprememb v geografski naložbeni politiki. Drugi finančni posredniki brez zavarovalnic in pokojninskih skladov so na račun neto povečanja ameriških delniških naložb neto zmanjšali geografsko izpostavljenost delniškim naložbam evroobmočja, medtem ko se drugi rezidenti na izjemne rasti ameriških borznih indeksov niso odzvali. Banke, ki so bile s 109,6 mio EUR največji neto kupec tujih delnic, so neto kupovale predvsem v državah nekdanje Jugoslavije. Hkrati so banke neto prodajale obveznice predvsem evroobmočja v skupni višini 590,2 mio EUR. Banke so sicer obveznice neto prodajale zlasti zaradi izboljšanja likvidnosti kot posledice oteženega dostopa do grosističnih virov financiranja in krčenja vlog nebančnega sektorja. Zavarovalnice in pokojninski skladi so v nasprotju z drugimi finančni posredniki prepoznali naložbene priložnosti v delnicah evroobmočja, kjer so neto kupile za 107,3 mio EUR naložb, hkrati pa so neto prodale za 8,7 mio EUR ameriških delnic.

Gospodinjstva so zaradi padca kupne moči s 27,8 mio EUR izvršila največje neto prodaje tujih delnic, neto prodajala pa so tudi obveznice. Zaradi zaostrenih razmer v gospodarstvu so se tudi podjetja neto dezinvestirala na delniških in tudi na obvezniških tujih trgih.

V geografski strukturi naložb rezidentov v tujino se je v letu 2012 nadaljevalo zmanjševanje izpostavljenost izdajateljem iz evroobmočja, povečala se je tudi izpostavljenost izdajateljem iz drugih geografskih območij. V strukturi naložb v tuje obveznice se je delež izdajateljev iz evroobmočja ponovno zmanjšal za dve odstotni točki, na 74%, v strukturi naložb v tuje delnice pa se je delež zmanjšal z 39% na 38%. V strukturi naložb v delnice se v letu 2012 nadaljuje umikanje s trgov nekdanje Jugoslavije, hkrati pa se povečuje izpostavljenost naložbam držav v razvoju in ZDA.

Slika 6.16: Regijska struktura naložb rezidentov v tuje vrednostne papirje v odstotkih – celotnih (levo), posebej v obveznicah in delnicah (desno)

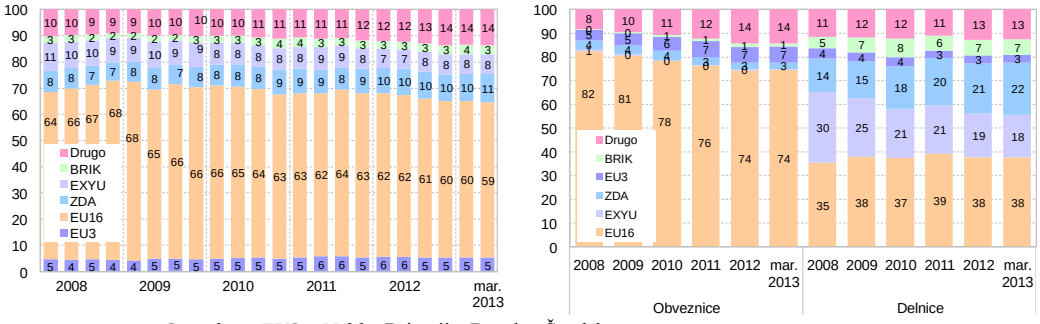

Opomba: EU3 – Velika Britanija, Danska, Švedska
EU16 – evroobmočje
BRIK – Brazilija, Rusija, Indija, Kitajska
EX YU – države nekdanje Jugoslavije
Vir: Banka Slovenije

Stanje naložb slovenskih vlagateljev v vrednostne papirjev tujih izdajateljev je bilo konec lanskega leta s 7,7 mrd EUR za skoraj milijardo evrov višje od skupne vrednosti naložb slovenskih vlagateljev v domače delnice in vzajemne sklade. Skupaj z vlaganji vzajemnih skladov v tujino so imeli slovenski vlagatelji v tujih naložbah konec lanskega leta vsaj 9,1 mrd EUR. Tujci so imeli v istem obdobju za 12,3 mrd EUR slovenskih vrednostnih papirjev.

Vzajemni skladi

Sredstva vzajemnih skladov so se v letu 2012 zaradi rasti VEP povečala za 1% kljub neto izplačilom v višini 109,1 mio EUR.

Sredstva v vzajemnih skladih so se lani povečala za 1% in so konec leta znašala 1.835 mio EUR, medtem ko so se do konca marca 2013 povečala še za 2,9%, na 1.887,8 mio EUR. Na povečanje je vplivala rast ponderirne vrednosti VEP za 8,2% v 2012 in 4,9% v prvih treh mesecih 2013. Rast VEP je bila za povečanje vrednosti sredstev v vzajemnih skladih ključna, saj je bil sicer v letu 2012 prisoten neto odliv sredstev iz skladov v višini 109,1 mio EUR.

Tabela 6.7: Pregled vzajemnih skladov

	2008	2009	2010	2011	2012	Mar. 2013
			Sredstva (v mio EUR)			
Investicijski skladi (IS)	1.912	2.234	2.294	1.816	1.835	1.888
Vzajemni skladi (VS)	1.513	1.856	2.054	1.816	1.835	1.888
od tega tuji VS	130	192	217	153	144	149
letna neto vplačila VS	-304	18	25	-77	-109	-6
Investicijske družbe (ID)	398	377	241	0	0	0
			Struktura (v %)			
Vzajemni skladi	79,2	83,1	89,5	100	100	100
Investicijske družbe	20,8	16,9	10,5	0	0	0
			Stopnje rasti (v %)			
Investicijski skladi	-53,8	16,8	2,7	-20,8	0	0
Vzajemni skladi	-48,2	22,7	10,6	-11,5	1,0	2,9
Investicijske družbe	-67,2	-5,3	-36,2	-100,0	0	0
VEP	-42,8	24,0	6,5	-14,4	7,6	4,9

Vir: ATVP, LJSE, lastni preračuni

Avgusta 2011 se je končalo zakonsko določeno obdobje preoblikovanja vseh investicijskih družb v vzajemne sklade.

V letu 2012 sta bila ustanovljena dva nova domača vzajemna sklada, osem skladov je prenehalo delovati oziroma so bili pripojeni k drugim podskladom krovnih skladov. Na trgu vzajemnih skladov poteka konsolidacija velikega števila podskladov zaradi racionaliziranja poslovanja družb za upravljanje ter tudi zaradi optimiranja ponudbe podskladov glede na njihove osnovne naložbene cilje in politike ter povečanja učinkovitosti upravljanja njihovih portfeljev. Konec februarja 2013 je bilo na trgu 130 domačih vzajemnih skladov (140 konec leta 2011). Večina vzajemnih skladov je bila delniških, sledijo mešani, obvezniški in vzajemni skladi denarnega trga. Število tujih vzajemnih skladov, ki se tržijo v Sloveniji, se je od začetka leta 2012 do konca februarja 2013 povečalo za pet, na 204, od tega jih je bilo 111 iz EU. Število krovnih skladov se v letu 2012 ni spremenilo in je znašalo 10.

Slika 6.17: Število oblik vzajemnih skladov (levo) in tržna koncentracija vzajemnih skladov (desno) po letih

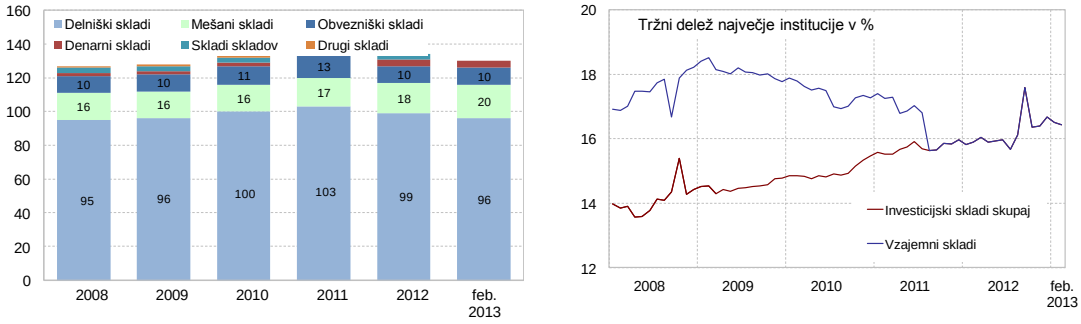

Vir: ATVP

Tržna koncentracija domačih vzajemnih skladov je bila v letu 2012 zelo nizka. Le štirje vzajemni skladi so imeli tržni delež nad 5%. Največji vzajemni sklad je med letom še povečal tržni delež za odstotno točko in je imel konec leta skoraj 17-odstotni tržni delež. Povprečni tržni delež vzajemnih skladov je v letu 2012 znašal le 0,7%, kar na kaže skromna povprečna sredstva v upravljanju. Višje povprečne upravljavske provizije posledično bolj bremenijo donose skladov, s katerimi ti težko konkurirajo globalnim t.i. ETF skladom[52]. V naslednjih letih je tako mogoče pričakovati nadaljnjo konsolidacijo domačih vzajemnih skladov in družb za upravljanje z nižjimi tržnimi deleži. Konsolidacija bo še zlasti izrazita pri družbah za upravljanje v večinski lasti bank, ki so imele v zadnjih letih visoke neto odlive.

[52] ETF – Exchange-Traded Fund so odprti ali zaprti investicijski skladi.

Okvir 6.2: Primerjava slovenskih vzajemnih skladov z evroobmočjem

Sredstva domačih vzajemnih skladov na prebivalca so konec leta 2012 znašala 892 EUR in so se v letu dni povečala za 0,8%. Podobno rast so imeli investicijski skladi v evroobmočju z 0,9%. Vendar so bila povprečna sredstva investicijskih skladov na prebivalca v evroobmočju zaradi aktivnejšega vlaganja prebivalcev bistveno višja; konec leta 2012 so znašala 19.684 EUR. Primerjava dinamike gibanja sredstev vzajemnih oziroma investicijskih skladov med Slovenijo in evroobmočjem pokaže, da je imel povprečen prebivalec v Sloveniji zaradi vse manjših vlaganj, večjih odlivov in slabših donosov konec leta 2012 za 19,8% manj sredstev v vzajemnih skladih kot leta 2005, medtem ko je imel povprečen prebivalec evroobmočja v istem obdobju za 30,9% več sredstev v investicijskih skladih.

Odstotek domačih investicijskih in vzajemnih skladov v BDP se je od začetka gospodarske krize do leta 2012 prepolovil z 12% na 5,2%. Ključna razloga za padec odstotka sta neto odlivi sredstev iz vzajemnih skladov in nizki donosi. Vlagatelji se vse manj odločajo za varčevanje v vzajemnih skladih zaradi nižjega razpoložljivega dohodka, izgube zaupanja, zaradi visokih padcev VEP kot posledice preveč tvegano sestavljenih portfeljev in neučinkovite alokacije sredstev ter nizkih donose v vzajemnih skladov. Ti ostajajo nizki tudi zaradi visokih povprečnih fiksnih stroškov upravljanja.

Odstotek investicijskih skladov v BDP evroobmočja je bil z 69,1 konec leta 2012 veliko večji kot v Sloveniji. Tudi ko izvzamemo iz evroobmočja Luksemburg in Irsko, je odstotek investicijskih skladov v BDP z 38,6% še vedno bistveno večji kot v Sloveniji. Obseg rasti sredstev investicijskih skladov v evroobmočju se je v letu 2012 upočasnil, kar kaže na previdnejše varčevanje zaradi zaostrenih gospodarskih razmer.

Slika 6.18: Primerjava med Slovenijo in evroobmočjem – sredstva investicijskih skladov na prebivalca v 1000 EUR (levo) ter delež sredstev v BDP v odstotkih (desno)

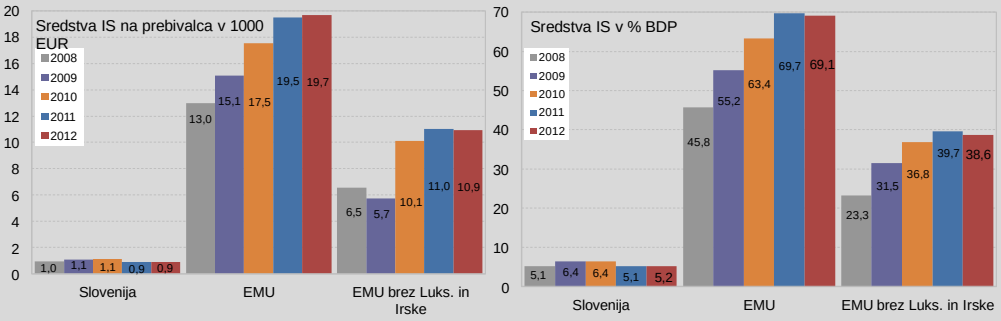

Vir: ECB, ATVP, Eurostat, Efama, SURS

Slovenska lastniška struktura vzajemnih skladov se močno razlikuje od evropske lastniške strukture investicijskih skladov. V Sloveniji imajo gospodinjstva dvakrat večji lastniški delež v vzajemnih skladih kot gospodinjstva evroobmočja, njihov lastniški delež pa se med leti zmanjšuje počasneje kot pri gospodinjstvih evroobmočja. Razlogi za zmanjševanje deleža slovenskih gospodinjstev so neto odlivi sredstev, medtem ko je v evroobmočju rast vlaganj drugih sektorjev višja od rasti vlaganj gospodinjstev. Velik lastniški delež gospodinjstev za domače vzajemne sklade pomeni nevarnost nadaljnjih neto odlivov sredstev, če se bo upadanje kupne moči zaradi gospodarskih razmer nadaljevalo in če vzajemnim skladom z učinkovitim upravljanjem sredstev ne bo uspelo povrniti zaupanja vlagateljev. Zagotavljanje neto odlivov gospodinjstvom za upravljavce domačih vzajemnih skladov tudi pomeni, da morajo imeti večji delež denarnih in drugih visoko likvidnih, a manj donosnih sredstev, kot bi jih imeli sicer.

Tako v domačih vzajemnih skladih kot v investicijskih skladih evroobmočja narašča lastniški delež zavarovalnic in pokojninskih skladov ter drugih finančnih posrednikov, medtem ko delež bank in nefinančnih družb upada.

Slika 6.19: Lastniška struktura enot/delnic vzajemnih/investicijskih skladov v odstotkih

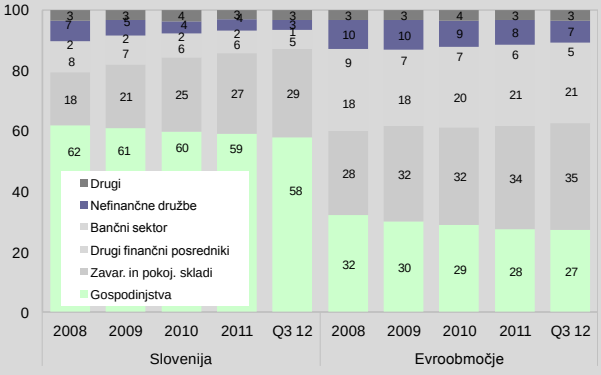

Opomba: Upoštevane so enote/delnice vseh investicijskih skladov (investicijskih družb in vzajemnih skladov), domačih in tujih.
Vir: Banka Slovenije, ECB

Prepletenost dejavnosti vzajemnih skladov z bančnim sektorjem

Kljub rasti svetovnih borznih indeksov so le trije od 11 DZU-jev povečali obseg sredstev v upravljanju.

Družbe za upravljanje (DZU) v večinski lasti bank so v letu 2012 v povprečju upravljale 39,1% vseh sredstev domačih vzajemnih skladov. Največja družba za upravljanje je v letu 2012 povečala obseg sredstev v upravljanju za 12,8% in je konec leta 2012 upravljala 25,9% sredstev vseh domačih vzajemnih skladov, tržni delež pa se ji je povečal za 2,7 odstotne točke. Osmim družbam za upravljanje obsega sredstev kljub rasti mednarodnih borznih indeksov ni uspelo povečati zlasti zaradi visokih neto odlivov.

Bančni DZU zaradi izgube zaupanja vlagateljev izvajajo večino neto izplačil v zadnjih nekaj letih.

V letu 2012 so neto izplačila iz vzajemnih skladov znašala 109,1 mio EUR in so bila za 41,3% višja kot v predhodnem letu. DZU v večinski lasti bank so ob 39,1-odstotnem tržnem deležu izvršili 73,4% vseh neto izplačil domačih vzajemnih skladov. Visoka neto izplačila iz bančnih DZU so predvsem posledica povečanega nezaupanja vlagateljev do bank zaradi njihovih izgub, to nezaupanje pa se je posredno preneslo na bančne DZU. VEP bančnih DZU je v letu 2012 imel 7,3-odstotno rast, VEP nebančnih DZU pa 8,7-odstotno rast. Razlika v rasti VEP bančnih in nebančnih DZU ima na neto izplačila manjši vpliv, saj so v predhodnih dveh letih bančni DZU dosegli boljše donose od nebančnih DZU, vendar so vlagatelji kljub temu večji delež neto izplačil opravili iz bančnih DZU.

Slika 6.20: Primerjava med vzajemnimi skladi v upravljanju DZU v večinski lasti bank in drugih – struktura naložb v odstotkih (levo); letna rast VEP v odstotkih in mesečna neto vplačila v mio EUR (desno)

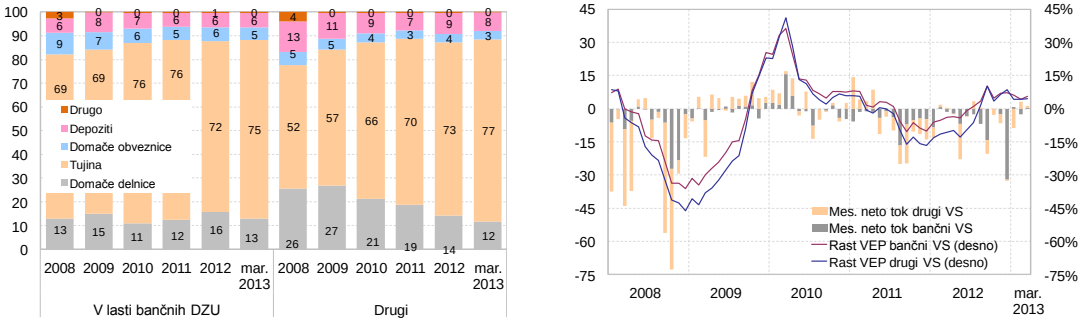

Vir: ATVP, lastni preračuni

Vzajemni skladi v upravljanju družb v večinski lasti bank so lani kljub rasti svetovnih borznih indeksov zmanjšali delež naložb v tujini za štiri odstotne točke, na 72,2%. Hkrati so prav tako za štiri odstotne točke povečali izpostavljenost do domačih naložb na 15,6%, katerih borzni indeks je imel do avgusta enega večjih padcev na svetu. Nebančni DZU so nadaljevali politiko zmanjševanja deleža domačih naložb na račun večje izpostavljenosti tujim naložbam in varnejšim naložbam v obliki obveznic in depozitov. Vzroki povečanja deleža varnejših naložb so v varovanju vrednosti portfeljev pred padcem, do katerega lahko pride ob morebitnih popravkih pregretih kapitalskih trgov.

Najmanjša zadolženost družb za upravljanje vsaj od leta 2006 naprej.

Zadolženost družb za upravljanje se je lani prepolovila. Razlogi so v pozitivnem vzdušju in s tem bolj stabilnih razmerah na mednarodnih finančnih trgih, prenehanju potreb po likvidnih sredstvih za morebitne izstope vlagateljev ob prenosu vzajemnih skladov k drugemu upravitelju ali ob preoblikovanju investicijskih družb v vzajemne sklade ter tudi v nižji kreditni aktivnosti bank. Zadolženost družb za upravljanje pri bankah je konec leta 2012 znašala 44,9 mio EUR in je bila za 49,2% manjša kot pred letom dni. Celotna zadolženost družb za upravljanje, ki vključuje še druge finančne obveznosti in zunajbilančne obveznosti, je bila konec leta 2012 enaka 132,1 mio EUR oziroma za 56% manjša kot pred letom dni. To je bila najmanjša zadolženost družb za upravljanje pri bankah vsaj od leta 2006 naprej. Manjša zadolženost družb za upravljanje prispeva k zmanjšanju potencialnega prenosa šokov iz enega dela finančnega sektorja v drugega. Kljub temu bi se družbe za upravljanje lahko v preteklem letu pri bankah bolj zadolžile in pridobljena sredstva namenile kapitalskim naložbam. Čeprav je bila rast VEP v letu 2012 bistveno nižja od rasti ključnih svetovnih delniških indeksov, je bila ta še vedno precej višja od bančnih obrestnih mer za kratkoročna posojila.

Vlagatelji v vzajemne sklade

Tabela 6.8: Gibanje sredstev vzajemnih skladov v odvisnosti od neto vplačil in drugih dejavnikov v mio EUR

	Obvezniški	Mešani	Delniški	Denarni	Skupaj VS
			2010		
Neto vplačila	27	-43	43	-2	25
Kapitalski dobički	3	73	97	0	173
Sredstva konec leta	69	659	1.313	12	2.054
			2011		
Neto vplačila	18	-74	-34	13	-77
Kapitalski dobički	0	-83	-78	0	-160
Sredstva konec leta	87	502	1.201	26	1.816
			2012		
Neto vplačila	-2	-56	-48	-3	-109
Kapitalski dobički	6	33	87	3	128
Sredstva konec leta	91	478	1.241	26	1.835

Vir: ATVP, lastni preračuni

Razlogi za visoka neto izplačila so težak gospodarski položaj, izguba zaupanja in lastniška struktura vzajemnih skladov.

Med vlagatelji je mogoče zaznati izgubo zaupanja v kapitalske trge oziroma v vzajemne sklade, ki ga bo težko povrniti. Upad zanimanja za vlaganje v domače vzajemne sklade je mogoče zaznati tudi pri zavarovalnicah in pokojninskih skladih. Ti so kljub zavezam dolgoročnih zavarovalnih pogodb o vlaganju določenega deleža zbranih sredstev na kapitalskih trgih in rasti vrednosti zbranih premij v letih 2011 in 2012 prepolovili neto vlaganja v domače vzajemne sklade v primerjavi z letoma 2010 ali 2009.

Skladno s prevladujočim lastniškim deležem so gospodinjstva v zadnjih letih izvršila največ neto izplačil. V zadnjih dveh letih so zaradi pomanjkanja kapitala, potreb po likvidnih sredstvih in osredotočenja na trženje vlog tudi banke zahtevale neto izplačila; v letu 2012 v višini 50,5 mio EUR.

Vlagatelji so lani vršili neto izplačila skozi vse leto, ne glede na gibanje VEP.

Večino neto izplačil, 62,3%, so vlagatelji izvedli v drugi polovici leta, ko je bila rast svetovnih delniških indeksov najvišja. Potreba po vloženih sredstvih v vzajemne sklade je bila večja od koristi večjih realiziranih donosov. Odločitve za izplačilo iz vzajemnih skladov ni mogoče več povezati z gibanjem VEP, temveč predvsem s potrebo po sredstvih, naloženih v vzajemne sklade za zagotavljanje tekočih potreb.

VEP vzajemnih skladov je v letu 2012 zaključil z 8,2-odstotno medletno rastjo. Rast VEP je bila sicer najvišja v zadnjih treh letih, vendar je bila kljub temu nizka, saj je bila primerljiva s 7,8-odstotno rastjo indeksa SBI TOP. Struktura naložb vzajemnih skladov je v letu 2012 izkazovala vsaj 73-odstotno izpostavljenost tujini z večinsko delniško udeležbo, zaradi česar bi morala rast VEP bistveno bolje slediti rasti svetovnim delniškim indeksom. Kljub temu je bila rast VEP le 0,4 odstotne točke višja od rasti indeksa SBI TOP.

Slika 6.21: Letne rasti VEP vzajemnih skladov in SBI TOP v odstotkih (levo) ter višina letnih vplačil v vzajemne sklade v mio EUR (desno)

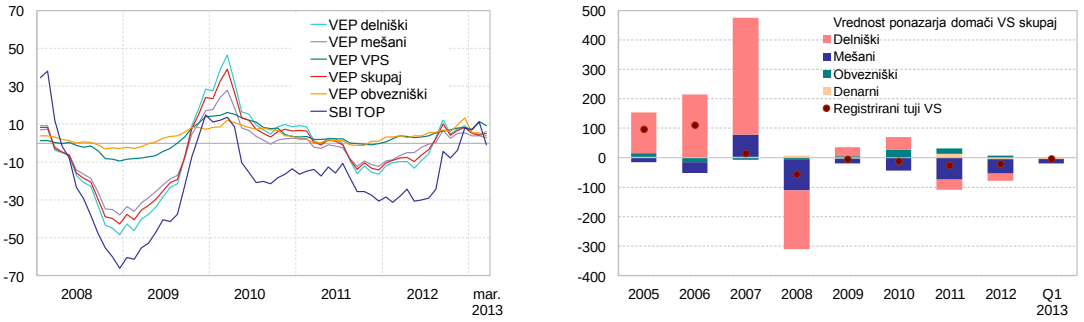

Vir: ATVP, LJSE, Banka Slovenije

Sektor gospodinjstev je v letu 2012 imel za 67,2 mio EUR neto izplačil oziroma za 42 mio EUR manj kot predhodno leto. Visoka neto izplačila gospodinjstev so se nadaljevala že peto leto zapored. Podobno dinamiko je mogoče pričakovati tudi v prihodnjih obdobjih, če se bo upadanje kupne moči nadaljevalo. Na poslovanje družb za upravljanje močno vpliva izguba zaupanja vlagateljev. Banke so na primer samo lani zahtevale neto izplačila 69% vseh sredstev, ki so jih imele v vzajemnih skladih. Sledil je sektor podjetij, ki so mu morali vzajemni skladi s 24 mio EUR izplačati podoben znesek kot v predhodnem letu oziroma 21,8% vseh njihovih sredstev v vzajemnih skladih.

Slika 6.22: Mesečna neto vplačila zavarovalniškega sektorja (levo) ter mesečna neto vplačila gospodinjstev (desno) v mio EUR in letna rast VEP v odstotkih

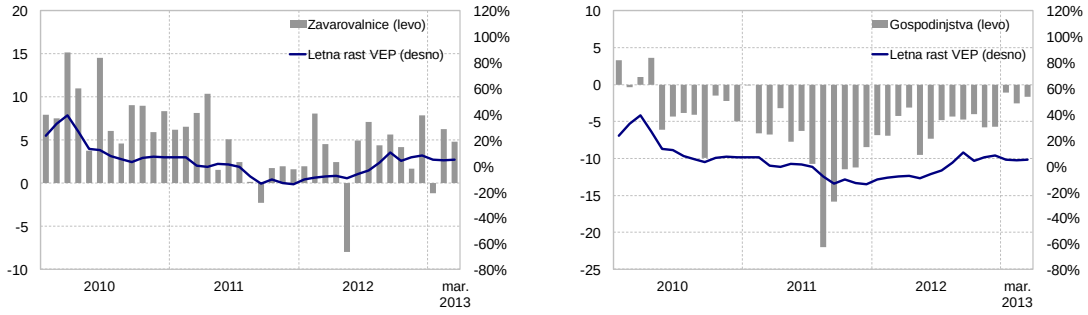

Vir: ATVP, lastni preračuni

Donosnost večine vzajemnih skladov je bila v letu 2012 pozitivna.

Lani je imelo 72,2% vzajemnih skladov pozitiven donos, kar je precej bolje kot pred letom dni, ko je imela takšen rezultat manj kot osmina vseh skladov. Skrb vzbujajoče dejstvo je, da je imela lani kljub visoki rasti svetovnih delniških indeksov več kot četrtina domačih delniških vzajemnih skladov negativen donos, kar ni mogoče pojasniti z razvrednotenjem domačih naložb ali z nižjimi indeksi balkanskih trgov. Mešani skladi so imeli še slabši rezultat, saj jih je imela komaj dobra polovica pozitiven rezultat. Konec prvega četrtletja 2013 je še večji delež delniških vzajemnih skladov izkazoval negativen letni donos, medtem ko ga je imelo pozitivnega dve tretjini mešanih vzajemnih skladov.

Slika 6.23: Relativna porazdelitev domačih delniških (levo) in domačih mešanih vzajemnih skladov (desno) glede na višino letne donosnosti VEP v odstotkih

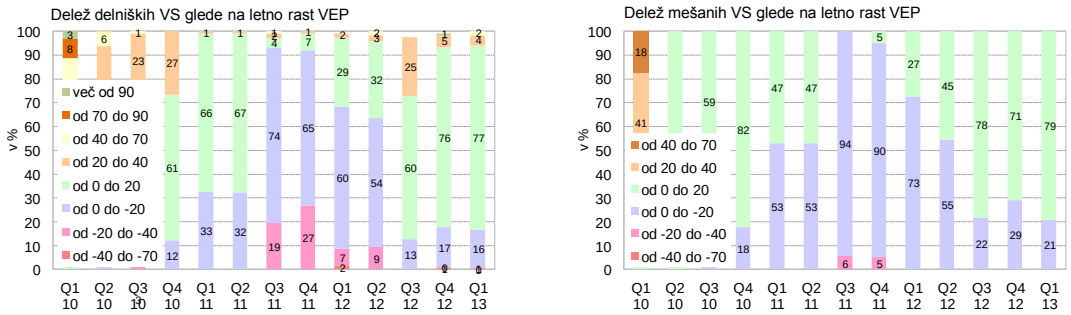

Vir: ATVP

Kljub neto izplačilom, ki so bila višja od tistih v predhodnem letu, so upravljavci zmanjšali delež likvidnih sredstev med naložbami z 11,5% na 11,3%. Nekoliko manjši delež likvidnih sredstev je mogoče pojasniti z željo upravljavcev po vlaganju čim večjega deleža sredstev tistih vzajemnih skladov, ki jim to naložbena politika dovoljuje, na donosne delniške trge. Kljub temu je delež likvidnih sredstev domačih vzajemnih skladov bistveno večji od investicijskih skladov evroobmočja, kar je eden od vzrokov za manjše donose.

Spreminjanje strukture naložb vzajemnih skladov

Slika 6.24: Primerjava strukture vrste skladov glede na sredstva v Sloveniji in EU v odstotkih

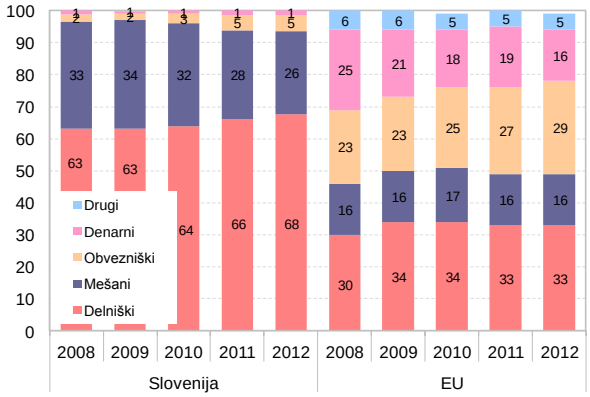

Vir: ATVP, EFAMA

Domači vlagatelji so lani zaradi neto izplačil še povečali izpostavljenost bolj tveganim skladom.

Primerjava strukture vrst vzajemnih skladov kaže, da imajo domači vzajemni skladi še vedno velik delež bolj tveganih delniških skladov, reforme, tega pa v zadnjih letih še povečujejo. V primerjavi z investicijskimi skladi evroobmočja so imeli konec let 2011 in 2012 dvakrat večji delež delniških skladov. V letu 2012 so vlagatelji izvršili neto izplačila iz vseh vrst domačih vzajemnih skladov, vendar največ iz mešanih skladov, zaradi česar se je povečal delež delniških skladov v strukturi vzajemnih skladov. Investicijski skladi evroobmočja so imeli konec leta 2012 kljub rasti svetovnih delniških indeksov nespremenjen delež delniških skladov, ta pa je bil za odstotno točko nižji kot v letih 2009 in 2010.

V letu 2012 in v prvih mesecih leta 2013 se je nadaljeval trend rasti naložb vzajemnih skladov v tujino. Vlaganje v domače vrednostne papirje z izjemo petih najbolj prepoznavnih ostaja neprivlačno zaradi slabih rezultatov poslovanja podjetij, nizke likvidnosti, neodražanja dejanske vrednosti podjetij prek tržnih tečajev, prevladujočega državnega lastniškega deleža v nekaterih podjetjih in počasnega prestrukturiranja podjetij. Naložbe v tujino so imele konec leta 2012 za odstotno točko večji delež v strukturi naložb vzajemnih skladov, do marca 2013 pa so se še povečale na 76% vseh sredstev vzajemnih skladov. Naložbe v domače vrednostne papirje se trendno zmanjšujejo. Do marca 2013 so le uravnoteženi skladi povečali delež domačih delnic. Pri izvrševanju visokih neto izplačil je namreč domače naložbe težje hitro realizirati, zato uravnoteženi skladi več neto prodajajo tuje naložbe.

Slika 6.25: Struktura naložb vzajemnih skladov v odstotkih (levo) in regionalna struktura naložb celotnega sektorja drugih finančnih posrednikov v tuje delnice v odstotkih (desno)

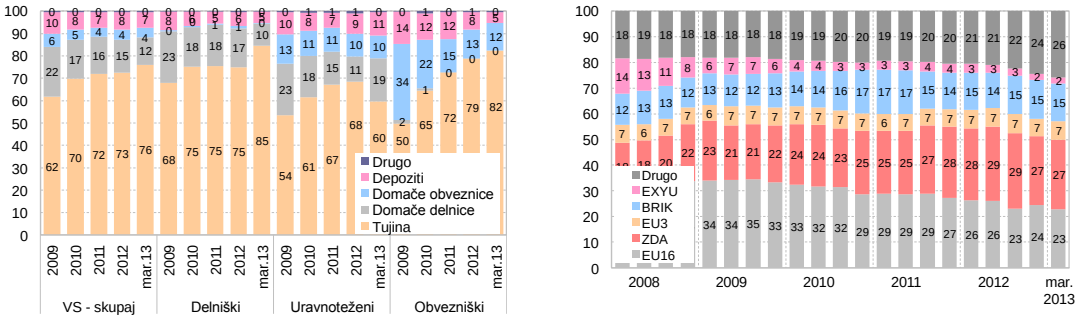

Opomba: BRIK – Brazilija, Rusija, Indija, Kitajska
EU3 – Velika Britanija, Danska, Švedska
EU16 – evroobmočje
EX YU – države nekdanje Jugoslavije
Vir: ATVP

Vzajemni skladi so imeli lani prvič večji delež naložb v ZDA kot v evroobmočju.

Domači vzajemni skladi vztrajno znižujejo izpostavljenost evroobmočju. Konec leta 2012 je bilo 24% naložb vzajemnih skladov iz evroobmočja oziroma za 11 odstotnih točk manj kot sredi leta 2009. Glede na zmerno okrevanje ameriškega gospodarstva, tehnološkega in tržnega preboja nekaterih ameriških podjetij ter visokih rasti tržnih tečajev so vzajemni skladi v zadnjih letih povečali izpostavljenost ameriškemu kapitalskemu trgu. Vzajemni

skladi so imeli v letu 2012 prvič večji delež naložb na ameriškem trgu kot v evroobmočju. Delež naložb v države BRICS[53] se je v letu 2012 nekoliko zmanjšal na račun povečanja naložb v druge države (Turčija, Norveška in druge).

6.4 Lizinška podjetja

Način delovanja lizinških podjetij vpliva na volatilnost realne ekonomije.

Lizinška dejavnost se poleg nižjega povpraševanja srečuje z nadaljnjim slabšanjem naložb in z nižjim vrednotenjem premoženja, kar ob visokem finančnem vzvodu pomeni pomembno sistemsko tveganje. Finančni vzvod, ki se je pred krizo precej zvišal, povzroča nihanja v poslovni aktivnosti. Lizinška dejavnost, katere poslovanje močno temelji na zadolževanju, je med nižjo ekonomsko aktivnostjo nagnjena k hitremu razdolževanju. To negativno vpliva na prihodke in višjo volatilnost realne ekonomije. Dezinvestiranje je zaradi recesije in nizke likvidnosti nepremičninskega trga omejeno.

Stanje lizinških poslov se je leta 2012 znižalo za 7%. V strukturi je več kot polovica poslov z nepremičninami.

Stanje lizinških poslov se je znižalo predvsem zaradi manjšega obsega novih nepremičninskih poslov, prekinitev pogodb in odpisov. Po podatkih članov Odbora za lizing[54] je bilo ob koncu leta 2012 stanje s 3,4 mrd EUR nižje za 7%. Lizing premičnin se je medletno zvišal za 3%, na 1,6 mrd EUR, lizing nepremičnin pa znižal za 14%, na 1,8 mrd EUR. Po uvedenem poročanju Banki Slovenije, ki zajame tudi nečlane Odbora za lizing, je bila vrednost lizinških poslov konec preteklega leta 3,9 mrd EUR. Prvih pet največjih podjetij je po stanju poslov zavzelo dve tretjini lizinškega trga in je imelo več kot polovico poslov v nepremičninah.

Leta 2012 je bilo sklenjenih za 684 mio EUR novih lizinških poslov, kar je slabo četrtino manj kot leto prej. Lizinška podjetja so se osredotočila predvsem na lizing premičnin. Ta je v strukturi novih poslov z 92% zavzel največji delež do zdaj. Največ novih poslov je bilo sklenjenih z zasebnim storitvenim sektorjem.

Slika 6.26: Obseg novoodobrenih lizinških[55] poslov v mio EUR, delež lizinga nepremičnin v odstotkih (levo) in letne stopnje rasti novoodobrenih poslov v odstotkih (desno)

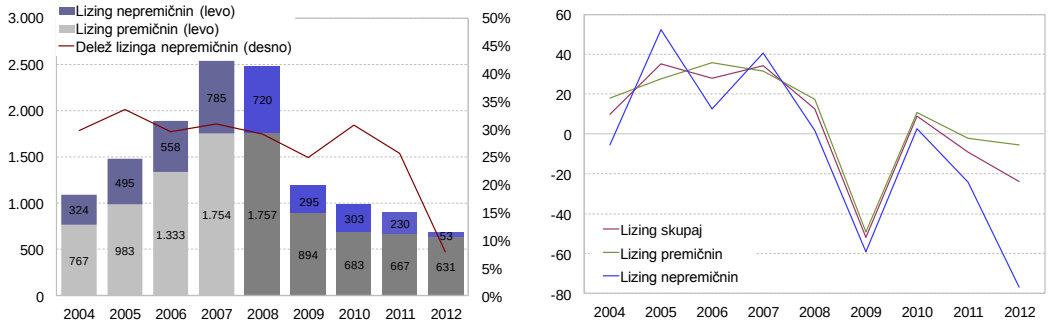

Vir: ZLPS, ZBS

Novoodobrenih lizinških poslov je bilo leta 2012 za slabo četrtino manj kot leto prej.

Pri lizingu premičnin se je leta 2012 zmanjšal obseg novoodobrenih poslov za 5%, pri lizingu nepremičnin pa za 77%. Lizinška podjetja so poslovno povezana z bančnim sistemom. Prav zaradi tega in vpliva na poslovne cikle je pomembno njihovo spremljanje z vidika finančne stabilnosti in denarne politike. Lastništvo slovenskih bank v lizinški dejavnosti se bo zaradi prestrukturiranja bančnega sektorja najverjetneje znižalo.

Novi posli z nepremičninami so zaradi nizkega povpraševanja rekordno nizki.

Kljub visokemu znižanju investicij se struktura predmetov financiranja premičnin ni bistveno spremenila. Osebni avtomobili tradicionalno prevladujejo s 65%, kar je za več kot 20 odstotnih točk večji delež od evropskega povprečja v letu 2011. Zaradi visoke vpetosti v nepremičninske posle, krčenja gospodarske aktivnosti in nižje kupne moči gospodinjstev se tudi letos pričakuje nizek promet z nepremičninami. Več kot polovica vrednosti novih pogodb z nepremičninami je bila sklenjenih na lastnih naložbenih nepremičninah lizing podjetij. Zaradi slabše sposobnosti poravnavanja komitentov je vse več sklenjenih tudi navadnih tržnih najemov.

[53] BRICS – Brazilija, Rusija, Indija, Kitajska, J. Afrika.

[54] Banka Slovenije je z 31.12. 2012 začela neposredno pridobivanje podatkov od lizinških podjetij, ki zajame vsa pomembna podjetja. Zaradi zagotavljanja medletne primerljivosti se spremljanje novih poslov in dinamike gibanja kategorij še vedno nanaša na podatke od Odbora za lizing na ZBS, v katerega je vključena večina lizinških podjetij, razen če je zapisano drugače.

[55] Zaradi razpoložljivosti podatkov so v celotnem poglavju lizinški posli vrednoteni po nabavni vrednosti do leta 2008, naprej po financirani vrednosti; od leta 2010 tudi brez financiranja zalog.

Povprečni LTV kot razmerje med zneskom odobritve financiranja v primerjavi z vrednostjo predmeta pogodbe ostaja visok, pri premičninah 79% in nepremičninah 88%. Pri premičninah se ročnost novoodobrenih poslov ni bistveno spremenila. Večina jih je bilo odobrenih znotraj 10 let, od tega je bilo skoraj tri četrtine pogodb z ročnostjo do 5 let. Ročnost novih pogodb z nepremičninami se je nekoliko podaljšala. 58% vrednosti pogodb je bilo sklenjenih z ročnostjo nad 5 let, kar je za 14 odstotnih točk več kot leto prej.

Dobra polovica poslov je bila ob koncu leta 2012 sklenjena na podlagi posla, kjer je lizinško podjetje kupilo predmet pogodbe za že znanega naročnika; v 22% je šlo za prodajo s strani komitenta in povratni najem, kar je značilno za posle z nepremičninami. Z 9% sledijo posli na lastnih naložbah lizinških podjetij, kjer prav tako prevladujejo naložbene nepremičnine, enak odstotek poslov pa so uspela lizinška podjetja skleniti na predhodno zaseženih predmetih. Aktiviranje pogodb, v katerih je bilo predhodno projektno financiranje gradnje poslovnih in stanovanjskih objektov, obsega 5% stanja poslov. Lizinška podjetja lahko nepremičnine tudi prodajajo v okviru rednega poslovnega procesa ali oddajo v tržni najem.

Pri premičninah je bilo 34% novih poslov sklenjenih s fizičnimi osebami, na delu nepremičnin pa 3%, kar bistveno ne odstopa od predhodnega leta. Stanje lizinških poslov prebivalstvu je ob koncu leta 2012 znašalo 813 mio EUR in predstavlja 20% vseh lizinških poslov. Le 4,4% stanja se je poravnavalo z zamudo nad 90 dni. Zamuda je bila najvišja pri posojilih, kar je lahko deloma tudi rezultat prenosa terjatev med lastniško povezanimi osebami.

Slika 6.27: Struktura novoodobrenih poslov lizinga premičnin (levo) in nepremičnin (desno) v odstotkih

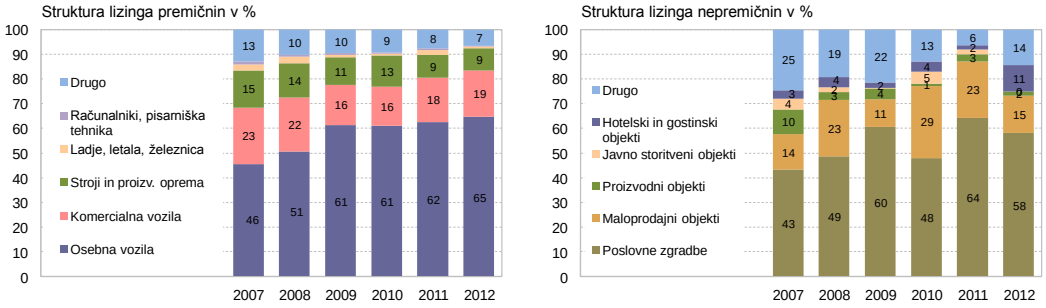

Vir: ZLPS, ZBS

Posli z nefinančnimi družbami obsegajo dve tretjini lizinških naložb.

Dve tretjini stanja lizinških poslov oziroma 2,6 mrd EUR sta bili odobreni nefinančnim družbam. Predelovalne dejavnosti in dejavnosti trgovine, poslovanja z nepremičninami in gradbeništva zavzemajo 74% vseh lizinških poslov. Pri nefinančnih podjetjih se 8% obveznosti poravnava z zamudo nad 90 dni, na delu poslov z nepremičninami je ta delež 4,4%, s premičninami pa 16%. Dejavnosti, ki imajo delež obveznosti v zamudi nad 10%, so gradbeništvo, gostinstvo, poslovne dejavnosti in tudi javne storitve ter oskrba z električno energijo. Podobno kot pri prebivalstvu tudi pri nefinančnih podjetjih po deležu poslov v zamudi izstopajo posojila. Njihovo stanje znaša 165 mio EUR in se jih več kot polovica poravnava z zamudo nad 90 dni.

Tržna vrednost pogodbenih predmetov, ki so bila zasežena zaradi neizpolnjevanja pogodbenih obveznosti, je ob koncu leta 2012 znašala 169 mio EUR. Večino, 90%, so predstavljale nepremičnine.

Slika 6.28: Delež lizinških poslov v bruto investicijah v osnovna sredstva (levo) in stopnje rasti novoodobrenih poslov v nekaterih evropskih državah (desno) v odstotkih

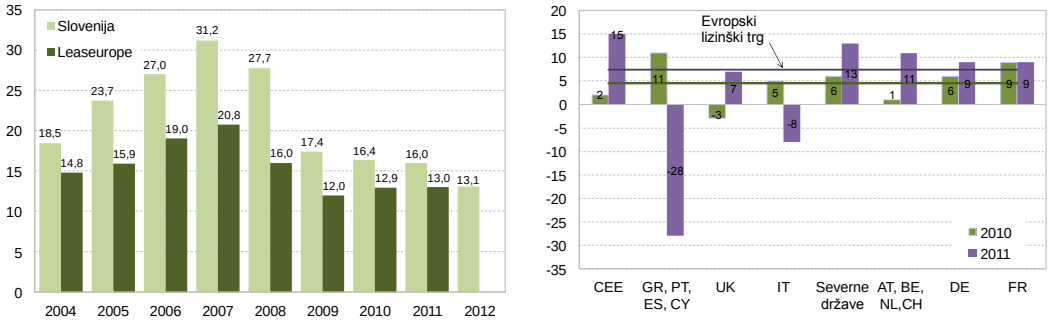

Opomba: Severne države vključujejo v letu 2011 tudi baltske države.
Vir: ZLPS, ZBS, SURS, Leaseurope

Evropski lizinški trg je leta 2011 povečal obseg novoodobrenih poslov za 8%. Najvišjo rast so dosegle vzhodno- in severnoevropske države. Lizing premičnin se je zvišal, medtem ko se je skrčil lizing nepremičnin. Prve ocene za leto 2012 kažejo manj novoodobrenih lizinških poslov v višini 3% zaradi ohlajevanja gospodarske rasti v Evropi. Razlog je v visokem znižanju lizinga nepremičnin.

Zagotavljanje sredstev za investicije gospodarstva se je z vidika lizinških poslov znižalo.

Delež lizinških poslov v bruto investicijah v osnovna sredstva se je glede na promet lizinških družb leta 2012 zmanjšal za slabe 3 odstotne točke in se izenačil z evropsko ravnjo iz leta 2011. Slovenski lizing ima v primerjavi z evropskim povprečjem večji delež osebnih avtomobilov v strukturi financiranja, kar nakazuje na nižjo podporo investicij v gospodarstvu. To je pričakovano zaradi manjšega povpraševanja ob znižanju investicij in zaradi pomanjkanja kapitala lizinških podjetij. Prizadeta so lahko predvsem mikro podjetja, ki jih je v Sloveniji veliko, in so bolj finančno omejena kot večja podjetja. V Evropi naj bi prav mala in srednja podjetja izraziteje financirala investicije z lizingom. Delež lizinških poslov v bančnih posojilih ostaja z 10% leta 2012 nespremenjen in je po oceni dvakrat večji od povprečja držav evroobmočja.

Slika 6.29: Stopnje rasti stanj lizinških poslov in bančnih posojil nebančnim sektorjem (levo) ter delež lizinških poslov v bančnih posojilih nebančnemu sektorju (desno) v odstotkih

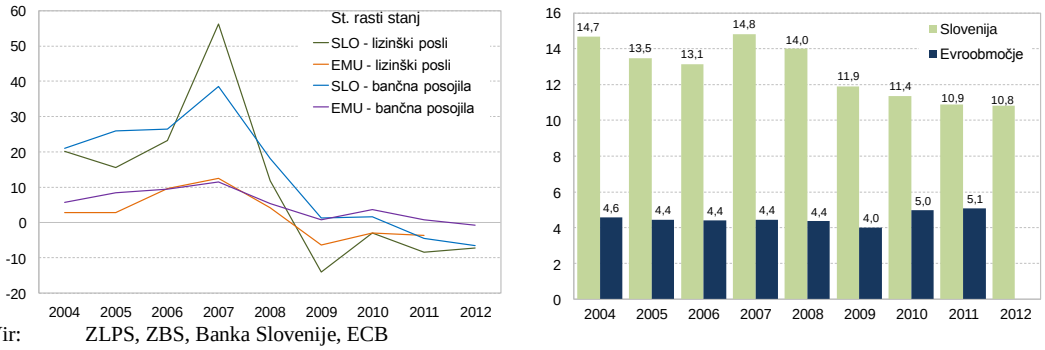

Vir: ZLPS, ZBS, Banka Slovenije, ECB

Uspešnost lizinških podjetij

Na evropski ravni so imela lizinška podjetja v prvih treh četrtletjih leta 2012 izboljšanje učinkovitosti in drugih kazalnikov uspešnostih v vseh kategorijah, razen na nepremičninskem delu, kjer so se nekoliko poslabšali v zadnjem četrtletju, ko se je povečala negotovost podjetniškega okolja.[56]

Lizinška podjetja so poslovala z izgubo že četrto zaporedno leto.

Pri slovenskih lizinških podjetjih se kapital, kljub dokapitalizacijam, znižuje hitreje kot bilančna vsota. Več tujih lizinških podjetij in tudi nekaj tistih, ki so v lastništvu slovenskih bank, ter so pretežno vpeta na nepremičninskem trgu je ob koncu leta 2012 poslovalo z negativnim kapitalom. Zaradi procikličnosti lizinških dejavnosti z gospodarstvom dezinvestiranje dodatno otežuje recesija. Za pretekle previsoko vrednotene naložbe in naložbe, ki se poravnavajo z zamudo, so se leta 2012 oblikovale oslabitve, ki pa bodo najverjetneje potrebne tudi v letu 2013. To bo povečalo potrebo po kapitalu. Zaradi racionalizacije poslovanja ali namenov lastniškega izstopa iz te dejavnosti je več prenosov slabih naložb iz bilanc lizingov v povezana podjetja. Pričakovano krčenje investicij in druge potrošnje ne bo omogočilo bistvenega povečevanja kakovostnih poslov v tekočem letu, hkrati se bo čiščenje bilanc lizingov nadaljevalo. Lizinška dejavnost, ki je poslovala z izgubo že četrto leto zapored, bo z negativnim izidom najverjetneje poslovala tudi v letu 2013.

Poslovanje lizinških naložb temelji večinoma na dolžniških virih. 94% prestavljajo obveznosti do bank in podjetij v skupini.

Lizinška podjetja so preteklo leto poslovala z rekordno visokim finančnim vzvodom, po njem je dolg ob koncu leta 2012 kar za 41-krat presegal lastniški kapital. Rast poslovanja je v preteklosti temeljila predvsem na zadolževanju pri podjetjih v skupini. Slednje ter neskladje ročnosti virov in naložb v oteženih razmerah dodatno pomeni veliko breme pri refinanciranju.

Na sistemu imajo lizinška podjetja nespremenjenih 28% domačih obveznosti, preostalo financiranje temelji na virih iz tujine, saj se večina lizingov s tujim lastništvom zadolžuje neposredno pri povezanih osebah v tujini. Slovenske banke so k financiranju naložb prispevale 1 mrd EUR, kar pomeni 3% posojil nebančnemu sektorju. Zagotavljanje virov slovenskih bank za poslovanje lizinške dejavnosti je bilo leta 2012 za 5% nižje od povprečja predhodnih štirih let. V obdobju po krizi so se tovrstni viri zniževali. Izjema je

[56] Vir: Leaseurope.

bilo le lansko leto, ko se je vrednost posojil medletno zvišala za 9% zaradi večjih potreb lizingov v večinski lasti domačih bank, odvisnost drugih pa se je znižala.

Tabela 6.9: Uspešnost lizinških podjetij in viri financiranja

							Stopnje rasti (v %)				
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
Bilančna vsota (v mio EUR)	4.748	5.620	5.663	5.427	5.088	4.842	18,4	0,8	-4,2	-6,2	-4,8
Kapital (v mio EUR)	234	267	200	205	204	114	14,2	-25,2	2,4	-0,3	-43,9
Celotni dobiček oziroma izguba (v mio EUR)	47	29	-33	-30	-19	-121	-38,5	-215,3	-189,1	-165,2	-727,3
ROA – donos na sredstva (v %)	1,1	0,6	-0,6	-0,5	-0,4	-2,4					
ROE – donos na kapital (v %)	21,4	11,5	-14,2	-14,6	-9,4	-76,0					
Finančni vzvod (v %)	19	20	27	25	24	41					
Finančne in poslovne obveznosti (v mio EUR)	4.486	5.314	5.427	5.179	4.843	4.681	18,5	2,1	-4,6	-6,5	-3,3
obveznosti do bank in podjetij v skupini/bilančna vsota (v %)	94	95	96	95	95	97					
Naložbene nepremičnine	538	560	580	836	929	1.118	4,1	3,6	44,0	11,2	20,3
naložbene nepremičnine/sredstva (v %)	11	10	10	15	18	23					
Finančni odhodki iz oslabitve in odpisov finančnih naložb (v mio EUR)	2	10	120	167	127	157					

Opomba: Podatki iz računovodskih izkazov vključujejo lizinška podjetja, ki so vključena v poročanje Banki Slovenije.
Vir: AJPES

7 FINANČNA INFRASTRUKTURA

7.1 Plačilni sistemi

Razpoložljivost plačilnega sistema TARGET2 je v letu 2012 znašala 100%.

Za finančno stabilnost v Sloveniji je zaradi visoke vrednosti transakcij in zagotavljanja likvidnosti bančnega sistema pomemben predvsem plačilni sistem TARGET2-Slovenija. Kot nacionalno komponento centraliziranega vseevropskega plačilnega sistema za posamično (bruto) poravnavo evrskih plačil v realnem času (TARGET2) ga upravlja Banka Slovenije. TARGET2 je tehnološko vzpostavljen kot enotna skupna platforma Evrosistema, zato se centralnobančni pregled njegovega delovanja (v smislu spremljanja, analiziranja in usmerjanja sprememb) v osnovi izvaja centralizirano pod vodstvom ECB. Ker se določene aktivnosti upravljanja tega plačilnega sistema izvajajo samo na nacionalnih ravneh, izvaja Banka Slovenije v tem delu dodaten pregled nad upravljanjem slovenske komponente. V letu 2012 je sicer plačilni sistem TARGET2 deloval nemoteno in brez večjih odstopanj, tako da je njegova razpoložljivost znašala 100%.

Vzpostavljena nova rešitev za spremljanje poslovanja udeležencev plačilnega sistema TARGET2-Slovenija.

V okviru plačilnega sistema TARGET2-Slovenija je bila v letu 2012 vzpostavljena tehnološka rešitev za tekoče spremljanje plačevanja udeležencev prek tega plačilnega sistema. Rešitev, katere oblikovanje temelji na pobudi Evrosistema in potrebah Banke Slovenije, omogoča spremljanje plačilnih tokov in uporabe likvidnosti v plačilnem sistemu v okviru stanj na poravnalnih računih ter zaznavanje sprememb vzorcev poslovanja udeležencev, ki lahko nakazujejo njihove finančne ali operativne težave. Metodološka osnova rešitve temelji na dobrih praksah tovrstnega spremljanja poslovanja v plačilnih sistemih z uporabo analitično-statističnih metod in z dostopom do podatkov v realnem času.

Zaradi velikega števila dnevno obdelanih transakcij je za Slovenijo pomemben tudi plačilni sistem SEPA interna kreditna plačila (SEPA IKP), ki ga upravlja Bankart d.o.o. Namenjen je obdelavi kreditnih plačil malih vrednosti (do 50.000 evrov), skladnih s pravili enotnega območja plačil v evrih (SEPA), po načelih izračuna neto terjatev oziroma neto obveznosti posameznega udeleženca v plačilnem sistemu proti drugim. Poravnalna jamstvena shema, ki je vzpostavljena z namenom obvladovanja finančnega tveganja v plačilnem sistemu ob nezmožnosti poravnave obveznosti katerega koli udeleženca, tudi leta 2012 ni bila aktivirana. Ugotovljene so bile nekatere nejasnosti v zvezi z aktiviranjem te sheme, ki so bile z ustreznimi spremembami pravil in postopkov plačilnega sistema odpravljene. Banka Slovenije je v letu 2012 redno spremljala gibanje obsega plačil v plačilnem sistemu SEPA IKP in dogodke, ki bi lahko vplivali na varnost in učinkovitost njegovega delovanja, ter ob pomanjkljivostih tudi ukrepala. Izvedla je neposredni pregled delovanja in upravljanja tega plačilnega sistema. Ob tem povečanja tveganj ni zaznala.

Tabela 7.1: Vrednost in število transakcij v plačilnih sistemih TARGET2 in Žiro kliring/SEPA IKP[57]

	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
TARGET2[1]										
Vrednost (v mrd EUR)	410	508	530	501,0	642,3	12,5	23,7	4,4	-5,5	28,2
Število transakcij (mio)	0,66	0,67	0,65	0,65	0,59	-9,6	1,2	-3,0	-0,2	-9,0
Žiro kliring/SEPA IKP										
Vrednost (v mrd EUR)	49,1	44,9	45,4	46,7	52,0	7,5	-8,6	1,2	2,9	11,2
Število transakcij (mio)	55,9	55,1	56,1	64,9	116,0	4,3	-1,4	1,8	15,7	78,6

Opomba: [1]Transakcije med udeleženci TARGET2-Slovenija (domača plačila).
Vir: Banka Slovenije

Na povišanje vrednosti transakcij v sistemu TARGET2-Slovenija je vplivalo izredno povečanje obsega mejnih depozitov.

V plačilnem sistemu TARGET2-Slovenija se je v letu 2012 vrednost transakcij povečala, število pa zmanjšalo, medtem ko je v plačilnem sistemu SEPA IKP prišlo do povečanja tako števila kot vrednosti transakcij. Skupna vrednost transakcij v TARGET2-Slovenija oziroma SEPA IKP je v letu 2012 dosegla 18,1-kratnik oziroma 1,5-kratnik BDP Slovenije.

V plačilnem sistemu TARGET2-Slovenija je bilo izrazito povečanje vrednosti transakcij povezano z izrednim povečanjem obsega mejnih depozitov pri ESCB v prvi polovici preteklega leta s strani udeležencev[58], medtem ko je zmanjšanje števila transakcij

[57] Sistem SEPA IKP, ki je začel delovati 4. marca 2009, je nadomestil Žiro kliring Banke Slovenije, postopen prehod plačil v novi plačilni sistem pa je potekal od vzpostavitve sistema SEPA IKP do konca julija 2009.

[58] Udeleženci so na podlagi odločitve ECB, da se 29. 2. 2012 izvede avkcija posojil z ročnostjo treh let, pridobili dodatna likvidna sredstva, ki so jih v večji meri plasirali dnevno v mejne depozite.

primarno posledica manjšega obsega plačevanja uporabnikov plačilnih storitev prek plačilnega sistema TARGET2-Slovenija.

TARGET2-Slovenija omogoča tudi čezmejne transakcije in s tem čezmejni prenos tveganj, pri čemer je obseg teh transakcij glede na poravnavo domačih plačil manjši. Spremembe števila in vrednosti čezmejnih transakcij glede na leto 2011 so povezane predvsem z gibanjem obsega (čistih) medbančnih plačil.

Plačilni sistem TARGET2-Slovenija je bil znotraj urnika v letu 2012 razpoložljiv brez prekinitev.

Slika 7.1: TARGET2-Slovenija: domača in čezmejna plačila; vrednosti (v mrd EUR) in število (v tisočih; desno) ter SEPA IKP: vrednost (v mrd EUR; levo) in število (v mio; desno)

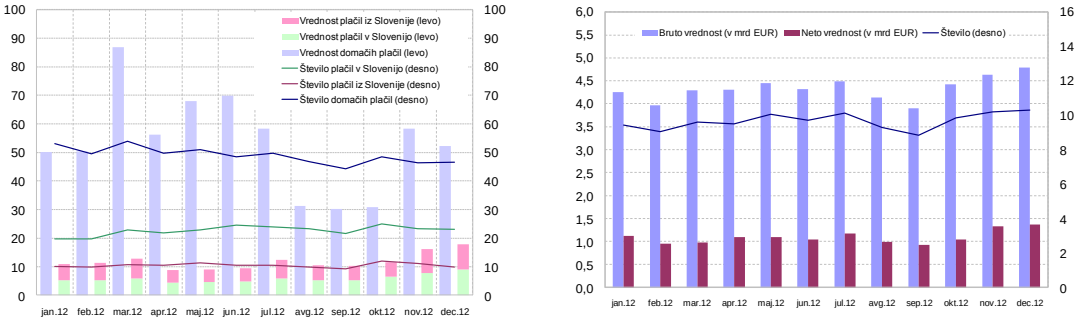

Vir: Banka Slovenije in Bankart d.o.o.

Glavni razlog za povečanje števila in vrednosti transakcij v sistemu SEPA IKP je migracija posebnih položnic na kreditna plačila SEPA.

V plačilnem sistemu SEPA IKP sta se lani povečala število in tudi vrednost transakcij. Glavni razlog za to je migracija posebnih položnic in direktnih odobritev na kreditna plačila SEPA. Pri tem je vpliv migracije na število transakcij (zaradi nižje povprečne vrednosti transakcij na podlagi posebnih položnic, ki so bile v preteklosti obdelane v Zbirnem centru, glede na povprečno vrednost transakcij v plačilnem sistemu SEPA IKP v istem obdobju) bistveno večji od vpliva na njihovo skupno vrednost. Dodaten razlog za povečanje števila in vrednosti obdelanih transakcij v plačilnem sistemu je migracija plačilnih transakcij od izplačila pokojnin in podobnih prejemkov na kreditna plačila SEPA v novembru 2012. V letu 2012 je povprečna stopnja pobota v sistemu znašala slabih 75%, kar je za 5 odstotnih točk manj kot leta 2011, ko je znašala skoraj 80%. Razlog za znižanje stopnje pobota je sprememba deležev števila in vrednosti v sistemu obdelanih transakcij med udeleženci, zaradi specifičnih tržnih deležev posameznih udeležencev pri plačilih na podlagi papirnih plačilnih nalogov, ki so nadomestili posebne položnice.

Izpostavljenost sistemskemu tveganju se v letu 2012 ni bistveno povečala.

Herfindahl-Hirschmanov indeks koncentracije števila transakcij po udeležencih je indikator sistemskega tveganja v plačilnem sistemu. V primerjavi z letom 2011 se je v plačilnem sistemu SEPA IKP koncentracija precej povečala. Razlog je predvsem v omenjeni migraciji posebnih položnic na kreditna plačila SEPA, pri čemer imajo določeni udeleženci sistema specifične tržne deleže na področju tovrstnih plačil. V plačilnem sistemu TARGET2-Slovenija se je koncentracija minimalno zmanjšala. Ker ločitev plačil velikih vrednosti od plačil malih vrednosti omogoča koncentracijo sistemskega tveganja pri poravnavanju medbančnih plačil v plačilnem sistemu TARGET2-Slovenija, se izpostavljenost slovenskega bančnega okolja sistemskemu tveganju ni bistveno povečala kljub spremembam v plačilnem sistemu SEPA IKP.

Slika 7.2: Koncentracija števila transakcij v sistemih TARGET/TARGET2 in Žiro kliring/SEPA IKP – Herfindahl-Hirschmanov indeks (HHI; levo) in odstotni delež števila transakcij petih največjih udeležencev glede na skupno število transakcij (desno); brez Banke Slovenije

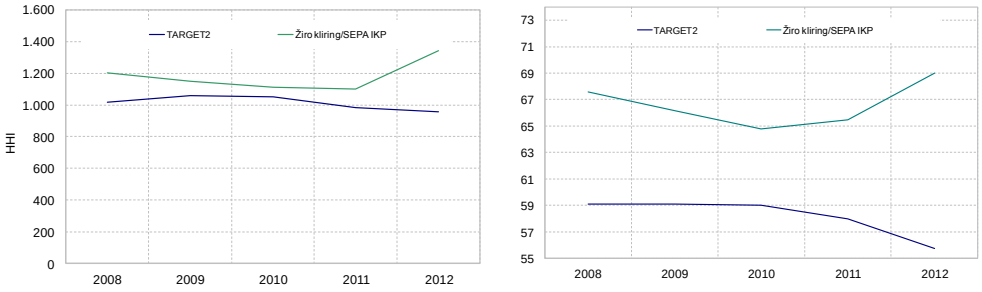

Vir: Banka Slovenije

V plačilnem sistemu TARGET2-Slovenija se je za 2,26 odstotne točke zmanjšal tudi delež največjih petih udeležencev v sistemu po številu transakcij, medtem ko se je v SEPA IKP povečal za 3,50 odstotne točke. Razlog za slednje je tako kot pri prej omenjenem indeksu migracija posebnih položnic na kreditna plačila SEPA in s tem povezana sprememba tržnih deležev.

7.2 Sistemi kliringa in poravnave vrednostnih papirjev

Storitve kliringa in poravnave vrednostnih papirjev v Sloveniji zagotavlja Centralna klirinško depotna družba d.d. (KDD), ki je sistemsko pomembna institucija na post-trgovalnem segmentu trga vrednostnih papirjev, na katerem zagotavlja izdajo vrednostnih papirjev, vodenje delniških knjig in vodenje računov vrednostnih papirjev imetnikov. KDD tudi upravlja sistem poravnave poslov z vrednostnimi papirji za posle, sklenjene na Ljubljanski borzi, in posle, sklenjene zunaj organiziranega trga, po načelu poravnave proti sočasnemu plačilu ali poravnave brez sočasnega plačila. Slednji mehanizem za zavarovanje kreditnih operacij Evrosistema uporablja tudi Banka Slovenije.

Banka Slovenije je v letu 2012 redno spremljala in ocenjevala relevantne spremembe zakonodaje na področju trga vrednostnih papirjev ter spremembe pravnih in operativnih vidikov delovanja KDD, gibanje in strukturo števila transakcij v sistemu poravnave poslov z vrednostnimi papirji ter druge dogodke s potencialnim vplivom na delovanje KDD. V letu 2012 je KDD delovala brez zaznanih odstopanj od urnika delovanja. Prav tako ni bil aktiviran jamstveni sklad, ki bi ga KDD uporabila ob likvidnostnih težavah udeležencev pri poravnavi borznih poslov.

Banka Slovenije spremlja obvladovanje tveganj v sistemu poravnave vrednostnih papirjev.

Statut ESCB določa, da morajo biti vse kreditne operacije centralnih bank ESCB polno zavarovane s primernim finančnim premoženjem. Ta vključuje tudi vrednostne papirje, vknjižene in poravnane v KDD. Delovanje KDD je za Banko Slovenije pomembno zaradi uporabe primernih vrednostih papirjev, vknjiženih v KDD, za zavarovanje kreditnih operacij Banke Slovenije in drugih centralnih bank ESCB, ki imajo dostop do vrednostnih papirjev v KDD z uporabo mehanizma korespondenčnega centralnobančnega modela (CCBM). Uporaba storitev KDD s strani centralnih bank ESCB zahteva tudi spremljanje obvladovanja poravnalnih in operativnih tveganj v KDD z vidika posebnih zahtev in potreb teh centralnih bank. Zato Banka Slovenije v sodelovanju z ECB periodično ocenjuje usklajenost delovanja KDD z referenčnimi standardi Evrosistema.

Povečuje se uporaba primernih vrednostnih papirjev za zavarovanje kreditnih operacij.

Slovenske banke in hranilnice so v finančno zavarovanje v letu 2012 mesečno v povprečju predložile 2.842,78 mio EUR primernih domačih vrednostnih papirjev, kar je 49,34% več kot v letu 2011. Povečuje se visoka raven rabe te vrste primernega finančnega premoženja (primerno finančno premoženje so tudi bančna posojila in denarni depoziti), katerega vrednost se je v letu 2012 spreminjala med najmanjšo, 2.252,03 mio EUR, v januarju in največjo, 3.076,48 mio EUR, v oktobru. V letu 2012 se je povečal tudi interes tujih bank za uporabo vrednostnih papirjev, vknjiženih v KDD. Povprečna mesečna vrednost slovenskih vrednostnih papirjev, uporabljenih za zavarovanje kreditnih operacij drugih centralnih bank ESCB, se je v letu 2012 povečala za 31,07% in dosegla 291,50 mio EU.

STATISTIČNA PRILOGA

1 Sektorski pregled 133
Tabela 1.1: Medsektorske finančne obveznosti in terjatve sektorjev slovenskega gospodarstva konec leta 2012 v odstotkih BDP 133
Tabela 1.2: Medsektorske finančne obveznosti in terjatve sektorjev slovenskega gospodarstva konec leta 2011 v odstotkih BDP 134
Tabela 1.3: Medsektorske finančne obveznosti in terjatve sektorjev slovenskega gospodarstva konec leta 2010 v odstotkih BDP 135

2 Sektor gospodinjstev 136
Tabela 2.1: Posojila gospodinjstev pri bankah 136
Tabela 2.2: Dokončana stanovanja, izdana gradbena dovoljenja in bruto investicije v stanovanjske zgradbe 136

3 Sektor podjetij 137
Slika 3.1: Celotni dobiček oziroma izguba glede na velikost podjetji v mrd EUR 137
Slika 3.2: Delež obrestnih odhodkov v dobičku iz poslovanja glede na dejavnost (levo) in velikost podjetij (desno) v odstotkih 137
Slika 3.3: Finančni vzvod ob koncu leta 2012 in njegova sprememba v odstotnih točkah v zadnjih treh letih po dejavnostih 137
Slika 3.4: Količnik likvidnosti ob koncu leta 2012 in njegova sprememba v odstotnih točkah v zadnjih treh letih po dejavnostih 138
Slika 3.5: Medletne stopnje rasti bruto posojil (levo) in medletne rasti zamud nad 90 dni (desno) v odstotkih glede na velikost podjetij 138
Slika 3.6: Delež zamud nad 90 dni v razvrščenih terjatvah glede na dejavnost in velikost podjetja na 31.12.2012 138
Slika 3.7: Gibanje pribitkov za velika in majhna podjetja in glede na skupino bank (desno) v odstotkih 139
Tabela 3.1: Prirasti in struktura stanj posojil pri bankah po dejavnosti v mio EUR in odstotkih 139
Tabela 3.2: Delež podaljševanj ročnosti v vseh novoodobrenih posojilih podjetjem v odstotkih 139
Tabela 3.3: Povprečno razmerje med dolgoročnimi obveznostmi podjetij in EBITDA po dejavnostih 139
Tabela 3.4: Struktura nefinančnih podjetij glede na vrednost razmerja med dolgoročnimi obveznostmi podjetij in EBITDA v odstotkih 140
Tabela 3.5: Zamude nefinančnih podjetij pri odplačevanju razvrščenih terjatev bank nad 90 dni po dejavnostih 140
Tabela 3.6: Posojila[1] in vloge podjetij pri bankah, stanja ob koncu leta v mio EUR in odstotkih 140

4 Slovenski finančni sistem 141
Tabela 4.1: Struktura finančnega sistema 141
Tabela 4.2: Tržna koncentracija posameznih vrst finančnih institucij 141
Tabela 4.3: Finančni kazalniki posameznih vrst finančnih institucij 141
Tabela 4.4: Neposredna lastniška struktura slovenskega finančnega sistema – vrednotenje delnic po tržni oziroma knjigovodski vrednosti v odstotkih 142
Tabela 4.5: Naložbeno povezovanje med slovenskimi finančnimi institucijami 143

5 Bančni sektor 144
Slika 5.1: Pokritost posojil nebančnemu sektorju z viri v bančnem sistemu (levo) ter pri velikih domačih bankah (desno) v odstotkih 144
Slika 5.2: Pokritost posojil nebančnemu sektorju z viri v pri majhnih domačih bankah (levo) ter pri bankah v večinski tuji lasti (desno) v odstotkih 144
Slika 5.3: Povprečni in mejni stroški financiranja za vloge nebančnega sektorja (levo) ter originalna ročna struktura stanja vlog (desno) po skupinah bank 144
Slika 5.4: Povprečni in mejni stroški financiranja za obveznosti do tujih bank (levo) ter iz naslova izdanih dolžniških vrednostnih papirjev (desno) po skupinah bank v odstotkih 144
Slika 5.5: Struktura RT po bonitetnih skupinah (desno) v odstotkih 145

Slika 5.6: Pokritost RT z oslabitvami po skupinah bank (levo) in po skupinah komitentov (desno) v odstotkih 145
Slika 5.7: Delež zamud nad 90 dni v razvrščenih terjatvah bank v nekaterih dejavnostih nefinančnih družb v odstotkih 145
Slika 5.8: Likvidnostna vrzel kot razlika med celotnimi terjatvami in celotnimi obveznostmi, opredeljenimi v metodologiji likvidnostne lestvice, v mio EUR 146
Slika 5.9: Razpršenost količnika likvidnosti prvega (levo) in drugega (desno) razreda likvidnostne lestvice, mesečna povprečja 146
Slika 5.10: Valutna struktura neto pozicij obrestno občutljivih postavk po posameznih razredih preostale zapadlosti v mio EUR 146
Tabela 5.1: Neto prirast vlog po posameznih sektorjih in skupinah bank v mio EUR 146
Tabela 5.2: Razčlenitev donosnosti na kapital na štiri dejavnike 147
Tabela 5.3: Razvrščene terjatve bank (RT) do nefinančnih podjetij v stečaju in delež teh v celotnih terjatvah bank do nefinančnih podjetij po skupinah bank v mio EUR in odstotkih 147
Tabela 5.4: Porazdelitev števila poslovnih razmerij komitent.banka v zamudi nad 90 dni 148
Tabela 5.5: Porazdelitev zneska poslovnih razmerij komitent.banka v zamudi nad 90 dni 149
Tabela 5.6: Struktura obrestno občutljive aktive in pasive glede na vrsto referenčne obrestne mere v odstotkih 150
Tabela 5.7: Obrestna vrzel glede na vrsto referenčne obrestne mere v odstotkih obrestno občutljive aktive 150
Tabela 5.8: Valutna struktura aktive in pasive bilanc in zunajbilanc 150
Tabela 5.9: Obseg in medletne stopnje rasti posojil v švicarskih frankih oziroma z valutno klavzulo na švicarski frank 151
Tabela 5.10: Posojila, vezana na tečaj švicarskega franka, po skupinah bank 151
Tabela 5.11: Bilanca stanja bančnega sektorja v mio EUR ter stopnje rasti v odstotkih 152
Tabela 5.12: Bilanca stanja bančnega sektorja – deleži v bilančni vsoti in deleži v BDP v odstotkih 153
Tabela 5.13: Izkaz poslovnega izida bančnega sektorja v mio EUR in stopnje rasti v odstotkih 154
Tabela 5.14: Izkaz poslovnega izida bančnega sektorja – deleži v bruto dohodku in delži v bilančni vsoti v odstotkih 154
Tabela 5.15: Povprečna efektivna aktivna in pasivna obrestna mera, izračunana iz obrestnih prihodkov in odhodkov, obrestni razmik in obrestna marža v odstotkih 154
Tabela 5.16: Izbrani kazalniki poslovanja bančnega sektoja 155
Tabela 5.17: Izbrani kazalniki poslovanja bančnega sektoja 156

6 Nebančne finančne institucije 157

Slika 6.1: Pričakovana življenjska doba ob rojstvu in pretekle projekcije pričakovane življenjske dobe za ženske (levo) in moške (desno) iz Združenega kraljestva v obdobju 1960-2026, v letih 157
Slika 6.2: Delež vzajemnih skladov, ki so prejeli neto vplačila, in delež tistih vzajemnih skladov, ki so neto izplačevali, za delniške (levo) in mešane (desno) v odstotkih 157
Slika 6.3: Razvrstitev vzajemnih skladov glede na letne donosnosti ob koncu leta v odstotkih 157
Tabela 6.1: Bilančna vsota ter izračun izida zavarovalnic in pozavarovalnic 158
Tabela 6.2: Kapitalska ustreznost zavarovalnic in pozavarovalnic 158
Tabela 6.3: Škodni rezultat pomembnejših zavarovalnih vrst 158
Tabela 6.4: Pokritost čistih zavarovalno-tehničnih rezervacij z naložbami kritnega premoženja 159
Tabela 6.5: Nekateri kazalniki obveznega in prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja 159
Tabela 6.6: Struktura sredstev pokojninskih skladov za Slovenijo ob koncu leta 2012 in v izbranih evropskih državah ob koncu leta 2011 v odstotkih 159
Tabela 6.7: Pregled investicijskih skladov – sredstva in neto vplačila vzajemnih skladov v mio EUR ter medletna donosnost v odstotkih 160
Tabela 6.8: Sredstva investicijskih skladov držav EU in Slovenije v mrd EUR in odstotkih 160
Tabela 6.9: Investicijski skladi – število, sredstva in neto vplačila v mio EUR ter donosnost v odstotkih 161
Tabela 6.10: Struktura investicijskih skladov po posameznih vrstah naložb v odstotkih 161
Tabela 6.11: Pregled organiziranega trga vrednostnih papirjev v mio EUR in odstotkih 161

Tabela 6.12: Število izdajateljev in izdanih vrednostnih papirjev na LJSE ter število vpisanih vrednostnih papirjev pri KDD 162
Tabela 6.13: Naložbe rezidentov v vrednostne papirje, izdane v tujini v mio EUR in odstotkih 162
Tabela 6.14: Naložbe nerezidentov v vrednostne papirje, izdane v Sloveniji, v mio EUR in odstotkih 162
Tabela 6.15: Izpostavljenost slovenskih sektorjev dolžniškim vrednostnim papirjem izdajateljev perifernih držav konec marca 2013 v mio EUR 163
Tabela 6.16: Izpostavljenost slovenskih sektorjev dolžniškim vrednostnim papirjem izdajateljev držav evroobmočja in drugih držav konec marca 2013 163
Slika 6.4: Geografska struktura naložb rezidentov v periferne države in druge države v mio EUR (levo) ter geografska struktura naložb slovenskega bančnega sektorja v bančne in državne obveznice iz perifernih držav in drugih držav evroobmočja konec marca 2013 (desno) v odstotkih 163

1 Sektorski pregled

Tabela 1.1: Medsektorske finančne obveznosti in terjatve sektorjev slovenskega gospodarstva konec leta 2012 v odstotkih BDP

(v % BDP)	Terjatve						
	Domači sektorji					Tujina	Skupaj
Obveznosti	Podjetja	Fin. sektor	Država	Gospodinjstva	Skupaj		obveznosti
Podjetja	68.9	67.1	27.1	26.3	189.4	51.1	240.5
gotovina in vloge	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	
vr. papirji, razen delnic	0.2	1.6	0.1	0.1	2.0	0.7	
posojila	11.4	60.0	0.6	2.0	74.0	18.1	
lastniški kapital	36.2	4.6	22.2	20.6	83.6	18.7	
zavar.-teh. rezervacije	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	
drugo	21.0	1.0	4.2	3.6	29.8	13.6	
Finančni sektor	15.8	42.5	19.5	71.5	149.3	58.0	207.3
gotovina in vloge	10.8	9.7	11.6	51.4	83.6	20.7	
vr. papirji, razen delnic	0.2	3.5	0.2	0.2	4.2	3.8	
posojila	0.3	23.8	1.1	0.1	25.3	26.9	
lastniški kapital	2.6	4.5	6.4	7.1	20.6	5.5	
zavar.-teh. rezervacije	1.2	0.6	0.0	12.2	14.0	0.7	
drugo	0.7	0.3	0.2	0.4	1.7	0.4	
Država	4.0	20.9	10.3	2.5	37.7	33.3	71.0
gotovina in vloge	0.1	0.0	5.0	0.1	5.2	0.0	
vr. papirji, razen delnic	0.1	15.4	0.5	0.6	16.6	29.7	
posojila	0.5	5.2	0.3	0.0	6.0	2.4	
lastniški kapital	0.1	0.0	2.1	0.0	2.2	0.0	
zavar.-teh. rezervacije	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	
drugo	3.2	0.3	2.4	1.8	7.7	1.2	
Gospodinjstva	3.3	29.6	1.2	0.0	34.1	0.0	34.1
gotovina in vloge	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	
vr. papirji, razen delnic	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	
posojila	0.8	29.0	0.2	0.0	30.0	0.0	
lastniški kapital	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	
zavar.-teh. rezervacije	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	
drugo	2.5	0.7	1.0	0.0	4.1	0.0	
Skupaj	92.1	160.3	58.1	100.3	410.9	142.5	553.4
gotovina in vloge	10.9	9.7	16.6	51.6	88.8	20.7	
vr. papirji, razen delnic	0.6	20.5	0.8	0.9	22.7	34.3	
posojila	13.1	118.2	2.2	2.1	135.5	47.4	
lastniški kapital	38.9	9.1	30.7	27.8	106.4	24.1	
zavar.-teh. rezervacije	1.2	0.6	0.0	12.2	14.0	0.7	
drugo	27.5	2.3	7.8	5.8	43.4	15.3	
Tujina	29.0	56.0	4.9	4.3	94.2		94.2
gotovina in vloge	0.6	13.2	0.0	2.7	16.5		
vr. papirji, razen delnic	0.1	25.9	0.7	0.2	26.8		
posojila	4.7	8.7	2.7	0.0	16.2		
lastniški kapital	9.0	7.7	1.2	1.1	18.9		
zavar.-teh. rezervacije	0.0	0.1	0.0	0.3	0.4		
drugo	14.5	0.5	0.3	0.0	15.4		
Skupaj terjatve	121.1	216.3	63.1	104.5	505.1	142.5	647.6

Opomba: Tabela temelji na finančnih računih, ki jih sestavlja Banka Slovenije. Nekonsolidirani podatki so preurejeni v obliko matrike za prikaz osnovnih medsebojnih finančnih povezav med domačimi sektorji in sektorjem tujina.
Vir: Banka Slovenije

Tabela 1.2: Medsektorske finančne obveznosti in terjatve sektorjev slovenskega gospodarstva konec leta 2011 v odstotkih BDP

(v % BDP)	Terjatve						
	Domači sektorji					Tujina	Skupaj
Obveznosti	Podjetja	Fin. sektor	Država	Gospodinjstva	Skupaj		obveznosti
Podjetja	69.3	70.6	26.6	25.8	192.4	49.0	241.4
gotovina in vloge	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	
vr. papirji, razen delnic	0.3	1.5	0.1	0.1	1.9	0.7	
posojila	12.3	63.4	0.5	1.8	78.1	17.1	
lastniški kapital	35.6	4.6	21.5	20.1	81.8	17.9	
zavar.-teh. rezervacije	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	
drugo	21.2	1.1	4.5	3.8	30.6	13.3	
Finančni sektor	16.7	37.4	18.5	69.7	142.3	62.6	204.9
gotovina in vloge	11.0	9.9	12.0	50.6	83.5	17.6	
vr. papirji, razen delnic	0.3	4.0	0.2	0.2	4.8	8.1	
posojila	0.3	18.1	0.1	0.1	18.7	30.6	
lastniški kapital	2.9	4.5	5.9	6.7	20.1	5.5	
zavar.-teh. rezervacije	1.2	0.6	0.0	11.6	13.5	0.5	
drugo	0.9	0.2	0.2	0.4	1.7	0.3	
Država	4.0	18.0	12.5	2.8	37.2	26.2	63.4
gotovina in vloge	0.1	0.0	7.2	0.1	7.5	0.0	
vr. papirji, razen delnic	0.2	13.9	0.3	0.8	15.1	24.4	
posojila	0.5	3.7	0.2	0.0	4.5	0.7	
lastniški kapital	0.1	0.0	2.1	0.0	2.2	0.0	
zavar.-teh. rezervacije	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	
drugo	3.1	0.3	2.7	1.8	7.9	1.2	
Gospodinjstva	3.4	29.8	1.2	0.0	34.4	0.0	34.4
gotovina in vloge	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	
vr. papirji, razen delnic	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	
posojila	0.9	29.1	0.2	0.0	30.2	0.0	
lastniški kapital	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	
zavar.-teh. rezervacije	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	
drugo	2.4	0.7	0.9	0.0	4.1	0.0	
Skupaj	93.4	156.0	59.0	98.3	406.6	137.8	544.4
gotovina in vloge	11.1	9.9	19.2	50.8	91.0	17.6	
vr. papirji, razen delnic	0.7	19.4	0.6	1.1	21.8	33.1	
posojila	14.1	114.5	1.2	1.9	131.8	48.4	
lastniški kapital	38.6	9.2	29.5	26.8	104.1	23.4	
zavar.-teh. rezervacije	1.2	0.6	0.0	11.6	13.5	0.5	
drugo	27.7	2.4	8.4	6.0	44.5	14.8	
Tujina	29.9	55.1	2.3	4.9	92.3		92.3
gotovina in vloge	0.5	12.8	0.0	3.5	16.8		
vr. papirji, razen delnic	0.2	25.7	0.3	0.2	26.3		
posojila	5.1	9.4	0.9	0.0	15.4		
lastniški kapital	9.0	6.9	0.7	1.0	17.7		
zavar.-teh. rezervacije	0.0	0.0	0.0	0.3	0.3		
drugo	15.2	0.3	0.4	0.0	15.8		
Skupaj terjatve	123.3	211.1	61.3	103.2	498.9	137.8	636.7

Opomba: Tabela temelji na finančnih računih, ki jih sestavlja Banka Slovenije. Nekonsolidirani podatki so preurejeni v obliko matrike za prikaz osnovnih medsebojnih finančnih povezav med domačimi sektorji in sektorjem tujina.
Vir: Banka Slovenije

Tabela 1.3: Medsektorske finančne obveznosti in terjatve sektorjev slovenskega gospodarstva konec leta 2010 v odstotkih BDP

(v % BDP)	Terjatve						
	Domači sektorji					Tujina	Skupaj
Obveznosti	Podjetja	Fin. sektor	Država	Gospodinjstva	Skupaj		obveznosti
Podjetja	72,4	75,5	27,8	30,0	205,7	46,6	252,2
gotovina in vloge	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
vr. papirji, razen delnic	0,3	1,7	0,1	0,1	2,2	0,7	
posojila	10,1	66,9	0,4	2,5	79,9	14,4	
lastniški kapital	37,8	5,6	22,5	22,9	88,7	18,6	
zavar.-teh. rezervacije	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
drugo	24,2	1,3	4,8	4,4	34,9	12,8	
Finančni sektor	18,0	36,9	16,6	70,1	141,6	69,2	210,8
gotovina in vloge	11,3	9,7	9,8	49,9	80,7	19,1	
vr. papirji, razen delnic	0,3	6,0	0,3	0,2	6,8	8,6	
posojila	0,4	15,0	0,0	0,1	15,6	35,3	
lastniški kapital	4,0	5,4	6,1	7,6	23,1	5,6	
zavar.-teh. rezervacije	1,2	0,6	0,0	11,9	13,8	0,3	
drugo	0,7	0,2	0,4	0,4	1,7	0,3	
Država	3,3	16,2	9,3	2,8	31,6	24,8	56,4
gotovina in vloge	0,1	0,0	5,2	0,1	5,5	0,0	
vr. papirji, razen delnic	0,2	12,3	0,4	0,8	13,6	23,2	
posojila	0,1	3,6	0,2	0,0	3,9	0,5	
lastniški kapital	0,0	0,0	2,1	0,0	2,1	0,0	
zavar.-teh. rezervacije	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
drugo	3,0	0,3	1,4	1,8	6,5	1,2	
Gospodinjstva	3,7	30,1	1,2	0,0	35,0	0,0	35,0
gotovina in vloge	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
vr. papirji, razen delnic	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
posojila	1,1	29,2	0,3	0,0	30,6	0,0	
lastniški kapital	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
zavar.-teh. rezervacije	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
drugo	2,6	0,8	1,0	0,0	4,4	0,0	
Skupaj	97,6	158,7	55,1	102,8	414,3	140,6	554,9
gotovina in vloge	11,4	9,7	15,0	50,0	86,2	19,1	
vr. papirji, razen delnic	0,8	19,9	0,8	1,1	22,6	32,5	
posojila	11,7	115,0	1,0	2,6	130,3	50,2	
lastniški kapital	41,8	10,9	30,7	30,5	113,9	24,2	
zavar.-teh. rezervacije	1,2	0,6	0,0	11,9	13,8	0,3	
drugo	30,6	2,6	7,6	6,7	47,6	14,3	
Tujina	30,4	56,5	2,0	5,4	94,2		94,2
gotovina in vloge	0,4	12,5	0,0	3,5	16,3		
vr. papirji, razen delnic	0,2	26,0	0,4	0,2	26,8		
posojila	5,2	9,8	0,3	0,0	15,4		
lastniški kapital	9,3	8,0	0,9	1,4	19,6		
zavar.-teh. rezervacije	0,0	0,0	0,0	0,3	0,3		
drugo	15,3	0,2	0,3	0,0	15,9		
Skupaj terjatve	128,0	215,3	57,1	108,2	508,6	140,6	649,2

Opomba: Tabela temelji na finančnih računih, ki jih sestavlja Banka Slovenije. Nekonsolidirani podatki so preurejeni v obliko matrike za prikaz osnovnih medsebojnih finančnih povezav med domačimi sektorji in sektorjem tujina.
Vir: Banka Slovenije

2 Sektor gospodinjstev

Tabela 2.1: Posojila gospodinjstev pri bankah

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Feb. 2013
Posojila v mio EUR	5.385	6.847	7.874	8.436	9.282	9.453	9.267	9.160
Stanovanjska	1.958	2.674	3.408	3.939	4.837	5.164	5.259	5.238
Potrošniška	2.286	2.746	2.886	2.904	2.833	2.722	2.482	2.435
Ostala	1.141	1.426	1.580	1.593	1.612	1.568	1.526	1.487
Posojila v % BDP	17,3	19,8	21,1	23,7	26,1	26,1	26,1	
Stanovanjska	6,3	7,7	9,1	11,1	13,6	14,3	14,8	
Potrošniška	7,4	7,9	7,7	8,2	8,0	7,5	7,0	
Ostala	3,7	4,1	4,2	4,5	4,5	4,3	4,3	
Letni prirast v mio EUR	1.176,7	1.461,7	1.027,1	562,7	845,7	171	-187	-231
Stanovanjska	590,6	716,6	733,8	531,6	897,7	326	95	54
Potrošniška	321,0	459,6	139,8	18,3	-70,9	-110	-241	-234
Ostala	265,1	285,5	153,6	12,8	19,0	-45	-41	-51
Letne st. rasti	28,0	27,1	15,0	7,1	10,0	1,8	-2,0	-2,5
Stanovanjska	43,2	36,6	27,4	15,6	22,8	6,7	1,8	1,0
Potrošniška	16,3	20,1	5,1	0,6	-2,4	-3,9	-8,8	-8,8
Ostala	30,3	25,0	10,8	0,8	1,2	-2,8	-2,6	-3,3
Novosklenjeni posli v mio EUR	2.721	3.516	3.264	3.015	3.057	2.363	1.942	245
Stanovanjska	822	1.028	1.007	963	1.211	905	694	85
Potrošniška	1.502	1.909	1.718	1.517	1.284	1.064	903	128
Kratkoročna	186	407	378	294	199	179	170	19
Dolgoročna	1.316	1.502	1.341	1.223	1.085	885	733	109
Ostala	398	579	539	536	563	393	344	32

Opomba: Prikazani so statistični in ne knjigovodski podatki bank. Primerjalno so zato vrednosti višje. Podatki za februar 2013 so prikazani za prva dva meseca leta.
Vir: Banka Slovenije

Tabela 2.2: Dokončana stanovanja, izdana gradbena dovoljenja in bruto investicije v stanovanjske zgradbe

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
				Ocena stanovanjskega sklada			
Število stanovanj[1]	757.522	765.552	775.199	783.404	789.501	794.670	
Število stanovanj na 1000 prebivalcev	377	378	381	385	385	387	
				Novogradnje, vključno s povečavo in spremembo namembnosti			
Število novih stanovanj	7.538	8.357	9.971	8.561	6.352	5.467	
Št. novih stanovanj na 1000 prebivalcev	3,7	4,1	4,9	4,2	3,1	2,7	
Površina (m^2)	860.537	928.941	1.100.436	980.980	821.760	725.971	
				Izdana gradbena dovoljenja			
Število stanovanj	8.463	10.204	8.376	5.914	4.808	3.749	3.136
st. rasti (v %)	17,0	20,6	-17,9	-29,4	-18,7	-22,0	-16,4
Površina (m^2)	1.028.024	1.127.420	970.034	736.335	597.600	500.522	435.719
				Ponudba Stanovanjskega sklada Republike Slovenije (SSRS)			
Število predanih novih tržnih stanovanj	453	685	35	120	51	2	0
delež v številu novih stanovanj (v %)	6,0	8,2	0,4	1,4	0,8	0,0	
				Bruto investicije v stanovanjske zgradbe			
Stopnje rasti (v %)	14,6	19,9	18,0	-19,8	-17,9	-5,4	-14,9
Delež v BDP (v %)	3,7	3,9	4,2	4,6	3,9	3,2	3,0
				Stopnje rasti (v %)			
Gradbeni stroški – nova stanovanjska gradnja[2]	9,3	4,4	4,7	-4,0	7,3	0,6	-0,3
stroški materiala	5,6	5,4	3,2	-3,6	6,7	3,9	0,9
stroški dela	13,9	4,0	7,6	-4,7	6,5	-2,9	-1,9

Opombi: [1]V stanovanjskem skladu so upoštevana naseljena in začasno nenaseljena stanovanja za stalno uporabo
[2]Stroški gradbenih, obrtniških in instalacijskih del na novih stanovanjih, brez stroškov zemljišč. V letu 2011 so podatki dosegljivi za tretje četrtletje.
Vir: SURS, SSRS, preračuni BS

3 Sektor podjetij

Slika 3.1: Celotni dobiček oziroma izguba glede na velikost podjetji v mrd EUR

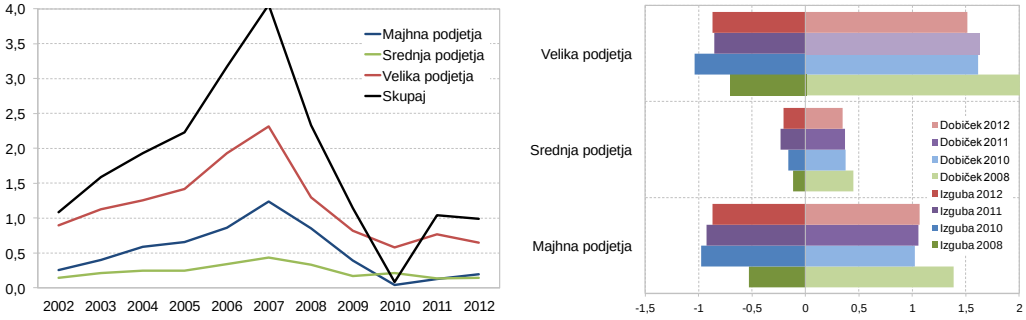

Opomba: Majhna podjetja so po Zakonu o gospodarskih družbah opredeljena kot podjetja, ki izpolnjujejo dve od treh meril: povprečno število zaposlenih v poslovnem letu ne presega 50 delavcev, čisti prihodki od prodaje ne presegajo 7,3 mio EUR in vrednost aktive ne presega 3,65 mio EUR in srednja podjetja: povprečno število zaposlenih v poslovnem letu ne presega 250 delavcev, čisti prihodki od prodaje ne presegajo 29,2 mio EUR in vrednost aktive ne presega 14,6 mio EUR.
Vir: AJPES, Banka Slovenije

Slika 3.2: Delež obrestnih odhodkov v dobičku iz poslovanja glede na dejavnost (levo) in velikost podjetij (desno) v odstotkih

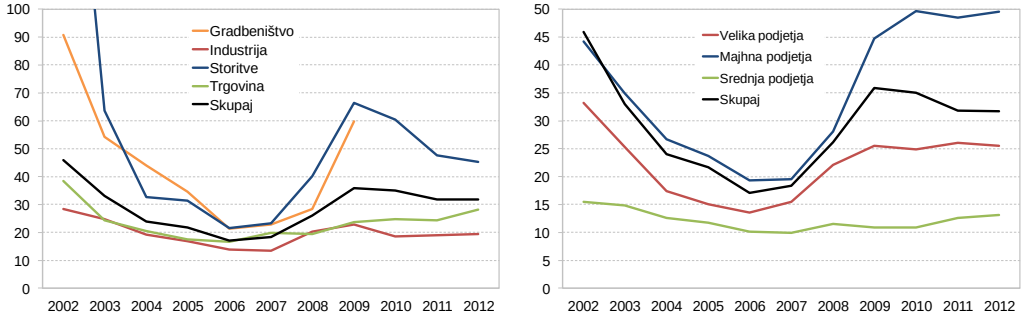

Vir: AJPES, Banka Slovenije

Slika 3.3: Finančni vzvod ob koncu leta 2012 in njegova sprememba v odstotnih točkah v zadnjih treh letih po dejavnostih

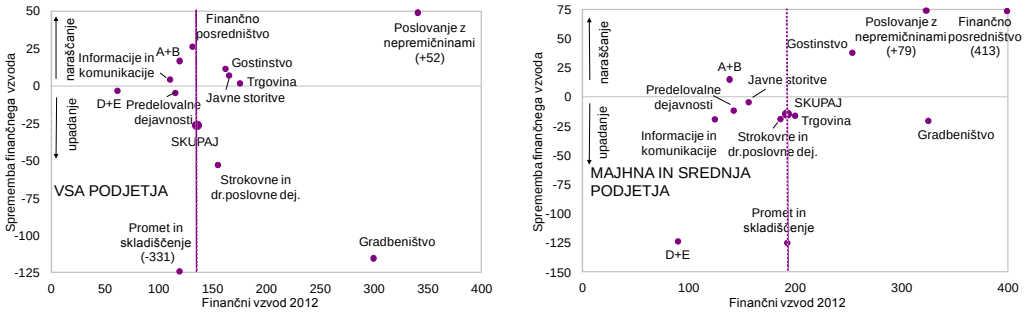

Opomba: A+B: kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo in rudarstvo, D+E: elektrika, plin in voda, saniranje okolja. Finančni vzvod je izračunan kot: dolžniške obveznosti/kapital*100.
Vir: AJPES, Banka Slovenije

Slika 3.4: Količnik likvidnosti ob koncu leta 2012 in njegova sprememba v odstotnih točkah v zadnjih treh letih po dejavnostih

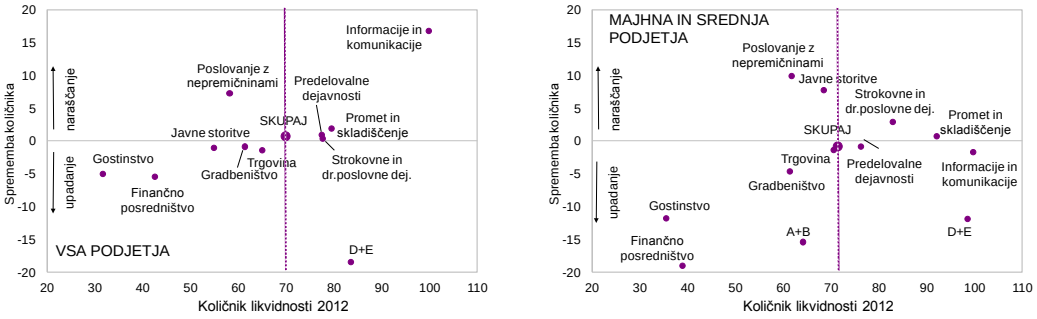

Opomba: A+B: kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo in rudarstvo, D+E: elektrika, plin in voda, saniranje okolja.
Vir: AJPES, Banka Slovenije

Slika 3.5: Medletne stopnje rasti bruto posojil (levo) in medletne rasti zamud nad 90 dni (desno) v odstotkih glede na velikost podjetij

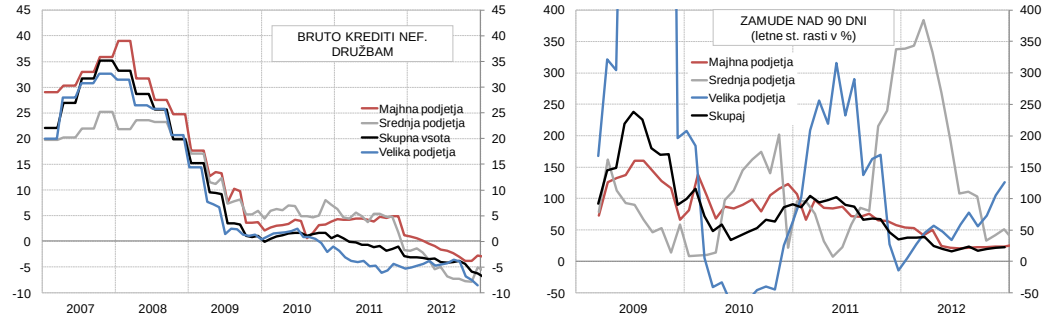

Vir: Banka Slovenije

Slika 3.6: Delež zamud nad 90 dni v razvrščenih terjatvah glede na dejavnost in velikost podjetja na 31.12.2012

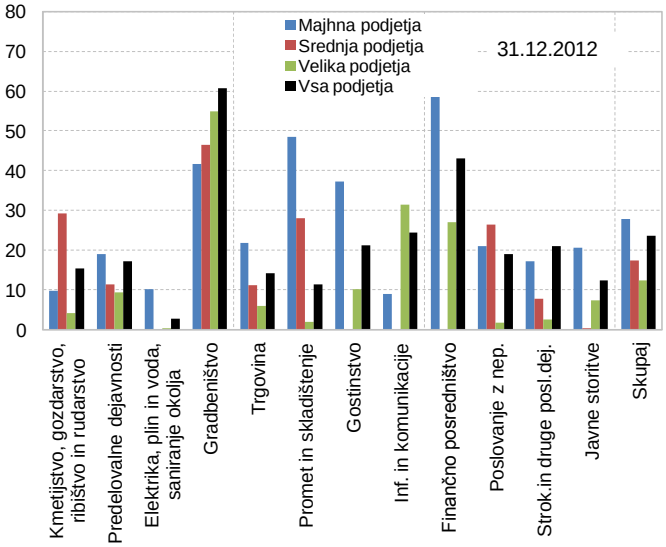

Opomba: Pod skupaj so vključena tudi ukinjena podjetja in podjetja, ki so v postopku stečaja oziroma likvidacije.
Vir: Banka Slovenije

Slika 3.7: Gibanje pribitkov za velika in majhna podjetja in glede na skupino bank (desno) v odstotkih

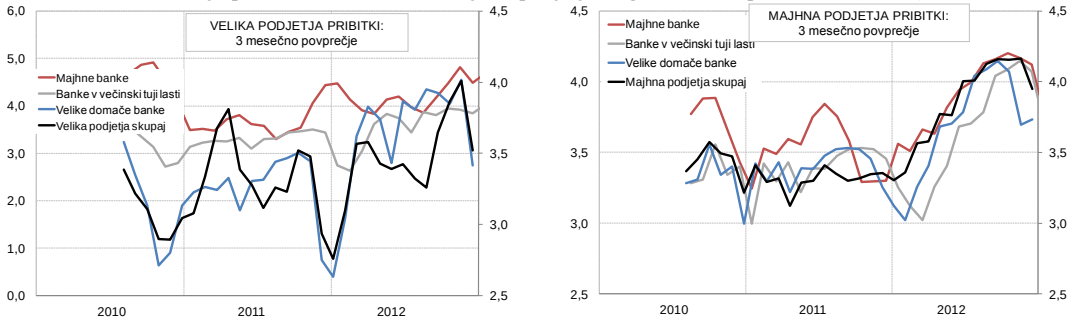

Vir: Banka Slovenije

Tabela 3.1: Prirasti in struktura stanj posojil pri bankah po dejavnosti v mio EUR in odstotkih

	Predelovalne dejavnosti	Elektrika, plin in voda, saniranje okolja	Gradbeništvo	Trgovina	Promet in skladiščenje	Gostinstvo	Informacije in komunikacije	Finančno posredništvo	Poslovanje z nepremičninami	Strokovne in dr.posl. dejavnosti	Javne storitve	Nefinančne družbe skupaj
2007	719,4	180,9	619,5	704,9	361,7	78,1	153,7	738,2	292,4	553,2	82,4	4.510,7
2008	964,0	66,3	405,8	715,4	329,3	126,8	21,8	252,8	248,8	146,3	103,9	3.439,8
2009	78,6	91,1	213,5	-180,6	187,1	80,7	18,9	-465,2	21,5	111,6	41,0	216,2
2010	37,9	43,7	234,1	-7,0	75,1	32,2	-13,2	-241,2	-19,8	-46,8	32,0	137,1
2011	-291,4	52,1	98,1	-207,3	-21,2	-4,1	-65,8	-28,7	-6,7	-146,6	-1,8	-599,9
2012	-380,3	195,0	-106,9	-421,3	-218,0	-15,1	5,4	-102,1	-47,2	-162,4	-18,3	-1.271,0
	Struktura stanj posojil po dejavnostih, nefinančne družbe=100											
Dec. 07	26,8	2,7	9,3	19,7	8,4	2,5	2,7	10,6	5,1	9,7	1,5	100,0
Dec. 12	26,2	4,7	12,7	17,2	9,4	3,4	2,2	6,5	5,6	8,3	2,2	100,0

Opomba: Na priraste posojil vplivajo tudi odkupi terjatev od podrejenih bank v tujini s strani mater v Sloveniji.
Vir: Banka Slovenije

Tabela 3.2: Delež podaljševanj ročnosti v vseh novoodobrenih posojilih podjetjem v odstotkih

Ročnost posojila		Predelovalne dejavnosti	Elektrika, plin in voda, saniranje okolja	Gradbeništvo	Trgovina	Promet in skladiščenje	Gostinstvo	Informacije in komunikacije	Finančno posredništvo	Poslovanje z nepremičninami	Strokovne in dr. poslovne dejavnosti	Nefinančne družbe skupaj
Dolgoročna	2011	40,4	15,3	30,8	33,3	39,2	15,7	20,5	23,1	50,8	24,4	35,1
	2012	24,6	22,4	50,2	35,4	43,3	40,1	18,9	58,2	65,8	42,3	36,7
	sprememba	*-15,8*	*7,1*	*19,5*	*2,1*	*4,1*	*24,3*	*-1,6*	*35,1*	*14,9*	*17,9*	*1,6*
Kratkoročna	2011	45,0	19,9	65,5	23,3	45,9	78,3	53,2	69,3	73,0	60,3	46,6
	2012	49,9	7,5	80,4	26,2	47,9	44,0	25,0	59,8	76,7	45,9	45,8
	sprememba	*4,9*	*-12,4*	*14,9*	*2,9*	*2,1*	*-34,2*	*-28,2*	*-9,5*	*3,7*	*-14,5*	*-0,8*
Skupaj	2011	43,0	17,9	58,6	26,1	41,3	47,9	38,1	62,6	64,5	50,7	42,7
	2012	43,7	22,6	68,5	26,8	41,5	56,9	27,3	61,3	68,7	54,9	44,5
	sprememba	*0,7*	*4,8*	*9,9*	*0,7*	*0,2*	*9,1*	*-10,8*	*-1,3*	*4,1*	*4,2*	*1,9*

Opomba: Ročnost posojila se nanaša na ročnost obdobja podaljšanja in ne na prvotno ročnost posojila.
Vir: Banka Slovenije

Tabela 3.3: Povprečno razmerje med dolgoročnimi obveznostmi podjetij in EBITDA po dejavnostih

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo in rudarstvo	1,99	2,74	2,96	2,61	3,08	3,00
Predelovalne dejavnosti	1,30	1,47	1,92	1,76	1,67	1,65
Elektrika, plin in voda, saniranje okolja	3,73	3,63	3,67	1,54	1,98	2,09
Gradbeništvo	2,39	2,13	3,42	5,59	5,52	4,08
Trgovina	2,09	1,95	2,51	2,61	3,14	3,22
Promet in skladiščenje	14,34	14,77	19,49	7,00	6,05	6,01
Gostinstvo	4,34	5,57	6,66	7,57	6,51	5,97
Informacije in komunikacije	1,46	1,34	2,28	1,96	1,79	1,84
Finančno posredništvo	28,77	16,81	17,36	41,87	17,05	18,05
Poslovanje z nepremičninami	6,94	7,61	9,49	8,95	9,98	10,79
Strokovne in druge poslovne dejavnosti	4,34	4,14	4,23	4,79	4,71	4,32
Javne storitve	2,84	3,56	4,18	3,36	3,41	3,49
Skupaj	**3,1**	**3,2**	**4,1**	**3,4**	**3,3**	**3,2**

Vir: AJPES, Banka Slovenije

Tabela 3.4: Struktura nefinančnih podjetij glede na vrednost razmerja med dolgoročnimi obveznostmi podjetij in EBITDA v odstotkih

	EBITDA<=0	Razmerje pod 5	Razmerje nad 5	Skupaj
	Deleži v bilančni vsoti			
2007	13,7	64,4	21,9	100,0
2010	13,3	62,0	24,7	100,0
2011	13,1	59,4	27,5	100,0
2012	12,5	60,6	26,9	100,0
	Deleži v številu podjetij			
2007	32,8	60,0	7,1	100,0
2010	39,5	52,6	7,9	100,0
2011	38,7	53,5	7,8	100,0
2012	38,8	53,4	7,9	100,0

Opomba: Upoštevana so podjetja, ki imajo EBITDO različno od 0. Kazalnik je izračunan samo za podjetja z EBITDO večjo od 0, in sicer se ta podjetja delijo na tista, ki imajo razmerje večje in tista, ki imajo manjše od 5.
Vir: AJPES, Banka Slovenije

Tabela 3.5: Zamude nefinančnih podjetij pri odplačevanju razvrščenih terjatev bank nad 90 dni po dejavnostih

	Število podjetij z zamudo, feb.13	Delež razvrščenih terjatev zamudnikov v portfelju banke v %			
		skupaj	v tem z zamude nad 90 dni		
		feb.13	dec.11	dec.12	feb.13
Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo in rudarstvo	48	21,5	9,4	15,5	9,7
Predelovalne dejavnosti	938	26,7	11,4	17,4	18,3
Elektrika, plin in voda, saniranje okolja	59	5,7	2,2	2,8	3,7
Gradbeništvo	1094	69,5	50,1	60,9	62,7
Trgovina	1408	27,9	11,8	14,4	14,4
Promet in skladiščenje	369	14,9	11,4	11,7	11,6
Gostinstvo	324	45,5	14,7	21,4	25,7
Informacije in komunikacije	195	28,9	25,5	24,5	24,7
Finančno posredništvo	51	47,7	22,5	43,4	38,5
Poslovanje z nepremičninami	205	28,6	16,9	19,9	20,1
Strokovne in druge poslovne dejavnosti	831	28,6	19,1	21,0	20,8
Javne storitve	185	20,5	5,0	12,5	12,7
Skupaj	5.707	32,6	18,5	24,0	24,2

Opomba: Vključena so podjetja v stečajih.
Vir: Banka Slovenije

Tabela 3.6: Posojila[1] in vloge podjetij pri bankah, stanja ob koncu leta v mio EUR in odstotkih

	Zadolženost podjetij pri bankah		Vloge	Neto zadolženost podjetij pri bankah		
	Posojila podjetjem		podjetij			
	(v mio EUR)	(v % BDP)	(v mio EUR)	(v mio EUR)	Razmerje	(v % BDP)
	(1)	(2) = (1)/BDP	(3)	(4) = (1-3)	(5) = (1/3)	(6) = (4)/BDP
2008	21.010,7	57,9	3.711,8	17.298,8	5,7	47,7
2009	21.211,3	60,8	3.825,5	17.385,9	5,5	49,9
2010	21.282,9	60,8	4.032,7	17.250,2	5,3	49,2
2011	20.430,1	57,3	4.030,5	16.399,6	5,1	46,0
2012	19.038,3	53,9	3.675,9	15.362,3	5,2	43,5

Opomba: [1] Posojila so prikazana po bruto principu, nezmanjšana za oslabitve.
Vir: Banka Slovenije

4 Slovenski finančni sistem

Tabela 4.1: Struktura finančnega sistema

	Il. vsota (v mio EUR		Struktura (v %)		Delež v BDP (v %)		Št. institucij	
	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012
Denarne fin. institucije[1]	48.592	45.460	76,1	74,8	134,3	128,2	25	23
banke	48.097	44.893	75,4	73,8	133,0	126,6	22	20
banke v zasebni lasti	36.468	34.621	57,1	57,0	100,8	97,6	-	-
domači	18.134	17.210	28,4	28,3	50,1	48,5	-	-
tuji	18.334	17.411	28,7	28,6	50,7	49,1	-	-
banke v neposredni državni lasti	11.629	10.271	18,2	16,9	32,1	29,0	-	-
hranilnice	495	567	0,8	0,9	1,4	1,6	3	3
Nedenarne fin. institucije	15.223	15.331	23,9	25,2	42,1	43,2	-	-
zavarovalnice[2]	6.108	6.762	9,6	11,1	16,9	19,1	17	17
pokojninski skladi[3]	1.518	1.491	2,4	2,5	4,2	4,2	10	10
investicijski skladi	1.816	1.835	2,8	3,0	5,0	5,2	139	134
lizinška podjetja[4]	5.277	4.817	8,3	7,9	14,6	13,6	21	21
BPH, DZU in drugi[4]	504	426	0,8	0,7	1,4	1,2	-	-
Skupaj	63.814	60.791	100,0	100,0	176,4	171,4	-	-

Opombe: Podatki za finančne institucije, ki niso banke, zavarovalnice, pokojninske družbe ali pokojninski in investicijski skladi, so na podlagi šifranta SKD 2008 pridobljeni iz AJPES-ove baze zaključnih računov. Podatki za lizinška podjetja vključujejo vsa podjetja, ki so po SKD 2008 vključena pod Dejavnost finančnega zakupa, šifra dejavnosti K64.91.
[1] Denarne finančne institucije ne vključujejo centralne banke. [2] Bilančna vsota pozavarovalnic po podatkih za konec tretjega četrtletja 2012. [3] Med pokojninskimi skladi je upoštevan tudi Prvi pokojninski sklad. [4] Bilančna vsota v letu 2012 po podatkih za konec leta 2011.
Vir: Banka Slovenije, AZN, ATVP, AJPES, ZBS

Tabela 4.2: Tržna koncentracija posameznih vrst finančnih institucij

		Banke		Zavarovalnice		Pokojninski skladi		Investicijski skladi		Lizinška podjetja	
		2010	2012	2010	2012	2010	2012	2010	2012	2010	2012
HHI	vse družbe	1.110	1.055	2.157	1.869	2.217	2.537	447	452	1.363	1.217
	pet največjih družb	966	897	2.076	1.769	2.207	2.527	369	377	1.206	1.041
Delež (v %)	pet največjih družb	59	57	74	69	94	94	37	36	68	69
	prva največja	26	25	42	39	35	42	16	17	29	22

Opomba: Herfindahl-Hirschmanov indeks (HHI) je izračunan glede na bilančno vsoto, razen za lizinška podjetja, kjer je bil obseg sklenjenih poslov osnova za izračun. Med pokojninske sklade ni vključen Prvi pokojninski sklad, ker gre za zaprti pokojninski sklad, ki ne predvideva dodatnih vplačil.
Vir: Banka Slovenije, AZN, ATVP, AJPES, ZBS

Tabela 4.3: Finančni kazalniki posameznih vrst finančnih institucij

	2008	2009	2010	2011	2012
	Dobiček pred obdavčitvijo (v mio EUR)				
Banke	514,2	306,3	160,5	-101,2	-471,0
Zavarovalnice in pozavarovalnici[1]	-2,8	17,7	91,1	110,9	127,2
Lizinška podjetja	28,8	-33,3	-29,6	-19,3	-121,1
Družbe za upravljanje	34,6	21,3	6,5	-6,0	
	ROA (v %)				
Banke	0,67	0,32	-0,19	-1,06	-1,59
Zavarovalnice in pozavarovalnici[1]	-0,06	0,33	1,56	1,80	1,95
Lizinška podjetja	0,56	-0,59	-0,53	-0,37	-2,44
Družbe za upravljanje	15,98	9,83	4,33	-4,91	
	ROE (v %)				
Banke	8,15	3,87	-2,30	-12,54	-18,90
Zavarovalnice in pozavarovalnici[1]	-0,28	1,85	8,86	9,76	9,82
Lizinška podjetja	11,51	-14,24	-14,64	-9,44	-76,01
Družbe za upravljanje	23,01	15,15	7,74	-8,86	

Opomba: [1] Pri zavarovalnicah in pozavarovalnicah je upoštevan čisti poslovni izid obračunskega obdobja (dobiček po davkih). Za leto 2012 se za pozavarovalnici upoštevajo podatki do tretjega četrtletja 2012.
Podatki za lizing podjetja vključujejo tista, katerih ključna dejavnost je opravljanje lizing poslov.
Vir: Banka Slovenije, AZN, AJPES

Tabela 4.4: Neposredna lastniška struktura slovenskega finančnega sistema – vrednotenje delnic po tržni oziroma knjigovodski vrednosti v odstotkih

	Lastniška struktura (v %)				
IZDAJATELJI / IMETNIKI	Banke	Drugi finančni posredniki	Zavarovalnice in pokojninski skladi	Podjetja	Skupaj
			2007		
Nefinančna podjetja	17	33	22	32	30
Banke	7	8	6	2	3
Drugi finančni posredniki	5	16	1	10	9
Zavarovalnice in pokojninski skladi	3	7	9	2	2
Država	26	1	47	24	23
Prebivalstvo	8	32	6	19	18
Tujina	34	2	9	11	13
Drugo	1	2	1	1	1
Skupaj	100	100	100	100	100
			2008		
Nefinančna podjetja	24	31	19	39	35
Banke	5	4	11	3	4
Drugi finančni posredniki	5	19	4	8	8
Zavarovalnice in pokojninski skladi	5	4	15	1	3
Država	21	1	31	19	19
Prebivalstvo	3	25	5	15	13
Tujina	38	13	15	13	17
Drugo	0	3	0	1	1
Skupaj	100	100	100	100	100
			2009		
Nefinančna podjetja	21	27	19	38	33
Banke	6	6	10	4	5
Drugi finančni posredniki	5	20	4	7	7
Zavarovalnice in pokojninski skladi	4	5	11	2	3
Država	25	1	36	20	21
Prebivalstvo	3	27	6	16	14
Tujina	37	12	13	12	17
Drugo	0	1	1	1	1
Skupaj	100	100	100	100	100
			2010		
Nefinančna podjetja	20	33	20	32	30
Banke	6	5	12	4	4
Drugi finančni posredniki	4	19	2	5	5
Zavarovalnice in pokojninski skladi	4	7	13	1	2
Država	24	1	30	31	28
Prebivalstvo	3	23	5	14	12
Tujina	38	12	17	12	17
Drugo	0	1	1	1	1
Skupaj	100	100	100	100	100
			2011		
Nefinančna podjetja	18	22	17	29	27
Banke	7	0	12	3	4
Drugi finančni posredniki	3	17	2	5	5
Zavarovalnice in pokojninski skladi	2	15	15	2	3
Država	26	0	35	32	30
Prebivalstvo	2	10	3	14	11
Tujina	42	36	16	14	20
Drugo	0	0	1	1	1
Skupaj	100	100	100	100	100

Vir: KDD, preračuni BS

Tabela 4.5: Naložbeno povezovanje med slovenskimi finančnimi institucijami

	2006	2008	2011	2012		2006	2008	2011	2012
	Izpostavljenost domačih bank do[1]								
	drugih fin. posrednikov (S.123)					zavar. in pokoj. skl. (S.125)			
Vrednost (v mio EUR)	1.415	2.501	2.060	1.961	0	61	164	140	144
naložbe bank v DVP[3]	14	0	0	0	#	14	18	9	9
dana posojila bank	1.151	2.328	1.899	1.825	0	0	53	18	7
kapitalske naložbe bank	250	173	161	136	#	47	93	113	128
% delež:									
v celotni finančni aktivi bank	4,1	5,1	4,0	3,9	0	0,2	0,3	0,3	0,3
med naložbami bank v DVP	0,2	0,0	0,0	0,0	0	0,2	0,3	0,1	0,1
med danimi posojili bank	5,4	6,4	4,9	4,8	0	0,0	0,1	0,0	0,0
med kapitalskimi naložbami bank	15,8	11,0	10,4	9,1	0	3,0	5,9	7,3	8,6
	Izpostavljenost do domačih bank s strani[2]								
	drugih fin. posrednikov (S.123)					zavar. in pokoj. skl. (S.125)			
Vrednost (v mio EUR)	698	602	406	417	0	825	1.286	1.776	1.467
naložbe v vloge pri bankah	506	320	244	283	0	404	685	1.147	900
naložbe v DVP bank	139	104	53	48	0	338	421	540	494
naložbe v kapital bank	53	178	109	86	0	83	180	89	73
% delež:									
v celotni fin. aktivi S.123 oz. S.125	8,3	6,6	5,6	6,1	0	17,0	21,8	23,6	18,1
med naložbami v vloge pri bankah	100,0	98,2	94,2	61,8	0	98,3	98,0	99,8	99,8
med naložbami v DVP	33,3	38,5	20,4	18,5	0	12,0	12,7	13,9	11,3
med kapitalskimi naložbami	1,6	6,2	4,9	4,0	0	6,9	13,4	4,8	3,5

Opombe: V tabeli je prikazano naložbeno povezovanje med bančnim sektorjem in sektorjema drugih finančnih posrednikov (vključuje tudi investicijske sklade in lizinška podjetja) ter sektorjem zavarovalnic in pokojninskih skladov.

[1] Gre za naložbe domačih bank v druga dva sektorja prek lastniškega kapitala, dolžniških vrednostnih papirjev in danih posojil. Prikazana sta tudi delež navedenih naložb bank v celotnih bančnih finančnih sredstvih in delež izpostavljenosti pri posameznem instrumentu do navedenih dveh sektorjev v celotni vrednosti posameznega instrumenta.

[2] Gre za naložbe sektorjev drugih finančnih posrednikov in zavarovalnic v bančni lastniški kapital, dolžniške vrednostne papirje in depozite. Prikazana sta tudi delež navedenih naložb teh dveh sektorjev v njunih celotnih finančnih sredstvih in delež izpostavljenosti pri posameznem instrumentu do bank.

[3] DVP – Dolžniški vrednostni papirji.

Vir: Banka Slovenije

5 Bančni sektor

Slika 5.1: Pokritost posojil nebančnemu sektorju z viri v bančnem sistemu (levo) ter pri velikih domačih bankah (desno) v odstotkih

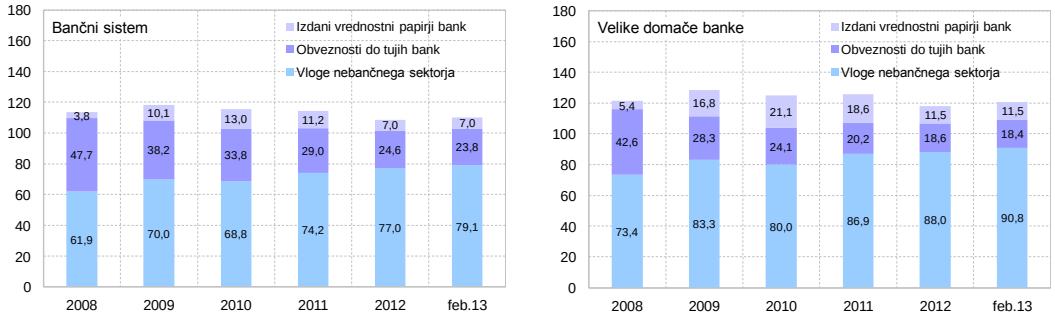

Vir: Banka Slovenije

Slika 5.2: Pokritost posojil nebančnemu sektorju z viri v pri majhnih domačih bankah (levo) ter pri bankah v večinski tuji lasti (desno) v odstotkih

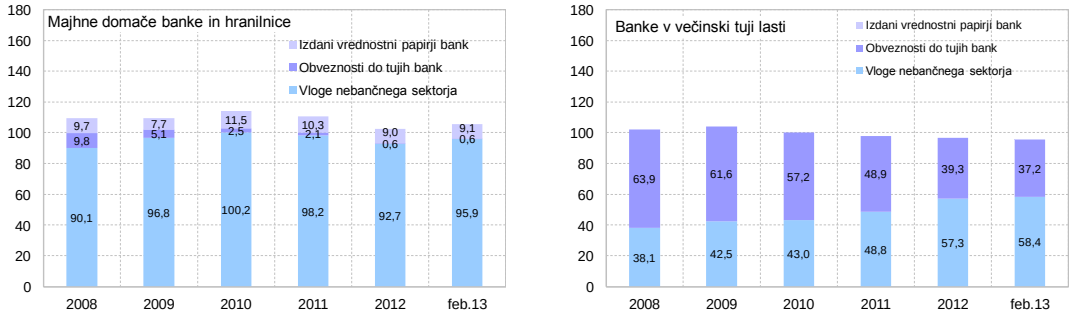

Vir: Banka Slovenije

Slika 5.3: Povprečni in mejni stroški financiranja za vloge nebančnega sektorja (levo) ter originalna ročna struktura stanja vlog (desno) po skupinah bank

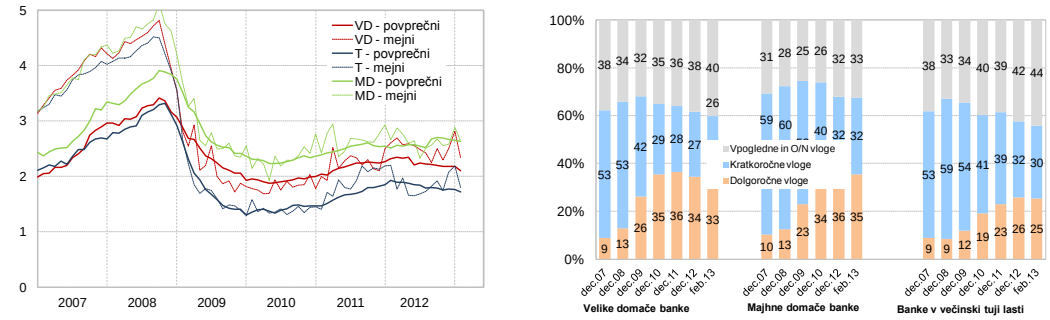

Vir: Banka Slovenije

Slika 5.4: Povprečni in mejni stroški financiranja za obveznosti do tujih bank (levo) ter iz naslova izdanih dolžniških vrednostnih papirjev (desno) po skupinah bank v odstotkih

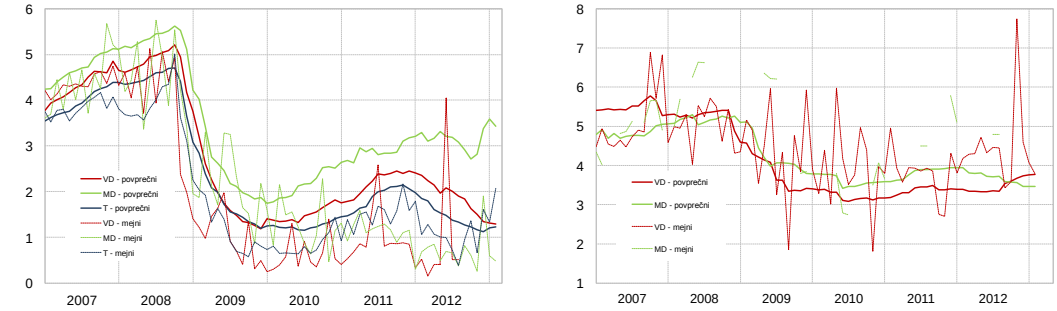

Vir: Banka Slovenije

Slika 5.5: Struktura RT po bonitetnih skupinah (desno) v odstotkih

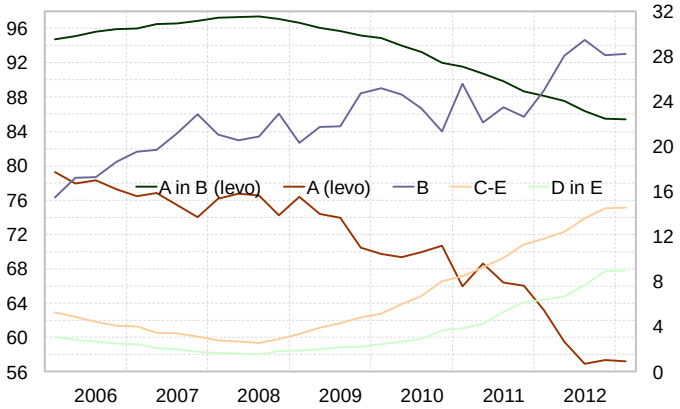

Vir: Banka Slovenije

Slika 5.6: Pokritost RT z oslabitvami po skupinah bank (levo) in po skupinah komitentov (desno) v odstotkih

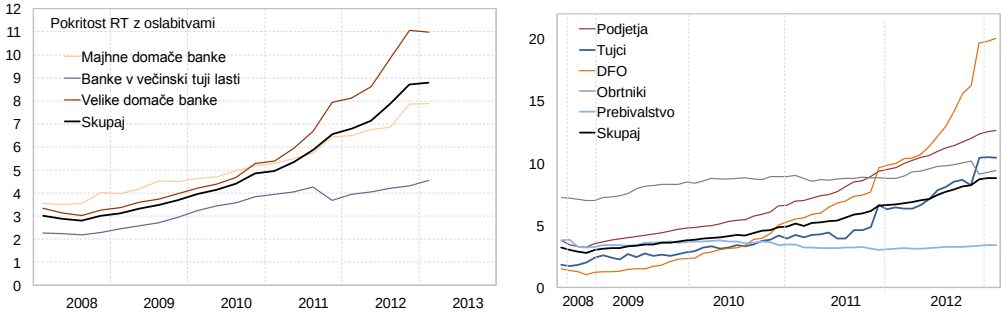

Vir: Banka Slovenije

Slika 5.7: Delež zamud nad 90 dni v razvrščenih terjatvah bank v nekaterih dejavnostih nefinančnih družb v odstotkih

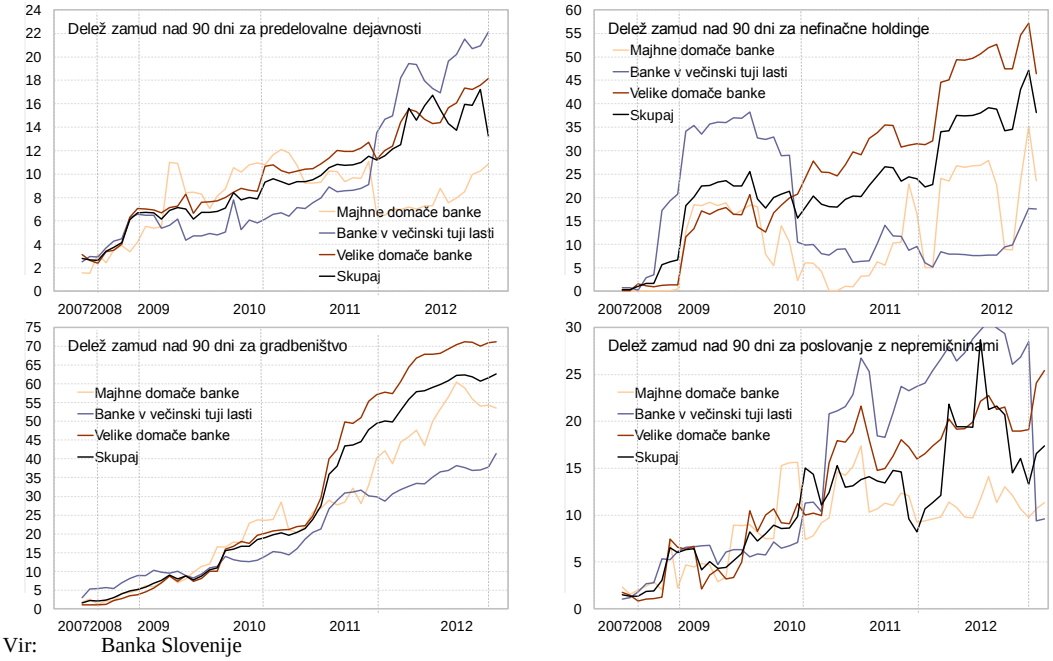

Vir: Banka Slovenije

Slika 5.8: Likvidnostna vrzel kot razlika med celotnimi terjatvami in celotnimi obveznostmi, opredeljenimi v metodologiji likvidnostne lestvice, v mio EUR

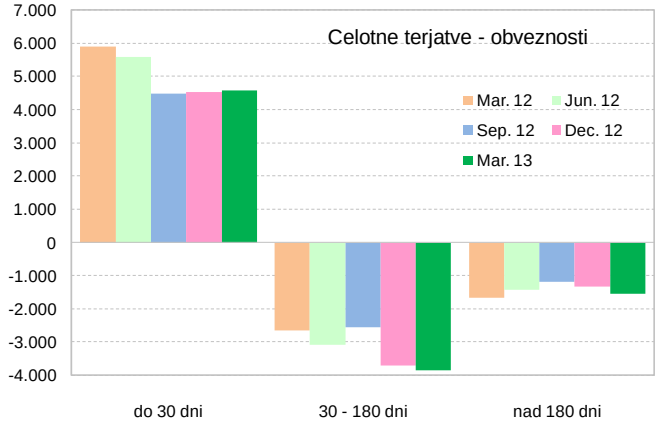

Vir: Banka Slovenije

Slika 5.9: Razpršenost količnika likvidnosti prvega (levo) in drugega (desno) razreda likvidnostne lestvice, mesečna povprečja

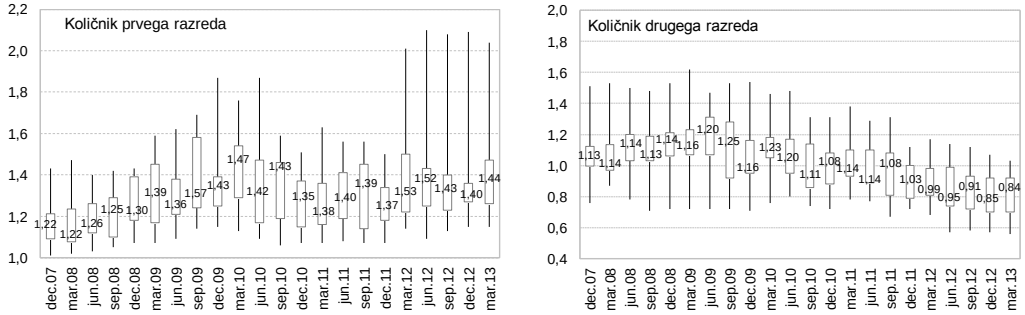

Vir: Banka Slovenije

Slika 5.10: Valutna struktura neto pozicij obrestno občutljivih postavk po posameznih razredih preostale zapadlosti v mio EUR

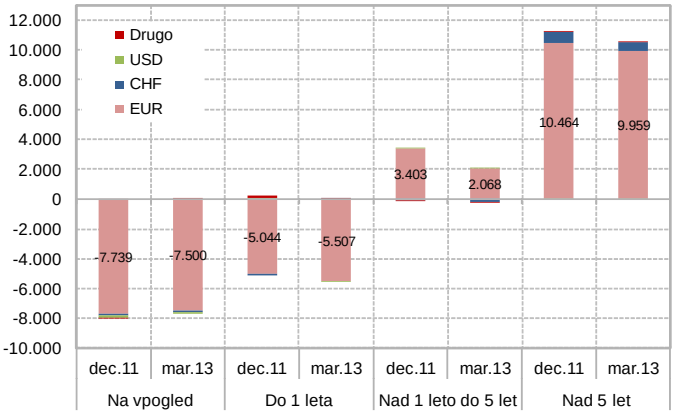

Vir: Banka Slovenije

Tabela 5.1: Neto prirast vlog po posameznih sektorjih in skupinah bank v mio EUR

v mio EUR	Prirasti vlog NBS			Prirasti vlog NFD			Prirasti vlog DFO			Prirasti vlog države			Prirasti vlog gospodinjstev		
	2011	2012	feb.13	2011	2012	feb.13	2011	2012	feb.13	2011	2012	feb.13	2011	2012	feb.13
Velike domače banke	178,2	-1370,8	203,5	-206,1	-178,5	-43,8	39,0	-225,3	-8,0	333,6	-535,7	227,4	-4,2	-402,4	40,1
Majhne domače banke	-107,1	-140,3	51,7	-109,2	-84,1	1,9	-70,0	-35,0	-0,8	5,5	-80,0	-42,8	80,4	58,6	89,5
Banke v večinski tuji lasti	633,8	786,9	62,7	141,5	86,2	-43,2	205,8	65,7	119,9	75,6	176,2	-16,2	213,6	310,1	48,8
Skupaj	704,9	-724,1	317,9	-173,9	-176,4	-85,2	174,9	-194,5	111,1	414,8	-439,5	168,4	289,8	-33,7	178,4

Vir: Banka Slovenije

Tabela 5.2: Razčlenitev donosnosti na kapital na štiri dejavnike

Leto	Profitna marža dobiček pred. obd. / bruto dohodek	*	Tveg. prilag. dohodek bruto dohodek / tveg. prilag. akt.	*	Raven tveganosti tveg. prilag. akt. / bilančna vsota	*	Finančni vzvod bilančna vsota / kapital	=	Donosnost ROE
2006	0,32		0,06		0,66		12,12		0,151
2007	0,36		0,05		0,71		12,05		0,163
2008	0,23		0,04		0,77		12,17		0,081
2009	0,11		0,04		0,78		11,91		0,039
2010	-0,07		0,04		0,78		11,98		-0,024
2011	-0,38		0,04		0,79		11,74		-0,127
2012	-0,50		0,04		0,76		11,81		-0,191

Opomba: Dekompozicija ROE je izračunana za sistem bank in podružnic, brez hranilnic.
Vir: Banka Slovenije.

Tabela 5.3: Razvrščene terjatve bank (RT) do nefinančnih podjetij v stečaju in delež teh v celotnih terjatvah bank do nefinančnih podjetij po skupinah bank v mio EUR in odstotkih

	RT do podjetij v stečaju v mio EUR				Delež v celotnih RT dejavnosti v %			
	dec.08	dec.11	dec.12	feb.13	dec.08	dec.11	dec.12	feb.13
Velike domače banke	50	1.393	2.223	2.278	0,4	9,6	16,5	17,2
Majhne domače banke	16	112	198	210	0,9	5,3	9,2	10,0
Banke v večinski tuji lasti	22	185	278	304	0,3	2,5	3,9	4,4
Skupaj	89	1.690	2.699	2.792	0,4	7,0	11,9	12,5

Vir: Banka Slovenije

Porazdelitev razvrščenih terjatev do NFD v zamudi nad 90 dni

Tabela 5.4: Porazdelitev števila poslovnih razmerij komitent.banka v zamudi nad 90 dni

Predelovalne dejavnosti v zamudi nad 90 dni				V odstotkih			
	dec.10	dec.11	dec.12		dec.10	dec.11	dec.12
do 1 mio	560	637	707	do 1 mio	83,0%	82,4%	80,6%
1 - 5 mio	90	105	127	1 - 5 mio	13,3%	13,6%	14,5%
5 - 20 mio	23	29	37	5 - 20 mio	3,4%	3,8%	4,2%
nad 20 mio	2	2	6	nad 20 mio	0,3%	0,3%	0,7%
Skupaj	675	773	877	Skupaj	100%	100%	100%
Gradbeništvo v zamudi nad 90 dni				V odstotkih			
	dec.10	dec.11	dec.12		dec.10	dec.11	dec.12
do 1 mio	690	883	1.004	do 1 mio	88,5%	83,2%	81,2%
1 - 5 mio	64	108	143	1 - 5 mio	8,2%	10,2%	11,6%
5 - 20 mio	21	55	71	5 - 20 mio	2,7%	5,2%	5,7%
nad 20 mio	5	15	19	nad 20 mio	0,6%	1,4%	1,5%
Skupaj	780	1.061	1.237	Skupaj	100%	100%	100%
Finančne in zav. dejavnosti v zamudi nad 90 dni				V odstotkih			
	dec.10	dec.11	dec.12		dec.10	dec.11	dec.12
do 1 mio	12	23	19	do 1 mio	38,7%	41,8%	29,2%
1 - 5 mio	11	20	23	1 - 5 mio	35,5%	36,4%	35,4%
5 - 20 mio	5	10	16	5 - 20 mio	16,1%	18,2%	24,6%
nad 20 mio	3	2	7	nad 20 mio	9,7%	3,6%	10,8%
Skupaj	31	55	65	Skupaj	100%	100%	100%
Poslovanje z nepremičninami v zamudi nad 90 dni				V odstotkih			
	dec.10	dec.11	dec.12		dec.10	dec.11	dec.12
do 1 mio	96	123	142	do 1 mio	77,4%	74,1%	74,0%
1 - 5 mio	21	32	40	1 - 5 mio	16,9%	19,3%	20,8%
5 - 20 mio	7	11	10	5 - 20 mio	5,6%	6,6%	5,2%
nad 20 mio	0	0	0	nad 20 mio	0,0%	0,0%	0,0%
Skupaj	124	166	192	Skupaj	100%	100%	100%
Trgovina, vzdr. in popr. mot. vozil v zamudi nad 90 dni				V odstotkih			
	dec.10	dec.11	dec.12		dec.10	dec.11	dec.12
do 1 mio	1.092	1.279	1.243	do 1 mio	93,8%	93,7%	92,8%
1 - 5 mio	52	66	78	1 - 5 mio	4,5%	4,8%	5,8%
5 - 20 mio	15	17	16	5 - 20 mio	1,3%	1,2%	1,2%
nad 20 mio	5	3	3	nad 20 mio	0,4%	0,2%	0,2%
Skupaj	1.164	1.365	1.340	Skupaj	100%	100%	100%
Gostinstvo v zamudi nad 90 dni				V odstotkih			
	dec.10	dec.11	dec.12		dec.10	dec.11	dec.12
do 1 mio	211	236	257	do 1 mio	95,9%	91,1%	90,5%
1 - 5 mio	9	19	20	1 - 5 mio	4,1%	7,3%	7,0%
5 - 20 mio	0	4	7	5 - 20 mio	0,0%	1,5%	2,5%
nad 20 mio	0	0	0	nad 20 mio	0,0%	0,0%	0,0%
Skupaj	220	259	284	Skupaj	100%	100%	100%
Informacijske in kom. dejavnosti v zamudi nad 90 dni				V odstotkih			
	dec.10	dec.11	dec.12		dec.10	dec.11	dec.12
do 1 mio	117	148	147	do 1 mio	90,7%	93,1%	93,6%
1 - 5 mio	8	7	6	1 - 5 mio	6,2%	4,4%	3,8%
5 - 20 mio	2	2	2	5 - 20 mio	1,6%	1,3%	1,3%
nad 20 mio	2	2	2	nad 20 mio	1,6%	1,3%	1,3%
Skupaj	129	159	157	Skupaj	100%	100%	100%

Vir: Banka Slovenije

Tabela 5.5: Porazdelitev zneska poslovnih razmerij komitent.banka v zamudi nad 90 dni

Predelovalne dejavnosti v zamudi nad 90 dni, v mio EUR			
	dec.10	dec.11	dec.12
do 1 mio	92	111	131
1 - 5 mio	201	224	298
5 - 20 mio	220	294	356
nad 20 mio	88	90	231
Skupaj	601	719	1.016

V odstotkih			
	dec.10	dec.11	dec.12
do 1 mio	15,3%	15,4%	12,9%
1 - 5 mio	33,4%	31,2%	29,3%
5 - 20 mio	36,6%	40,9%	35,0%
nad 20 mio	14,6%	12,5%	22,7%
Skupaj	100%	100%	100%

Gradbeništvo v zamudi nad 90 dni, v mio EUR			
	dec.10	dec.11	dec.12
do 1 mio	88	119	139
1 - 5 mio	133	238	323
5 - 20 mio	203	536	642
nad 20 mio	237	855	910
Skupaj	661	1.748	2.014

V odstotkih			
	dec.10	dec.11	dec.12
do 1 mio	13,3%	6,8%	6,9%
1 - 5 mio	20,1%	13,6%	16,0%
5 - 20 mio	30,7%	30,7%	31,9%
nad 20 mio	35,9%	48,9%	45,2%
Skupaj	100%	100%	100%

Finančne in zav. dejavnosti v zamudi nad 90 dni, v mio EUR			
	dec.10	dec.11	dec.12
do 1 mio	3	5	2
1 - 5 mio	28	45	45
5 - 20 mio	46	101	155
nad 20 mio	188	168	354
Skupaj	265	319	556

V odstotkih			
	dec.10	dec.11	dec.12
do 1 mio	1,1%	1,6%	0,4%
1 - 5 mio	10,6%	14,1%	8,1%
5 - 20 mio	17,4%	31,7%	27,9%
nad 20 mio	70,9%	52,7%	63,7%
Skupaj	100%	100%	100%

Poslovanje z neprem. v zamudi nad 90 dni, v mio EUR			
	dec.10	dec.11	dec.12
do 1 mio	23	31	32
1 - 5 mio	41	67	90
5 - 20 mio	57	89	90
nad 20 mio	0	0	0
Skupaj	121	187	212

V odstotkih			
	dec.10	dec.11	dec.12
do 1 mio	19,0%	16,6%	15,1%
1 - 5 mio	33,9%	35,8%	42,5%
5 - 20 mio	47,1%	47,6%	42,5%
nad 20 mio	0,0%	0,0%	0,0%
Skupaj	100%	100%	100%

Trg., vzd. in pop. mot. vozil v zamudi nad 90 dni, v mio EUR			
	dec.10	dec.11	dec.12
do 1 mio	132	156	156
1 - 5 mio	95	122	156
5 - 20 mio	156	141	152
nad 20 mio	244	104	104
Skupaj	627	523	568

V odstotkih			
	dec.10	dec.11	dec.12
do 1 mio	21,1%	29,8%	27,5%
1 - 5 mio	15,2%	23,3%	27,5%
5 - 20 mio	24,9%	27,0%	26,8%
nad 20 mio	38,9%	19,9%	18,3%
Skupaj	100%	100%	100%

Gostinstvo v zamudi nad 90 dni, v mio EUR			
	dec.10	dec.11	dec.12
do 1 mio	22	26	30
1 - 5 mio	20	48	47
5 - 20 mio	0	27	64
nad 20 mio	0	0	0
Skupaj	42	101	141

V odstotkih			
	dec.10	dec.11	dec.12
do 1 mio	52,4%	25,7%	21,3%
1 - 5 mio	47,6%	47,5%	33,3%
5 - 20 mio	0,0%	26,7%	45,4%
nad 20 mio	0,0%	0,0%	0,0%
Skupaj	100%	100%	100%

Inf. in kom. dejavnosti v zamudi nad 90 dni, v mio EUR			
	dec.10	dec.11	dec.12
do 1 mio	10	11	13
1 - 5 mio	20	17	16
5 - 20 mio	21	14	15
nad 20 mio	103	109	115
Skupaj	154	151	159

V odstotkih			
	dec.10	dec.11	dec.12
do 1 mio	6,5%	7,3%	8,2%
1 - 5 mio	13,0%	11,3%	10,1%
5 - 20 mio	13,6%	9,3%	9,4%
nad 20 mio	66,9%	72,2%	72,3%
Skupaj	100%	100%	100%

Vir: Banka Slovenije

Tabela 5.6: Struktura obrestno občutljive aktive in pasive glede na vrsto referenčne obrestne mere v odstotkih

	Obrestno občutljiva aktiva					Obrestno občutljiva pasiva				
	Dec. 09	Dec. 10	Dec. 11	Dec. 12	Mar. 13	Dec. 09	Dec. 10	Dec. 11	Dec. 12	Mar. 13
Stanje v mio EUR	48.591	46.140	44.077	39.842	39.495	45.028	43.643	42.538	40.206	40.170
Delež z ref. OM v %	54,7	62,7	63,2	67,1	66,2	31,4	34,1	30,9	31,3	30,8
	Delež posameznih referenčnih OM v strukturi postavk, vezanih na referenčne obrestne mere (v %)									
EURIBOR										
1 mesec	8,0	6,1	6,7	7,0	6,5	11,0	5,9	2,5	0,6	0,6
3 mesece	29,5	29,3	30,6	30,7	30,6	28,4	33,5	35,1	24,9	25,8
6 mesecev	51,8	55,4	54,7	55,0	55,7	48,5	51,6	51,3	49,8	49,1
1 leto	2,1	1,8	1,5	1,3	1,3	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3
LIBOR CHF										
1 mesec	0,5	0,4	0,3	0,2	0,2	0,3	0,1	0,0	0,0	0,0
3 mesece	1,8	1,5	1,1	0,9	0,9	3,6	4,2	3,7	2,8	2,7
6 mesecev	3,2	2,9	2,6	2,4	2,3	2,6	1,6	1,3	0,6	0,7
1 leto	1,6	1,5	1,4	1,3	1,3	1,3	1,0	1,1	1,0	1,0
Obrestna mera CB	0,0	0,1	0,1	0,2	0,2	2,8	0,0	2,4	17,7	17,6
Drugo	1,5	1,0	0,9	1,0	0,9	1,1	1,8	2,3	2,2	2,2

Vir: Banka Slovenije

Tabela 5.7: Obrestna vrzel glede na vrsto referenčne obrestne mere v odstotkih obrestno občutljive aktive

v %	Skupna neto pozicija					Neto pozicija po razredih, mar. 2013			
	Dec.2009	Dec.2010	Dec.2011	Dec.2012	Mar.2013	Na vpogled	Do 1 leta	1 do 5 let	Nad 5 let
EURIBOR									
1 mesec	1,2	1,9	3,5	4,5	4,1	0,0	2,1	0,8	1,1
3 mesece	7,8	7,6	8,9	12,7	12,2	0,0	0,5	4,7	7,1
6 mesecev	14,1	18,2	19,3	21,1	21,5	-1,3	3,0	7,4	12,4
1 leto	1,0	1,0	0,8	0,8	0,8	0,0	0,0	0,2	0,5
LIBOR CHF									
1 mesec	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0
3 mesece	0,0	-0,4	-0,4	-0,3	-0,3	0,0	0,1	-0,3	-0,1
6 mesecev	1,0	1,3	1,3	1,4	1,3	0,0	0,0	0,1	1,2
1 leto	0,5	0,6	0,6	0,6	0,5	0,0	0,0	-0,2	0,8

Vir: Banka Slovenije

Tabela 5.8: Valutna struktura aktive in pasive bilanc in zunajbilanc

	2010		2011		2012	
	Aktiva	Pasiva	Aktiva	Pasiva	Aktiva	Pasiva
Skupaj v tuji valuti brez evra (v mio EUR)	3.637	3.572	3.308	3.291	2.691	2.677
medletna rast (v %)	7,5	6,9	-9,1	-7,9	-18,7	-18,6
Struktura tujih valut brez evra	(v %)					
svetovne valute	92,3	94,5	90,1	90,9	92,4	92,5
švicarski frank	60,6	62,0	55,1	55,8	55,7	56,0
britanski funt	1,4	1,4	1,9	1,9	1,6	1,6
ameriški dolar	28,3	29,0	31,0	31,0	33,0	32,9
kanadski dolar	0,5	0,5	0,7	0,7	0,7	0,7
japonski jen	1,0	1,1	0,8	0,8	0,3	0,3
avstralski dolar	0,5	0,5	0,8	0,8	0,9	0,9
Valute EGP	2,7	2,2	4,9	5,5	3,9	4,5
Druge valute	3,5	3,3	4,0	3,5	3,6	3,0
CIU	1,5	0,0	0,9	0,0	0,1	0,0

Opomba: EGP-evropsko gospodarsko območje, tj. EU, Islandija in Norveška, CIU-pozicije v tuji valuti v enotah investicijskih skladov.
Vir: Banka Slovenije

Tabela 5.9: Obseg in medletne stopnje rasti posojil v švicarskih frankih oziroma z valutno klavzulo na švicarski frank

	Nebančni sektor	Nefinančne družbe	DFO	Država	Gospodinjstva	
					Vsa posojila	Stanovanjska posojila
	Stanje posojil (v mio EUR)					
2010	1.868,1	429,5	134,4	6,0	1.298,2	1.128,4
2011	1.588,0	288,5	130,5	5,5	1.163,6	1.031,8
2012	1.346,4	227,4	93,4	4,8	1.020,9	923,8
	Stopnja rasti (v %)					
2010	-1,2	-7,6	-22,5	-6,4	4,1	9,0
2011	-15,0	-32,8	-2,9	-9,2	-10,4	-8,6
2012	-15,2	-21,2	-28,4	-12,5	-12,3	-10,5

Vir: Banka Slovenije

Tabela 5.10: Posojila, vezana na tečaj švicarskega franka, po skupinah bank

	Medletne stopnje rasti (v %)		Delež v strukturi vseh posojil bančnega sektorja, vezanih na CHF (v %)		Delež v strukturi posojil skupine bank (v %)	
	2011	2012	2011	2012	2011	2012
Velike banke	-11,9	-14,8	32,2	32,3	2,5	2,2
Majhne banke	-29,1	-12,1	0,8	0,8	0,4	0,3
Banke v večinski tuji lasti	-16,2	-15,4	67,1	66,9	8,3	7,1
Skupaj	-15,0	-15,2	100,0	100,0	4,3	3,8

Vir: Banka Slovenije

Tabela 5.11: Bilanca stanja bančnega sektorja v mio EUR ter stopnje rasti v odstotkih

	(v mio EUR)					Stopnje rasti (v %)				
	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
AKTIVA	47.948	52.009	50.760	49.243	46.125	12,6	8,5	-2,4	-3,0	-6,3
1) Denar	1.250	1.468	1.136	1.389	1.604	104,9	17,4	-22,6	22,3	15,5
2) Posojila	37.823	39.896	39.534	38.020	35.500	15,5	5,5	-0,9	-3,8	-6,6
2.1. Posojila bankam	4.101	5.763	4.842	4.684	4.269	-0,5	40,5	-16,0	-3,3	-8,8
doma	2.673	3.531	3.982	3.333	3.089	24,5	32,1	12,8	-16,3	-7,3
v tujino	1.428	2.232	861	1.351	1.180	-27,7	56,3	-61,4	57,0	-12,6
2.2. Posojila nebančnemu sektorju	33.718	34.132	34.692	33.143	30.964	18,1	1,2	1,6	-4,5	-6,6
2.2.1. Valutno										
v domači valuti	31.694	32.497	33.211	31.410	29.542	17,8	2,5	2,2	-5,4	-5,9
v tuji valuti	2.024	1.636	1.481	1.732	1.423	23,6	-19,2	-9,5	17,0	-17,9
2.2.2 Po ročnosti										
kratkoročni	12.527	10.784	9.306	8.008	7.298	26,5	-13,9	-13,7	-13,9	-8,9
dolgoročni	21.191	23.348	25.386	25.135	23.667	13,7	10,2	8,7	-1,0	-5,8
2.2.2 Sektorsko										
nefinančnim družbam	20.260	20.201	19.789	18.320	16.441	18,3	-0,3	-2,0	-7,4	-10,3
gospodinjstva	7.558	8.072	8.854	9.060	8.847	14,8	6,8	9,7	2,3	-2,3
država	506	735	1.162	1.219	1.753	8,9	45,0	58,2	4,9	43,8
DFO	2.829	2.719	2.594	1.824	1.469	33,7	-3,9	-4,6	-29,7	-19,5
drugim	2.515	2.354	2.232	2.660	2.403	13,5	-6,4	-5,2	19,2	-9,7
2.3. Dolžniški vredn. pap. in druga FS iz skupine kred. in terj.										
3) Finančna sredstva skupaj/VP	7.327	8.965	8.413	8.023	7.303	-5,5	22,4	-6,2	-4,6	-9,0
3.1. Finančna sredstva namenjena trgovanju	1.177	890	581	458	301	-26,2	-24,4	-34,7	-21,1	-34,3
od tega dolžniški vrednostni papirji	571	381	138	125	79	-42,9	-33,3	-63,8	-9,1	-37,1
... vrednostni papirji (VP) države	56	30	22	15	19	-72,6	-46,5	-26,5	-31,2	22,2
3.2. Fin. sredst. pripozn. po pošt. vredn. skozi izkaz posl. izida	187	328	335	299	253	-28,2	75,3	2,1	-10,7	-15,5
od tega dolžniški vrednostni papirji	163	264	280	257	212	....	....	....	....	....
... vrednostni papirji (VP) države	0	0	0	114	109	....	....	....	....	-4,6
3.3. Finančna sredstva, razpoložljiva za prodajo	4.552	6.237	5.763	4.860	4.216	-6,7	37,0	-7,6	-15,7	-13,3
od tega dolžniški vrednostni papirji	4.318	5.627	5.157	4.312	3.792	-5,7	30,3	-8,4	-16,4	-12,1
... vrednostni papirji (VP) države	2.875	3.870	3.129	2.946	2.702	-8,1	34,6	-19,2	-5,8	-8,3
3.4. Finančna sredstva v posesti do zapadlosti	1.411	1.511	1.734	2.405	2.534	38,6	7,1	14,8	38,7	5,4
od tega dolžniški vrednostni papirji	1.411	1.511	1.734	2.405	2.534	38,6	7,1	14,8	38,7	5,4
... vrednostni papirji (VP) države	1.178	1.231	1.355	1.989	2.223	20,3	4,5	10,1	46,8	11,8
4) Dolgoročne naložbe v kapital družb v skupini	627	696	691	713	640	2,0	11,0	-0,8	3,2	-10,1
5) Ostalo	920	984	986	1.099	1.077	4,3	6,9	0,2	11,5	-2,0
Pasiva	47.948	52.009	50.760	49.243	46.125	12,6	8,5	-2,4	-3,0	-6,3
1) Fin. obveznosti do Evrosistema	1.229	2.121	603	1.741	4.013	685,3	72,6	-71,6	189,0	130,4
2) FO, merjene po odplačni vrednosti (vloge)	41.453	44.801	45.042	42.887	37.803	9,7	8,1	0,5	-4,8	-11,9
2.1. Obveznosti do bank	17.726	15.944	15.106	12.911	10.698	12,9	-10,1	-5,3	-14,5	-17,1
od tega do domačih bank	2.065	2.916	3.454	3.321	3.077	35,2	41,2	18,4	-3,8	-7,3
od tega do tujih bank	15.656	13.024	11.624	9.590	7.621	10,5	-16,8	-10,8	-17,5	-20,5
2.2 Obveznosti do neban. sekt. (vloge NS)	20.883	23.892	23.875	24.580	23.856	6,2	14,4	-0,1	3,0	-2,9
2.2.1. Valutno										
v domači valuti	20.397	23.442	23.390	23.984	23.286	6,6	14,9	-0,2	2,5	-2,9
v tuji valuti	485	450	485	596	570	-8,9	-7,3	7,8	22,8	-4,3
2.2.2 Po ročnosti										
kratkoročni	18.329	18.445	16.284	16.381	16.141	3,2	0,6	-11,7	0,6	-1,5
dolgoročni	2.553	5.447	7.591	8.199	7.715	34,5	113,3	39,4	8,0	-5,9
2.2.3 Sektorsko										
od tega do nefinančnih družb	3.728	3.850	4.064	3.890	3.714	1,0	3,3	5,6	-4,3	-4,5
gospodinjstev	13.407	14.049	14.573	14.863	14.829	8,9	4,8	3,7	2,0	-0,2
države	1.879	4.008	3.048	3.463	3.023	23,0	113,4	-24,0	13,6	-12,7
drugih finančnih organizacij	1.065	1.130	1.289	1.464	1.270	-7,9	6,1	14,1	13,6	-13,3
tujcev	475	537	582	593	713	-30,3	13,2	8,2	1,9	20,2
2.4 Dolžniški vrednostni papirji	1.276	3.442	4.504	3.715	2.165	27,7	169,8	30,9	-17,5	-41,7
2.5 Podrejene obveznosti	1.568	1.523	1.557	1.432	866	9,2	-2,9	2,2	-8,0	-39,5
2.6 Druge finančne obveznosti, merjene po odplačni vrednosti	0	0	0	249	217					-12,8
3) FO, vez. na fin. sred. brez pog. za odpr. pripozn.	442	5	116	8	0	48,4	-98,9	2.385,4	-93,1	...
3.1. Obveznosti do bank	442	5	114	8	0	48,4	-98,9	2.339,7	-92,9	...
domače banke	0	5	17	0	0			261,1		...
tuje banke	442	0	97	8	0	48,4	...	...	-91,7	...
4) Rezervacije	176	175	175	230	193	-15,4	-0,8	0,5	31,2	-16,2
5) Kapital	4.010	4.310	4.140	3.950	3.737	12,3	7,5	-3,9	-4,6	-5,4
6) Ostalo	638	597	684	426	379	11,4	-6,4	14,7	-37,7	-11,1

Vir: Banka Slovenije

Tabela 5.12: Bilanca stanja bančnega sektorja – deleži v bilančni vsoti in deleži v BDP v odstotkih

	Delež v bilančni vsoti (v %)					Delež v BDP (v %)				
	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
AKTIVA	100	100	100	100	100	123,1	128,7	146,3	142,6	136,1
1) Denar	2,6	2,8	2,2	2,8	3,5	1,8	3,4	4,1	3,2	3,8
2) Posojila	78,9	76,7	77,9	77,2	77,0	94,6	101,6	112,2	111,0	105,1
2.1. Posojila bankam	8,6	11,1	9,5	9,5	9,3	11,9	11,0	16,2	13,6	12,9
doma	5,6	6,8	7,8	6,8	6,7	6,2	7,2	9,9	11,2	9,2
v tujino	3,0	4,3	1,7	2,7	2,6	5,7	3,8	6,3	2,4	3,7
2.2. Posojila nebančnemu sektorju	70,3	65,6	68,3	67,3	67,1	82,5	90,5	96,0	97,4	91,6
2.2.1. Valutno										
v domači valuti	66,1	62,5	65,4	63,8	64,0	77,8	85,1	91,4	93,3	86,8
v tuji valuti	4,2	3,1	2,9	3,5	3,1	4,7	5,4	4,6	4,2	4,8
2.2.2 Po ročnosti	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
kratkoročni	26,1	20,7	18,3	16,3	15,8	28,6	33,6	30,3	26,1	22,1
dolgoročni	44,2	44,9	50,0	51,0	51,3	53,9	56,9	65,7	71,3	69,5
2.2.2 Sektorsko										
nefinančnim družbam	42,3	38,8	39,0	37,2	35,6	49,5	54,4	56,8	55,6	50,6
gospodinjstva	15,8	15,5	17,4	18,4	19,2	19,0	20,3	22,7	24,9	25,0
država	1,1	1,4	2,3	2,5	3,8	1,3	1,4	2,1	3,3	3,4
DFO	5,9	5,2	5,1	3,7	3,2	6,1	7,6	7,6	7,3	5,0
drugim	5,2	4,5	4,4	5,4	5,2	6,4	6,8	6,6	6,3	7,4
2.3. Dolžniški vredn. pap. in druga FS iz skupine kred. in terj.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
3) Finančna sredstva skupaj/VP	15,3	17,2	16,6	16,3	15,8	22,4	19,7	25,2	23,6	22,2
3.1. Finančna sredstva namenjena trgovanju	2,5	1,7	1,1	0,9	0,7	4,6	3,2	2,5	1,6	1,3
od tega dolžniški vrednostni papirji	1,2	0,7	0,3	0,3	0,2	2,9	1,5	1,1	0,4	0,3
… vrednostni papirji (VP) države	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,6	0,2	0,1	0,1	0,0
3.2. Fin. sredst. pripozn. po pošt. vredn. skozi izkaz posl. izida	0,4	0,6	0,7	0,6	0,5	0,8	0,5	0,9	0,9	0,8
od tega dolžniški vrednostni papirji	0,3	0,5	0,6	0,5	0,5	0,6	0,4	0,7	0,8	0,7
… vrednostni papirji (VP) države	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3
3.3. Finančna sredstva, razpoložljiva za prodajo	9,5	12,0	11,4	9,9	9,1	14,1	12,2	17,5	16,2	13,4
od tega dolžniški vrednostni papirji	9,0	10,8	10,2	8,8	8,2	13,2	11,6	15,8	14,5	11,9
… vrednostni papirji (VP) države	6,0	7,4	6,2	6,0	5,9	9,0	7,7	10,9	8,8	8,1
3.4. Finančna sredstva v posesti do zapadlosti	2,9	2,9	3,4	4,9	5,5	2,9	3,8	4,2	4,9	6,6
od tega dolžniški vrednostni papirji	2,9	2,9	3,4	4,9	5,5	2,9	3,8	4,2	4,9	6,6
… vrednostni papirji (VP) države	2,5	2,4	2,7	4,0	4,8	2,8	3,2	3,5	3,8	5,5
4) Dolgoročne naložbe v kapital družb v skupini	1,3	1,3	1,4	1,4	1,4	1,8	1,7	2,0	1,9	2,0
5) Ostalo	1,9	1,9	1,9	2,2	2,3	2,6	2,5	2,8	2,8	3,0
Pasiva	100	100	100	100	100	123,1	128,7	146,3	142,6	136,1
1) Fin. obveznosti do Evrosistema	2,6	4,1	1,2	3,5	8,7	0,5	3,3	6,0	1,7	4,8
2) FO, merjene po odplačni vrednosti (vloge)	86,5	86,1	88,7	87,1	82,0	109,2	111,3	126,0	126,5	118,6
2.1. Obveznosti do bank	37,0	30,7	29,8	26,2	23,2	45,4	47,6	44,8	42,4	35,7
od tega do domačih bank	4,3	5,6	6,8	6,7	6,7	4,4	5,5	8,2	9,7	9,2
od tega do tujih bank	32,7	25,0	22,9	19,5	16,5	41,0	42,0	36,6	32,6	26,5
2.2 Obveznosti do neban. sekt. (vloge NS)	43,6	45,9	47,0	49,9	51,7	56,8	56,1	67,2	67,1	68,0
2.2.1. Valutno										
v domači valuti	42,5	45,1	46,1	48,7	50,5	55,3	54,8	65,9	65,7	66,3
v tuji valuti	1,0	0,9	1,0	1,2	1,2	1,5	1,3	1,3	1,4	1,6
2.2.2 Po ročnosti										
kratkoročni	38,2	35,5	32,1	33,3	35,0	51,3	49,2	51,9	45,7	45,3
dolgoročni	5,3	10,5	15,0	16,7	16,7	5,5	6,9	15,3	21,3	22,7
2.2.3 Sektorsko	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
od tega do nefinančnih družb	7,8	7,4	8,0	7,9	8,1	10,7	10,0	10,8	11,4	10,8
gospodinjstev	28,0	27,0	28,7	30,2	32,2	35,6	36,0	39,5	40,9	41,1
države	3,9	7,7	6,0	7,0	6,6	4,4	5,0	11,3	8,6	9,6
drugih finančnih organizacij	2,2	2,2	2,5	3,0	2,8	3,3	2,9	3,2	3,6	4,0
tujcev	1,0	1,0	1,1	1,2	1,5	2,0	1,3	1,5	1,6	1,6
2.4 Dolžniški vrednostni papirji	2,7	6,6	8,9	7,5	4,7	2,9	3,4	9,7	12,7	10,3
2.5 Podrejene obveznosti	3,3	2,9	3,1	2,9	1,9	4,2	4,2	4,3	4,4	4,0
2.6 Druge finančne obveznosti, merjene po odplačni vrednosti	0,0	0,0	0,0	0,5	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,7
3) FO, vez. na fin. sred. brez pog. za odpr. pripozn.	0,9	0,0	0,2	0,0	0,0	0,9	1,2	0,0	0,3	0,0
3.1. Obveznosti do bank	0,9	0,0	0,2	0,0	0,0	0,9	1,2	0,0	0,3	0,0
domače banke	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
tuje banke	0,9	0,0	0,2	0,0	0,0	0,9	1,2	0,0	0,3	0,0
4) Rezervacije	0,4	0,3	0,3	0,5	0,4	0,6	0,5	0,5	0,5	0,6
5) Kapital	8,4	8,3	8,2	8,0	8,1	10,3	10,8	12,1	11,6	10,9
6) Ostalo	1,3	1,1	1,3	0,9	0,8	1,7	1,7	1,7	1,9	1,2

Vir: Banka Slovenije

Tabela 5.13: Izkaz poslovnega izida bančnega sektorja v mio EUR in stopnje rasti v odstotkih

	(v mio EUR)					Stopnje rasti (v %)				
	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
1. Neto obrestni prihodki	952	940	1.047	1.018	886,3	15,7	-1,3	11,5	-2,8	-12,9
1.1 Obrestni prihodki	2.635	2.115	2.075	2.207	1.944,1	33,9	-19,7	-1,9	6,4	-11,9
1.2 Obrestni odhodki	1.683	1.175	1.028	1.190	1.057,8	46,9	-30,2	-12,5	15,8	-11,1
2. Neto neobrestni prihodki	422	501	444	429	679,7	-32,1	18,5	-11,4	-3,3	58,3
2.1 Neto opravnine	346	343	350	346	339,4	1,4	-1,0	2,1	-1,0	-2,0
2.2 Neto finančni posli	-115	42	-48	-10	-2,4	-184,2	...	...	...	...
2.3 Neto ostalo	191	116	142	93	342,6	31,4	-39,0	22,4	-34,8	269,2
3. Bruto dohodek (1+2)	1.374	1.440	1.491	1.447	1.566,0	-4,9	4,8	3,5	-3,0	8,2
4. Operativni stroški	787	777	779	777	742,7	2,9	-1,3	0,2	-0,3	-4,4
– stroški dela	698	689	691	687	658,3	2,5	-1,3	0,4	-0,6	-4,2
5. Neto dohodek (3-4)	587	663	712	670	823,3	-13,7	12,9	7,4	-5,9	22,8
6. Neto rezervacije	279	501	811	1.207	1.592,0	70,5	79,7	61,9	48,7	31,9
7. Stroški skupaj (4+6)	1.066	1.278	1.590	1.983	2.334,7	14,8	19,9	24,4	24,7	17,7
8. Poslovni izid pred obdavčitvijo (3-7)	308	162	-99	-537	-768,7	-40,3	-47,4	-161,0	442,4	43,3
9. Davki	-59	-39	3	95	22,1	-42,7	-33,8	-106,7	...	...
10 Poslovni izid po obdavčitvi (8-9)	249	123	-96	-442	746,6	-39,7	-50,6	-178,3	...	...

Vir: Banka Slovenije

Tabela 5.14: Izkaz poslovnega izida bančnega sektorja – deleži v bruto dohodku in delži v bilančni vsoti v odstotkih

	(v mio EUR)					Stopnje rasti (v %)				
	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
1. Neto obrestni prihodki	952	940	1.047	1.018	886,3	15,7	-1,3	11,5	-2,8	-12,9
1.1 Obrestni prihodki	2.635	2.115	2.075	2.207	1.944,1	33,9	-19,7	-1,9	6,4	-11,9
1.2 Obrestni odhodki	1.683	1.175	1.028	1.190	1.057,8	46,9	-30,2	-12,5	15,8	-11,1
2. Neto neobrestni prihodki	422	501	444	429	679,7	-32,1	18,5	-11,4	-3,3	58,3
2.1 Neto opravnine	346	343	350	346	339,4	1,4	-1,0	2,1	-1,0	-2,0
2.2 Neto finančni posli	-115	42	-48	-10	-2,4	-184,2	...	...	...	...
2.3 Neto ostalo	191	116	142	93	342,6	31,4	-39,0	22,4	-34,8	269,2
3. Bruto dohodek (1+2)	1.374	1.440	1.491	1.447	1.566,0	-4,9	4,8	3,5	-3,0	8,2
4. Operativni stroški	787	777	779	777	742,7	2,9	-1,3	0,2	-0,3	-4,4
– stroški dela	698	689	691	687	658,3	2,5	-1,3	0,4	-0,6	-4,2
5. Neto dohodek (3-4)	587	663	712	670	823,3	-13,7	12,9	7,4	-5,9	22,8
6. Neto rezervacije	279	501	811	1.207	1.592,0	70,5	79,7	61,9	48,7	31,9
7. Stroški skupaj (4+6)	1.066	1.278	1.590	1.983	2.334,7	14,8	19,9	24,4	24,7	17,7
8. Poslovni izid pred obdavčitvijo (3-7)	308	162	-99	-537	-768,7	-40,3	-47,4	-161,0	442,4	43,3
9. Davki	-59	-39	3	95	22,1	-42,7	-33,8	-106,7	...	...
10 Poslovni izid po obdavčitvi (8-9)	249	123	-96	-442	746,6	-39,7	-50,6	-178,3	...	...

Vir: Banka Slovenije

Tabela 5.15: Povprečna efektivna aktivna in pasivna obrestna mera, izračunana iz obrestnih prihodkov in odhodkov, obrestni razmik in obrestna marža v odstotkih

(v %)	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Povprečna aktivna obrestna mera	4,81	5,46	6,05	4,45	4,23	4,64	4,25
Povprečna pasivna obrestna mera	2,64	3,47	4,24	2,70	2,28	2,73	2,50
Obrestni razmik med efekt. obr. merami	2,17	1,99	1,81	2,10	1,95	1,91	1,75
Neto obrestna marža na obrestovano aktivo	2,35	2,32	2,21	1,98	2,14	2,13	1,93

Vir: Banka Slovenije

Tabela 5.16: Izbrani kazalniki poslovanja bančnega sektoja

	2008	2009	2010	2011	2012
1) Donosnost in marže (v %)					
donos na aktivo (ROA)	0,7	0,3	-0,2	-1,1	-1,59
donos na kapital (ROE)	8,2	3,9	-2,3	-12,5	-18,9
operativni stroški/bruto dohodek/CIR)	57,3	54,0	52,2	53,7	47,4
marža finančnega posredništva	3,0	2,9	2,9	2,9	3,23
obrestna marža (na bilančno vsoto)	2,1	1,9	2,0	2,0	1,83
neobrestna marža (na bilančno vsoto)	0,9	1,0	0,9	0,9	1,4
neto obrestna marža (na obrestonosno aktivo)	2,2	2,0	2,1	2,1	1,93
obrestni razmik[1]	2,3	2,3	2,4	2,3	1,83
2) Struktura aktive in pasive (v %)					
2.1 Ročnost posojil nebančnega sektorja					
kratkoročna posojila/posojila	37,2	31,6	26,8	24,2	23,6
dolgoročna posojila/posojila	62,8	68,4	73,2	75,8	76,4
2.2 Ročnost vlog nebančnega sektorja					
kratkoročne vloge/vloge	87,8	77,2	68,2	66,6	67,7
dolgoročne vloge/vloge	12,2	22,8	31,8	33,4	32,3
2.3 Geografska razdelitev posojil					
rezidentom	7,5	6,9	6,4	8,0	7,8
nerezidentom	92,5	93,1	93,6	92,0	92,2
2.4 Posojila in vloge nebančneg asektorja v tuji valuti					
devizna posojila/posojila (nebančnemu sektorju)	6,0	4,8	4,3	5,2	4,6
devizne vloge/vloge (nebančnega sektorja)	2,3	1,9	2,0	2,4	2,4
2.5 Vrednostni papirji					
vrednostni papirji/posojila nebančnemu sektorju	21,7	26,3	24,3	24,2	23,6
2.6 Sektorska struktura					
posojila nefinančnim družbam)/posojila nebančnemu sektorju	53,6	50,6	50,1	48,2	46,3
posojila gospodinjstvom/posojila nebančnemu sektorju	20,0	20,2	22,4	23,8	24,9
posojila državi/posojila nebančnemu sektorju	1,3	1,8	2,9	3,2	4,9
3) Kakovost naložb					
oslabitve (mio EUR)	1.403,2	1.822,7	2.418,6	3.249,4	4.172,8
razvrščene terjatve (mio EUR)	46.664,1	49.257,3	49.766,4	49.466,4	47.876,3
oslabitve/razvrščene terjatve (v %)	3,0	3,7	4,9	6,6	8,7
nedonosne terjatve*/razvrščene terjatve (v %)	3,8	5,4	7,4	11,2	14,4
oslabitve za nedonosne terjatve*/nedonosne terjatve (v %)	24,9	29,1	36,0	37,8	42,7
nedonosne terjatve*/regulatorni kapital (v %)	40,3	58,0	81,5	127,2	164,2
nedonosne terjatve*, zmanjšane za oslabitve/kapital (v %)	30,2	41,1	52,2	79,1	94,1
vsota velikih izpostavljenosti/kapital (v %)	168,7	159,2	…	…	…
4) Obrestno tveganje					
Povprečno obdobje spremembe aktivnih obrestnih mer (v mesecih)	10,3	10,6	10,9	11,2	10,5
Povprečno obdobje spremembe pasivnih obrestnih mer (v mesecih)	6,0	7,4	7,3	7,4	6,6
razlika	4,3	3,2	3,6	3,8	3,9
5) Valutno tveganje (v %)					
odprta devizna pozicija/regulatorni kapital	0,2	0,9	1,4	0,4	0,3
6) Likvidnost					
povprečna likvidna sredstva/povprečne kratkoročne vloge nebančnega sektorja (v %)	34,1	35,6	41,9	40,0	43,3
povprečna likvidna sredstva/povprečna bilančna vsota (v %)	13,8	13,8	14,1	13,4	14,6
količnik 1. razreda likvidnostne lestvice	1,3	1,4	1,4	1,4	1,4
količnik 2. razreda likvidnostne lestvice	1,1	1,2	1,1	1,0	0,8
delež dolžniških vrednostnih papirjev v bilančni vsoti (v %)	13,5	15,0	14,4	14,4	14,3
7) Solventnost in struktura kapitala (v %)					
kapitalska ustreznost	11,7	11,6	11,3	11,6	11,9
kapitalska ustreznost prvega reda	9,2	9,3	9,0	9,6	10,2
dodatni kapital/temeljni kapital	33,3	30,0	31,6	27,9	17,6

Opomba: *nedonosne terjatve so razvrščene terjatve z zamudami nad 90 dni.
Vir: Banka Slovenije

Tabela 5.17: Izbrani kazalniki poslovanja bančnega sektoja

(v %)		Velike banke	Majhne banke	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj
Razmerje med vlogami nebančnega sektorja in posojili nebančnemu sektorju	2008	73.4	90.1	38.1	61.9
	2009	83.3	96.8	42.5	70.0
	2010	80.0	100.2	43.0	68.8
	2011	86.9	98.2	48.8	74.2
	2012	88.0	92.7	57.3	77.0
	Feb.13	90.8	95.9	58.4	79.1
Razmerje med kratkoročnimi vlogami in kratkoročnimi posojili nebančnega sektorja	2008	93.2	94.2	84.7	91.2
	2009	97.3	96.9	112.9	100.8
	2010	77.9	87.2	104.2	85.0
	2011	87.2	77.6	128.6	94.8
	2012	85.9	77.3	130.9	94.5
	Feb.13	85.2	79.0	128.4	93.7
Razmerje med obveznostmi do tujih bank in posojili nebančnemu sektorju	2008	42.6	9.8	63.9	47.7
	2009	28.3	5.1	61.6	38.2
	2010	24.1	2.5	57.2	33.8
	2011	20.2	2.1	48.9	29.0
	2012	18.6	0.6	39.3	24.6
	Feb.13	18.4	0.6	37.2	23.8
Delež obveznosti do tujih bank v bilančni vsoti	2008	27.7	6.4	52.3	33.6
	2009	16.8	3.2	48.9	25.0
	2010	15.0	1.6	47.8	23.1
	2011	12.2	1.4	40.8	19.5
	2012	11.1	0.4	31.8	16.5
	Feb.13	10.8	0.4	30.2	15.8
Delež dolžniških vrednostnih papirjev v bilančni vsoti	2008	17.2	14.8	5.8	13.5
	2009	18.0	19.2	7.2	15.0
	2010	16.4	20.3	8.1	14.4
	2011	16.6	21.1	7.6	14.4
	2012	16.2	20.7	8.9	14.3
	Feb.13	15.7	21.7	9.3	14.3
Kazalnik likvidnosti ECB (razmerje med vsoto denarja in terjatev do bank ter obveznostmi do bank)	2008	39.2	64.9	14.8	29.5
	2009	71.5	70.3	18.7	45.4
	2010	67.0	75.3	8.9	39.3
	2011	81.3	66.5	12.5	47.0
	2012	89.0	59.7	19.9	54.9
	Feb.13	101.2	58.6	18.8	61.0

Vir: Banka Slovenije

6 Nebančne finančne institucije

Slika 6.1: Pričakovana življenjska doba ob rojstvu in pretekle projekcije pričakovane življenjske dobe za ženske (levo) in moške (desno) iz Združenega kraljestva v obdobju 1960-2026, v letih

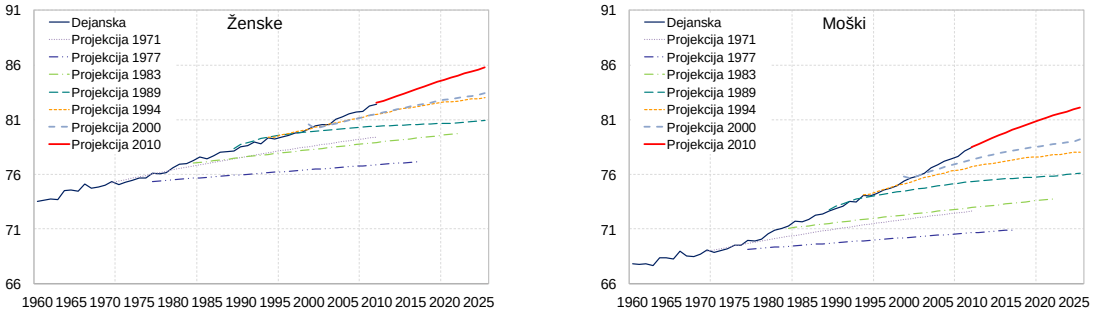

Vir: Office for National Statistics

Slika 6.2: Delež vzajemnih skladov, ki so prejeli neto vplačila, in delež tistih vzajemnih skladov, ki so neto izplačevali, za delniške (levo) in mešane (desno) v odstotkih

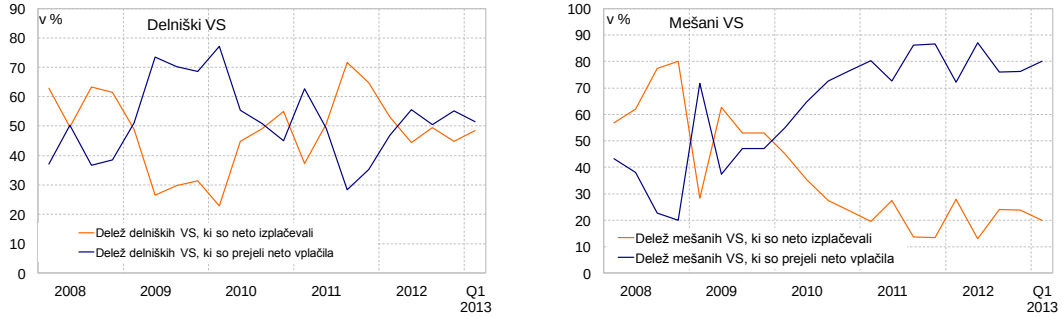

Vir: ATVP

Slika 6.3: Razvrstitev vzajemnih skladov glede na letne donosnosti ob koncu leta v odstotkih

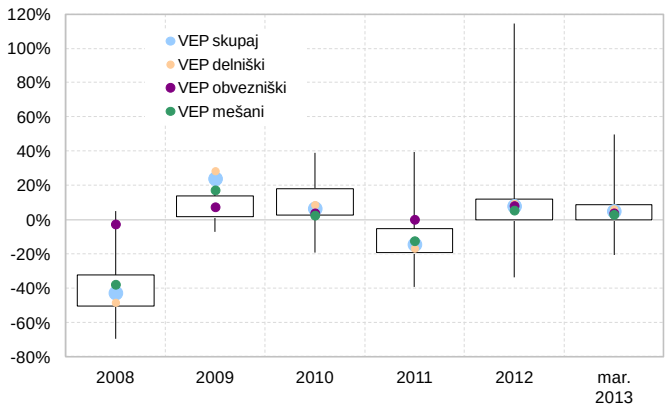

Opomba: Ker je razvrstitev skladov v ranžirno listo narejena glede na doseženo letno donosnost ob koncu posameznega leta, so upoštevani le skladi, ki obstajajo vsaj eno leto. Slika ponazarja variabilnost letnih donosnosti med skladi in relativni položaj posameznih vrst vzajemnih skladov med vsemi skladi. Štirikotniki pomenijo 50% vzajemnih skladov, od katerih ima četrtina skladov manjše in četrtina večje letne donosnosti.

Vir: ATVP, lastni preračuni

Tabela 6.1: Bilančna vsota ter izračun izida zavarovalnic in pozavarovalnic

	2008	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012
	(v mio EUR)					Stopnje rasti (v %)			
	Zavarovalnice								
Bilančna vsota	4.590	5.091	5.435	5.693	6.091	10,9	6,8	4,7	7,0
premoženjski del	2.265	2.335	2.398	2.389	2.504	3,1	2,7	-0,4	4,8
življenjski del	2.325	2.755	3.037	3.303	3.587	18,5	10,2	8,8	8,6
Izračun izida									
izid iz prem. zav ar., razen zdr.[1]	1,0	19,4	139,2	114,6	131,3	1860,8	615,9	-17,7	14,6
izid iz zdravstvenih zavarovanj[1]	10,9	10,8	-5,7	8,5	12,8	-0,7	-152,8	-248,6	51,5
izid iz življenjskih zavarovanj[1]	1,8	27,4	26,1	16,3	34,7	1446,5	-4,8	-37,5	112,6
prihodki od naložb	104,0	99,1	98,6	80,1	85,3	-4,7	-0,5	-18,8	6,6
odhodki od naložb	86,9	69,9	96,2	83,8	77,3	-19,6	37,7	-12,9	-7,7
čisti poslovni izid[2]	2,9	23,1	77,9	99,3	117,5	696,9	237,1	27,5	18,4
ROE (v %)	0,34	2,99	9,27	10,53	10,77				
ROA (v %)	0,06	0,48	1,48	1,79	2,00				
	Pozavarovalnice[3]								
Bilančna vsota	561	570	607	609	671	1,6	6,5	0,4	7,9
Izračun izida									
izid iz prem. zav ar., razen zdr.	-0,2	4,3	16,2	17,7	9,9	-2563,7	279,2	9,1	-13,3
prihodki od naložb	27,0	18,1	16,6	19,5	16,4	-33,0	-8,3	17,7	6,8
odhodki od naložb	30,6	21,0	10,1	15,4	7,7	-31,5	-51,7	51,9	-25,9
čisti poslovni izid	-5,7	-5,4	13,2	11,6	9,6	-5,0	-342,4	-12,0	4,5
ROE (v %)	-3,16	-2,99	7,06	6,00	4,71				
ROA (v %)	-1,10	-0,96	2,24	1,91	1,49				

Opombe: [1] Izid iz rednega delovanja.
[2] Čisti poslovni izid iz obračunskega obdobja je izračunan po davkih.
[3] Podatki za pozavarovalnice se v letu 2012 nanašajo na konec tretjega četrtletja 2012.
Vir: AZN, preračuni BS

Tabela 6.2: Kapitalska ustreznost zavarovalnic in pozavarovalnic

						Stopnje rasti (v %)				
	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
	Zavarovalnice – skupaj									
Zahtevani minimalni kapital (v mio EUR)	275,2	286,6	300,1	343,5	346,9	5,5	4,1	4,7	14,5	1,0
Presežek (v mio EUR)	144,8	150,1	206,8	358,0	505,1	-34,8	3,6	37,8	73,1	41,1
Presežek/zahtevani minimalni kapital (v %)	52,6	52,4	68,9	104,2	145,6	-38,2	-0,5	31,6	51,2	39,7
	Življenjska zavarovanja									
Presežek/zahtevani minimalni kapital (v %)	60,9	61,1	69,5	128,8	128,8					
Temeljni kapital/čiste zav.-teh. rezervacije (v %)	10,3	8,6	8,2	13,3	13,3					
	Premoženjska zavarovanja skupaj z zdravstvenimi									
Presežek/zahtevani minimalni kapital (v %)	48,2	47,6	68,6	85,4	146,3					
Temeljni kapital/čista zbrana premija (v %)	36,9	36,0	38,2	38,8	44,2					
	Pozavarovalnice[1]									
Zahtevani minimalni kapital (v mio EUR)	26,1	29,0	31,4	35,3	36,9	0,0	11,3	8,6	9,2	4,4
Presežek (v mio EUR)	75,9	50,1	38,8	39,4	42,5	26,1	-34,0	-21,8	-14,8	8,1
Presežek/zahtevani minimalni kapital (v %)	291,4	172,8	123,6	111,3	115,2	26,1	-40,7	-28,0	-22,0	3,5
Temeljni kapital/čista zbrana premija (v %)	105,6	92,2	91,3	101,1	133,5	-1,3	-12,6	36,0	44,5	32,0

Opomba: [1] Podatki za pozavarovalnice se v letu 2012 nanašajo na konec tretjega četrtletja 2012.
Vir: AZN, preračuni BS

Tabela 6.3: Škodni rezultat pomembnejših zavarovalnih vrst

	2008	2009	2010	2011	2012
	Zavarovalnice				
Skupaj	0,62	0,62	0,62	0,63	0,66
Življenjsko zavarovanje	0,28	0,32	0,41	0,56	0,68
Prostovoljno zdravstveno zavarovanje	0,83	0,82	0,89	0,88	0,85
Premoženjsko, razen zdravstvenega	0,71	0,69	0,61	0,56	0,57
zavarovanje odgovornosti pri uporabi motornih vozil	0,55	0,57	0,56	0,55	0,55
zavarovanje kopenskih motornih vozil	0,87	0,89	0,77	0,70	0,73
nezgodno zavarovanje	0,39	0,38	0,37	0,36	0,35
drugo škodno zavarovanje	1,04	0,86	0,62	0,52	0,61
zavarovanje požara in elementarnih nesreč	1,14	0,69	0,55	0,40	0,42
kreditno zavarovanje	0,54	0,90	0,99	0,86	0,74
drugo premoženjsko zavarovanje	0,61	0,62	0,54	0,48	0,47
	Pozavarovalnice				
Skupaj	0,83	0,66	0,53	0,48	0,49

Vir: AZN

Tabela 6.4: Pokritost čistih zavarovalno-tehničnih rezervacij z naložbami kritnega premoženja

	2008	2009	2010	2011	2012
Zavarovalno-tehnične rezervacije (v mio EUR)	3.033	3.464	3.703	3.834	4.048
stopnje rasti (v %)	-0,8	14,2	6,9	3,6	5,6
Naložbe kritnega premoženja (v mio EUR)	3.493	4.115	4.489	4.614	4.926
stopnje rasti (v %)	4,0	17,8	9,1	2,8	6,8
Naložbe kritnega premoženja/zavarovalno-tehnične rezervacije (v %)	115,2	118,8	121,2	120,3	121,7
Delež naložb kritnega premoženja v BDP (v %)	9,4	11,6	12,4	12,8	13,9
Matematične rezervacije (v mio EUR)	1.752	2.105	2.346	2.454	2.650
stopnje rasti (v %)	0,2	20,2	11,4	4,6	8,0
Naložbe kritnega sklada (v mio EUR)	2.095	2.539	2.838	2.973	3.210
stopnje rasti (v %)	2,6	21,2	11,8	4,7	8,0
Naložbe kritnega sklada/matematične rezervacije (v %)	119,6	120,6	121,0	121,1	121,1
Delež naložb kritnega sklada v BDP (v %)	5,6	7,2	7,9	8,2	9,1
Druge zavarovalno-tehnične rezervacije (v mio EUR)	1.281	1.359	1.357	1.380	1.398
stopnje rasti (v %)	-2,1	6,1	-0,2	1,7	1,3
Naložbe kritnega premoženja brez kritnih skladov (v mio EUR)	1.398	1.576	1.651	1.641	1.716
stopnje rasti (v %)	6,3	12,8	4,7	-0,6	4,5
Naložbe kritnega premoženja brez KS/druge zavarovalno-tehnične rezervacije (v %)	109,1	116,0	121,7	118,9	122,7
Delež naložb kritnega premoženja brez kritnih skladov v BDP (v %)	3,7	4,5	4,6	4,5	4,8

Vir: AZN, SURS, preračuni BS

Tabela 6.5: Nekateri kazalniki obveznega in prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja

						Stopnje rasti (v %)				
	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
Povprečno število zavarovancev pri ZPIZ (1)	904.084	894.886	881.992	869.869	855.542	2,8	-1,0	-1,4	-1,4	-1,6
Povprečno število upokojencev [1] (2)	527.933	538.455	552.561	569.951	585.408	1,8	2,0	2,6	3,1	2,7
Razmerje (1)/(2)	1,71	1,66	1,60	1,53	1,46	1,1	-3,0	-4,0	-4,4	-4,2
Povprečna pokojnina (v EUR)[2] (3)	554	570	577	578	565	8,3	2,9	1,1	0,3	-2,3
Neto povprečna plača (v EUR) (4)	900	930	967	987	991	7,8	3,4	3,9	2,1	0,4
Razmerje (3)/(4)	0,62	0,61	0,60	0,59	0,57	0,5	-0,5	-2,6	-1,9	-2,7
Povprečna starost novih prejemnikov pokojnin										
moški	61,9	62,0	61,8	61,8	61,0	0,1	0,1	-0,3	-0,1	-1,2
ženske	57,6	58,1	58,4	58,7	58,9	0,0	0,9	0,6	0,4	0,4
Število zavarovancev dod. prost. pok. Zavarovanja (5)	512.343	532.716	539.650	537.101	507.554	5,2	4,0	1,3	-0,5	-5,5
Delovno aktivno prebivalstvo (6)	880.252	844.655	818.975	817.311	792.948	1,8	-4,0	-3,0	-0,2	-3,0
Razmerje (5)/(6)	0,58	0,63	0,66	0,66	0,64	3,3	8,4	4,5	-0,3	-2,6
Sredstva (v mio EUR)	1.212	1.528	1.794	1.846	1.801	26,9	26,1	17,4	2,9	-2,4
delež sredstev v BDP (v %)	3,3	4,3	5,0	5,1	5,1	17,6	32,9	15,2	2,6	-0,5
delež sredstev v finančnih sredstvih gospodinjstev (v %)	3,3	3,9	4,3	4,5	4,8	29,6	16,7	11,1	4,7	6,6
Zbrana premija (v mio EUR)	243	231	233	228	242	10,4	-4,8	0,9	-2,1	5,8
delež premije v davčnih prihodkih ZPIZ (v %)	7,5	7,0	7,0	6,8	7,2	-0,4	-5,9	-0,5	-2,9	6,3

Opombi: [1] Vključeni so prejemniki vseh vrst pokojnin: starostnih, invalidskih, družinskih, vdovskih, vojaških, kmečkih in državnih.
[2] Vključene so starostne, invalidske ter družinske in vdovske pokojnine, zmanjšane za obračunano akontacijo davka.

Vir: ATVP, AZN, Banka Slovenije, SURS, ZPIZ

Tabela 6.6: Struktura sredstev pokojninskih skladov za Slovenijo ob koncu leta 2012 in v izbranih evropskih državah ob koncu leta 2011 v odstotkih

	Slovenija	Portugalska	Avstrija	Nemčija	Nizozemska
Struktura naložb (v %)					
denar in depoziti	18,0	11,8	11,7	2,3	2,2
dolžniški vrednostni papirji	67,5	52,9	51,9	41,0	42,1
delnice	1,4	24,5	25,9	3,7	33,5
enote vzajemnih skladov	10,5				
drugo	2,6	10,8	10,4	53,1	22,1

Opomba: Podatki OECD vključujejo naložbe v investicijske sklade. Njihove naložbe se prikazujejo razporejeno po vrsti vrednostnih papirjev.

Vir: AZN, ATVP, OECD Pension Markets in Focus, September 2012, Issue 9

Tabela 6.7: Pregled investicijskih skladov – sredstva in neto vplačila vzajemnih skladov v mio EUR ter medletna donosnost v odstotkih

	Vzajemni skladi				(Pooblaščene) investicijske družbe				Skupaj inv. skladi	
					Sredstva					
	Neto vplačila	Sredstva		VEP - VS	Pidi		Idi		Sredstva	
	(mio EUR)	(mio EUR)	St. rasti	St. rasti	(mio EUR)	St. rasti	(mio EUR)	St. rasti	(mio EUR)	St. rasti
2000	5	45	22%	4%	2.393	-4%	-	-	2.438	-
2001	7	61	37%	23%	2.287	-4%	-	-	2.348	-4%
2002	122	231	277%	54%	1.352	-41%	578	-	2.161	-8%
2003	107	389	68%	17%	550	-59%	894	55%	1.833	-15%
2004	339	877	126%	18%	-	-	1.209	35%	2.086	14%
2005	138	1.385	58%	7%	-	-	835	-31%	2.220	6%
2006	163	1.929	39%	19%	-	-	916	10%	2.845	28%
2007	470	2.924	52%	28%	-	-	1.213	32%	4.138	45%
2008	-304	1.513	-48%	-43%	-	-	398	-67%	1.912	-54%
2009	18	1.856	23%	24%	-	-	377	-5%	2.234	17%
2010	25	2.054	11%	6%	-	-	241	-36%	2.294	3%
2011	-77	1.816	-12%	-14%	-	-	0	-100%	1.816	-21%
2012	-109	1.835	1%	8,2%	-	-	0	0%	1.835	1%

Vir: ZDZU, ATVP, LJSE, lastni preračuni

Tabela 6.8: Sredstva investicijskih skladov držav EU in Slovenije v mrd EUR in odstotkih

		Vred. sred.	Letna	Struktura glede na sredstva (v %)				
		(mrd EUR)	rast (v %)	Delniški	Obvezniški	Mešani	Denarni	Drugi
EU	2008	4.593	-25,4	30	23	16	25	6
	2009	5.299	16,7	34	23	16	21	6
	2010	5.990	11,5	34	25	17	18	5
	2011	6.481	8,2	33	27	16	19	5
	2012	6.560	1,2	33	29	16	16	5
Slovenija	2008	1,5	-48,8	63	2	33	1	0
	2009	1,8	21,6	63	2	34	1	0
	2010	2,3	11,3	64	3	32	1	0
	2011	1,8	-11,5	66	5	28	1	0
	2012	1,8	1,0	68	5	26	1	0

Vir: Banka Slovenije, Efama

Tabela 6.9: Investicijski skladi – število, sredstva in neto vplačila v mio EUR ter donosnost v odstotkih

						Stopnje rasti (v %)				
	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
Število										
skupaj	127	128	133	140	134	15,5	0,8	3,9	5,3	-4,3
delniški	95	96	100	103	99	18,8	1,1	4,2	3,0	-3,9
obvezniški	10	10	11	13	10	0,0	0,0	10,0	18,2	-23,1
uravnoteženi	16	16	16	17	18	6,7	0,0	0,0	6,3	5,9
denarni	2	2	2	3	4	0,0	0,0	0,0	50,0	33,3
drugi	1	1	1	1	3	-	0,0	0,0	0	200,0
Sredstva										
domači VS (v mio EUR)	1.513	1.856	2.054	1.816	1.835	-48,2	22,7	9,6	-11,5	1,0
delniški (v %)	63	63	64	66	68	-6,8	0,0	1,2	3,1	2,4
obvezniški (v %)	2	2	3	5	5	78,6	-0,4	29,7	66,7	-1,3
uravnoteženi (v %)	33	34	32	28	26	9,4	1,0	-5,8	-12,5	-6,9
bančni (v %)	33	39	36	40	39	20,1	15,2	-5,7	9,8	-2,3
nebančni (v %)	67	61	64	60	61	-7,8	-7,6	3,3	-5,6	1,5
tuji VS (v mio EUR)	130	189	217	142	144	-64,7	45,8	12,8	-34,4	1,1
Letna neto vplačila										
domači VS (v mio EUR)	-304	18	25	-77	-109	-164,6	-106,0	25,6	-414,9	41,3
delniški (v %)	-200	66	37	24	44					
obvezniški (v %)	-5	2	24	13	2					
uravnoteženi (v %)	-105	35	37	53	51					
bančni (v %)	28	52	19	74	74					
nebančni (v %)	72	48	81	26	26					
tuji VS (v mio EUR)	-55	-4	-11	-25	-21					
Letna stopnja rasti VEP (v %)										
skupaj	-43	24	6	-14	8					
delniški	-48	28	9	-16	9					
obvezniški	-3	7	4	1	13					
uravnoteženi	-38	17	2	-12	5					
bančni	-35	26	8	-10	7					
nebančni	-46	23	6	-17	9					

Opomba: Podatki za tuje sklade vključujejo le tiste, ki se uradno tržijo v Sloveniji.
Vir: ATVP, lastni preračuni

Tabela 6.10: Struktura investicijskih skladov po posameznih vrstah naložb v odstotkih

(v %)	2008	2009	2010	2011	2012
Vzajemni skladi					
delnice	21	22	17	16	15
obveznice	7	6	5	4	4
bančni depoziti	11	10	8	7	8
tuje naložbe	58	62	70	72	73
drugo	3	0	0	0	0

Vir: ATVP

Tabela 6.11: Pregled organiziranega trga vrednostnih papirjev v mio EUR in odstotkih

	Tržna kapitalizacija (v mio EUR)	Delež tržne kapit. v BDP (v %)	Promet (v mio EUR)	Delež prometa v BDP (v %)	Vrednostni obrat vred. papirjev	Letne stopnje rasti SBI TOP (v %)
2002	9.073	39,2	2.007	8,7	0,221	-
2003	10.190	40,6	1.420	5,7	0,139	-
2004	12.726	47,0	1.655	6,1	0,130	29,3
2005	13.395	46,7	1.840	6,4	0,137	2,8
2006	18.838	60,8	1.805	5,8	0,096	56,6
2007	26.696	77,4	3.324	9,6	0,125	71,0
2008	15.488	41,7	1.286	3,5	0,083	-66,1
2009	19.668	56,2	904	2,5	0,046	15,0
2010	20.453	57,1	493	1,4	0,023	-13,5
2011	19.332	54,7	454	1,3	0,023	-30,7
2012	17.664	49,8	360	1,0	0,020	7,8

Vir: LJSE, SURS

Tabela 6.12: Število izdajateljev in izdanih vrednostnih papirjev na LJSE ter število vpisanih vrednostnih papirjev pri KDD

	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
LJSE						Medletne razlike				
število izdajateljev	107	97	88	76	70	-12	-10	-10	-14	-8
število izdanih VP	187	174	158	139	124	-1	-13	-10	-12	-11
delnic	86	85	75	68	63	-3	0	-13	-9	-7
obveznic	90	85	79	70	60	1	-5	-8	-11	-14
invest. družb	4	4	4	1	1	-3	0	0	-75	0
število članov	23	25	25	27	23	-1	2	0	8	-15
KDD						Delež izdajateljev in VP iz LJSE v KDD (v %)				
število izdajateljev	764	742	738	700	660	14	13	12	11	11
število izdanih VP	943	912	891	841	803	20	19	18	17	15
delnic	821	795	792	754	659	10	11	9	9	10
obveznic	111	107	94	87	28	81	79	84	80	214
invest. družb	4	4	4	1	1	100	100	100	100	100

Vir: LJSE, KDD

Naložbe rezidentov v tujino

Tabela 6.13: Naložbe rezidentov v vrednostne papirje, izdane v tujini v mio EUR in odstotkih

	2008	2009	2010	2011	2012
Stopnja rasti naložb v tujino (v %)	-21,6	4,8	4,9	-10,7	1,8
Skupaj naložbe v tujino (v mio EUR)	7.655	8.041	8.458	7.557	7.694
	Struktura po sektorjih (v %)				
Banke	55	47	47	41	42
Drugi finančni posredniki	12	15	16	16	31
Zavarovalnice	24	27	26	31	18
Prebivalstvo	4	6	6	6	6
Podjetja	1	2	2	2	1
Drugo	4	3	4	3	3

Vir: KDD, Banka Slovenije, lastni preračuni

Naložbe nerezidentov v Slovenijo

Tabela 6.14: Naložbe nerezidentov v vrednostne papirje, izdane v Sloveniji, v mio EUR in odstotkih

	2008	2009	2010	2011	2012
Stopnja rasti naložb nerezidentov (v %)	5	40	21	19	-8
Skupaj naložbe nerezidentov (v mio EUR)	5.295	8.855	11.219	13.371	12.304
	Struktura po domačih sektorjih (v %)				
Podjetja	36	21	18	15	16
Banke	29	18	14	12	12
Drugi finančni posredniki	3	1	1	1	1
Zavarovalnice	2	2	1	1	1
Država	30	58	66	72	70

Vir: KDD, Banka Slovenije, lastni preračuni

Izpostavljenost dolžniškim vrednostnim papirjem iz perifernih držav evroobmočja

Slovenski rezidenti so imeli konec marca 2013 v lasti 387,5 mio EUR dolžniških vrednostnih papirjev iz držav Portugalske, Irske, Italije, Grčije in Španije, kar je 7,4%, kot so jih imeli v lasti marca leto prej. Letošnji znesek je predstavljal 8,6% vseh njihovih naložb v tuje dolžniške vrednostne papirje. Največji delež naložb med dolžniškimi vrednostnimi papirji med perifernimi državami predstavljajo italijanski s 50,4% in španski s 31,3%, medtem ko grški dolžniški vrednostni papirji predstavljajo z 1,4% zanemarljiv obseg. Slovenski rezidenti so zmanjšali tudi naložbe v dolžniške vrednostne papirje drugih držav, in sicer za 6,3%. Naložbe slovenskih rezidentov v ciperske dolžniške vrednostne papirje so marca 2013 znašali le 2,5 mio EUR, kar je manj kot polovica naložb v dolžniške vrednostne papirje Grčije.

Tabela 6.15: Izpostavljenost slovenskih sektorjev dolžniškim vrednostnim papirjem izdajateljev perifernih držav konec marca 2013 v mio EUR

	Periferne države v mio EUR v DVP			Periferne države v % naložb sektorja v DVP		
Sektor	Bančni DVP	Državni DVP	Drugi DVP	Bančni DVP	Državni DVP	Drugi DVP
Nefinančne družbe	0,1	0,2		0,2	0,5	
Banke in hranilnice	39,2	98,0	4,4	2,2	5,6	0,3
Drugi finančni posredniki	0,4	5,7	9,2	0,2	3,5	5,7
Pomožne finančne dejavnosti						
Zavarovalnice in pok. skl.	75,3	66,6	82,4	3,1	2,8	3,4
Država		3,4	1,8		3,8	1,9
Gospodinjstva	0,6	0,1	0,2	1,2	0,2	0,4
Neprofitne institucije						
Skupaj	115,5	174,0	98,0	2,6	3,9	2,2

Opomba: DVP – dolžniški vrednostni papirji.
Vir: Banka Slovenije

Sektorja zavarovalnic in bank sta v marcu 2013 s 57,9% in 36,5% izkazovala večino naložb slovenskih rezidentov v dolžniške vrednostne papirje Portugalske, Irske, Italije, Grčije in Španije. Bančni sektor je medletno zmanjšal izpostavljenost do bančnih dolžniških vrednostnih papirjev perifernih držav za več kot polovico, na 39,2 mio EUR, medtem ko struktura zavarovalniškega sektorja ostaja nespremenjena. Tudi v evroobmočju prevladujeta med investitorji v vrednostne papirje perifernih držav sektorja bank in zavarovalnic. Banke in zavarovalnice imajo skoraj tri četrtine vseh naložb v bančnih in državnih obveznicah dolžniških vrednostnih papirjev perifernih držav.

Tabela 6.16: Izpostavljenost slovenskih sektorjev dolžniškim vrednostnim papirjem izdajateljev držav evroobmočja in drugih držav konec marca 2013

	DVP evroobmočja v mio EUR			DVP drugih držav v mio EUR		
Sektor	Bančni DVP	Državni DVP	Drugi DVP	Bančni DVP	Državni DVP	Drugi DVP
Nefinančne družbe	8		26	1		1
Banke in hranilnice	482	941	49	142	128	13
Drugi finančni posredniki	17	21	71	13	9	31
Pomožne finančne dejavnosti						
Zavarovalnice in pok. skl.	467	644	563	207	232	299
Država	6	39	14	3	20	8
Gospodinjstva	16	2	10	8	3	9
Neprofitne institucije						
Skupaj	997	1.647	734	375	393	361

Opomba: DVP – dolžniški vrednostni papirji.
Vir: Banka Slovenije

Slika 6.4: Geografska struktura naložb rezidentov v periferne države in druge države v mio EUR (levo) ter geografska struktura naložb slovenskega bančnega sektorja v bančne in državne obveznice iz perifernih držav in drugih držav evroobmočja konec marca 2013 (desno) v odstotkih

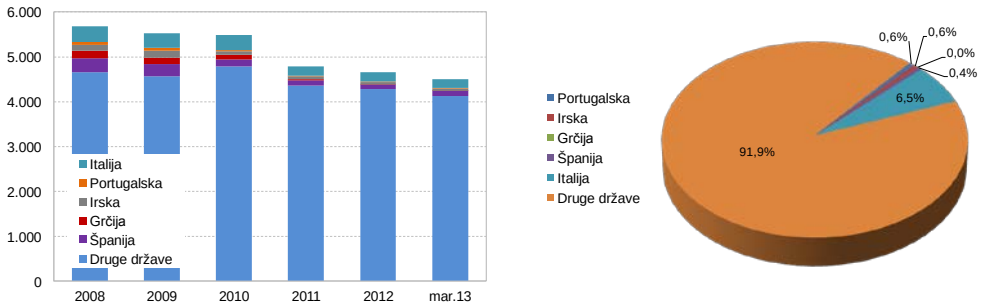

Vir: Banka Slovenije